

ხელისუფლება და საზოგადოება №2 (58) 2021

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება
(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“

Scientific magazine

"AUTHORITY AND SOCIETY"

(History, Theory, Practice)"

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО

(История, Теория, Практика)“

№ 2 (58) 2021

ღია დიპლომატიის ასოციაციის

სამეცნიერო ჟურნალი

Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association

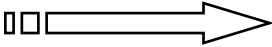
Научный журнал
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

ISSN 1512-374X

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ბ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე	მთავარი რედაქტორი
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე
ოთარ ბაღათურია	პასუხისმგებელი მდივანი

ნანა ავალიანი, რუდიგერ ანდრესენი, მეუფე აბრაამი (გარმელია), ევგენი ბარათაშვილი, გიორგი ბაღათურია, ოთარ ბაღათურია, რასა ბელოკაიტე, ანასტასია განიჩი, იური გორიცი, ვახტანგ გურული, ქეთო დავითაია, შოთა დოღონაძე, ელუნ დრაკე, ჰარალდ ვერტი, გენადი იაშვილი, სერჯო კამიზი, რიჩარდ მასი, მიხაილო მედვიდი, როინ მეტრეველი, იოშიკა მიცუი, ბადრი ნაკაშიძე, ლიზავეტა ჟახანიანი, ბუდი ნურანი რუჩჯანა, რამონ პიეტრო-სუარესი, გერტ სურმიულენი, ქეთი ქოქრაშვილი, ოთარ ქოჩორაძე, რუსუდან ქუთათელაძე, მაია ჩხეიძე, ვიჩესლავ ძიუნძიუკი, ია ხუბაშვილი. ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი.

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით. გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,

I სართული, ტელ. 236-45-14,

77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.

Tel. [+995 32] 2364514

e-mail: geoandependip@yahoo.com

გარეკანის გაფორმება: დავით ბაღათურია

ჟურნალი გამოდის კვარტალში ერთხელ, 4 ნომერი წელიწადში
ჟურნალის ელექტრონული ვერსია განთავსებულია ვებგვერდზე:

<http://odageorgia.ge/?page=gamocemebi>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია
საერთაშორისო სამეცნიერო ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში:

<http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ ე ვ ი

საჯარო მმართველობის პრაქტიკა

ქუჩუნა იოსელიანი

საჯარო მოხელის სოციალური როლის მოდელი და ფსიქო-
სოციალური მახასიათებლები----- 5

Анна Крутий

Стратегические приоритеты публичного управления развитием туризма
в Украине----- 31

ნანა ჯოლია

ადგილობრივი თვითმმართველობის და რეგიონული
მმართველობის როლი პროფესიული განათლების განვითარებაში--- 39

გიორგი ქიმაძე, დავით კუხალაშვილი

საზოგადოებრივი აზრის როლი სახელმწიფო მმართველობაში, მისი
სადაზვერვო ასპექტები----- 45

სამართალი

კონსტანტინე კუხალაშვილი, მარიამ ფიცხელაური

ტრეფიკინგი დანაშაულის შემადგენლობის ახლებურად გააზრება (ამ
ფონზე პროსტიტუციაში ჩაბმის ნორმის არსებობის
მიზანშეწონილობის საკითხი)----- 56

სახელმწიფო და რელიგია

Оксана Шепетяк

Этапы становления Украинского православия в XX-XXI веках----- 71

საზოგადოება

ოთარი დავითაშვილი

ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის ბარიერები და ტენდენციები
საქართველოში----- 83

Сергій Семенов, Олександр Гегечкорі, Руслан Васильченко

Соціально-філософський аналіз військової субкультури (на прикладі
Української Армії)----- 90

ზაზა წვერავა, ლუკა ჩიტანი, ცოტნე წვერავა

თურქეთის უახლესი გამოწვევები და მათი გავლენა საქართველოზე 102

პრაქტიკა

ხათუნა იარღანაშვილი

რიტორიკის მნიშვნელობა პოლიტიკური კომუნიკაციისთვის----- 112

Галия Воробьева, Татьяна Моисеева, Богдан Шевченко

Здобутки та прорахунки сучасної зовнішньої політики України----- 120

ქეთევან ხარშიანი

ინკლუზიური ურბანული დაგეგმვის რეგულირების გამოცდილება
საზღვარგარეთის ქვეყნებში----- 131

Ирина Чистякова, Инна Кривдина, Валентина Бабина

Кросс культурная коммуникация и ее влияние на международные
переговоры----- 140

დავით ლელაძე, ვლადიმერ სვანაძე

ორგანიზაციებში კიბერუსაფრთხოებისა და ინფორმაციული
უსაფრთხოების მართვის გამოწვევები და გადაჭრის გზები----- 152

მარიამ ჭანტურია

კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის/შტამპის
გავრცელების მაჩვენებელი (ადგილობრივი თვითმმართველობის
მაგალითზე) და აუთენტურობის პრობლემა----- 169

ნინო პეტრიაშვილი, დარეჯან ცუცქერიძე

კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები და კლიმატის ცვლილება--- 178

ელდარ პირმისაშვილი, გიორგი ზირაქაშვილი, თინათინ აფხაიძე

ახალი საკომუნიკაციო ტენდენცია- ინფლუენსერ მარკეტინგი----- 186

**თინათინ აფხაიძე, გიორგი ზირაქაშვილი, ელდარ პირმისაშვილი,
ირაკლი მიქავა**

მომხმარებელთა ქცევა და მოტივაციური თეორიები----- 193

საჯარო მმართველობის პრაქტიკა

ჟუჟუნა იოსელიანი

საჯარო მოხელის სოციალური როლის მოდელი და ფსიქო-
სოციალური მახასიათებლები

სოციალურ როლებს კონკრეტული პიროვნებები ასრულებენ და შესაბამისად, თითოეული მათგანი განსხვავებული და უნიკალურია, რამდენადაც თავად ადამიანები არიან სხვადასხვაგვარი. ამვე დროს, როლის ზოგადი სტრუქტურა თავისთავად განსაზღვრულია იმ საზოგადოების მიერ, რომელსაც პიროვნება სთავაზობს ამ თუ იმ როლის შესაბამის შესრულებას - შესრულების იმ მოდელს, როგორსაც ეს სოციალური მიიღებს.

წინამდებარე სტატიაში წარმოდგენილია **საჯარო მოხელის სოციალური როლის ოთხკომპონენტთან მოდელი, რომელიც შვეიმუშავეთ სხვადასხვა სისტემებსა და თეორიულ მიდგომებზე დაყრდნობით. აქვე განვიხილავთ საჯარო მოხელის სოციალური როლის აგების პრინციპებს; მის სტრუქტურულ და ფსიქო-სოციალურ მახასიათებლებს, თანამედროვე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში საჯარო მოხელის სოციალური როლის ინტეგრირებასა და ფორმირებას.**

საკვანძო სიტყვები: სოციალური როლი, საჯარო მოხელე, სოციალური სტანდარტები და ეტალონები, მე-კონცეფცია, მოტივაცია, სოციალური კონტროლი, როლის შესრულება, მიზანთა სისტემა. საზოგადოებრივი დაკვეთა.

წინამდებარე სტატიაში განვიხილავთ **საჯარო მოხელის სოციალური როლის ოთხკომპონენტთან მოდელს, რომელიც შვეიმუშავეთ სხვადასხვა სისტემებსა და თეორიულ მიდგომებზე დაყრდნობით. აქვე განვიხილავთ საჯარო მოხელის სოციალური როლის აგების პრინციპებს; მის სტრუქტურულ და ფსიქო-სოციალურ მახასიათებლებს, თანამედროვე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში საჯარო მოხელის სოციალური როლის ინტეგრირებასა და ფორმირებას.**

საჯარო მოხელის სოციალური როლის სტრუქტურა ოთხი ელემენტისგან შედგება:

1/. როლის შესაბამისი ქცევის ტიპის განსაზღვრა.

2/. როლის ინდივიდუალური შესრულება.

3/. როლური მოლოდინი, საზოგადოების დაკვეთა, როლის სოციალური

სტანდარტისა და ეტალონის განსაზღვრა.

4/. მოტივაციის საკითხი სოციალური როლის ფორმირებისას როლის აგება დამოკიდებულია მის შემადგენელ ძირითად კომპონენტებზე:

1. სტატუსის შესაბამის მოლოდინებზე, რაც გულისხმობს: პიროვნების მიერ, უნარ-ჩვევების, ინფორმაციის, კონკრეტულ საზოგადოებაში ქცევების არსებული მოდელის მოძიებას როლის შესასრულებლად.

2. პიროვნების ინდივიდუალურ შესრულებაზე- იგულისხმება პერსონალური შესაძლებლობები, პიროვნების მიერ როლის ინტერნალიზაცია, გათავისება, ამ ინფორმაციის „მე-კონცეფციასთან“ შერწყმა, აღნიშნული სოციალური როლის მნიშვნელობა პიროვნებისთვის.

3. სოციალურ კონტროლზე, რაც მოიცავს სტიმულირებისა და ჯილდოს სისტემებს/„სოციალური სანქცია“ და „სოციალური ჯილდო“/, სოციალურ სტანდარტებსა და ეტალონებს.

4. საჯარო მოხელის როლის ამა თუ იმ ხარისხით შესრულების მამოტივირებელ ფაქტორებზე /როლის შესრულებისთვის პიროვნების შინაგანი მოტივაცია და განპირობებული - საზოგადოებრივი მოთხოვნით/.

წარმატებული სოციალური როლი განისაზღვრება სწორედ როლის შემადგენელი თითოეული კომპონენტის სწორი კონსტრუირებითა და შესაბამისი სტრუქტურული განვითარებით.

ქართულ სინამდვილეში საჯარო მოხელის სოციალური როლის მაგალითზე განვიხილავთ როლის შემადგენელ თითოეული ნაწილს და გავანალიზებთ როლის სტრუქტურის სათანადო ფსიქო-სოციალურ განვითარებასა და ფორმირებას.

საჯარო მოხელის სოციალური როლის მოდელი

სხვადასხვა სოციალურ როლს კონკრეტული პიროვნებები ასრულებენ და შესაბამისად, თითოეული მათგანი განსხვავებული და უნიკალურია, რამდენადაც თავად ადამიანები არიან

სხვადასხვაგვარი. ამავე დროს, როლის ზოგადი სტრუქტურა თავისთავად განსაზღვრულია იმ საზოგადოების მიერ, რომელსაც პიროვნება სთავაზობს ამ თუ იმ როლის შესაბამის შესრულებას - შესრულების იმ მოდელს, როგორსაც ეს სოციუმი მიიღებს.

„საზოგადოებრივად დადგენილი როლები პიროვნებაზე ადრე არსებობს და პიროვნება არა მხოლოდ იღებს ამ როლებს, არამედ ირგებს მათ, ანუ თავის უნიკალურობით ავსებს”. [1]

„როლის თეორია შემაკავშირებელი რგოლია ანალიზის მიკროსოციალურ (ინდივიდები და მცირე ჯგუფები) და მაკროსოციალურ (დიდი ჯგუფები, ინსტიტუციები) დონეებს შორის. როლებს ასრულებენ ინდივიდები, მაგრამ როლის ქვემდებარე პოზიციები საზოგადოების მიერაა განსაზღვრული”. [2]

როგორი ვითარებაა, ამ მხრივ, ჩვენს საზოგადოებრივ რეალობაში. რამდენად არის ჩამოყალიბებული საჯარო მოხელის სოციალური როლის მოდელი, რამდენად სტრუქტურირებული და მყარია როლის ფორმალური და შინაარსობრივი კონცეფციები; არსებობს თუ არა საჯარო მოხელის როლის მკაფიოდ განსაზღვრული მოდელი ქართულ სინამდვილეში?

ზოგადად, კანონმდებლობით განსაზღვრულია საჯარო მოხელის უფლება-მოვალეობები, პასუხისმგებლობები, როგორც სამართლებრივი, ასევე მორალურ-ეთიკური თვალსაზრისით.

საჯარო მოხელეთა ვალდებულებების, ფუნქცია-მოვალეობებისა და საქმიანობის პარამეტრები გაწერილია „საჯარო სამსახურის შესახებ” საქართველოს კანონში.

საჯარო მოხელეთა რაოდენობრივი კვლევის მიხედვით, რესპონდენტთა 93%-მა იცის, რა სახის ქმედება მიეკუთვნება დისციპლინურ გადაცდომას და 89%-ს გააზრებული აქვს, ამგვარი გადაცდომის შემთხვევაში რა პროცედურა იქნება გამოყენებული./„საჯარო მმართველობის რეფორმის არსებული მდგომარეობის შუალედური კვლევა. 5.4.13. (ეისითი, 2019) /.

2017 წელს საქართველოს მთავრობამ მიიღო დადგენილება „საჯარო დაწესებულებაში ეთიკისა და ქცევის ზოგადი წესების განსაზღვრის შესახებ” (2017 წლის 20 აპრილი #200). 2018 წლის განმავლობაში ბიურომ შეიმუშავა „საჯარო სამსახურში ეთიკისა და ქცევის ზოგადი წესების შესახებ საქართველოს მთავრობის დადგენილების კომენტარები”. პროექტი გერმანიის

საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) ფინანსური მხარდაჭერით შემუშავდა და მისი ძირითადი მიზანია საჯარო დაწესებულებებში ქცევისა და ეთიკის ზოგადი წესების დამკვიდრება.

2015 წელს GIZ-ის (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit) ფინანსური მხარდაჭერით დაიბეჭდა პრაქტიკული სახელმძღვანელო - „ეთიკა და ქცევის ზოგადი წესები საჯარო სამსახურში“.

წიგნის ავტორები მიიჩნევენ, რომ საჯარო მოხელის ქცევის მოდელი დამყარებული უნდა იყოს ეთიკის პრინციპებზე. მაგრამ ამავე დროს, თუ მექანიკური შესრულების მეშვეობით მოხდება ეთიკის სტანდარტებისა და რეკომენდაციების დაცვა, არ ექნება გრძელვადიანი და ეფექტური შედეგი. მნიშვნელოვანია კომუნიკაციის პროცესების კანონზომიერი და მიზანმიმართული განვითარება, რომელიც თანამონაწილეობაზე, გამჭვირვალობასა და ნდობაზეა დამყარებული. ეთიკის საკითხი მოიცავს სწორედ: საჯარო კომუნიკაციის პროცესებში სწორი და არასწორი ქცევის ქცევების განსაზღვრას, მორალურად მისაღები და მიუღებელი ქცევითი მოდელების მნიშვნელობის გაანალიზებას პიროვნებისა და საზოგადოებისთვის. შეიძლება ითქვას, ეთიკა სტანდარტებისა და პრინციპების ერთობლიობას გვაძლევს, რომელიც უზრუნველყოფს, გამოიჩინოს ადამიანმა ერთმანეთისგან, რა ითვლება „სწორ ქმედებად“ და რა გამორიცხავს ქცევის არასწორ მოდელს.

კერძოდ, ეთიკა იმ მორალური პრინციპების ერთობლიობას წარმოადგენს, რომელიც ქმნის პიროვნების ქცევის საფუძველს. სხვაგვარად, ის ფასეულობების, პრინციპებისა და სტანდარტების ერთობლიობაა, რომელიც მიმართულებას აძლევს ადამიანებს, განსაზღვრონ „როგორ უნდა მოიქცნენ“. ამავდროულად, ეთიკა არის პროცესი, რომელიც უზრუნველყოფს, რომ შესრულებული სამუშაო და მიღებული გადაწყვეტილება გარკვეულ ღირებულებებს ეფუძნება“. [3]

„არაეთიკური ქცევის დადგენისას, რომელიც თავს იჩენს საჯარო უწყებაში, კანონები და სხვა სამართლებრივი ნორმები, ზოგჯერ, შესაძლოა, უძლური აღმოჩნდეს. სწორედ ამიტომ, იმ ეთიკურ პრინციპებსა და სტანდარტებს, რომლებიც საჯარო მოსამსახურეებს ეხმარებიან გადაჭრან კანონმდებლობის ხარვეზის

გამო გაჩენილი ე.წ. „ნაცრისფერი ადგილები“ („gray areas“), სათანადო მნიშვნელობა უნდა ენიჭებოდეთ. მხოლოდ ეთიკის კოდექსის შემუშავებას მცირე შედეგი ექნება; მნიშვნელოვანია კანონებისა და მორალური ნორმების კომბინაციის უზრუნველყოფა. ზოგიერთი მორალური საკითხი ყოველთვის არ ითვლება ლეგიტიმურად, ისევე როგორც, ზოგიერთი ლეგიტიმური საკითხი შესაძლოა, არ ჩაითვალოს მორალურად“.

[4]

საჯარო მოხელეთა ცნობიერების ამაღლების კუთხით რეგულარულად ხორციელდება სხვადასხვა სახის ღონისძიება: საგანმანათლებლო მიმართულების, ინფორმირებისა და პოპულარიზების, ტარდება კვლევები, შეხვედრები, დისკუსიები, მოკლე და გრძელვადიანი საკვალიფიკაციო ტრენინგები, მზადდება ვიდეო მასალა, სახელმძღვანელოები და სხვა.

როგორც ვხედავთ, ჩვენს სოციალურ სინამდვილეში საჯარო მოხელის ქცევის სტანდარტის განსაზღვრა ორი ძირითადი მიმართულებით ხდება, მისი როგორც საკანონმდებლო, ასევე მორალისა და ეთიკურ ჭრილში განხილვა. „ტერმინი „ეთიკა“ „მორალურობის“ სინონიმია. ორივეს მნიშვნელობა ზოგადად ეკვივალენტურია, პირველი ბერძნული, ხოლო მეორე – ლათინური წარმოშობით. ტერმინი გულისხმობს ადამიანთა მიერ მიუკერძოებელი გადაწყვეტილების მიღებას, განსაზღვრავს სწორი და არასწორი ქცევის სტანდარტებსა და იმ ფასეულობებს, რომელთაც უპირატესობა უნდა მიენიჭოთ პირადი, სოციალური თუ პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისას. გამოყენებისას ეს ორი ტერმინი ძირითადად არ განსხვავდება ერთმანეთისგან, თუმცა, ეთიკა უფრო მეტად ე.წ. „როლის შესრულებისკენ“ (‘role performance’) არის მიმართული და ეხება პირის ქცევას, რომელიც ასრულებს გარკვეულ სოციალურ როლს“.

[5]

სხვადასხვა პიროვნების ქცევის მოდელები განსხვავდება ერთმანეთისგან. მათი ქმედება შეიცავს ინფორმაციას განსხვავებული პიროვნული ნიშან-თვისებების შესახებ, მაშინაც კი, როდესაც ერთი და იგივე სოციალური როლით განსაზღვრულ, მოსალოდნელ ქცევას ასრულებს.

საჯარო მოხელის როლის ინტერნალიზაცია/„მე-კონცეფციასთან“ შერწყმა სოციალური როლის სტრუქტურის მეორე მნიშვნელოვანი კომპონენტია როლის ინდივიდუალური

შესრულება-ადამიანის პიროვნული შესაძლებლობები, მისი ფსიქო-ემოციური და სოციალური უნარები; როლის არა უბრალოდ შესრულების უნარი, არამედ მისი შერწყმა, გაშინაგანება, ინტერნალიზება საკუთარ „მე კონცეფციასთან“. „მე“-ში შემავალი იდენტობები სოციალურ როლებს ეყრდნობა. სოციალური როლი საზოგადოებასთან ინდივიდის მაკავშირებელია”. [6]

თავისთავად, მხოლოდ სოციალური როლით არ ისაზღვრება ქცევის მოდელი. ერთი და იგივე სიტუაციაში ინდივიდები განსხვავებულად რეაგირებენ „როლის მოლოდინისა და როლის ქცევის მთავარ მაკავშირებლად ჩვენ აქ გვევლინება თვით ინდივიდის ხასიათი. ეს ნიშნავს, რომ კონკრეტული ადამიანის ქცევა არ შეიძლება, ჩავსვათ გარკვეულ სქემაში. რადგან იგი კონკრეტულ ადამიანზეა დამოკიდებული და იმაზე, თუ როგორ გაართმევს იგი თავს ამ როლს და რა თვისებებით ინტეგრირდება სოციუმში”. [7]

მიუხედავად იმ დიდი როლისა, რომელსაც სოციალური ფაქტორები თამაშობენ ქცევის დეტერმინაციაში, ინდივიდებს შორის განსხვავება ხშირად დეტერმინირებულია შედარებით მყარი დისპოზიციებით, რომელიც პიროვნული ნიშნების, თრეიტების სახელწოდებითაა ცნობილი”. [8]

„ასეთი პიროვნული ნიშნები მიუთითებენ იმაზე, თუ რა შემოაქვს ინდივიდს სიტუაციაში. სოციალურ სტიმულებს კი თვით სიტუაცია შეიცავს”. მაშინაც კი, როდესაც ეს სოციალური სტიმულები ერთნაირია სხვადასხვა პიროვნებისთვის, თითოეული მათგანი ქცევის განსხვავებულ მოდელებს აგებს, რაც სწორედ მათი პიროვნული ნიშნებითაა განპირობებული.

საჯარო სივრცე მსგავს სოციალურ გარემოს, სოციალურ სტიმულს სთავაზობს საჯარო მოხელეებს, მაგრამ საჯარო მოხელის სოციალური როლის შესრულება განსხვავებულია თითოეული მათგანის შემთხვევაში. ამ სხვაობას ქმნის სწორედ მათი პიროვნული ნიშნების კომბინაციის, „მე კონცეფციის“ თავისებურებები.

თეორიულად, მოთხოვნები საჯარო მოხელის მიმართ საკმაოდ მაღალ სტანდარტებს შეესაბამება. პროფესიონალიზმი, თავდაჯერებულობა, გადაწყვეტილების მიღების უნარი, დიპლომატიის, კომპრომისის, განვითარებული კომუნიკაციის უნარი. მაღალი საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი

ცნობიერება, გაწონასწორება და თვითრეგულირება, პატიოსნება და ეთიკურობა - ეს არასრული ჩამონათვალია პიროვნული თვისებებისა, რასაც, საზოგადოების თვალსაწიერიდან გამომდინარე, საჯარო მოხელე უნდა ფლობდეს, სათანადო პიროვნული და პროფესიული უნარ-ჩვევები დადებითად უნდა გამოარჩევდეს მას საზოგადოებაში.

როგორც გავრცელებული შეხედულებების, ისე ჩვენს მიერ განხორციელებული თვისებრივი კვლევის მონაწილეთა მოსაზრებები, თუ რა თვისებებს უნდა ფლობდეს საჯარო მოხელე, აღნიშნული როლის სათანადოდ შესრულებისთვის, პიროვნული ნიშნების გარკვეულ კომბინაციებს გულისხმობს და ადამიანის „მე - კონცეფციას“ შეესაბამება.

განვიხილავთ რამდენიმე ძირითად მახასიათებელს: **თავდაჯერებულობასთან** კავშირშია ლოკუს კონტროლი-როტერის თეორია, რომლის მიხედვით, ქცევა წარმოადგენს მოლოდინებისა და ღირებულებების ერთიან მოდელს. ადამიანები განსხვავდებიან კონტროლის შინაგანი და გარეგანი ლოკუსით და ერთ-ერთი საბაზისო პიროვნული მახასიათებელია. ადამიანის ქცევაზე გავლენას ახდენს, ვის ანიჭებს პასუხისმგებლობას მოვლენების განვითარებაზე. პიროვნება კონტროლის შინაგანი ლოკუსით, თავად იღებს პასუხისმგებლობას მოვლენებზე, ხოლო სიტუაციურ, არაკონტროლირებად გავლენებზე დამოკიდებულ ადამიანს აქვს კონტროლის გარეგანი ლოკუსი.

ერთ-ერთი პიროვნული მახასიათებელი, რომელსაც ასევე მოითხოვენ საჯარო მოხელესგან, არის **თვითშეფასება** - როგორ განიცდის ადამიანი საკუთარ „მე“-ს. პიროვნების წარმოდგენები საკუთარ თავზე დამოკიდებულია არა მხოლოდ ობიექტურ მოცემულობაზე, არამედ, როგორ აფასებს იმ თვისებებს, რასაც საკუთარ თავს მიაწერს, როგორი თვითშეფასება აქვს საკუთარი პერსონის მიმართ. ამ სახის რწმენა-წარმოდგენების უმეტესი შინაარსები სოცილიზაციიდან მომდინარეობს.

სხვა ადამიანების რეაქციებიდან ჩვენ ვიღებთ შეფასებას ჩვენს შესახებ. „სარკისებული მე“ ცნება, რომელიც შემოგვთავაზა კულიმ(C.H.Cooley-1902), გულისხმობს, რომ ადამიანების წარმოდგენა საკუთარ თავზე, განისაზღვრება სხვათა შეფასებასა და რეაგირებაზე. „ჩვენს პერცეპციას, თუ როგორ რეაგირებენ სხვები ჩვენზე, უწოდებენ რეფლექსირებულ შეფასებას“.

ერთ-ერთ განმსაზღვრელ როლს „მე“-კონცეფციის ჩამოყალიბებაში ასრულებს **სოციალური შედარების** პროცესი, პიროვნების სოციალური კონტექსტი. მე-კონცეფცია აერთიანებს ინდივიდის შეფასებებსა და რწმენებს საკუთარი თავის, როგორც ობიექტის შესახებ.

ადამიანი საკუთარ თავს იგებს, სხვების აღქმით და სხვებთან შედარებით, თუ როგორია სოციუმის უკუკავშირი. **„მე“ არის სოციალური პროდუქტი, რომელიც სხვა ადამიანებთან ურთიერთობის საფუძველზე ყალიბდება**”. პიროვნების მე-ს განვითარებაში განმსაზღვრელი ფაქტორს წარმოადგენს ე.წ. **„მნიშვნელოვანი სხვები**”. ამიტომ განვიხილავთ როლის სტრუქტურის ერთ-ერთ ძირითად კომპონენტად **სოციალურ შეკვეთას, სოციალური შეფასებას**.

სოციალური ქცევა ფორმირდება არა მარტო საკუთარი, არამედ სხვა ადამიანებისა და მათი მოთხოვნების გათვალისწინებით. „სოციალური ქცევის განმსაზღვრელი განწყობა, რომელიც მის ფსიქოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს, სოციალური განწყობაა, რადგან მის ფორმირებაში მონაწილეობენ სოციალური ფაქტორებიც“. [9]

საზოგადოების წარმომადგენლები, რომლებიც კვლევაში მონაწილეობდნენ, აღნიშნავენ, რომ ჩვენს სინამდვილეში, საჯარო მოხელეთა თვითშეფასება, ხშირად, ხელოვნურად მორგებულია და რთულდება, მისი პიროვნების მახასიათებლად აღქმა. უფრო სიტუაციურ, თუმცა, არასათანადოდ შესრულებულ თამაშს ემსგავსება. ხშირად, შესაძლოა, გამოხატული იყოს მაღალი თვითშეფასების ფორმით. შინაარსი კი საპირისპიროა, როცა, უმეტესად, საჯარო მოხელეს გადაწყვეტილების მიღების არც უნარიც აქვს და არც შესაძლებლობა. ჯანსაღი თვითშეფასება უნდა იყოს პიროვნების შესაძლებლობების ადეკვატური. დარღვეულად ითვლება, როგორც შეუსაბამოდ მაღალი, ასევე დაბალი თვითშეფასების შემთხვევები.

თვითშეფასების ამ ტიპის დარღვევები თავისთავად განაპირობებს შეუსაბამო **თვითაღქმას**. ბემის თვითაღქმის თეორიის მიხედვით, ადამიანები ხშირად მიაწერენ საკუთარ თავს არარსებულ თვისებებს, ანუ ხდება გარკვეული პიროვნული ნიშნების ატრიბუცია. მე-ს აღქმის და მე-სქემის თეორიები

აჩვენებს, როგორ შეიძლება, ააგოს ინდივიდმა საკუთარი პიროვნული მახასიათებლების სქემა.

გაზვიადებული თვითაღქმის შემთხვევაში ეს მოცემულობა შესაძლოა, გამოიხატებოდეს განდიდებით ტკბობით და აღიარებისადმი მძაფრი მისწრაფებით, რასაც ხშირად საყვედურობს ჩვენი საზოგადოება, განსაკუთრებით მაღალი თანამდებობის მქონე საჯარო მოხელეებს, თუმცა არა მარტო მათ.

კვლევის ნაწილში ჩვენ შევეხეთ ნეპოტიზმის საკითხს, თუ როგორ კრიტიკულად რეაგირებენ ამ პრობლემაზე, არამარტო საზოგადოების წარმომადგენლები, არამედ თავად საჯარო მოხელეები, რომელთა შეფასება გაცილებით მწვავეა აღნიშნული თემის მიმართ. არაკვალიფიციური კადრის პოზიციებზე დანიშვნას, გარდა აღიარებული თანმდევი ნეგატიური შედეგებისა, (პროფესიონალიზმის გაუფასურება, დემოკრატია, აქტიურობისა და ინიციატივის გამოჩენისგან თავის არიდება და ა.შ.) მოსდევს საინტერესო თუმცა, არასახარბიელო განვითარება: ადამიანებს, რომლებიც იკავებენ კონკრეტულ პოზიციებს, ესაჭიროებათ ამ სოციალური როლის გათავისება. თუკი არ არსებობს მოცემული როლისთვის საჭირო შესაბამისი პიროვნული თუ პროფესიული მახასიათებლები, ირღვევა შესაძლებლობათა შინაგან და გარეგან მოცემულობებს შორის ბალანსი. გაწონასწორების მისაღწევად და გამოწვეული დისბალანსის გასაწესრიგებლად პიროვნება მიმართავს სწორედ ატრიბუციას, ანუ მიაწერს საკუთარ თავს, გამოგონილ სასურველ უნარ-ჩვევებს.

საქმე ისაა, რომ რაც უფრო იზრდება დისბალანსი შინაგან და გარეგან მოთხოვნილებებს შორის, რაც უფრო მეტად გრძნობს ადამიანი, ამ თვისებების ნაკლებობას, მით უფრო მძაფრად და მტკივნეულად ითხოვს გარეგან სტიმულს, ამ შემთხვევაში, სოციუმისგან გადამეტებულ აღიარებას. შედეგად, ვიღებთ „ჩინოვნიკის“ ფსიქოტიპის საჯარო მოხელეებს, რომლებიც ყველა შესაძლო რესურსის გამოყენებით, მთელი ძალისხმევით ეწინააღმდეგებიან მაღალპროფესიული კადრის წარმოჩენა - აღიარებას და გარშემო იკრებენ მეხოტბე, თუნდაც მწირი პროფესიული უნარის ადამიანებს. ამგვარ სიტუაციაში გარედან მიღებული „აღიარება და ხოტბა“ „მაშველი რგოლის“ ფუნქციას ასრულებს საკუთარ თავზე წარმოდგენების გადასარჩენად.

საგულისხმოა, რომ პიროვნულ ნიშანთა რამდენიმე მახასიათებლის გარკვეული მიმართულებით ფორმირება ჯაჭვური პრინციპით ვითარდება და „მე კონცეფციის“ ერთმანეთზე დამოკიდებულ კომპონენტებზე აისახება, როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი კუთხით.

„მე კონცეფციისთვის“ მნიშვნელოვანია „მე“-ს ცოდნის ასპექტები, როგორია საკუთარ თავზე ჩვენი რწმენის შინაარსები. მე-სქემა კოგნიციის სტრუქტურირებული ორგანიზებული მოცემულობაა. მე სქემა სწორედ იმ განზომილებებს აღწერს, რითაც ჩვენ ვფიქრობთ საკუთარი თავის შესახებ. შინაგანი წინააღმდეგობისას, ან როლური კონფლიქტისას ჩვენ ვეყრდნობით მე სქემის იმ განზომილებებს, რომლებსაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვნად და პრიორიტეტულად მივიჩნევთ.

საჯარო მოხელეს, შესაძლოა, ხშირად მოუწიოს საზოგადოებრივ, პირად თუ მორალურ-ეთიკურ ურთიერთწინააღმდეგობრივ სტანდარტებთან გამკლავება. ამიტომ, კარგად უნდა ფლობდეს საკუთარი პიროვნული მახასიათებლების საუბრებს, მე-ს ცოდნის ზოგად კანონზომიერებებსა და ასპექტებს.

სოციალური როლის ინდივიდუალური შესრულება გულისხმობს სწორედ ოპტიმალურ მორგებას როლის სტანდარტებზე, სადაც სრულფასოვნად წარმოჩინდება პიროვნების ფსიქიკური სიმწიფე, მისი საუკეთესო უნარ-ჩვევებისა და შესაძლებლობების გამოყენების უნარი. ასევე, უნდა შეძლოს საზოგადოების შესაძლო უკუკავშირის გაანალიზება კონკრეტულ ნაბიჯებზე.

ერთ-ერთი სავალდებულო სახასიათო შტრიხი, რასაც საზოგადოება საჯარო მოხელისგან მოითხოვს, არის გაწონასწორებულობა და ემოციების კონტროლი. ე.წ. „თმენის ვალდებულების“ შესრულება პიროვნებისგან საკმაოდ ძლიერ ფსიქიკურ სიმყარეს მოითხოვს. გაწონასწორება შეესაბამება თვითრეგულაციას, რაც „მე კონცეფციის“ კიდევ ერთ კომპონენტს წარმოადგენს.

თვითრეგულაცია ადამიანის უნარია, მართოს საკუთარი ქცევა იმ სოციალურ სინამდვილეში, სადაც კონკრეტული სოციალური როლის შესრულება ქცევის განსაზღვრულ მოდელებს მოითხოვს.

ზოგადად, პიროვნება ფლობს ინფორმაციას საკუთარი პიროვნული მახასიათებლების, თავისი სასურველი, „მე კონცეფციის“, მიზნებისა და სურვილების შესახებ. როგორ არეგულირებს აზროვნებას, აქტივობასა და ემოციებს სოციალურ სიტუაციებში, განსაზღვრავს სწორედ პიროვნების **მოქმედი „მე კონცეფცია“**.

ამავე დროს, ადამიანის „მე“-კონცეფცია არა მარტო არსებულ პიროვნულ თვისებებთან მიმართებაში განისაზღვრება, არამედ შეიძლება, შემდგომ განვითარდეს და ვუწოდებთ **შესაძლებელ „მე“-ს**: იგულისხმება ის როლები და მიზნები, რომლისკენ სწრაფვაც დასახული აქვს ინდივიდს.

სწავლისა და თვითგანვითარების მუდმივი პროცესით შესაძლებელია ნებისმიერი სოციალური როლის საუკეთესოდ ფორმირება და წარმოდგენა.

საგულისხმოა, რომ ჩვენს სინამდვილეში, საჯარო მოხელის სოციალური როლი, განვითარების საწყის ეტაპზე ვითარდება. სოციალური დასწავლის თეორიის თანახმად, როლის სოციალიზაცია შეიძლება, განვითარდეს პირდაპირი დასწავლისა და დასწავლა-დაკვირვების საშუალებით, საკუთარი გამოცდილების საფუძველზე ან სხვებზე დაკვირვებით. სწორედ ამ ეტაპზე, უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს როლის სტრუქტურირებისა და ფორმირების სწორი მიმართულებების დადგენასა და სტანდარტების დამკვიდრებას. ჩვენი ქვეყნის მოქმედი საჯარო მოხელეები, სწორედ ამ მნიშვნელოვან პროცესში არიან ჩართულნი. როლის დასწავლა-ათვისების მუდმივი პროცესი უზრუნველყოფს სწორად სტრუქტურირებული და გამართული ქცევითი მოდელების ჩამოყალიბებას.

ინდივიდის თვითგანვითარებისთვის მნიშვნელოვანია კიდევ ერთი პიროვნული ნიშანი **თვით-ეფექტურობა**. ეს თავისებური რწმენაა, რომელიც დაკავშირებულია პიროვნების მიერ გარკვეული ქცევების გაანალიზებასთან, თუმცა, არ გულისხმობს ქმედების მექანიკურ კონტროლს.

„საკუთარ „მე“-ზე ყურადღება აიძულებს ადამიანს, თავისი თავი შეადაროს ფიზიკურ და გონებრივ სტანდარტებს ან მორალურ ღირებულებებს. ადამიანები ცდილობენ, შეესაბამებოდნენ გარკვეულ სტანდარტებს, თავიანთი ქცევები შეაფასონ ამ სტანდარტებთან მიმართებაში, მიიღონ

გადაწყვეტილებები, რომლებიც ამ სტანდარტებს ესადაგებიან და ეს გრძელდება, სანამ არ მიაღწევენ სტანდარტებთან სრულ შესატყვისობას. ამ პროცესს უწოდებენ **უკუკავშირს**, ხოლო თეორიამ თვითრეგულაციის კიბერნეტიკული თეორიის სახელწოდება მიიღო”. [10]

უკუკავშირის ეს მნიშვნელოვანი ფაქტორი ვლინდება სოციალური ეტალონებისა და სტანდარტების სახით, სოციალური შეკვეთისა და კონტროლის აუცილებლობით, რომელიც როლის შემდგომი ძირითადი კომპონენტია და მომდევნო თავში განვიხილავთ.

სოციოლოგი რალფ ტერნერი თვლის, რომ ადამიანები თავის ნამდვილ მე-ს გამოხატავენ ინსტიტუციის ან იმპულსის მეშვეობით. **განსხვავდება ადამიანის „მე-ინსტიტუცია“, როგორც პროდუქტი და „მე-იმპულსი“, როგორც პროცესი.**

„ინსტიტუციური მე ემყარება საზოგადოებრივი მიზნებისა და ჯგუფური ვალდებულებებისადმი ერთგულებას. ადამიანი, რომლის ნამდვილი მე ინსტიტუციურია, მაღალ მიღწევებზე და მომავალზეა ორიენტირებული. იმპულსური „მე“ ემყარება საკუთარი იმპულსების დაკმაყოფილების ძიებას. იმპულსური ადამიანი ეჭვის თვალთ უყურებს დადგენილ წესებს. ადამიანი, რომლის ნამდვილი მე იმპულსურია, აწმყოზეა ორიენტირებული”. [11]

ტერნერის აზრით, უკანასკნელი ათწლეულების მანძილზე მნიშვნელოვნად იზრდება ადამიანთა რაოდენობა, რომლებიც იმპულსურ მე-სთან იდენტიფიკაციაზე გადადიან. საზოგადოებრივი ინსტიტუტები მათთვის წარმოადგენს პიროვნული თავისუფლების შემზღვეველ სისტემებს და უფრო ფასეული საკუთარი თვითგამოხატვა მიაჩნიათ. ტერნერი ამ ვითარებას ღირებულებათა გადაფასებისა და საზოგადოებაში მიმდინარე პროცესის ანარეკლს უწოდებს.

ეს შეფასება გარკვეულწილად ასახავს მიმდინარე სოციალურ რეალობას, ზოგადად, თანმხლები დადებითი და უარყოფითი ასპექტებით. თუმცა, არის სოციალური როლები, რომელიც მაქსიმალურად მოითხოვს პიროვნების ინსტიტუციური „მე“-ს განვითარებას. საჯარო მოხელის სოციალური როლი სწორედ ამ ტიპის როლებს განეკუთვნება.

მე კონცეფციის”, „მე სქემი“-ს, „მეს ცოდნის” ასპექტების გააზრებას მნიშვნელოვანი ფუნქცია აქვს ადამიანის პიროვნული განვითარებისთვის. ინფორმაცია საკუთარი პიროვნული მახასიათებლების შესახებ ეხმარება საჯარო მოხელესაც, განსაზღვროს სიტუაციის შესაბამისი ქცევის მოდელების მოძიება და მორგება. მე-ს განცდა მიიღწევა სოციალური ურთიერთქმედებიდან, უნარით, რომ ადამიანები საკუთარ თავს სხვა ადამიანების თვალთ აღიქვამდნენ. ეს არის სწორედ მე-ს განვითარების საბოლოო სტადია, რომელზეც ინდივიდი თავის თავს აღიქვამს არა ერთი რომელიმე ადამიანის, არამედ “სხვების” გამთლიანებული თვალთახედვით.

„განზოგადებული სხვა ადამიანის თვალსაზრისის მიღება საშუალებას გვაძლევს, ჩვენი თავი, როგორც ობიექტი დავინახოთ და შევფასოთ. ეს კი მე-ს განცდას გვანიჭებს. მე-ს განცდა, ისევე, როგორც სხვების განცდა, სოციალური ურთიერთქმედების სტაბილურობისთვის მეტად მნიშვნელოვანია. უნარი, შეხედო საკუთარ თავს “განზოგადებული სხვა ადამიანის” თვალთ, მე-ს განვითარების უმაღლესი სტადიის მონაპოვარია”. [12]

მე-ს განვითარების ხარისხზე დამოკიდებული სწორედ საჯარო მოხელის სოციალური როლის სტრუქტურის ეს ძირითადი კომპონენტი - **პიროვნების ინდივიდუალური შესრულება.**

სოციალური შეკვეთა და კონტროლი, სოციალური სტანდარტების არსი და მნიშვნელობა

როლის შესრულებისთვის მნიშვნელოვანია „საზოგადოების სოციალური დაკვეთა, რამდენადაც მისი ძირითადი შედეგია პიროვნების ადაპტირება საზოგადოებაში, ყოფიერებისა და ცხოვრების წესებისადმი“. [13]

საზოგადოებრივი განვითარება და სოციალური სისტემები განაპირობებს ადამიანებს შორის ურთიერთქმედებას, მათ პიროვნულ თავისებურებებს, ქცევის სხვადასხვა მოდელებს, ემოციებს, განწყობებსა და დამოკიდებულებას სოციალურ გარემოსთან.

ადამიანები იყენებენ სხვადასხვა სოციალურ ფუნქციას სხვადასხვა საჭიროებისთვის, ამა თუ იმ სოციალურ ფუნქციას ირჩევენ იმ მოცემულობის მიხედვით, რომელიც კონკრეტულ სიტუაციაში სჭირდებათ.

პიროვნება ქმნის უამრავ სხვადასხვა ქცევით მოდელს, რომელიც განპირობებულია მისი, როგორც ინდივიდუალური, ფსიქოლოგიური, ასევე სოციალური მახასიათებლებით. ადამიანი საკუთარ პიროვნულ რეალიზებას სოციალური როლის მიღებითა და შესრულებით ახერხებს.

„პიროვნების სოციალური ურთიერთობა ვლინდება საზოგადოებაში, ადამიანის ქცევაში, ეს არის მისი სოციალური თვისება. სოციალური თვისება განსაზღვრულია სოციალური ტიპით და პიროვნების ურთიერთქმედებით სხვა ადამიანებთან კონკრეტულ-ისტორიულ პირობებში. ადამიანის სოციალური თვისება მოიცავს: მისი საქმიანობის განმსაზღვრელ რგოლს სოციუმში, დაკავებულ სოციალურ სტატუსს და განმსაზღვრელ სოციალურ როლს, რომელსაც მოელიან მისი როლისა და სტატუსისაგან გამომდინარე...პიროვნების სოციალური თვისებები განსაზღვრავენ, თუ რომელ სოციალურ ჯგუფს მიეკუთვნება იგი”. [14]

სოციალურ გარემოში თითოეულ ადამიანს რამდენიმე განსხვავებული პოზიცია უკავია. „ამ სოციალური პოზიციებიდან ყოველი დაკავშირებულია გარკვეულ წესებთან და ვალდებულებებთან, რასაც სტატუსს ვეძახით. ადამიანს შეიძლება, ჰქონდეს მრავალი სტატუსი, მაგრამ ერთი მათგანი, რომელსაც შეიძლება, დავარქვათ მთავარი სტატუსი, განსაზღვრავს მის საზოგადოებრივ მდგომარეობას”. [15]

სტატუსის განმსაზღვრელი სხვადასხვა ფაქტორებია. ზოგი შეიძლება, დაბადებიდან ჰქონდეს ადამიანს, წარმომავლობა, სქესი, ეთნიკურობა, საგვარეულო და ასე შემდეგ. მაგრამ არის შეძენილი, მიღწეული სტატუსი, რომელიც დაიმსახურა თავისი კონკრეტული საქმიანობით მეცნიერებაში, ხელოვნებაში, სპორტში, პოლიტიკასა თუ სხვა საზოგადოებრივ საქმიანობაში.

ადამიანისთვის მნიშვნელოვანი სტატუსი მუდმივად რჩება პიროვნების პერმანენტული ნაწილი და მისი ძირითადი სოციალური როლი, რომელიც განსაზღვრავს მის საქმიანობასა და ქცევას სტატუსის შესაბამისად. სტატუსით განსაზღვრული მოსალოდნელი ქცევა არის უკვე სოციალური როლი.

საჯარო მოხელის სოციალური როლით განსაზღვრული ქცევის მოდელები განპირობებულია იმ წესებითა და ნორმებით, რომელიც დაკავშირებულია ამ სტატუსის მქონე პიროვნების

საზოგადოებრივ თუ პირად მდგომარეობასთან, ვალდებულებებსა თუ უფლებებთან სოციუმში.

ნებისმიერი სტატუსი რამდენიმე სხვადასხვა როლს მოიცავს. საჯარო მოხელე სხვადასხვანაირად იქცევა ფართო საზოგადოებასთან, კოლეგებთან, ოჯახის წევრებთან, მეგობრებსა თუ ახლობლებთან. მოცემული სტატუსისთვის საჭირო ხდება სხვადასხვა ხასიათის სათანადო როლები.

კონკრეტული სტატუსისათვის დამახასიათებელი როლების ერთობლიობა წარმოადგენს როლურ სისტემას. ამ როლების ჯამს განვიხილავთ, როგორც როლურ ნაკრებს.

როგორ ასრულებს პიროვნება სოციალურ როლს, როგორია მის მიმართ სოციალურად განპირობებული როლური მოლოდინი; ესაა სტატუსით განსაზღვრული მოსალოდნელი ქცევა. სოციალური როლი განსაზღვრულია იმით, თუ რას ელოდება საზოგადოება ამ როლის შემსრულებელი ინდივიდისგან.

არსებობს ფორმალური და არაფორმალური როლური მოლოდინი. ფორმალურ შესრულებებს არეგულირებს კანონები. თუ საჯარო მოხელე ჩაიდენს დანაშაულს და დაარღვევს მისი სტატუსით გათვალისწინებულ ვალდებულებებს, ეს ფორმალური როლური მოლოდინის დარღვევაა და პიროვნება პასუხს აგებს კანონის წინაშე.

მაგრამ, როდესაც საჯარო მოხელის საქციელი როლურად მოსალოდნელი ქცევის შეუსაბამო იქნება საზოგადოებისათვის მორალურ-ზნეობრივი კუთხით, ეს არის არაფორმალური როლური მოლოდინი.

საზოგადოებას ექნება/უნდა ჰქონდეს შესაბამისი რეაქცია, როგორც უწოდებენ, „სოციალური სანქცია“ ან „სოციალური ჯილდო“ საჯარო მოხელის არასათანადო ან პატივსაცემი ქმედებისათვის. „ერთი ან რამდენიმე ინდივიდის მიერ გამოყენებული სანქცია არის მიღებული წესის გაძლიერება და განსაზღვრავს, რომ ასეთი ქცევა მოცემულ ვითარებაში მისაღებია“.

[16]

„შეფასება ხდება იმ სოციალური მოთხოვნების ფონზე, სადაც ისინი უნდა შესრულდეს და იმ უნარის მიხედვით, რომლითაც ამ მიზნების მქონე პიროვნება ხასიათდება. მიზანთა სისტემის ფორმირებისას სოციალური მოთხოვნებისა და საკუთარი შესაძლებლობების რეგულირებას ადამიანი სოციალური როლების

მიღებითა და შესრულებით ახერხებს...იგი ასრულებს იმ მოთხოვნებს, რომლებსაც ამ როლის შემსრულებლისგან მოელიან პირადი უნარისა და მოთხოვნილება-მისწრაფებების მიხედვით. თავის სამოქმედო მიზნებს ადამიანი შესაძლებლობებისა და ამ როლის მიხედვით აყალიბებს...იმის მიხედვით თუ რა მიზნებს იყალიბებს და როგორ ასრულებს მათ, ხდება გარკვეული მდგომარეობისა და პრესტიჟის მოპოვება. მის მიერ ურთიერთობათა ამ სისტემაში ხდება საზოგადოებრივი აზრის შემუშავება მოცემული პიროვნების მიმართ”. [17]

სოციალური გარემო, რომელშიც ადამიანი ცხოვრობს, გავლენას ახდენს მის ქცევასა და ღირებულებათა სისტემაზე. მისი, როგორც პიროვნების ფორმირების გარეგან ფაქტორს სწორედ ის სოციალური გარემო, ის სოციალური ჯგუფი წარმოადგენს, რომელშიც ადამიანს უწევს ცხოვრება.

სოციალური როლის შემადგენელი ერთ-ერთი კომპონენტი არის სოციალური შეკვეთა პიროვნებაზე, სოციალური კონტროლი. პიროვნების სოციალურ ღირებულებათა ფორმირებაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სწორედ სოციალური კონტროლი/სოციალური შეფასება.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ყოველი ადამიანი კონკრეტულ სოციალურ როლს ასრულებს ინდივიდუალური შესაძლებლობისა და პიროვნული თვისებების შესაბამისად, მაგრამ თითოეული როლის პოზიციები საზოგადოების სოციო-კულტურული ნორმებითაა განპირობებული. მიუხედავად იმისა, რომ როლებს ასრულებენ კონკრეტული ადამიანები, მისაღები ან მიუღებელი როლის ჩარჩოებს ადგენს სოციუმი. მაგალითად, როგორი საჯარო მოხელეა აღიარებული საზოგადოებაში, ან როგორია საჯარო მოხელისთვის შეუფერებელი ქცევა.

ჩვენს სინამდვილეში, რა სახის სოციალურ ჯგუფში ხდება საჯარო მოხელის ფორმირება. რომელი „საზოგადოებრივი სტანდარტი” და „სოციალური ეტალონი” განსაზღვრავს, როგორ ასრულებს პიროვნება საჯარო მოხელის სოციალურ როლს?

პიროვნების სოციალური გარემო შეიძლება, დავყოთ ორ ზოგად ნაწილად: მიკროსოციალური და მაკროსოციალური ჯგუფი. მიკროსოციუმში ვგულისხმობთ პირად გარემოცვას /ოჯახის წევრები, მეგობრები, კოლეგები, ახლობლები/ და მაკროსოციუმში

მოიაზრება დიდი ჯგუფები, ინსტიტუციები, საზოგადოება, მოქალაქეები.

ორივე მოცემული ჯგუფი, ქმნის მთლიან სოციალურ გარემოს ინდივიდისთვის, თუმცა თითოეული ჯგუფის სოციალური დაკვეთა, სოციალურად განპირობებული როლური მოლოდინი, შესაძლოა, სხვადასხვაგვარი და უფრო მეტიც, წინააღმდეგობრივი აღმოჩნდეს.

საჯარო მოხელისგან საზოგადოება მოელის, რომ ის იყოს: პროფესიონალი, განათლებული, სახელმწიფოებრივი აზროვნების მქონე, ობიექტური, სამართლიანი პიროვნება, მისთვის პრიორიტეტი იყოს საზოგადოებრივი კეთილდღეობა და არა ვიწრო, პირადი ინტერესები. ასეთია ზოგადად, საზოგადოების, მაკროსოციალური ჯგუფის როლური მოლოდინი.

იგივე პირს განსხვავებული სოციალური როლი აქვს ახლობელი საკუთარი პირადი გარემოცვისთვის, რომელიც წარმოადგენს მის მიკროსოციალურ ჯგუფს. წარმატებული, მყარი საზოგადოებრივი მდგომარეობის მქონე, შეძლებული პიროვნება პატივსაცემი წევრია საკუთარ მიკრო სოციუმში. ჩვეულებრივ, მისგან მოელიან მზრუნველობას, თანადგომას, პატრონობას, პირადი ურთერთობების დაფასებას, დახმარებას, რომელიც ხშირად შეიძლება, მოითხოვდეს სამსახურებრივი გავლენებისა და ძალაუფლების პირადი სარგებლობისთვის გამოყენებას.

ასეთ შემთხვევაში, მიკრო და მაკრო სოციალური ჯგუფის სოციალური დაკვეთა წინააღმდეგობაში მოდის ერთმანეთთან. პიროვნება დგას როლური კონფლიქტის წინაშე. ერთი მხრივ, საჯარო მოხელის სოციალური როლი მისგან მოითხოვს პირად ინტერესებზე მაღლა დგომას, ხოლო, მეორე მხრივ, გულისხმიერი ადამიანის სოციალური როლი მისგან მოითხოვს დახმარებასა და გვერდში დგომას საკუთარი ახლობლებისთვის.

განსხვავებული გარემოებებში ადამიანი განსხვავებულ როლებს ასრულებს, რამდენიმე საპირისპირო მნიშვნელობის მქონე როლის შესრულების აუცილებლობა ხშირად იწვევს ე.წ. „როლურ კონფლიქტს“.

თითოეული ადამიანის როლური სისტემები ხშირად მოიცავს წინააღმდეგობრივ როლებს და ეს ჩვეულებრივი მოვლენაა. მნიშვნელოვანი ისაა, ასეთ შემთხვევაში პიროვნება როგორ აღწევს თავს მოცემულ „როლურ კონფლიქტს“.

ჩვეულებრივ, როლური კონფლიქტისას, პიროვნება ირჩევს იმ სოციალურ ქცევას, რომელიც უფრო მეტად შეესაბამება მის შინაგან პიროვნულ სტრუქტურასა და ღირებულებათა სისტემას, პირველ რიგში კი საკუთარი მთავარი სტატუსის შესაბამის სოციალურ როლს, რომელიც განსაზღვრავს მის საზოგადოებრივ მდგომარეობას.

კონკრეტული მაგალითი, რომ გავაგრძელოთ, ჩვენს სინამდვილეში არცთუ იშვიათია, როდესაც საჯარო მოხელე, მაღალი თანამდებობის პირი, პასუხობს არა, საზოგადოების /მაკროსოციალური ჯგუფის მოთხოვნასა და სოციალურ შეკვეთას, ვის წინაშეც სოციალური ვალდებულება აქვს აღებული, არამედ პირადი მოტივებით, საკუთარი მიკროსოციალური ჯგუფის ინტერესს აკმაყოფილებს, ხშირად თავისი უფლება-მოვალეობების არასათანადო სარგებლობითა და დარღვევითაც კი.

რატომ უნდა ირჩევდეს საჯარო მოხელე ქცევის ისეთ მოდელს, რომელიც არღვევს მის პროფესიულ იმიჯსა და რეპუტაციას. გამომდინარე აქედან, საზოგადოების ნეგატიური დამოკიდებულება შესაძლოა, აღმოჩნდეს სწორედ ის „სოციალური სანქცია“, რაც მას ამ სტატუსის დაკარგვის საფრთხეს შეუქმნის, სტატუსის, რომელიც მისი მდგომარეობის განმსაზღვრელია სოციუმში.

სავარაუდოდ, პიროვნება დარწმუნებულია, რომ აირიდებს ამ „სოციალურ სანქციას“, რადგან საზოგადოებას არ/ვერ ექნება პროტესტი დარღვეული როლური მოლოდინების გამო, და მეორე მხრივ, შესაძლოა, მისთვის უფრო პრიორიტეტული აღმოჩნდეს ის „სოციალური ჯილდო“, რომელსაც მიკროსოციალური ჯგუფისგან მიიღებს. კონკრეტული ქცევის სოციალური შედეგები ყოველთვის განსაზღვრულია სოციალური სისტემების კრიტერიუმებით.

მოცემულ სიტუაციაში ჩანს, რომ სუსტია როლის ფორმირების გარეგანი ფაქტორი/შეკვეთა პიროვნებაზე, სოციალური კონტროლი/. საზოგადოებაში ადამიანების მიერ, საკუთარი სტატუსისა და როლის არასათანადო გააზრება და შესრულება გაურკვეველ „საზოგადოებრივ სტანდარტებსა“ და „სოციალურ ეტალონებს“ წარმოშობს. თუ ირღვევა ერთი კომპონენტი, ირღვევა სრულად სოციალური როლის სტრუქტურა.

სოციალური შეკვეთა, რომელიც ინდივიდის მიმართ არსებობს, კონკრეტული როლის შესრულებისას, განისაზღვრება/უნდა

განისაზღვრებოდა გარკვეული სოციალური შეფასებით. პიროვნება იღებს „სოციალურ ჯილდოს“ ან „სოციალურ სანქციას“, იმის მიხედვით თუ რამდენად პასუხობს სოციალურად განპირობებულ როლურ მოლოდინებს. ჯილდოც და სანქციაც სოციალური რეგულირების შემადგენელი კომპონენტია და მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ადამიანის ქცევის ტიპს.

ნებისმიერი როლის ფორმირება ხდება კოლექტიური და ინდივიდუალური კომპონენტებით, რომლებიც კანონზომიერად არიან ინტეგრირებულნი. შინაგანი /პიროვნების ინდივიდუალური შესრულება, თვითშეკვეთა / და განპირობებული / შეკვეთა პიროვნებაზე, სოციალური კონტროლი, საზოგადოებრივი მოთხოვნა /.

სოციალური გარემოს, საზოგადოების განვითარების ხარისხი კი ფასდება სწორედ იმ ღირებულებათა სისტემით, იმ სოციალური მოთხოვნებით, რასაც პიროვნების წინაშე აყენებს.

მოტივაციის ფსიქო-სოციალური მექანიზმები საჯარო მოხელის სოციალური როლის ფორმირებისას

საჯარო მოხელის სოციალური როლის სტრუქტურის მეოთხე კომპონენტი გულისხმობს მოტივაციის ფსიქოლოგიური მექანიზმების მნიშვნელობას როლის ფორმირებისას.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მოტივაციის პროცესები თავს იჩენს, როდესაც პიროვნება დგას ქცევის არჩევანის წინაშე. ეს შეიძლება, გამოიხატებოდეს არჩევანით იმპულსურ, ვიტალურ მოთხოვნილებებსა და სოციალური ქცევებს შორის. ასევე არჩევანი შეიძლება, წარმოიშვას სხვადასხვა სოციალურ აქტივობებს შორის, რომელთა განხორციელებაც უწევს პიროვნებას.

საჯარო მოხელის სოციალური როლის წარმატებული მოდელის შესასრულებლად ადამიანის მამოტივირებელი ფაქტორები უკავშირდება, როგორც შინაგან /პიროვნულ მოთხოვნილებებს/, ასევე საზოგადოებრივად განპირობებულ მოთხოვნას სოციუმისგან.

პიროვნული მიზნები შეიძლება, განვსაზღვროთ შემდეგი კრიტერიუმებით: საკუთარი სურვილები, მიზნები, ამოცანები: პიროვნების ინდივიდუალური თვითრეალიზაცია, პროფესიული განვითარება, მატერიალური და საზოგადოებრივი მდგომარეობის სტაბილურობა, საკუთარი მე-ს სრულყოფა, განვითარება და სხვა. საზოგადოებრივად განპირობებული მოტივაციის ფაქტორი

ინდივიდს უბიძგებს მისი სტატუსისა და როლით განსაზღვრულ ქცევების განხორციელებისკენ, შეესაბამებოდეს სოციალურ სინამდვილეში აღიარებულ სტანდარტებს.

საჯარო მოხელის წარმატებული როლის მოდელი გულისხმობს: მაღალ საზოგადოებრივ და სახელმწიფოებრივ ცნობიერებას, პროფესიონალიზმს, თავდაჯერებულობას, გონიერებას, გადაწყვეტილების მიღების უნარს, დიპლომატიის, კომპრომისის, განვითარებული კომუნიკაციის უნარს, მორალური სტანდარტების ერთგულებას, პატიოსნებას, ეთიკურობას და სხვა. თუმცა, არსებულ რეალობაში მწელდება ამგვარი საჯარო მოხელეების მოძიება, გამონაკლისების გარდა.

კვლევის პროცესში, ფოკუსური ჯგუფების დისკუსიებისას, ასევე ექსპერტთა ინტერვიუებში საჯარო მოხელის მოტივაცია განსაკუთრებული ინტერესის საკითხი აღმოჩნდა და საკმაოდ მწვავედ და კრიტიკულად შეფასდა. მონაწილეთა დიდმა ნაწილმა საჯარო მოხელეების მოტივაციის საფუძვლად მათი პირადი ინტერესები დაასახელა. გამოითქვა მოსაზრება, რომ ხშირია და თითქმის ნორმად დამკვიდრებული, საჯარო მოხელეების მიერ თავისი სოციალური როლის პირად მიზნებსა და სარგებლზე მორგება.

რა თქმა უნდა, პიროვნების თვითრეალიზაციის სურვილი, პირადი მიზნების დაკმაყოფილება მოტივაციის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი ფაქტორია და ეს სრულიად ბუნებრივი და კანონზომიერი მისწრაფებაა, მაგრამ აქ ვგულისხმობთ გარემოებას, როცა საჯარო მოხელე საზოგადოებრივი საქმიანობის სახელს ამოფარებული, პირად სურვილებსა და მიზნებსა ორიენტირებული, უგულვებელყოფს რა როლით განსაზღვრული მოვალეობების სათანადოდ შესრულებას და, ამავე დროს, მოელის საზოგადოებრივ აღიარებასა და პატივისცემას. მსგავს სიტუაციაში ირღვევა როლური მოლოდინები და პიროვნება რჩება საზოგადოებასთან კონფლიქტურ ვითარებაში.

ნაშრომის თეორიულ ნაწილში განვიხილეთ მასლოუს მოთხოვნილებათა იერარქიული თეორია, რომლის მიხედვით, საბაზისო მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შემდეგ ინდივიდს კანონზომიერად უჩნდება საზოგადოებრივი აღიარების მოპოვების სურვილი. ეს საჭიროება, დაკავშირებულია პიროვნების საკუთარი „მე“-ს რეალიზაციის, სრულყოფასა და განვითარებასთან და

სავსებით ბუნებრივი პროცესია. ადამიანი არ არის მხოლოდ ფსიქიკური არსება. „სოციალური გარემო, რომელიც ადამიანის სოციალურ-ფსიქიკურ აქტივობას განსაზღვრავს, ადამიანთა ურთიერთმქმედების პროცესში იქმნება. ადამიანის ქცევა სოციალური ხდება ადამიანების სოციალური ურთიერთობის ზემოქმედების გამო“. [18]

მოტივაციის პროცესი განპირობებულია: პიროვნების ინდივიდუალური შესაძლებლობით, ამ შესაძლებლობების რეალიზაციის სურვილით, როლის მიმართ დამოკიდებულებით/რა მნიშვნელობა აქვს მისთვის როლის ამა თუ იმ ხარისხით შესრულებას, სოციალური შეკვეთით, სოციალური კონტროლითა და შეფასებით, სანქციით, ჯილდოსა და სასჯელის სტიმულირებითა და სხვა.

სოციალური შეკვეთის ურთიერთწინააღმდეგობრივი სტრუქტურა, ხშირად, საჯარო მოხელეს რთული პიროვნული კონფლიქტის, საპირისპირო როლური მოლოდინების წინაშე აყენებს. ამ პროცესში პიროვნების რამდენიმე მახასიათებელი ერთვება: ქცევა ყოველთვის რომელიმე განწყობის საფუძველზე ხორციელდება. ფესტინჯერის კოგნიტური დისონანსის თეორიის /შემცენებით დისონანსსაც უწოდებენ/ მიხედვით, ინდივიდის აქტიურობას იწვევს მოთხოვნილების გარდა, მის პროცესებს შორის არსებული შეუსატყვისობაც.

პიროვნების ერთ-ერთი ფუნდამენტური უნარია, რომ თანხმობაში მოიყვანოს რამდენიმე საპირისპირო ტენდენცია და საერთო კოგნიტური შინაარსი. დისონანსი ძირითადად აღიძვრება განწყობასა და მოქმედებას შორის წინააღმდეგობის აღმოცენებისას, ადამიანს უჩნდება რომელიმე მათგანის შეცვლის ძლიერი ტენდენცია, ცდილობს მოძებნოს, მდგომარეობა, სადაც დისონანსით გამოწვეული დისკომფორტი მინიმუმამდე იქნება შემცირებული.

როლური კონფლიქტისას საჯარო მოხელე ირჩევს იმ შესრულებას, სადაც ნაკლები წინააღმდეგობა ხვდება პიროვნული თუ სოციალური ფაქტორებიდან გამომდინარე. ამავე დროს, ესაჭიროება, რომ შეინარჩუნოს წარმოდგენები საკუთარი თავის შესახებ და მიმართავს თვითშეფასების სელექციურ აღქმასა და კომუნიკაციის სელექციურ არჩევანს.

ადამიანთა უმრავლესობა მიდრეკილია უფრო მაღალი თვითშეფასებისკენ (თუნდაც მხოლოდ გარეგანი ფორმის თვალსაზრისით), საამისოდ ესაჭიროება, გამონახოს მისთვის ხელსაყრელი შეფასების კრიტერიუმები. ამას ახერხებს შერჩევითი ანუ **სელექციური შეფასებით**. ის იყენებს სელექციურობის ოთხ სახეს: 1/.ქცევის სელექციური ინტერპრეტაცია-მოქმედება დაინახოს მხოლოდ დადებით ჭრილში, 2/.შეფასების სტანდარტების არჩევა-თუ დავუშვებთ, რომ ყველაფერი შეფარდებითია, /გაურკვეველი საზოგადოებრივი სტანდარტები და ეტალონები,ზემთ აღვნიშნეთ/, შესაძლებელია, სტანდარტად ხელსაყრელი გარემოების გამოყენება, საკუთარ თავზე/სიტუაციაზე მორგება; 3/.ადამიანებთან ურთიერთობების სელექციურობა; 4/სასურველი გარემოს შერჩევა- პიროვნება ირჩევს იმ სოციალურ სინამდვილეს, სადაც თავს უფრო კომფორტულად გრძნობს, სადაც მას იღებენ და აფასებენ.

უნდა აღინიშნოს, რომ ეს პროცესები ადამიანის ფსიქიკური მახასიათებლებია და სოციალურ ურთიერთობებში ბუნებრივად ვლინდება, ყოველგვარი თეორიული საფუძვლების გააზრების მიუხედავად.

მაგალითისთვის, ვნახოთ ეს პროცესი, კონკრეტული შემთხვევის განხილვის საფუძველზე. ერთ-ერთი მწვავე პრობლემა, რომელიც კვლევისას გამოიკვეთა, იყო საჯარო მოხელის დამოუკიდებლობის ხარისხი პარტიული თუ სისტემური გავლენებისგან.

საჯარო მოხელე ანგარიშვალდებულია, ერთი მხრივ, საზოგადოებასთან, მაკრო სოციუმთან, სახელმწიფოებრივი მიდგომებითა და პასუხისმგებლობით შეასრულოს დაკისრებული ფუნქცია-მოვალეობები. მეორე მხრივ, ის იძულებულია, ანგარიში გაუწიოს პოლიტიკური აქტორის ან სისტემის მიერ წამოყენებულ კონკრეტულ მოთხოვნებს. ეს მოთხოვნები ხშირად ურთიერთწინააღმდეგობრივია და არჩევანის წინაშე აყენებს შემსრულებელს.

პიროვნება, მოცემულ შემთხვევაში საჯარო მოხელე, თუ დააკმაყოფილებს პოლიტიკური აქტორის შეკვეთას, მაშინ მას მოუწევს საკუთარი სოციალური როლით განსაზღვრული მოლოდინების უგულვებელყოფა საზოგადოების წინაშე. დაუკმაყოფილებელი რჩება სოციალური შეკვეთა/სოციალური

როლის სტრუქტურის მნიშვნელოვანი კომპონენტი/ და საჯარო მოხელე საზოგადოებასთან კონფლიქტურ ვითარებაში აღმოჩნდება. სოციალური შეფასება, ასეთ შემთხვევაში, ნეგატიურია და ბუნებრივია, ექვემდებარება სოციალურ სანქციას/საზოგადოების ნეგატიურ დამოკიდებულებას. ამავე დროს, უფრო ვიწრო სოციუმის/ პოლიტიკური აქტორისგან იღებს ჯილდოს /სოციალურს, მატერიალურს/. შედეგად ვიღებთ პარადოქსულ მოცემულობას: **საჯარო მოხელე, რომელმაც არ შეასრულა სოციალური როლით განსაზღვრული ვალდებულებები, წახალისებულია ამ ქმედებისთვის.**

აღნიშნული ვითარება სოციალური განმტკიცების სავალალო შედეგებს იწვევს. ერთი მხრივ, თავად შემსრულებელში, ხოლო მეორე მხრივ, საზოგადოების ცნობიერებაში აჩენს ტენდენციას, ბუნებრივად მიიღოს დამახინჯებული „სოციალური სტანდარტი“ ან საერთოდ ბუნდოვანი და გაურკვეველი ხდება კონკრეტული სოციალური როლის შინაარსი.

ასეთ შემთხვევაში, კანონზომიერად ხდება არასწორი ქცევითი მოდელების განმტკიცება და დამკვიდრება საზოგადოებაში. ამ მოვლენას **სოციალური განმტკიცება** ეწოდება. სოციალური სისტემის კრიტერიუმებით განსაზღვრულია კონკრეტული ქცევის სოციალური შედეგები. სანქცია სოციალური რეგულირების მნიშვნელოვანი კომპონენტია და **განსაზღვრავს ადამიანის მიერ ქცევითი მოდელების შემდგომ არჩევანს.**

„პირდაპირი დასწავლა ჯილდოსა და სასჯელის “პროდუქტია”. ჯილდო ზრდის მომავალში ქცევის გამეორების ალბათობას, ხოლო ჯარიმა ამცირებს ალბათობას, რომ შემდგომში ამ ქცევას ინდივიდი გაიმეორებს...საზოგადოების წევრთა ქცევაზე დაკვირვებით შეგვიძლია განვსაზღვროთ, სავარაუდოდ, რა შედეგები შეიძლება, მოჰყვეს ჩვენ საკუთარ ქცევას. ცხოვრებაში სოციალიზაცია, ძირითადად, დაკვირვებაზე დამყარებული სწავლით მიმდინარეობს”. [19]

კონკრეტული შემთხვევის მაგალითზე ვხედავთ, რომ წინააღმდეგობაში მოდის ერთმანეთთან როლის კანონზომიერი განვითარება. ირღვევა სოციალური ჯილდოსა და სანქციის სტიმულირების სისტემა. **ნებისმიერი ერთი კომპონენტის დარღვევა იწვევს სოციალური როლის მთლიანად რღვევას და**

შედეგად გვაქვს არასწორად ფორმირებული სოციალური როლები.

ამავე დროს, მაკროსოციუმთან დისკომფორტული მდგომარეობა უბიძგებს საჯარო მოხელეს, გაერიდოს შექმნილ დისონანსს ან შემოიფარგლოს მხოლოდ „ხალხთან ურთიერთობის ხელოვნური სპექტაკლებით“, რასაც ხშირად საყვედურობს ჩვენი საზოგადოება, ან მინიმუმადე დაიყვანოს ურთიერთობის ნიშნული, თვითშეფასების გადარჩენისთვის, სელექციურ კომუნიკაციას მიმართოს. **ასეთ მოვლენებს თავისთავად მივყავართ საჯარო მოხელესა და საზოგადოებას შორის კომუნიკაციის შემცირების ან საერთოდ შეწყვეტამდე.**

ამდენად, მნიშვნელოვანია, არსებობდეს **საყრდენები საზოგადოებაში, სოციალური სტანდარტისა და ეტალონების სახით** - საჯარო მოხელის სოციალური როლის მკაფიოდ გამოხატული მოდელი.

უნდა აღინიშნოს, რომ კვლევაში მონაწილე რესპოდენტთა, თითქმის აბსოლუტური უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ აღნიშნული სოციალური სტანდარტები და სოციალური ეტალონები არ არსებობს ჩვენს თანამედროვე სინამდვილეში. ყოველ შემთხვევაში, საზოგადოების წარმომადგენელთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ასეთ სტანდარტებს ვერ ხედავს.

კონკრეტული შემთხვევის მოდელი, რომელიც მაგალითისთვის განვიხილეთ, ცხადყოფს, რომ არამართო საჯარო მოხელის სოციალური როლის სტრუქტურაა დარღვეული, არამედ აქ გამოვლინდა საზოგადოების პრობლემაც. სოციალური შეკვეთა და სოციალური კონტროლი, როლის სტრუქტურის მესამე ძირითადი კომპონენტი, ასევე წინააღმდეგობრივია და ბუნდოვანი, რომელიც, ვფიქრობთ, ცალკე სიღრმისეული კვლევის საგანია.

როგორც ვხედავთ, საჯარო მოხელის სოციალური როლის სტრუქტურის ოთხივე კომპონენტი დარღვეულია და არასწორად ფორმირდება. რამდენადაც ყველა ეს კომპონენტი არა უბრალოდ დამოკიდებულია ერთმანეთზე, არამედ კანონზომიერი ურთიერთგანპირობებულობა არსებობს მათ შორის, შედეგებად ვიღებთ როლის კონსტრუქციის სრულად რღვევასა და არასათანადო განვითარებას.

საგულისხმოა, რომ საჯარო მოხელის სოციალური როლის წარმატებული ან წარუმატებელი მოდელის განსაზღვრა

შესაძლებელია, მხოლოდ როლის სტრუქტურის გამთლიანებული მოდელის ანალიზისას. რადგან, როლის შემადგენელ ყველა კომპონენტს შორის ლოგიკური ურთიერთკავშირი არსებობს. საჯარო მოხელის სოციალური როლის შესრულების ანალიზი სწორედ ამ კანონზომიერების გათვალისწინებით გვიხდება.

ნიშანდობლივია, რომ ობიექტური და სუბიექტური გარემოებების მიუხედავად, თუ რაიმე მოვლენა კონკრეტულ სოციუმში მაღალი თვისობრივი და რაოდენობრივი ნიშნულითაა წარმოდგენილი, ეს პროცესები გაცნობიერებულად მიმდინარეობს თუ გაუცნობიერებლად, მოგვწონს თუ არა, ვაღიარებთ თუ არა - ეს ამ სოციუმის დაკვეთაა!

ლიტერატურა

References:

1. baliaSvili m. socialuri fsiqologiis safuZvlebi, uznaZis fsiqologiis instituti, Tb.2010. [1-gv56], [2-gv18], [6-gv56], [11-gv58], [12-gv54], [19-gv37].
2. eTika da qcevis zogadi wesebi sajaro samsaxurSi, GIZ, 2015, ISBN 978-9941-0-7703-6, [3-gv6], [4-gv8], [5-gv6].
3. qvarcxava r, socialuri fsiqologia. Tavi 1, pirovneba, individualuri gansxvavebebi da „me ‘. [8-gv1], [10-gv9].
4. lomaia n. pirovnebis sociologia, gamomcemloba universali, Tb.2012. [7-gv27], [13-gv92], [14-gv16].
5. smelzeri n, socialuri struqtura, <http://socium.ge/downloads/socshesavali/socialuri-struqtura.pdf> [15-gv7], [16-gv 9].
6. nadiraSvili S. pirovnebis socialuri fsiqologia, Tb. 1975, [9-gv118], [17-gv80], [18-gv123].

რეცენზენტი: პროფესორი ოთარ ქოჩორაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Zhuzhuna Ioseliani

The model of a public servant's social role and its psycho-social characteristics

Summary

Individuals play different social roles, and therefore each is different and unique to the extent that the people themselves are different. At the same time, the general structure of the role is itself determined by the society, to

which the individual offers the appropriate performance of a particular role - the model of performance that this society will accept.

This article presents a **four-component model of the social role of a public servant**, which we have developed based on different systems and theoretical approaches. Here we discuss the principles of building the social role of a public servant; its structural and psychosocial characteristics, the integration and formation of the social role of a public servant in modern public life.

Keywords: social role, public servant, social standards and benchmarks, I-concept, motivation, social control, role-playing, goal system, social order.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University.

Жужуна Иоселиани

Модель социальной роли государственного служащего и ее психосоциальные характеристики

Резюме

Отдельные люди играют разные социальные роли, и поэтому каждая из них отличается и уникальна в той мере, в какой разные люди. В то же время общая структура роли сама определяется обществом, которому индивид предлагает соответствующее исполнение той или иной роли - модель исполнения, которую это общество примет.

В данной статье представлена **четырёхкомпонентная модель социальной роли государственного служащего, которую мы разработали** на основе различных систем и теоретических подходов. Здесь мы обсуждаем принципы построения социальной роли государственного служащего; Его структурные и психосоциальные характеристики, интеграция и формирование социальной роли государственного служащего в современной общественной жизни.

Ключевые слова: социальная роль, государственный служащий, социальные стандарты и эталоны, я-концепция, мотивация, социальный контроль, исполнение роли, система целей, общественный заказ.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе, Грузинский технический университет.

Анна Крутий
**Стратегические приоритеты публичного управления
развитием туризма в Украине**

Аннотация: В статье рассмотрены элементы системы публичного управления развитием туризма в Украине. Отмечено, что проблемы развития туристической отрасли связаны с отсутствием государственных стратегических приоритетов управления данной сферой. Разработаны приоритеты публичного управления в сфере туризма с учетом организационно-правовых, мотивационных и коммуникационных механизмов взаимодействия и партнерства.

***Ключевые слова:** стратегические приоритеты, публичное управление, туристическая отрасль, коммуникация, партнерство, развитие.*

Постановка проблемы. Особенности публичного управления в туристической отрасли Украины свидетельствуют о необходимости создания благоприятного климата для ее функционирования и развития. Это возможно при условии сотрудничества всех заинтересованных субъектов туристических организаций, потребителей и государства, проведения государственной политики в сфере туризма на основе признания ее не только перспективной экономической отраслью, но и существенной составляющей социальной сферы, которая реализует в своей деятельности целый ряд важнейших социальных функций. Однако, в настоящее время не хватает системности и приоритетности в развитии отрасли. Указанные факторы актуализируют вопрос об анализе функционирования современной системы публичного управления в туристической сфере.

Цель исследования. Анализ стратегических приоритетов модернизации публичного управления в сфере туризма и разработка современной системы управления развитием туризма в Украине с учетом институциональных и коммуникационных механизмов, которые обеспечит устойчивое развитие туристической отрасли.

Изложение основного материала. Туристическая отрасль является специфическим и сложным объектом управления. Система управления туризмом не является обособленной, а существует как важный элемент государственной и региональной систем управления. Говоря о стратегических приоритетах модернизации публичного управления в сфере туризма, необходимо отметить, что они характеризуются сочетанием объективных (организационно-правовых) и субъективных (мотивационных и коммуникативных) факторов,

которые предусматривают, с одной стороны, изменения в соответствующих организационно-правовых формах публичного управления, с другой - повышение уровня мотивации и коммуникативной компетентности субъектов управленческой деятельности в сфере туризма. Объективные составляющие обеспечивают согласованность деятельности соответствующих государственных структур, доработку законов и других нормативно-правовых актов. Субъективные составляющие заключаются в обеспечении вариативности социально-психологического, мотивационного и коммуникативного инструментария.

На основе анализа проблемы публичного управления развитием туризма в Украине и работ авторов (Ю. Алексеева, В. Бабарицька, Г. Балабанов, В. Воронкова, А. Гаврилюк, В. Сайчук, Т. Шелеметьева), нами выделены такие приоритеты, как выбор модели публичного управления туризмом; маркетинг дестинаций как современный подход к управлению туристским регионом; повышение инвестиционной привлекательности отрасли; развитие объектов туристической инфраструктуры; разработка новых технологий планирования территориально хозяйственных комплексов в области туризма; создание и внедрение льготного кредитования мероприятий, связанных с развитием туризма; позиционирования и продвижения бренда "Украина" на международном туристическом рынке [1; 2; 3; 4; 5; 8].

Относительно субъективных (мотивационных и коммуникативных) факторов развития отрасли, с нашей точки зрения, приоритетами выступают такие, как усиление мотивации в развитии приоритетных видов туризма и осознание всеми субъектами необходимости коммуникации; разработка концептуальных подходов к организации повышения квалификации государственных служащих и представителей органов местного самоуправления, на которых возложены обязанности регулирования сферы туризма; разработка новых форм сотрудничества, взаимодействия и партнёрства.

Обозначенные приоритеты публичного управления в сфере туризма определяют успешность осуществления туристической деятельности, устойчивость отрасли в целом, а также конкретные направления, в которых должна совершенствоваться работа управленческого аппарата.

Выбор модели управления является одним из приоритетов публичного управления туризмом в Украине. На выбор модели публичного управления туризмом влияют такие факторы, как социально-экономическое развитие государства, политическая стабильность, уровень образования и грамотности населения,

финансовое обеспечение, транспортное сообщение и отношения к туризму. Исследователи доказывают, что традиционными в мире есть три модели публичного управления сферой туризма, среди которых: первая охватывает государственное регулирование сферы туризма, вторая предполагает осуществление этих функций через профильный центральный орган исполнительной власти, а третья - делегирует такие полномочия центральным туристическим администрациям, тесно взаимодействуют с органами местного самоуправления. Однако в последнее время в большинстве исследований на международном туристическом рынке выделяется четыре модели, которые выделяются в зависимости от степени вмешательства государства в сферу туризма.

Предложенная А. Гаврилюк периодизация институциональных аспектов туристической сферы в Украине, указывает на применение в разные периоды развития туристической отрасли страны трех из моделей: наиболее востребованной была третья модель и осуществлялась попытка применить вторую модель. На отдельных этапах отечественного государства туризм не находился в центре внимания национального развития страны и не имел соответствующей организационной структуры (четвертая модель). Однако ни разу не отвечал стратегическим целям развития страны и не был реально приоритетной сферой, как это записано в действующем законодательстве. Поэтому, выбор модели публичного управления туристической сферой и эффективность ее внедрения в Украине зависит не столько от значения туризма для экономики страны, исторического и национального контента, а сколько от мотивации и заинтересованности государства в развитии отрасли [5].

Не менее значимым является определение особенностей системы публичного управления туристической сферой в Украине. Публичное управление туризмом является системой деятельности субъектов, участвующих в туристической деятельности, а именно: органов государственной власти и местного самоуправления, руководителей субъектов на уровне туристических фирм и ассоциаций, самоменеджмента потребителей. Таким образом, управление в туризме является многоуровневой системой, элементами которой выступают различные виды деятельности, осуществляемые различными субъектами управления. Это предполагает совершенствование нормативно-правовых и организационно-административных механизмов публичного управления на всех уровнях.

Как и любое многоуровневое и системное образование, сфера туризма характеризуется своей структурой, учет которой необходим при конструировании системы управления в туризме. Система управления в туризме имеет ряд присущих только ей особенностей,

обусловленных специфическими свойствами услуг туристическими предприятиями и организациями. Определение системы публичного управления развитием туризма должно основываться на таких аспектах, как изучение видов системы управления в историческом и современном аспекте, наличие или отсутствии региональных особенностей, а также на характеристике субъектов управления и видов оптимальной коммуникации в туристической отрасли.

В качестве подсистем публичного управления в туризме авторы выделяют три уровня: макро, мезо и микроуровни. На макроуровне - управление представлено государственным регулированием отрасли, на мезо и микроуровнях - профессиональным управлением и самоменеджментом. На уровне государственного управления туристической отраслью управляющими субъектами выступают органы государственной власти и местного самоуправления. Государственные организации в системе управления развитием туризма в Украине представлены органами законодательной и исполнительной власти. Центральные органы исполнительной власти в сфере туризма подверглись следующему этапу реформирования. Так, сегодня органом, осуществляющим управление в сфере туризма, выступает Департамент туризма и курортов, который является самостоятельным структурным подразделением аппарата Министерства экономического развития и торговли Украины. Контроль за рынком туристических услуг положен именно на Минэкономразвития [6; 7].

На мезоуровне (внутреннего или профессионального) управления, субъектами управления выступают руководители компаний туристического сектора - туроператоры, турагентства, страховые компании, консульства и визовые центры, авиакомпании, гостиничный сектор, а также руководители отраслевых ассоциаций, принимающих управленческие решения относительно формирования туристической отрасли. На микроуровне (самоменеджмент) субъектами управления выступают потребители туристических услуг, которые организуют свой отдых самостоятельно или с помощью агентств.

Так, Т. Шелеметьева, рассматривая экономическую составляющую туристической сферы в Украине, предлагает следующую современную систему управления развитием туризма, которая будет состоять из трех уровней: макроэкономического, мезоэкономического и микроэкономического. Специфика взаимодействия между всеми субъектами управления заключается в их взаимозависимости, что находит отражение в многочисленных коммуникациях между ними. Каждый из субъектов управления имеет свои полномочия в сфере управления туристическими услугами. В то же время, их объединяет

осуществления функции контроля на всех этапах создания и реализации туристского продукта. Эффективно выстроенная система коммуникаций между всеми субъектами управления способствует удовлетворению потребностей различных социально-демографических групп и обеспечивает участие всех субъектов управления в выработке управленческих решений на отраслевом уровне, координацию их совместных действий и реализацию принятых программ [8].

Необходимость наладить эффективную коммуникацию субъектов туристической деятельности, является еще одним из приоритетов публичного управления туризмом в Украине. Т. Шелеметьева отмечает, что наиболее результативная система управления должна базироваться на постоянном взаимодействии между всеми субъектами туристической отрасли, основанная на заинтересованности каждого из них в стабильном развитии отрасли и выстраивании взаимных партнерских отношений. При этом эффективность координации и согласования интересов субъектов туристической деятельности зависит от качества правового и организационного обеспечения управленческой деятельности в туристической сфере [8].

Изучать систему управления в туризме невозможно без выявления специфики коммуникаций. Коммуникативная функция является специфической для управления туристической отраслью. Коммуникации находятся в основе самого туризма и раскрываются через сервисно-управленческую функцию в деятельности субъектов туризма. Туристическая отрасль зависит от осуществляемых в ее рамках коммуникаций не только в силу того, что является сферой услуг, но и потому, что она пронизана коммуникациями различного уровня, они определяют само ее существование, поскольку туризм - это коммуникации между партнерами, между поставщиком и потребителем туристических услуг, между органами государственной власти, местного самоуправления и субъектами туристического рынка, между туристами и местным населением. Именно общая заинтересованность заставляет их выстраивать взаимосвязи выгодные схемы и искать варианты сотрудничества.

Так как, туристическая отрасль имеет преимущественно коммерческий характер, большинство ее субъектов основной целью своей деятельности видит, безусловно, в получении прибыли. В результате становится очевидным, насколько важным является осознание субъектами управления тех последствий, в том числе экономических, которые могут появиться в результате неэффективного функционирования системы управления и взаимодействия между всеми представителями туристического рынка. Именно заинтересованность в эффективной организации

взаимодействия субъектов управления туризмом в ходе выработки управленческих решений способна мотивировать туристические предприятия искать взаимовыгодные варианты сотрудничества.

Выводы. Эффективность публичного управления в туристической сфере будет зависеть, с одной стороны, от коммуникации и партнёрства между всеми субъектами управления, а с другой – определения стратегических приоритетов развития отрасли. Туристическая отрасль выступает в виде многоуровневой системы связей между субъектами туристической деятельности. Это определяет функционирование отрасли, в том числе специфику управления взаимодействием в туристической сфере. Способность управляющих субъектов к осуществлению всего комплекса управленческих функций, умение разрабатывать и реализовывать оперативные и стратегические проекты в туристической отрасли имеет своей конечной целью предоставления потребителям туристических услуг определенного уровня и качества. Стратегические приоритеты развития туризма в Украине предполагают: определение модели публичного управления туристической сферой; совершенствование нормативно-правового регулирования туристической отрасли; усиление мотивации в развитии приоритетных видов туризма; осознание всеми субъектами необходимости взаимодействия и партнёрства.

Литература References:

1. Алексеева Ю. В. Державне регулювання розвитку туристичної галузі України в контексті досвіду Франції: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Одеса, 2005. 20 с.
2. Бабарицька В. К., Малиновська О. Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту. Київ: Альтапрес, 2004. 228 с. URL: <https://tourism-ok.com/pbooks/book32/ua/chapter-1608/> (дата звернення: 05.08.2019).
3. Балабанов Г. В., Сайчук В. С. Динаміка і структура наукового пошуку в галузі туризму і рекреації в Україні: аналіт. доп. Київ: НАУ, 2017. 100 с.
4. Воронкова В. Г. Розвиток туризму як соціального і культурного явища в умовах глобалізації та крос-культурної комунікації. Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. 2010. Вип. 8. С. 23–35.

5. Гаврилюк А. М. Соціогуманітарні засади формування та реалізації державної політики у сфері туризму в Україні: автореф.дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02 / Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Київ, 2019. 40 с.
6. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядж. Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 №168-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80>
7. Про туризм: Закон України від 15.09.1995. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
8. Шелеметьева Т.В. Сучасна система управління розвитком туризму в Україні / Інтеллект XXI № 1 '2019, С.121-125.

Рецензент: Николай Латынин, заведующий кафедрой экономической политики и менеджмента Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, д. гос. упр., проф.

ანა კრუტი

უკრაინაში ტურიზმის განვითარების საჯარო მმართველობის სტრატეგიული პრიორიტეტები

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია უკრაინის ტურიზმის განვითარების საჯარო მმართველობის სისტემის ელემენტები. სტატიაში აღნიშნულია, რომ ტურიზმის დარგის განვითარების პრობლემები მოცემული სფეროს მართვაში დაკავშირებულია სახელმწიფო სტრატეგიული პრიორიტეტების არარსებობასთან. ავტორის მიერ შემუშავებულია საჯარო მმართველობის პრიორიტეტები ტურიზმის სფეროში ურთიერთქმედებისა და პარტნიორობის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი, მოტივაციური და კომუნიკაციური მექანიზმების გათვალისწინებით.

საკვანძო სიტყვები: სტრატეგიული პრიორიტეტები, საჯარო მმართველობა, ტურიზმის დარგი, კომუნიკაცია, პარტნიორობა, განვითარება.

რეგენზენტი: ნიკოლაი ლატინინი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტის სახელმწიფო მართვის ინსტიტუტის ეკონომიკური პოლიტიკისა და მენეჯმენტის კათედრის გამგე, სახელმწიფო მართვის პროფესორი, დოქტორი.

Anna Krutii

Strategic priorities of public administration of tourism development in Ukraine

Summary

The article examines the elements of the public administration system for the development of tourism in Ukraine. It is noted that the problems of the development of the tourism industry are associated with the lack of state strategic priorities for managing in tourism. The priorities of public administration in tourism have been developed, taking into account the organizational, legal, motivational and communication mechanisms of interaction and partnership.

Keywords: strategic priorities, public administration, tourism industry, communication, partnership, development.

Reviewer: Nikolay Latynin, head of Department economic policy and management of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine, Doctor of sciences, professor.

ნანა ჯოლია
ადგილობრივი თვითმმართველობის და რეგიონული
მმართველობის როლი პროფესიული განათლების
განვითარებაში

განათლების დონე და ხარისხი, მნიშვნელოვნად განაპირობებს ქვეყნის ზოგადი განვითარების დონეს და ქმნის ადამიანურ რესურსს, რომელმაც უნდა მოახდინოს სახელმწიფო დემოკრატიული ინსტიტუტების მშენებლობა და განაპირობოს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება.

ხარისხიანი განათლება უაღრესად მნიშვნელოვანია როგორც კონკრეტული ინდივიდების, ასევე საზოგადოების განვითარებისთვის. განათლება, ადამიანის წარმატებული და ნაყოფიერი მომავლის საწინდარია.

პროფესიული განათლება, როგორც ქვეყანაში კვალიფიციური სამუშაო ძალის ძირითადი გენერატორი, მნიშვნელოვანია ვითარდებოდეს კერძო და საჯარო სექტორის აქტიური თანამშრომლობით. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ამ პროცესში ადგილობრივი თვითმმართველობის და რეგიონული მმართველობის როლი.

საკვანძო სიტყვები: პროფესიული განათლება, ადგილობრივი თვითმმართველობა, რეგიონული მმართველობა.

ძირითადი ტექსტი

საქართველოს შრომის ბაზრის გამოწვევების საპასუხოდ, ქვეყანაში პრიორიტეტულად პროფესიული განათლების განვითარება მიიჩნევა, რომლის უზრუნველსაყოფად, საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტრო არაერთ პროექტს ახორციელებს, რომელთა მიზანია საქართველოში მაღალი ხარისხის, მრავალფეროვანი, დამსაქმებლის მოთხოვნებზე ორიენტირებული პროფესიული განათლების მიწოდების შესაძლებლობების არსებობაა.

მიუხედავად სახელმწიფო დონეზე აღიარებული პროფესიული განათლების პრიორიტეტულობის, სახელმწიფო სტრუქტურების მხრიდან დარგის განვითარების ერთადერთ პასუხისმეგებლ ორგანოდ, საკანონმდებლო დონეზე, განსხვავებით ეკონომიკის მამოძრავებელი სხვა დარგებისგან (მაგ: სოფლის მეურნეობა,

ტურიზმი) მაინც მხოლოდ განათლების და მეცნიერების სამინისტრო რჩება.

მართალია, პროფესიული განათლება, ცალკე აღებული არ წარმოადგენს ეკონომიკის დარგს, თუმცა იგი ამუშავებს ყველა სფეროს, ამარაგებს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი კვალიფიციური კადრებით, რის გარეშეც წარმოუდგენელია შედეგის მიღწევა. გამომდინარე აქედან, აუცილებელია, რომ მისი განვითარება პრიორიტეტულად მიიჩნეოდეს ადგილობრივი თვითმმართველობის და რეგიონული მმართველობის დონეზე.

რეგიონულ დონეზე არსებულ საკანონმდებლო სივრცეში, რაც საქართველოს რეალობაში მხოლოდ სახელმწიფო რწმუნებულის დებულებითაა [1] წარმოდგენილი, პირდაპირი ჩანაწერი განათლების განვითარების ხელისშემწყობი ღონისძიებების შესახებ არ არსებობს. თუმცა ეს ხელს არ უშლის მათ, წარმოადგენდნენ ერთგვარ მაკავშირებელს და ხელისშემწყობ რგოლს, როგორც ზოგადი, ასევე, პროფესიული განათლების განვითარებაში, რაც ძირითადად შეიძლება ვლინდებოდეს საზღვარგარეთის ქვეყნებთან პარტნიორული თანამშრომლობის მემორანდუმებში შესაბამისი ჩანაწერის არსებობით და ზოგადად რეგიონში პოლიტიკის წარმოების პრიორიტეტულობის განსაზღვრაში განათლების საკითხების პრიორიტეტულობით.

ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსით [2] განსაზღვრულ მუნიციპალიტეტების უფლებამოსილებაში ვხვდებით მხოლოდ ადრეული, სკოლამდელი აღზრდის და განათლების დაწესებულების შექმნის და მათი ფუნქციონირების უფლება. თუმცა ეს ჩანაწერი არ გულისხმობს, რომ მუნიციპალიტეტები აფუძებენ ან რაიმე სახით მართვაში მონაწილეობენ ზოგადი და პროფესიული განათლების სფეროებში.

დეცენტრალიზაციის პროცესებზე საუბრისას, ხშირად იყო მსოაზრება ზოგადი განათლების მართვის მუნიციპალიტეტებისთვის გადმოცემაზე, თუმცა ამ ეტაპზე მხოლოდ ინფრასტრუქტურული განვითარების კუთხით მათი ჩართულობაა გამოკვეთილი, ისიც სახელმწიფო ფონდებიდან მიზნობრივად გამოყოფილი თანხის მიმართებით სხვადასხვა მცირე თუ დიდი სარემონტო სამუშაოების საწარმოებლად.

მსგავსი პრაქტიკა არ არსებობს პროფესიული განათლების მიმართულებით. აქ როგორც ინფრასტრუქტურულ, ასევე,

შინაარსობრივ განვითარებას სრულად განაგებს სამინისტრო, მისი საჯარო სამართლის იურიდიული პირების თუ უშუალოდ კოლეჯების მონაწილეობით. მიუხედავად ამისა, მუნიციპალიტეტს, როგორც ადგილობრივ დონეზე გარკვეული უძრავი ქონების მფლობელს, აქვს უფლება და შესაძლებლობა დაეხმაროს პროფესიული განათლების განვითარებაში. რისი წარმატებული მაგალითიც გვაქვს ოზურგეთის და ლანჩხუთის რეალობაში, როდესაც მუნიციპალიტეტებმა, უსასყიდლო აღნაგობის წესით გადასცეს უძრავი ქონება კოლეჯს, მასზე ახალი სასწავლო კორპუსების ასაშენებლად.

განსხვავებით მუნიციპალიტეტებისა, რომლებსაც გააჩნიათ ქონება და ფინანსური შესაძლებლობა, დაეხმარონ პროფესიულ განათლების დაწესებულებებს, რეგიონული დონე - სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია ამ მხრივ შეზღუდულია.

მიუხედავად ამისა, რეგიონულ მმართველობას შესწევს უნარი, გამოიყენოს მისი პარტნიორული ურთიერთობები ადგილობრივ თუ საერთაშორისო დონორ ორგანიზაციებთან, საერთაშორისო პარტნიორებთან და უზრუნველყოს განათლების სისტემების, მეტწილად პროფესიული განათლების განვითარების ხელშეწყობა ამ მიმართულებით.

საერთაშორისო პარტნიორობაში პროფესიული განათლების განვითარების პრინციპების გათვალისწინების კარგ მაგალითს წარმოადგენს გურიაში სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაციასა და ჩეხეთის პარდუბიცეს რეგიონს შორის თანამშრომლობის მემორანდუმი, რომელიც თავისი შინაარსით განსხვავდებოდა აქამდე თუნდაც რეგიონის მასშტაბით, მუნიციპალიტეტების ან რწმუნებულის ადმინისტრაციის მიერ გაფორმებულ შეთანხმებებს, რადგან მასში ზოგადად განათლების განვითარების ხელშეწყობის ნაცვლად ჩაიწერა კონკრეტული, პროფესიული განათლების განვითარების ხელშეწყობა, რაც განპირობებული იყო პარტნიორი მხარეების განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებების სწორი ხედვით და ანალიზით. მემორანდუმს გაფორმების ჰქონდა მყისიერი შედეგი და მისი გაფორმებიდან რამდენიმე თვეში, პარტნიორული ურთიერთობები დაიწყეს ოზურგეთის კოლეჯმა „ჰორიზონტი“ და პარდუბიცეს, ქალაქ ჟამბერკის პროფესიულმა კოლეჯმა.

ზემოაღნიშნული საკანონმდებლო და პრაქტიკული მიდგომების ანალიზი გვაჩვენებს, რომ მიუხედავად იმისა, კონკრეტული სფეროს განვითარება არის თუ არა მკაცრად განსაზღვრული შენი, როგორც მმართველობითი რგოლის უფლებამოსილება, სურვილის და სწორი ხედვის პირობებში, არსებობს შესაძლებლობების წყაროები, რომელთა გამოყენებაც გაგიყვანს შედეგზე, რასაც რეგიონის თუ მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება ჰქვია, რომელიც წარმოუდგენელია მაღალი დონის განათლების სისტემების და კვალიფიციური კადრების გარეშე.

დასკვნა

მუნიციპალიტეტებს და რეგიონულ მმართველობას შესწევს უნარი, სხვადასხვა აქტივობების განხორციელებით, მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ პროფესიული განათლების პოპულარიზაციაში, რაც, ინფრასტრუქტურულ და ინსტიტუციურ განვითარებასთან ერთად, დარგის ერთ-ერთ მთავარ გაწვევად რჩება.

იმისათვის, რომ მოხდეს პროფესიული განათლების მაქსიმალურად ინკლუზიური განვითარება, მოხდეს დარგის მაქსიმალური პოპულარიზაცია და პროფესიული განათლების მიღების ხელმასწვდომობის ზრდა გაჯერებული იყოს შესაბამისი საერთაშორისო კარგი პრაქტიკის მაგალითებით, აუცილებელია განათლების და მეცნიერების სამინისტროს გარდა, ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა და რეგიონულმა მმართველობამ/ავტონომირი რესპუბლიკის მთავრობამ გადაადგას შემდეგი ნაბიჯები:

1. გამოიყენონ საერთაშორისო პარტნიორები, დამეგობრებული ქალაქები და რეგიონები, რათა მოხდეს მათთან არსებული პროფესიული განათლების განვითარების საუკეთესო პრაქტიკის დანერგვა საქართველოში

2. მუნიციპალიტეტები იყვნენ კეთილგანწყობილნი, მიმართონ საკუთარი ქონება და ფინანსური რესურსები, პროფესიული განათლების ინფრასტრუქტურული განვითარებისკენ;

3. დარგის პოპულარიზაციის მიზნით, უზრუნველყონ კოლეჯების მონაწილეობა მუნიციპალურ დონეზე გამართულ საზოგადოებრივ ღონისძიებებსა და გამოფენებში.

ლიტერატურა

References:

1. saqarTvelos mTavrobis dadgenileba - saxelmwifo rwmunebulis debulebis damtkicebis Sesaxeb - <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/2097940?publication=0> - damowmebulia 13.05.2021;
2. adgilobrivi TviTmmarTvelobis kodeqsi - <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/2244429?publication=54> - damowmebulia 13.05.2021;
3. saqarTvelos kanoni profesiuli ganaTlebis Sesaxeb - <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4334842?publication=0> - damowmebulia 13.05.2021.

რეცენზენტი: მოწვეული პროფესორი დავით ივანიშვილი.

Nana Jolia

The role of local self-government and regional government in the development of vocational education

Summary

Level and quality of education significantly determines the overall development level of the country and creates the human resource that should build the democratic institutions of a state and ensure socio-economic development of the country.

Quality education is exceedingly important for development of individuals as well as the society. Education is the basis for the successful and fruitful future of human.

Vocational education, as the main generator of the qualified workforce in the country, should be developing with the active cooperation between the private and public sectors. Role of the local self-government and regional governance in the process is particularly important.

Keywords: vocational education, local self-government, regional government.

Reviewer: Invited Professor Davit Ivanishvili

ნანა ჯოლია

Роль местного самоуправления и регионального правления в развитии профессионального образования

Резюме

Уровень и качество образования в значительной степени определяют уровень общего развития страны и создают человеческие ресурсы, которые должны создавать государственные демократические институты и способствовать социально-экономическому развитию страны.

Качественное образование чрезвычайно важно для развития как отдельных индивидов, так и общества. Образование - предпосылка успешного и плодотворного будущего человечества.

Профессиональное образование, как основной генератор квалифицированной рабочей силы в стране, важно развивать посредством активного сотрудничества между частным и государственным сектором. В этом процессе особенно важна роль местного самоуправления и регионального правления.

Ключевые слова: профессиональное образование, местное самоуправление, региональное правление;

Рецензент: Приглашенный профессор Давид Иванишвили.

გიორგი ქიმაძე, დავით კუხალაშვილი
საზოგადოებრივი აზრის როლი სახელმწიფო მმართველობაში,
მისი სადაზვერვო ასპექტები

სადაზვერვო ქმედებების განუყოფელი ნაწილია საზოგადოებრივი აზრის მომზადება, დაზვერვის ობიექტ სახელმწიფოთა წინააღმდეგ, როგორც საკუთარ სახელმწიფოში, ისე საერთაშორისო არენაზე, რათა მიღწეული იქნას ამ ქმედებების მიზანი. აღნიშნული პროცესის ორგანიზება მიმდინარეობს სადაზვერვო აქციის დაწყებამდე, მიმდინარეობისას და დასრულების შემდგომ, რათა შედეგის მიღწევასთან ერთად, საზოგადოებისათვის ბუნდოვანი დარჩეს მზვერავი სახელმწიფოს ვინაობა, გამოყენებული ძალები და საშუალებები. შესაბამისად საკვლევი საკითხი სახელმწიფოს მმართველობითი პროცესის უსაფრთხო ორგანიზებაში განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია.

საკვანძო სირყვები: ტერორიზმი, სადაზვერვო საქმიანობა, საზოგადოებრივი აზრი, დეზინფორმაცია.

დემოკრატიული საზოგადოება - “ხალხის სასიკეთოდ ხალხის მიერ განხორციელებული ხალხის ძალაუფლება”

აბრაამ ლინკოლნი

საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაში დიდ როლს ასრულებს პრესა, ტელევიზია და ინტერნეტ საინფორმაციო პლატფორმა. იგი გავლენას ახდენს როგორც სახელმწიფო მმართველობით პროცესებზე, ასევე პოლიტიკურ დღის წესრიგზე. მას მნიშვნელოვანი როლი აქვს საზოგადოებისა და სახელმწიფოს პროგრესულ განვითარებაში. მედია საშუალებების წარმომადგენლები განსაზღვრავენ როგორ და რა ფორმით მოახდინონ ფაქტებისა და მოვლენების საზოგადოებისთვის მიწოდება. მედიის როლი განისაზღვრება იმით, თუ როგორ და რამდენად შეუძლია ჩასწვდეს და გაანალიზოს მიმდინარე პროცესები. შესაბამისად, სთანადო ცოდნის არარსებობის/ნაკლებობის შემთხვევაში მათი მხრიდან არსებობს დეზინფორმაციული ნაკადის გავრცობის, შესაბამისად სახელმწიფო ინტერესის დაზიანების საფრთხე, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ დაინტერესებული სახელმწიფოების

სადაზვერვო სამსახურები ამ მიმართულების ორგანიზებას განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობენ.

სახელმწიფო მმართველობის გამჭვირვალობა მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია მედიის თავისუფალ საქმიანობაზე, რომელიც დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობის ერთგვარი გარანტი ხდება. დემოკრატიის პრინციპებზე არსებული სახელმწიფო მმართველობის უზრუნველყოფის უმნიშვნელოვანეს სოციალურ ინსტიტუტს წარმოადგენს მედია პლატფორმა, რომელმაც ხელი უნდა შეუწყოს სახელმწიფოს განვითარებას.

მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები მრავალ ფუნქციას ასრულებენ (საზოგადოების ინფორმირება, განათლება, რეკლამირება, გართობა, დისკრედიტაცია, კომპრომენტაცია, შიშის, პანკის, ანტისახელისუფლებო განწყობის, რელიგიურ, ეთნიკურ და კუთხურ ნიადაგზე კონფლიქტების ინსპირირება და სხვა) რომელთა შორის მნიშვნელოვანი ნაწილი სადაზვერვო სამსახურის მიერ გამოსაყენებელი მეთოდების თანხვედრილია. როგორც აღვნიშნეთ, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებს საზოგადოების ცნობიერების ჩამოყალიბებაში, ფუნქციონირებასა და განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი უკავია. უფრო მეტიც, სხვა ქვეყნების მსგავსად განვითარებული მოვლენების აღქმა და შემეცნება ძირითადად სწორედ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით ხორციელდება. საკითხი აქტუალურია იმ კუთხითაც, რომ შესაბამისი საზოგადოებრივი აზრის ფორმირება სადაზვერვო სამსახურის მიერ განსახორციელებელი/ განხორციელებული საქმიანობის წარმატებას მნიშვნელოვნად განაპირობებს და ეს მიმართულებაც სათანადო განსწავლის პროცესების გარეშე სახელმწიფო უსაფრთხოებისათვის მნიშვნელოვან საფრთხეს შეადგენს. საზოგადოების განწყობებზე მასმედიის როლს კიდევ უფრო აქტუალურს ხდის კიბერსივრცის მასშტაბების ზრდა. მსოფლიო მასშტაბით ინტერნეტს ყავს დაახლოებით 3.5 მილიარდი მომხმარებელი.[1] ჰააგის სტრატეგიული კვლევების ცენტრის მონაცემებით 2012 წლის სტატისტიკის მიხედვით სოციალური მედიის მომხმარებელია:

– ინტერნეტის მომხმარებლის 75%, რომელთაც გააჩნიათ თავიანთი პროფილი;

– დაახლოებით 40% - ს აქვს მობილურიდან წვდომის საშუალება, რომელსაც იყენებენ აქტიურად;

– 55 წელს გადაცილებულები იყენებენ მხოლოდ საკუთარ კომპიუტერს; – ქალები უფრო ხშირად იყენებენ სოციალურ მედიას ვიდრე მამაკაცები;

– სოციალური ქსელების აქტიური მომხმარებლის ასაკია 18 – 35 წელი.

საქართველოში ინტერნეტ საინფორმაციო პლატფორმის მომხმარებლების რაოდენობა ყოველ წლიურად იზრდება.

- საქართველოში ინტერნეტს 2016 წელს 2 104 906 ადამიანი მოიხმარდა. 2018 წელს, გამოცემა Forbs.ge-ს ინფორმაციით, ინტერნეტს მოსახლეობის 65% იყენებდა.

- საინტერესოა, რომ ინტერნეტს საქართველოში კაცები უფრო ხმარობენ (65.5%), ვიდრე ქალები (62.6%).

- ქალაქის მოსახლეობაში ინტერნეტის გამოყენების მაჩვენებელი 75.1%-ს შეადგენს, სოფელში - 49.8%-ს. Forbs.ge-ს ცნობით, სოფლებში ინტერნეტის მოხმარება ბოლო წელს 4.7%-ით გაიზარდა.

- ინტერნეტის მომხმარებლებს შორის, თითქმის ყოველდღიურად მას 89.7% იყენებს. ეს წინა წელთან შედარებით 3.8 პროცენტთან ზრდას შეადგენს.[2]

მხოლოდ სტატისტიკური მონაცემებიც კი საკმარისია, ტექნიკური დაზვერვის მასშტაბებისა და დაზიანების ხარისხის განსასაზღვრად, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც სახელმწიფოთა უმნიშვნელოვანესი ნაწილი კოსმოსური დაზვერვის თვალსაზრისით დამოკიდებულია ძლიერ სახელმწიფოთა ინფორმაციულ ნაკადებზე.

მსოფლიოს მასშტაბით სოციალურ მედიას საკმაოდ ბევრი და აქტიური მომხმარებლები ყავს, რომლებიც ინფორმაციის მნიშვნელოვან ნაწილს სწორედ ინტერნეტის საშუალებით ღებულობენ, რომელიც მათ ცნობიერებაზე არსებითად მოქმედებს. სოციალური მედიის მომხმარებელთა სტატისტიკა შემდეგნაირად არის გადანაწილებული:

- “ფეისბუქი” უკონკურენტოა, მას 2.320 მილიარდი მომხმარებელი ჰყავს (2018 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებით) და აქედან 1.15 მილიარდი ქსელში აქტიურად შედის მობილური ტელეფონით. “ფეისბუქს” დღეში 500 000 ათასი ახალი კლიენტი

ემატება, წამში - 6. ის ამერიკელების საშუალოდ 68%-ს აქვს დაზრდასრული ამერიკელების 79%-ს. ადამიანი “ფეისბუქზე” დღეში საშუალოდ 35 წუთს ატარებს. ამ პლატფორმაზე დაახლოებით 270 მილიონი ყალბი მომხმარებელიც არის.

- “ტვიტერს” 1.3 მილიარდი მომხმარებელი ჰყავს, აქედან 326 მილიონი ქსელში აქტიურად შედის. ადამიანები დღეში საშუალოდ 500 ე.წ. ტვიტს წერენ, ანუ წამში დაახლოებით 6 000-ს. ამერიკელთა 45% ხმარობს “ტვიტერს”.

- “იუ-ტუბზე” წუთში საშუალოდ 300-საათიანი ვიდეო იტვირთება. ადამიანები ამ პლატფორმაზე ვიდეოებს დღეში 1 მილიარდი საათის მანძილზე უყურებენ. თითო ადამიანი “იუ-ტუბზე” დღეში 40 წუთს ატარებს. მობილურ ტელეფონით ვიდეოებს დღეში დაახლოებით 1.148 მილიარდი ადამიანი ნახულობს. სხვადასხვა ინტენსივობით, ამ ვიდეო-პლატფორმას 18-24 წლის ამერიკელების 94% იყენებს.

- “ინსტაგრამს” თვეში 800 მილიონი აქტიური მომხმარებელი ჰყავს. ამ სოციალურ ქსელში დღეში 95 მილიონი ფოტო იტვირთება. მომხმარებლების 90% 36 წლამდე ასაკისაა. ადამიანები “ინსტაგრამზე” საშუალოდ დღეში 15 წუთს ატარებენ. ის ცნობილია, როგორც კერძების აქტიურად გაზიარების პლატფორმა. ყველაზე “გაინსტაგრამებული” საჭმელი პიცაა, შემდეგ მოდის სუში და მწვადი. პლატფორმას ამერიკელთა 71% იყენებს.[3]

აღნიშნული ციფრობრივი მონაცემების ანალიზით შეიძლება დავასკვნათ, რომ დაინტერესებული ქვეყნის სპესმსახურების მიერ დაზვერვის ობიექტ სახელმწიფოში და საერთაშორისო არენაზე ამ სახელმწიფოსთან მიმართებაში უმოკლეს პერიოდში შესაძლოა შეიქმნას ხელსაყრელი სახელმწიფოებრივი ისეთი აზრი, რომელმაც შესაძლოა ხელი შეუწყოს სახელმწიფოს კონსტიტუციური წყობილების ძალადობრივ რღვევას. ამასთან ერთად სოციალური ქსელები დაზვერვის ობიექტ პირთა, პირთა ჯგუფების შესწავლის კუთხით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ფსიქოლოგიური პორტრეტების შესაქმნელად.

მედიას განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა ენიჭება პოლიტიკური და საზოგადოებრივი პროცესების წამართვისას, კონკრეტული პოლიტიკური პარტიების მიერ მედია ხდება პოლიტიკური პროცესების მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი.

პოლიტიკური პლატფორმის შექმნისა და წარმატებისთვის ხშირ შემთხვევაში იქმნება სოციალურ ქსელებში ჯგუფები, ონლაინ საინფორმაციო მედია, ტელევიზია, პრესა და სხვა საინფორმაციო მედია პლატფორმები. სწორედ ამიტომ დღის წესრიგში პოლიტიკური დაზვერვის აქტიური ჩართულობისათვის შეისწავლება და იკვეთება სამიზნე ჯგუფები და ობიექტები.

საინფორმაციო წყაროებმა გაამარტივეს საზოგადოების სხვადასხვა ფენებს შორის კომუნიკაცია, ასევე დაიხვეწა კომუნიკაციის სხვადასხვა საშუალებები. კომუნიკაცია საზოგადოებაში ადამიანების ურთიერთობის აუცილებელი ინსტრუმენტია, რომელიც მსოფლიოში ტექნოლოგიების განვითარების პარალელურად იხვეწებოდა. დროთა განმავლობაში საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებისთვის აუცილებელი გახდა კომუნიკაციის სხვადასხვა საშუალებების გამოყენება.

კომუნიკაცია ადამიანებისა და საზოგადოებრივი ჯგუფებისაგან შემდგარი ჯაჭვია, სადაც გონიერი ადამიანი ქმნის და აფართოებს სამეგობრო, საახლოლო წრეს, მათთან დისკუსიით და აზრების გაცვლით იქმნება ჯანსაღი აზრი კონკრეტული ადამიანის, საზოგადოების და სახელმწიფოს განვითარებისთვის. ამასთან ერთად შესაძლებელია არაჯანსაღი აზრის შექმნა თუკი ამ გარემოში სადაზვერვო სამსახურები შეუზღუდავად იმოქმედებენ.

კომუნიკაცია საზოგადოების უმნიშვნელოვანესი პროცესია ადამიანის შესაძლებლობების რეალიზაციისა და განვითარებისთვის. იგი წარმოიშვა ლათინური სიტყვიდან („communicatio“) და ნიშნავს გაცვლას, კავშირს, საუბარს. აღნიშნული პროცესების არ არსებობის შემთხვევაში საზოგადოებრივი აზრის განვითარება ვერ მოხდებოდა, ვერ შეიქმნებოდა და ვერ განვითარდებოდა სახელმწიფოები, არ გვექნებოდა მეცნიერული მიღწევები, ვერ მოხდებოდა სახელმწიფო და სამხედრო გადატრიალებები, რომელთა პროვოცირება ინტერნეტით და მედია საშუალებებით ხორციელდებოდა.

XX საუკუნის 30 – იან წლებში, როდესაც მსოფლიოში აქტიურად მიმდინარეობდა საომარი თუ ტექნოლოგიური პროცესები აუცილებელი გახდა სოციალური ინფორმაციის მასობრივი გავრცელება, რამაც განაპირობა ისეთი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების განვითარება, როგორიც არის

რადიომაუწყებლობა, მოგვინებით კი ტელევიზია. ამის შემდეგ საზოგადოებაში ყურადღება მიპყრობილი იყო ინფორმაციის გავრცელების ისეთ საშუალებებზე, რომელიც მოკლე პერიოდში ახდენდა საზოგადოების ინფორმირებას სხვადასხვა სფეროში მიმდინარე მოვლენებზე და ინოვაციებზე. კომუნიკაციის ტექნიკური საშუალებების გამო ხშირი იყო გადაუმოწმებელი ინფორმაციის გავრცელების საშიშროება, ასევე რთული იყო ინფორმაციის გადამოწმების გზებიც. ამ კუთხით საყურადღებოა კომუნისტების გავრცელების საწინააღმდეგოდ მოქმედი რადიო მაუწყებლობა „ამერიკის ხმა“, რომელმაც ცივი ომის პერიოდში ყველაზე მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა სადაზვერვო აქტივობების წინააღმდეგ საბჭოთა კავშირისა და სოციალისტური ბლოკის ქვეყნების წინააღმდეგ.[4] 1947 წლიდან დაიწყო გადაცემები რუსულ ენაზე. ამ პერიოდში რადიო აშშ-ის მთავრობის საგარეო პოლიტიკის ნაწილად იქცა, რომელიც ცდილობდა რკინის ფარდის მიღმა დარჩენილი ერების ინფორმირებას. საბჭოთა კავშირმა 1949 წლიდან დაიწყო რადიოს ჩახშობა, ასევე მოიქცნენ სოციალისტური ბანაკის სხვა ქვეყნებიც, თუმცა ზოგიერთ მათგანში ჩათვალეს, რომ ამის გაკეთება არ ღირდა, ვინაიდან მოსახლეობაზე ეს გადაცემები ზემოქმედებას არ ახდენდა. პოლონეთმა 1956 წელს შეწყვიტა ამერიკის ხმის დაბლოკვა, ბულგარეთმა 1970 წელს. მიუხედავად ამ ქვეყნების ასეთი პოზიციისა, ცივი ომის შემდგომ მიცემულ ინტერვიუებში უამრავი ექს-კომუნისტური ქვეყნის ჟურნალისტი აღნიშნავს, რომ რადიო ძალიან პოპულარული იყო სოციალისტურ საზოგადოებებში. არ უნდა გამოირიცხოს ვერსია მასზედ რომ, შეზღუდვის არ განმხორციელებელ სახელმწიფოებში, გადაწყვეტილების მიმღებ სამიზნე ჯგუფზე ცენტრალური სადაზვერვო სამსახურის შედწევადობის როლი მაღალი იყო.

რადიო ოპერატიულად რეაგირებდა მსოფლიოში მიმდინარე სხვადასხვა მნიშვნელოვან პროცესებზე: 1950 წლის 1 იანვრიდან აღდგენილი არაბული განყოფილება, რომელიც დღეში ნახევარსაათიანი გადაცემით გადიოდა, სუეცის კრიზისის დროს კი, 1956 წელს დღეში 14.5 საათი მაუწყებლობდა. ასევე გაიზარდა ესპანურენოვანი გადაცემები 1962 წლის კარიბის კრიზისის პერიოდში. საბჭოთა კავშირის ჯარების ავღანეთში შეყვანის შემდეგ ამერიკის ხმამ 1980 წელს ამ ქვეყანაშიც შეაღწია.

1989 წელს კი გაზარდა მაუწყებლობა ჩინური აუდიტორიისათვის, რათა მათთვის ტიანანმენის მოედანზე[5] მიმდინარე პროცესების შესახებ ინფორმაცია მიეწოდებინა. ამ პერიოდისათვის ჩინეთში არსებული წესწყობილების ანალიზი იძლეოდა საშუალებას დასკვნაზე, რომ აქციას პროპაგანდისტული ხაიათი ჰქონდა, რაც მნიშვნელოვნად შეასუსტებდა ხელისუფლებისა და წესწყობილების ავტორიტეტს.

ბოლო პერიოდში მსოფლიოში მომხდარი რევოლუციების თვალსაჩინო მაგალითია ე.წ. „არაბული გაზაფხული“, სადაც საზოგადოების მობილიზების მთავრი ხელშემწყობი ფაქტორი იყო თანამედროვე საშუალებები, პირველ რიგში ინტერნეტი და სოციალური მედია.

არაბული გაზაფხული (მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში გამოიყენებენ ასევე ტერმინს **პანარაბული რევოლუცია**) — საპროტესტო აქციების და ამბოხებების სერია, რომელიც 2010-იანი წლების დასაწყისში არაბულ ქვეყნებში განხორციელდა. არაბული გაზაფხულის[6] დაწყების ადგილად ტუნისი მიიჩნევა. ტუნისში საპროტესტო აქციები, რომლებიც ხელისუფლების ცვლილებით დასრულდა, 2010 წლის 17 დეკემბერს დაიწყო. არაბული გაზაფხულის დაწყების საბაზი ხილით მოვაჭრე მოჰამედ ბუაზიზის ქმედება გახდა. მას შემდეგ, რაც ადგილობრივმა პოლიციამ მას პროდუქცია და სასწორი ჩამოართვა, პროტესტის ნიშნად ქალაქ სიდი-ბუზიდის გუბერნატორის ოფისის წინ თავი დაიწვა. პროტესტი სწრაფად გავრცელდა მთელი ქვეყნის მასშტაბით და საბოლოო ჯამში, პრეზიდენტ ზინ ელ-აბიდინ ბენ ალის გადადგომით დასრულდა. ტუნისიდან საპროტესტო ტალღა მთელ არაბულ სამყაროში გავრცელდა, მოიცვა ეგვიპტე, ალჟირი, იორდანია, იემენი, ბაჰრეინი და ლიბია. მცირე ინციდენტებით აღინიშნა მავრიტანიაში, საუდი არაბეთში, ომანში, სუდანში, სირიაში, ერაყში, მაროკოში, ჯიბუტში. არაბული გაზაფხულის შემდეგ დაწყებული სამოქალაქო ომები დღემდე გრძელდება.

არაბული გაზაფხული საინტერესო იყო იმიტაც, რომ საპროტესტო აქციების ორგანიზება ხდებოდა, როგორც ტრადიციული (მაგალითად პარასკევის ღოცვის შემდეგ), ისე თანამედროვე საშუალებებით, პირველ რიგში ინტერნეტით და სოციალური მედიით.

მეტწილად მშვიდობიანად დაწყებულ აქციების წინააღმდეგ ხელისუფლებებმა ძალა გამოიყენეს, რომელიც საპოლიციო ინტერვენციას სცდებოდა და ხშირ შემთხვევაში, დემონსტრანტების წინააღმდეგ ჯარსაც იყენებდნენ. საბოლოოდ, საპროტესტო ტალღა, რომელიც ზოგ ქვეყანაში ხელისუფლების სწრაფი და მეტწილად მშვიდობიანი ცვლილებით დასრულდა, ზოგ ქვეყანაში სამოქალაქო ომში გადაიზარდა. საპროტესტო ტალღის შედეგად შექმნილმა პოლიტიკურმა ვაკუუმმა არაბულ ქვეყნების პოლიტიკური დესტაბილიზაცია, იემენის, ლიბიის და სირიის სამოქალაქო ომები, უცხო ქვეყნების სამხედრო ჩარევა, 2012 წლის სამხედრო გადატრიალება ეგვიპტეში, ისლამური სახელმწიფოს აღზევება, არაბული ქვეყნების დიდ ნაწილში ახალი ავტორიტარული რეჟიმების ჩამოყალიბება და სხვა მოვლენები გამოიწვია. მოვლენები, რომლებიც არაბული გაზაფხულის შემდგომ განვითარდა, მედიაში და აკადემიური ლიტერატურის ნაწილში არაბული ზამთრის სახელით შევიდა.

ერთადერთი ქვეყანა, სადაც არაბული გაზაფხულის შედეგად კონსტიტუციური და შედარებით სტაბილური პოლიტიკური სისტემა ჩამოყალიბდა ტუნისი იყო. ლიბიაში, სირიაში და იემენში სამოქალაქო ომები მრავალმხრივ კონფლიქტად იქცა, რომელშიც არაერთი საერთაშორისო და რეგიონული ძალა ჩაერთო. სუდანში, ლიბანში, ალჟირში და ერაყში 2019-2020 წლებში მომხდარი მსხვილმასშტაბიანი საპროტესტო გამოსვლები კი შეფასდა როგორც არაბული გაზაფხულის გაგრძელება ანდაც მეორე ტალღა.

შეიძლება დავასკვნათ, რომ ქმედებათა ჯაჭვი უცხო სახელმწიფოთა სადაზვერვო ქმედებების ნიშნებს შეიცავს, განსაკუთრებით განგრძობადი დესტაბილიზაციის ორგანიზების კუთხით.

ამრიგად შეიძლება დავასკვნათ შემდეგი:

 მასმედიის საშუალებების მეშვეობით საზოგადოებრივი აზრის ფორმირება სახელმწიფოს მმართველობითი პროცესის უსაფრთხოებისათვის მნიშვნელოვანია, შესაბამისად ამ პროცესზე დამაზიანებელი ზემოქმედების ორგანიზებაში უცხო ქვეყნის სადაზვერვო სამსახურების აქტიური ჩართვის მაღალი ალბათობა არსებობს;

 უცხო ქვეყნების სადაზვერვო ხასიათის დამაზიანებელი აქტივობების შედეგი სახეზეა, როდესაც საზოგადოებაში და

მასმედიაში ფიქსირდება სათანადო ცოდნის არარსებობა/ნაკლებობა, რაც სადაზვერვო ხასიათის დეზინფორმაციული ნაკადის გავრცობის, შესაბამისად სახელმწიფო ინტერესის დაზიანების საფრთხის ალბათობას ზრდის;

 მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით სახელმწიფო ინტერესების საზიანო ისეთი პროცესების ინსპირირებაა შესაძლებელი, როგორცაა: დისკრედიტაცია, კომპრომენტაცია, შიშის, პანკის, ანტისახელისუფლებო განწყობის, რელიგიურ, ეთნიკურ და კუთხურ ნიადაგზე კონფლიქტების ინსპირირება და სხვა. ყველა ეს პროცესი დაზვერვის ობიექტი სახელმწიფოში დესტაბილიზაციის, ე.ი. ეროვნულ უსაფრთხოებაზე დამაზიანებელი ზემოქმედების მაპროვოცირებელი საშუალებაა;

 ინფორმაციის გავრცობის სიჭარბისა და მისი მიმღები სუბიექტების სიჭარბის თვალსაზრისით საზოგადოების განწყობებზე, სადაზვერვო აქტივობებზე მასმედიის როლს კიდევ უფრო აქტუალურს ხდის კიბერსივრცის მასშტაბების ზრდა. შესაბამისად გამარტივებულია ისეთი საზოგადოებრივი აზრის შექმნა, რომელმაც შესაძლოა ხელი შეუწყოს სახელმწიფოს კონსტიტუციური წყობილების ძალადობრივ რღვევას;

 დაზვერვის ობიექტი ქვეყნის სახელმწიფო ენაზე სატელევიზიო და რადიო მაუწყებლობა მზვერავი ქვეყნის ორგანიზებით, ამ უკანასკნელის ინტერესების შესაბამისად შეიძლება მიმდინარეობდეს.

ლიტერატურა

References:

1. socialuri media, statistika romelic sazRvrebs cdeba. 25.01. 2018. <https://adsocial.ge/%E1%83%A1%E1%83%9D%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%90-%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A2/>;
2. maia qvarcxava - internets dReSi milioni axali momxmarebeli emateba. rogoria cifruli samyaros tendenciebi 2019 wels - rubrika “galileo” 04 aprili, 2019.

<https://www.amerikiskhma.com/a/galileo-digital-and-social-media-trends/4861679.html>;

3. maia qvarcxava - internets dReSi milioni axali momxmarebeli emateba. rogoria cifruli samyaros tendenciebi 2019 wels - rubrika "galileo" 04 aprili, 2019.

<https://www.amerikiskhma.com/a/galileo-digital-and-social-media-trends/4861679.html>;

4. d.kuxalaSvili, centraluri sadazvervo sammarTvelo amerikis Seertebuli Statebis samsaxurSi. Tbilisi, 2010. gv.142-143;

5. [5] Craig Calhoun Revolution and repression in Tiananmen square. September 2013. Pg.16

http://eprints.lse.ac.uk/42467/1/Calhoun_Revolution_repression_Tianmen_1989.pdf;

6. Trajectories and Outcomes of the 'Arab Spring': Comparing Tunisia, Egypt, Libya and Syria. No.456. by Housam Darwisheh. March 2014. <https://www.ide.go.jp/English/Publish/Reports/Dp/456.html>.

რეკენზენტო: პროფესორი ოთარ კოჩორაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Giorgi Kimadze, Davit Kukhalashvili

The role of public opinion in public administration, its intelligence aspects

Summary

An integral part of the intelligence activities is the preparation of the public opinion against the states of interest, both in their own state and in the international arena, in order to achieve the purpose of these actions. This process is being organized before, during and after the start of the intel operations in order to obscure the identity of the state organizing the events, the forces and means used to achieve the final result. Consequently, the research issue is especially important in order to safely organize the state governance process.

Keywords: Terrorism, intelligence activities, public opinion, disinformation.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University.

Георгий Кимадзе, Давид Кухалашвили

**Роль общественного мнения в государственном управлении, его
азведывательные аспекты**

Резюме

Неотъемлемой частью разведывательной деятельности является подготовка общественного мнения, объект разведки против государств, как в их собственном государстве, так и на международной арене, для достижения цели этих действий. Этот процесс организуется до, во время и после начала разведывательной кампании, чтобы скрыть личность разведки, используемые силы и средства до тех пор, пока будет достигнут результат. Следовательно, проблема исследования особенно важна в безопасной организации процесса государственного управления.

Ключевые слова: терроризм, разведывательная деятельность, общественное мнение, дезинформация.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе, Грузинский технический университет.

ს ა მ ა რ თ ა ლ ი

**კონსტანტინე კუხალაშვილი, მარიამ ფიცხელაური
ტრეფიკინგი დანაშაულის შემადგენლობის ახლებურად გააზრება
(ამ ფონზე პროსტიტუციაში ჩაბმის ნორმის არსებობის
მიზანშეწონილობის საკითხი)**

თანამედროვე ეტაპზე ტრეფიკინგი მსოფლიოში გავრცელებული დანაშაულის სახეობას წარმოადგენს, რომლის წინააღმდეგ სახელმწიფოები როგორც ინდივიდუალურ, ისე კოორდინირებულ რეჟიმში, ავტორიტეტულ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან მჭიდრო კავშირში აქტიურად იბრძვიან. მოცემულ ნაშრომში განხილულია ტრეფიკინგის, როგორც დანაშაულის შემადგენლობის ახლებური გაგება, ხოლო მის მიზანს პროსტიტუციაში ჩაბმის ნორმის არსებობის მიზანშეწონილობის საკითხის დადგენა წარმოადგენს.

***საკვანძო სიტყვები:** ტრეფიკინგი, პროსტიტუციაში ჩაბმა, ამკრძალავი ნორმები, სასამართლო პრაქტიკა.*

I. შესავალი

მოცემული ნაშრომის განსახილველი თემის მიზანია, ტრეფიკინგის, როგორც დანაშაულის შემადგენლობის ახლებური გაგება, და პროსტიტუციაში ჩაბმის ნორმის არსებობის მიზანშეწონილობის საკითხის დადგენა.

ზოგადად, პროსტიტუციის მიზნით ადამიანის ტრეფიკინგში ჩართვა სხვადასხვა მეთოდებით წარმოადგენს სისხლსამართლებრივად დასჯად ქმედებას, რაც აღიარებულია როგორც სახელმწიფოების შიდა სამართლის, ასევე უამრავი საერთაშორისო ხელშეკრულებების მიერ. აღნიშნული დანაშაული, ადამიანით ვაჭრობა პროსტიტუციის მიზნით არ შეესაბამება ადამიანის ღირსებას და საფრთხეს უქმნის პიროვნებას, ოჯახსა და საზოგადოებას. [1] მოცემული დანაშაულის სიმძიმისა და მასშტაბების გათვალისწინებით, იგი ნებისმიერი სახელმწიფოსათვის მნიშვნელოვან და მტკივნეულ გამოწვევას წარმოადგენს, რადგან ეს უკანასკნელი მიეკუთვნება ორგანიზებულ დანაშაულთა კატეგორიას და დღევანდელ მსოფლიოში არალეგალური ბიზნესის სახე მიიღო. ამას მოწმობს,

გაეროს 2014 წლის ანგარიში, რომელშიც დოკუმენტირებულია 40 177 მაგალითი მსოფლიოს 152 ქვეყნიდან. ამის მიხედვით, დადგინდა, რომ ტრეფიკინგის მსხვერპლთაგან ყოველი მესამე არასრულწლოვანია. დაზარალებულები ძირითადად აფრიკიდან, სამხრეთ და აღმოსავლეთ აზიიდან, ასევე აღმოსავლეთ ევროპიდან არიან და არალეგალური გზით გადაჰყავთ დასავლეთ ევროპაში, ჩრდილოეთ ამერიკასა და არაბეთის ნახევარკუნძულზე. მსხვერპლთა 70% ქალია, ხოლო დამნაშავეების უმრავლესობა ნასამართლევა.

აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან გაერო არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ორგანიზაცია, რომელიც კონკრეტულ ქმედით ნაბიჯებს დგამს ტრეფიკინგის დანაშაულთან ბრძოლის მიმართულებით და ეხმარება სახელმწიფოებს ამ მიმე პრობლემის აღმოფხვრაში. ამასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ნარკოტიკებისა და დანაშაულის ოფისის ხელმძღვანელის, იური ფედოტოვის განცხადებით, 2003 წლიდან 2016 წლამდე, ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) 225 ათასი მსხვერპლის იდენტიფიცირება მოხდა, მაგრამ ბევრი მათგანი რჩება კრიმინალების ხელში და მათ დახმარება სჭირდება. მან გაიხსენა, რომ ოფისი ეხმარება ქვეყნებს ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლაში და მართავს გაეროს ტრეფიკინგის მსხვერპლთა დახმარების ფონდს. ლურჯი გულის კამპანიაში გაწევრებით, მთავრობებს, კერძო კომპანიებსა და რიგით მოქალაქეებს ასევე შეუძლიათ დაეხმარონ დაზარალებულ პირებს.[2] აღნიშნული დანაშაული არანაკლებ მნიშვნელოვანია ჩვენი ქვეყნის სამართლის სისტემაში. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია როგორც მსოფლიოს სხვა ქვეყნებს, ასევე საქართველოსაც ხელს უწყობს კონკრეტული ნაბიჯების გადადგმაში დანაშაულთან საბრძოლველად. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, რა საკვირველია, მოიცავს აღნიშნული დანაშაულის, ტრეფიკინგის დასჯადობას. სისხლის სამართლის კოდექსში კრიმინალიზაცია მოხდა ისეთი საკითხების, როგორებიცაა არამხოლოდ ტრეფიკინგის განმახორციელები დამნაშავეის ქმედებისა, ამასთან დანაშაულის შემადგენლობის ნებისმიერ ეტაპზე მოქმედების შემსრულებელ პირთა ქმედებებისა, მაგალითად, ტრანსპორტირება, მსხვერპლის მომსახურებით სარგებლობა და ა.შ. აღნიშნული ემსახურება მხოლოდ და

მხოლოდ იმას, რომ კანონმდებლის მიერ მოხდეს პროცესის ნებისმიერ ეტაპზე დანაშაულის აღმოფხვრა. ამ ნაშრომით კი მოვახდენთ იმ რთული სამართლებრივი პრობლემატიკის შესახებ მსჯელობას, რომელიც მოიცავს ტრეფიკინგის დანაშაულით გათვალისწინებული პროსტიტუციის არსებობის მიუხედავად, სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში ცალკე პროსტიტუციაში ჩაბმის მუხლის არსებობის აუცილებლობაზე.

II. ტრეფიკინგისა და პროსტიტუციის არსი

ტრეფიკინგი არის ადამიანის უფლებების დარღვევის ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე შემთხვევა, იგი მიეკუთვნება საერთაშორისო ხასიათის ორგანიზაციულ დანაშაულს. მისი ზუსტი დეფინიცია მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე არ არსებობს, თუმცა ზოგადად ნიშნავს ადამიანით ვაჭრობას. მოცემული ქმედება აქტუალურობას არ კარგავდა წინა საუკუნეებში და სამწუხაროდ დღესაც ინარჩუნებს აღნიშნულ კურსს. ეროვნულ დონეზე ადამიანით ვაჭრობის წინააღმდეგ ბრძოლა სანამ შიდა სამართლებრივი მექანიზმებით გახდებოდა კრიმინალიზებული, ამის აუცილებლობა საერთაშორისო სამართლებრივი დოგმატიკიდან გამომდინარეობდა. მაგალითად, ტრანსნაციონალურ ორგანიზებულ დანაშაულთან ბრძოლის შესახებ გაეროს კონვენციის ოქმი ადამიანების, განსაკუთრებით ქალებისა და ბავშვების ტრეფიკინგის თავიდან აცილების, აღკვეთისა და სასჯელის დადგენის შესახებ მე-5 მუხლის პირველი ნაწილით გვეუბნება, რომ „თითოეული მონაწილე სახელმწიფო ვალდებულია, გაატაროს ისეთი საკანონმდებლო და სხვა სახის ღონისძიებები, რომლებიც აუცილებელია, რათა სისხლის სამართლის დანაშაულად გამოცხადდეს ამ ოქმის მე-3 მუხლში მითითებული ქმედებები, როდესაც ისინი ჩადენილია განზრახ“. [3] ამასთან, 1949 წლის „ჟენევის ადამიანებით ვაჭრობისა და მესამე პირის მიერ პროსტიტუციის ექსპლუატაციასთან ბრძოლის შესახებ კონვენცია“ გვესაუბრება აღნიშნული დანაშაულის დასჯადობის შესახებ. „ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ“ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენციის „ადამიანის, განსაკუთრებით ქალებისა და ბავშვების ტრეფიკინგის თავიდან აცილების, აღკვეთისა და დასჯის შესახებ“ ოქმთან. ორივე ხელშეკრულების რატიფიცირება საქართველომ 2006 წელს მოახდინა“. [4] აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ჯერ კიდევ

საქართველოს დამოუკიდებელი რესპუბლიკის 1918-1921 წლის კონტიტუციის 22-ე მუხლი ითვალისწინებდა, რომ პიროვნება ხელშეუხებელია; არ შეიძლება შეპყრობილ და სხვაფრივ თავისუფლებას მოკლებულ იქნეს. [5] ყოველივე ამის გათვალისწინებით, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსმა 2003 წლის 6 ივნისს აღნიშნული დანაშაული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ მიმართულად მიიჩნია და გაითვალისწინა 1431-ე მუხლში. ამასთან, ტრეფიკინგის დანაშაული უფრო მძიმეა და დიდ ყურადღებას საჭიროებს, მაშინ, როდესაც საქმე არასრულწლოვანს ეხება, სწორედ ამ მიზეზით იყო ინსპირირებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში 1432-ე მუხლის გამოჩენა. ამით უზრუნველყოფილი იქნა, უფრო დიდი ყურადღების გამოჩენა კონკრეტული დანაშაულისაგან არასრულწლოვანის დაცვის კუთხით. რადგან დანაშაულის არცერთი ეტაპი არ დარჩენილიყო ყურადღების გარეშე და მარტივად აღმოფხვრილიყო პრობლემა, სისხლის სამართლის კოდექსმა მოახდინა ისეთი ქმედების კრიმინალიზაცია, როგორც საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 1433-ე მუხლითაა გათვალისწინებული. კერძოდ, ზემოთ მოყვანილი მუხლებით არსებული დანაშაულის მსხვერპლის მომსახურებით სარგებლობა, წინასწარი შეცნობით. უნდა აღინიშნოს, დღევანდელი სისხლის სამართლის კოდექსში ამ ნორმების არსებობას, საფუძვლად უდევს ქვეყნის უზენაეს კანონში განვითარებული აზრი ადამიანის თავისუფლების შესახებ. კერძოდ, მე-13 მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, ადამიანის თავისუფლება დაცულია, ხოლო ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, „თავისუფლების აღკვეთის ან თავისუფლების სხვაგვარი შეზღუდვის შეფარდება დასაშვებია მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილებით“.[6]

რაც შეეხება პროსტიტუციას, იგი ლათინური წარმოშობის სიტყვაა და ნიშნავს შერცხვენას, წაბილწვას, გარკვეული მატერიალური სარგებლის მიღების მიზნით გაწეულ სექსუალურ საქმიანობას. მიჩნეულია, რომ ფული ან მატერიალური ფასეულობები, რომლებიც პროსტიტუციის არსებობის ძირითად ან დამატებით წყაროს წარმოადგენს. [7] პროსტიტუცია უძველესი დროიდან არსებული „პროფესიაა“, რომლის მიმართაც ადრეულ ეპოქებში შედარებით რბილი დამოკიდებულება არსებობდა, დღევანდელ სამყაროში კი რადიკალურად შეიცვალა მიდგომა ამ

საკითხის მიმართ და იქცა ზნედაცემულ, ამორალურ ქმედებად. ამიტომ, სხვადასხვა მიდგომა არსებობს პროსტიტუციასთან მიმართებით სახელმწიფოთა სამართლის მხრიდან, მაგალითად, ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობით ის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას აწესებს პროსტიტუციით დაკავებული პირის მიმართ, ხოლო სხვა სახელმწიფოებში ლეგალური ქმედებაა. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი არ ითვალისწინებს კონკრეტულ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას პროსტიტუციასთან დაკავშირებით, თუმცა კანონმდებელმა საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდართვევათა კოდექსის 1723-ე მუხლით განსაზღვრა ადმინისტრაციული სახდელი. აღნიშნული განპირობებული იყო ხსენებული ქმედების ზნეობრივად და სამართლებრივად გასაკიცხ ხასიათში. აქ მოქმედებს ადმინისტრაციულ სამართალდართვევათა პასუხისმგებლობის გამომრიცხავი გარემოებები, როდესაც პირი პროსტიტუციაში საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 1431-ე, 1432-ე და 253-ე მუხლებით გათვალისწინებული ქმედების შედეგად იქნება ჩართული. აქვე ავლნიშნოთ, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მიერ პროსტიტუციაში ჩაბმის, როგორც დასჯად ქმედებად გამოცხადება მოხდა 1999 წელს, რაც საზოგადოებრივი ზნეობის დაცვის მიზნით განხორციელდა. საქართველოში აღნიშნული კუთხის ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ პროსტიტუციით დაკავებულ პირთა დიდი ნაწილი წარმოადგენს მოწყვლად ჯგუფს, რომელთაც ეკონომიკური სიდუხჭირისა და უმუშევრობის გამო მიიღეს გადაწყვეტილება აღნიშნული საქმიანობით დაკავებულიყვნენ. [8]

III. ტრეფიკინგისა და პროსტიტუციაში ჩაბმის ამკრძალავი ნორმების თანაარსებობა სისხლის სამართალში

ტრეფიკინგის მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე, როგორც ზემოთ ვახსენეთ, მისი სხვადასხვაგვარი განმარტება არსებობს. ეს იმას ნიშნავს, რომ ტრეფიკინგზე საუბრისას მხოლოდ და მხოლოდ უცხოეთში ადამიანთა გაყიდვაზე არ უნდა იქნეს ყურადღება გადატანილი. ეს სტერეოტიპული მიდგომიდან გამომდინარეობს, უფრო უპრიანი იქნება თუ ვიტყვით, რომ სამართლებრივ პრობლემატიკაზე, კერძოდ, საქართველოს სისხლის სამართლის 1431-ე და 1432-ე მუხლებზე, საუბრისას ჩვენ მხედველობაში არ უნდა წარმოვიდგინოთ, რომ მოცემული შემადგენლობის

დანაშაულები მხოლოდ უცხოეთში გადაყვანის გზით ხორციელდება. სწორედ, ამას გულისხმობს ტრეფიკინგის ახლებური გააზრება, რომ მისი წარმოდგენისას უნდა გვიჩნდებოდეს მრავალმხრივი ასოციაცია. ამგვარი თანამედროვე გაგების ჩამოყალიბებამ აღნიშნული ტერმინის მიმართ, გამოიწვია კონკრეტული სისხლის სამართლებრივი პრობლემატიკის შესახებ დისკუსია. მოცემულ ნაშრომში მოყვანილი დასაბუთებებით ნათლად დაინახავთ, რომ პრობლემა იმდენად ღრმაა, რომ კონკრეტულ საკანონმდებლო ცვლილებებთანაცაა დაკავშირებული. აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ტრეფიკინგის ექსპლუატაციის ერთ-ერთ მიზანს წარმოადგენს სექსუალური მომსახურების გაწევა საქართველოს სისხლის სამართლის 1431-ე მუხლის შენიშვნის 1-ლი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, აღნიშნული მუხლის მიერ სამართლებრივად დასაცავ სიკეთეს კი ადამიანის უფლებები და თავისუფლება წარმოადგენს. მათი დაცვა პირდაპირ პროპორციულია კონსტიტუციით განსაზღვრული სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპისა, რომლის მიხედვითაც, „სახელმწიფო ცნობს და იცავს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ღირებულებას“, [9] ხაზგასასმელია ასევე კონსტიტუციის მე-13 მუხლის მიერ ნაკარნახევი სამართლებრივი გარანტია ადამიანის თავისუფლების დაცვის მიმართ, რასაც საქართველოს სისხლის სამართლის 143-ე მუხლი ეხმაურება და კონკრეტულ დასჯად მექანიზმს აწესებს ადამიანისათვის ამ უმნიშვნელოვანესი უფლების შელახვისათვის. როგორც ვხედავთ, სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ფეხდაფეხ მიჰყვება კონსტიტუციის მიერ ნაკარნახევი სამართლებრივი სიკეთეების დაცვას, საკუთარი პრევენციული თუ რეპრესიული ხასიათით. მაგალითად მოყვანილი კონსტიტუციის ორივე მუხლი დარღვეულია იმ შემთხვევაში თუ სახეზე გვაქვს ადამიანის იძულება სექსუალური მომსახურების გაწევის განხორციელებაზე. „მამასადამე ადამიანით ვაჭრობის დაცვის სამართლებრივ სიკეთეს სრულწლოვანი ადამიანის კონსტიტუციით აღიარებული უფლებები და თავისუფლებები წარმოადგენს, კერძოდ პირადი ცხოვრების თავისუფლება, მათ შორის სქესობრივი თავისუფლების ხელშეუხებლობა, გადაადგილების თავისუფლება და

თავისუფლების უფლება, ადგილსამყოფელის თავისუფლად არჩევის უფლება, შრომითი უფლებები, პირადი ხელშეუხებლობის უფლება, კულტურული ცხოვრების უფლება, ადამიანის პატივი და ღირსება და საკუთრების ანუ ქონებრივი უფლება“. [10] რაც შეეხება დამატებით სამართლებრივ სიკეთეს, რომელიც ასევე დაცულია ტრეფიკინგისგან, მიეკუთვნება ორსული ქალის მიმართ განხორციელებული დანაშაულებრივი ქმედება, რომლის დროსაც სისხლის სამართალი ქალთან ერთად იცავს ემბრიონის/ფეტუსის ნორმალურ განვითარებას. [11] ეს უკანასკნელი იმიტომ საჭიროებს ყურადღების ასეთ ღრმა გამახვილებას, რომ მკაფიოდ წარმოჩინდეს დაცული სამართლებრივი სიკეთე, რათა შემდგომში შედარებისთვის მკაფიოდ იქნას წარმოსახული ტრეფიკინგის დანაშაულის შემადგენლობის ახლებურად გააზრების მიუხედავად პროსტიტუციაში ჩაბმის ნორმის არსებობის მიზანშეწონილობა. რაც შეეხება ტრეფიკინგის განხორციელების გზებს, თანამედროვე ცხოვრების ეტაპზე გაიზარდა, გაფართოვდა დანაშაულის ხერხთა რაოდენობა, რის წინააღმდეგ ბრძოლაც უწევს სისხლის სამართალს, ესენია: მუქარა, თაღლილობა, შანტაჟი, მოწყობა და ა.შ. სწორედ, თითოეული მათგანის გამოყენებით ახდენს ტრეფიკერი სხვა პირით, იგივე მსხვერპლით ვაჭრობას ექსპლოატაციის მიზნით.

წინა თავში ავღნიშნეთ, რომ ტრეფიკინგის დანაშაულის დასჯადობა სისხლის სამართლებრივი კუთხით არის აღიარებული, ხოლო მსგავსი მიდგომა არ გვაქვს პროსტიტუციის მიმართ. მხოლოდ და მხოლოდ პროსტიტუციაში ჩაბმა და მისი ხელშეწყობა ისჯება საქარველოს სისხლის სამართლის 253-ე და 254-ე მუხლებით. მოყვანილი სისხლისსამართლებრივი მუხლებით დაცულ სამართლებრივ სიკეთეს წარმოადგენს პირველ რიგში საზოგადოებრივი ზნეობა, ხოლო დამატებით ობიექტად ადამიანის პირადი ხელშეუხებლობა, თავისუფლება, პატივი და ღირსება, ჯანმრთელობა, საკუთრება მიიჩნევა. [12] დანაშაულის შემადგენლობა გამოიხატება პროსტიტუციაში ჩაბმაში ძალადობით, ქონების განადგურების მუქარით, შანტაჟითა და სხვა ხერხებით. მაგალითად, თუ პირი პროსტიტუციაში ჩააბეს ფიზიკური ძალადობის გზით, აღნიშნული დანაშაული სისხლის სამართლის 253-ე მუხლთან ერთად ითხოვს დანაშაულთა ერთობლიობით ქმედების კვალიფიკაციას. ეს გამოწვეულია იმით,

რომ აღნიშნული დანაშაულისათვის მცირე სასჯელი არის მოცემული მუხლში. ამ მუხლს ასევე გააჩნია დამამძიმებელი გარემოებები. უნდა ავღნიშნოთ, რომ ერთ-ერთი დამამძიმებელი გარემოება 2018 წლამდე იყო იმავე ქმედება განხორციელებული არასრულწლოვნის მიმართ, თუმცა სისხლის სამართლის კოდექსში 1432-ე მუხლის გაჩენამ გამოიწვია ხსენებული მოცემულობის ამოღება.

მთავარი პრობლემატური საკითხის განხილვაზე გადასვლისას ყურადღება უნდა გავამახვილოთ სისხლის სამართლის კოდექსის სხვადასხვა მუხლებში ერთი და იმავე დანაშაულის შემადგენლობის არსებობაზე. მსგავსი სიტუაცია გარკვეულ დაბნეულობას ქმნის ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ეტაპზე და სამართლებრივი სისტემის ხარვეზზე მიანიშნებს. იმისათვის, რომ მოცემული სიტუაცია არ იქცეს განსაკუთრებულ პრობლემად, არ წარმოგვექმნას დანაშაულთა კოალიზია, აუცილებელია ყურადღება გამახვილდეს ტრეფიკინგის ახლებურად გაგების კუთხით რამდენად აუცილებელია პროსტიტუციაში ჩაბმის მუხლის არსებობა სისხლის სამართალში. კონკრეტულად ამ ორი მუხლის გაერთიანებულ ანალიზს რომ მივყვეთ, აღმოვაჩინოთ, რომ სამართლებრივი სიკეთის დაცვის კუთხით გვაქვს სხვაობა, კერძოდ, რასაკვირველია, მსგავსი დანაშაულებრივი ქმედებით სამართლებრივად დასაცავ ობიექტად გვევლინება მსხვერპლი, მისი თავისუფლება, ღირსება და სხვა ფუნდამენტური ღირებულებები. ამ ორი მუხლის შედარებით კი ირკვევა, რომ ადამიანის, როგორც მსხვერპლის უფლების დაცვაზე გამახვილებულია ყურადღება მხოლოდ და მხოლოდ სისხლის სამართლის კოდექსის 1431-ე და 1432-ე მუხლებში. ამავე კოდექსის 253-ე მუხლი კი სამართლებრივად დასაცავ სიკეთედ საზოგადოებრივი ზნეობას მიიჩნევს. შესაბამისად, როდესაც საქმე მიდგება მსხვერპლის დაცვაზე, რა თქმა უნდა, რომ აუცილებლად გამოყენებულ უნდა იქნას ის მუხლი, რომელიც მიემართება კონკრეტული შელახული სამართლებრივი სიკეთის აღდგენისაკენ. ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ სისხლის სამართალს აქვს რეპრესიული ხასიათი დამნაშავის მიმართ, რაც გამოიხატება კონკრეტული დანაშაულებრივი ქმედებისათვის გათვალისწინებულ სასჯელში. თუ ამავე მუხლების სხვა კუთხით ანალიზს მივადგებით, შევამჩნევთ, რომ სასჯელი ტრეფიკინგის

მუხლით გათვალისწინებული ერთი ორად აღმატება სსკ 253-ე მუხლით განსაზღვრულს, რაც კიდევ ერთხელ ქმნის იმის შთაბეჭდილებას, რომ ისეთი ღირებული უფლებების დასაცავად, რომლებიც პირის იძულებით პროსტიტუციაში ჩაბმით ილახება უფრო რელევანტურია მაღალი მოცულობის განმსაზღვრელი სასჯელის შემცველი მუხლის გამოყენება. მეტიც, გასათვალისწინებელია სასჯელის მიზნები, რაც სამართლიანობის აღდგენისა და დანაშაულის განმეორებით თავიდან აცილებისაკენ არის მიმართული. უდავოა, რომ სასჯელის გონივრული სიდიდე პირდაპირ პროპორციულია მისი მიზნების სრულყოფისა. სექსუალური ექსპლუატაცია, შრომითი ექსპლუატაციის სხვადასხვა ფორმები და ორგანოების ტრანსპლანტაცია. არსებობს ტენდენცია, რომ ტრეფიკინგის სისხლისსამართლის დანაშაულისათვის სასჯელი უფრო მკაცრი ფორმა დაწესდეს და ზოგადად, ითვალისწინებდეს გრძელვადიან პატიმრობას. სამართლდამცველმა ორგანოებმა აგრევეთვე, უნდა განიხილონ კონპენსაციის მნიშვნელოვანი საკითხი იმ უკანონობისათვის, რომელიც განხორციელდა იძულებითი შრომისა და ტრეფიკინგის მსვერპლის მიმართ. მოცემული მუხლების ანალიზისას ირკვევა ისიც, რომ 1431-ე მუხლი სრულიად იდენტური ქმდების შემადგენლობას იძლევა, რასაც იგივე 253-ე მუხლი, ეს კიდევ ერთი დასტურია სამართლებრივი პრობლემის წარმოშობისა. ორივე შემთხვევაში ფიზიკური თუ ფსიქიკური ძალადობის ან ძალადობის მუქარით ცდილობს დამნაშავე მსხვერპლის პროსტიტუციაში ჩაბმას, ორივე შემთხვევაში დამნაშავეს მიზანი იდენტურია, მეტიც, 253-ე მუხლის დამამძიმებელ გარემოებებს სხვა უფრო ფართო წრესთან ერთად მოიცავს 1431-ე მუხლიც. დანაშაულის ამსრულებლობისა და განზრახვის ფორმის მიხედვითაც იდენტური მდგომარეობა გვაქვს. 1432-ე მუხლი კი ყოფილა 253-ე მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობის მსგავსი. სწორედ ამიტომ, 2018 წელს განხორციელებული ცვლილების შედეგად გაქრა 253-ე მუხლის მეორე ნაწილში დამამძიმებელ გარემოებად არასრულწლოვნის ჩაბმა პროსტიტუციაში. ერთადერთი განსხვავება, რაც ისევ და ისევ სტერეოტიპული მიდგომიდან გამომდინარე შეიძლება ეპოვა განსხვავებული აზრის მქონე ადამიანს წამოჭრილ პრობლემასთან დაკავშირებით, არის ის, რომ 1431-ე და 1432-ე მუხლების

სათაურები შეიცავს ტერმინს „ტრეფიკინგს“, რაც მხოლოდ და მხოლოდ უცხოეთში ვაჭრობასთან არის დაკავშირებული. მოცემული სამეცნიერო ნაშრომის სათაური კი გამიზნულად ითვალისწინებდა პრობლემის დასახელებისას ტერმინი „ტრეფიკინგის“

ახლებურად გაგების თავისებურებას, რაც გამოიხატება იმაში, რომ ამ სიტყვის საფარქვეშ მოქცეული მუხლების მოქმედებისათვის არ არის აუცილებელი დანაშაულის განხორციელების ერთ-ერთ ხერს აუცილებლად მსხვერპლის უცხოეთში დაგაყვანა წარმოადგენდეს. აღნიშნულ მოსაზრებას ამყარებს ზემოთ აღნიშნული მაგალითი 2018 წელს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებისა. რა საკვირველია, რომ ტრეფიკინგის დანაშაულის განხორციელების გზად მხოლოდ უცხოეთში გადაყვანა, რომ ყოფილიყო მიჩნეული, არ გაუქმდებოდა სსკ 253-ე მუხლის მეორე ნაწილით განსაზღვრული იმავე დანაშაული, როგორც დამამძიმებელი გარემოება. ტრეფიკინგის სუბიექტური შემადგენლობა, კერძოდ, მიზანი უკვე მოიცავს პროსტიტუციაში ჩაბმას. ამიტომ თუ პირი უკვე ჩაბმულია პროსტიტუციაში ძალადობით და ა.შ. იგულისხმება, რომ ადგილი აქვს ტრეფიკინგის განხორციელებით მიღებულ შედეგს, რომელიც ტრეფიკინგის დამთავრებულ დანაშაულად კვალიფიკაციისთვის ირელევანტურია.

მოსაზრებას საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 1431-ე და 253-ე, 254-ე და 2551-ე მუხლების ურთიერთმიმართების შესახებ ავითარებს სამართლის დოქტორი ლევან ხარანალი და მიიჩნევს, რომ ისინი კოლიზიაშია ერთმანეთთან. [13]

IV. სასამართლო პრაქტიკა

საყურადღებოა სასამართლო პრაქტიკის განხილვა ამ სამართლებრივად რთულ საკითხან მიმართებაში, თუ როგორ ხდება პრაქტიკაში სასამართლოს მიერ მოცემული მუხლების შეფარდება. სამწუხაროა, რომ საქართველოს მაგალითის განხილვისას ძალიან მწირია პრაქტიკა აღნიშნული მუხლების გამოყენების თვალსაზრისით და არა მარტო ჩვენი ქვეყნის რეალობაში. საერთო სურათი მსოფლიო ასპარეზზეც არ შეიცვალა. გამომდინარე იქიდან, რომ პროსტიტუციისა და ტრეფიკინგის ერთ-ერთი გამოვლინების, სექსუალური მომსახურების გაწევის იძულების მხრივ სამართლებრივი მოცემულობის სიმცირეა,

რელევანტურად მივიჩნიეთ ერთ-ერთი ქვეყნის მაგალითზე საკანონმდებლო რეალობის განხილვა. კერძოდ, მოკლე მიმხოლვამ აჩვენა, რომ მაგალითად, რუსეთის სისხლის სამართლის კოდექსში სტატია 240, [14] ნაწილი 1 გათვალისწინებულია პროსტიტუციაში ჩართვა ან პროსტიტუციის გაგრძელების იძულებითი მხარე, ძალადობის გამოყენება ან მისი მუქარა არის ამ შემადგენლობის მამძიმებელი გარემოება, დაზარალებულის გადაადგილებას რუსეთის ფედერაციის სახელმწიფო საზღვარზე ან მის უკანონოდ გადაყვანა საზღვარგარეთ და პირთა წინასწარ შეთანხმებული წრის მიერ. ასევე, რუსეთის სისხლის კოდექსში სტატია 241 საქმეები, [15] რომლებიც მიზნად ისახავს პროსტიტუციის ორგანიზებას სხვა პირების მიერ, აგრეთვე პროსტიტუციისთვის ხელის შეწყობას ან პროსტიტუციისთვის შენობების სისტემატურ უზრუნველყოფას. მისი დამამძიმებელი გარემოებებიდან ერთ-ერთი კი არის არასრულწლოვნების პროსტიტუციის მიზნით გამოყენება. რაც ასევე საყურადღებოა, ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედებები, ჩადენილი თოთხმეტ წლამდე ასაკის პირების პროსტიტუციის მიზნით გამოყენებისთვის არის ერთ-ერთი დამამძიმებელი გარემოება. აღნიშნული სამართლებრივი ნორმების ანალიზი ნათელს ხდის, რომ ჩვენ მიერ წამოჭრილი პრობლემა კონკრეტულად რუსეთის ფედერაციის კანონმდებლობაში მოწესრიგებულია იმ კუთხით, რომ პროსტიტუციის შესახებ არის მუხლი, რომლის დამამძიმებელ გარემოებადაც წარმოდგენილია იმავე ქმედება განხორციელებული საზღვრის გადაკვეთის გზით და არანაირი ნორმათა კოლიზია, სამართლებრივი პრობლემა მათ კანონმდებლობაში არ დგას. რაც შეეხება პროსტიტუციით დაკავებული პირის მიმართ მათი მიდგომა იდენტურია ჩვენი ქვეყნის კანონმდებლობისა, რომლის მიხედვითაც, პირს ეკისრება ადმინისტრაციული სახდელი. [16]

საქართველოში სასამართლო პრაქტიკიდან გამომდინარე არსებობს მიდგომა, რომ არ გამოიყენება ზემოთ ნახსენები საქართველოს სისხლის სამართლებრივი ნორმები იმ შემთხვევაში, სადაც ბრალდებულს პირადად ჰქონდა მოლაპარაკება სამიზნე პირთან პროსტიტუციაში ჩაბმაზე, ასეთ შემთხვევაში, რადგან ზეპირი შეთანხმება ხდებოდა უშუალოდ იმ ადამიანთან, ვინც უნდა ჩაბმულიყო პროსტიტუციაში, იგი მიჩნეულ იქნა გარიგების მონაწილე (სუბიექტად) და არა ობიექტად, რის გამოც უკანონო

გარიგება არ დადგინდა. იგი გულისხმობს სხვა მესამე პირთან მოლაპარაკებას პოტენციური მსხვერპლის ექსპლუატაციაზე [17]. თუმცა პროსტიტუციაში ჩაბმა არ უნდა იქნას გაიგივებული პროსტიტუციის ხელშეწყობასთან. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში აქვს ადგილი მხარეთა შეთანხმებას. ე.ი თუ ელაპარაკები მეორე მხარეს და იყოლიებ ამ საქმეში ეს არ იქნება პროსტიტუციაში ჩაბმა. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ ტრეფიკინგის დროს მსხვერპლის წინასწარ თანხმობას კვალიფიკაციისათვის მნიშველობა არა აქვს.

V. დასკვნა

ჩვენ მიერ წარმოდგენილი სამართლებრივი მსჯელობიდან. ვემბრობით აზრს, რომ ტრეფიკინგის ახლებურად გააზრება არ გულისხმობს დანაშაულის შემადგენლობაში აუცილებლად საზღვრის გადაკვეთის არსებობას ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ეტაპზე და სტერეოტიპული დამოკიდებულება მოცემული ტერმინის მიმართ არასწორია. ასევე, როდესაც ეს დადგინდება, მით უფრო ნათელი ხდება იმ სამართლებრივად რთული პრობლემატიკიდან გამოსავალი, რაც გულისხმობს ტრეფიკინგის დანაშაულის შემადგენლობის ახლებურად გააზრების ფონზე პროსტიტუციაში ჩაბმის ნორმის არსებობის რელევანტურობას. აღსანიშნავია, რომ 2014 წელს ცვლილება შევიდა სისხლის სამართლის კოდექსში 1431-ე მუხლში, რომლითაც ახლებურად ჩამოყალიბდა „ექსპლუატაციის“ დეფინიცია და გამორიცხავს ნორმის არაერთგვაროანი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას. აღნიშნული მოცემულ სისხლის სამართლის ნორმას უფრო მოქნილსა და პრაქტიკულს ქმნის კვალიფიკაციის ეტაპზე. ასევე დავასაბუთეთ, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 1431-ე და 253-ე მუხლის შემადგენლობები ერთნაირია, დანაშაულის ამსრულებელი და განზრახვა მსგავსია, მეტიც 1431-ე მუხლი უფრო მყარია სამართლებრივი სიკეთეების დაცვის კუთხითა და სასჯელის ზომის გათვალისწინებით. ყოველივე ზემოთ თქმულად გამომდინარე, მივიჩნევთ, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში 253-ე მუხლის არსებობა უსაფუძვლოა და დამატებით სამართლებრივ პრობლემებს წარმოქმნის.

ლიტერატურა

References:

1. Конвенция о борьбе с торговлей людьми и с эксплуатацией проституции третьими лицами;
https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/trafficking_suppression.shtml;
2. ООН: жертвами торговли людьми становятся самые незащищенные;
<https://news.un.org/ru/story/2019/07/1360151> ;
3. transnacionalur organizebul danaSaulTan brZolis Sesaxeb gaeros konvenciis oqmi adamianebis, gansakuTreb iT qalebisa da bavSvebis trefikingis Tavidan acilebis, aRkveTisa da sasjelis dadgenis Sesaxeb;
<https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/1394035?publication=0>;
4. saqarTvelos iusticiis saministro <https://www.justice.gov.ge/Ministry/Index/343>;
5. saqarTvelos konstitucia; miRebulia saqarTvelos damfuZvnebeli krebis mier 1921 wlis 21 Tebervals; http://oldtbappeal.court.ge/upload/r_848.pdf;
- 6.-9. saqarTvelos konstitucia; Tbilisi, 2019 wlis 1 marti;
7. Проблемы профилактики проституции. Отечественный и зарубежный опыт;
[68](https://gendocs.ru/v40372/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B%D0%B5%D0%BC%D1%8B_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D0%B8%D0%B8_%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%B8_%D0%B7%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%B1%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BE%D0%BF%D1%8B%D1%82, 2012 weli ;8. n.mWedliSvili, prostitucia konstituciis miRma, quCis seqs muSaki qalebis problemebi da saWiroebebi, socialuri muSaobis samagistro programa, 2017 weli;10.-13. irakli dvaliZe/levan xaranauli/giorgi TumaniSvili/kaxa wiqariSvili, „pirovnebis ZiriTadi uflebebisa da Tavisuflebis winaaRmdag mimarTuli danaSaulebi saqarTvelos sixxlis samarTlis kodeqsis mixedviT“, Tbilisi 2019 weli;11. marTalia, fetusis sicocxlis uflaba ar aris absoluturad daculi, Tumca misi Rirsebis absoluturi dacva uzrunvelyofilia. gociriZe e., komentarebSi: burduli i.,gociriZe e., erqvania T. da sxva., turava p.(samecniero red.), saqarTvelos konstituciis komentari, Tavi meore, saqarTvelos moqalaeoba, adamianis ZiriTadi uflEBani da TavisufleBani, Tbilisi 2019 weli;</div><div data-bbox=)

12. mzia lekveiSvili, goCa mamulaSvili, nona Todua, „sixslis samarTlis kerZo nawili, wigni I, meSvide gamocema, gamomcemloba „meridiani“, Tbilisi 2019 weli;

14. (в ред. Федерального закона от 08.12.2003 N 162-ФЗ), http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/26d5592e831f43e92f5f042b8082b6542264fb89/

15. 15 (в ред. Федерального закона от 08.12.2003 N 162-ФЗ)http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/3c75b4694749d34700b2195d2086060ae1171722/ ;

16. КоАП РФ Статья 6.11. Занятие проституцией, http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/954b8f2b542e295864cb885699926c73d2836835/ ;

17. naWyebia g., goraSvili g., mamilaSvili g., Todua n., gogSeliZe r., sulaqveliZe d. dvaliZe i., organizebuli danaSaulis Tanamedrove gamovlinebebis kriminalizaciisa da samarTalSefardebis problemebi qarTul sixslis samarTalSi, Tbilisi, 2012 weli.

რეგენზენტი: ასისტენტ-პროფესორი ლევან ხარანაული, სამართლის დოქტორი, თსუ-ს იურიდიული ფაკულტეტი.

Konstantin Kukhalashvili, Mariam Pitskhelauri

A new understanding of the composition of the crime of trafficking (In the background, the question of the expediency of the norm of involvement in prostitution)

Summary

In the modern era, trafficking is a form of widespread crime in the world. States which are in close contact with authoritative international organizations actively fight against it, both individually and in a coordinated manner. This paper discusses a new understanding of the composition of trafficking as a crime. It also aims to determine the appropriateness of the existence of a norm of involvement in prostitution.

Keywords: trafficking, prostitution, prohibitive norms, case law.

Reviewer: Assistant professor Levan Kharanauli, Doctor of Law, Tbilisi State University.

Константин Кухалашвили, Мариам Пицхелаури

Новое понимание состава преступления трафикинга (на этом фоне вопрос о целесообразности нормы вовлечения в проституцию)

Резюме

На современном этапе трафикинг является всемирным преступлением, с которым государства активно борются, как

индивидуально, так и скоординированно, в тесном контакте с авторитетными международными организациями. В данной статье обсуждается новое понимание состава торговли (трефикинг) людьми как преступления и ставится цель определить уместность существования нормы вовлечения в проституцию.

Ключевые слова: трефикинг, проституция, запретительные нормы, прецедентное право.

Рецензент: Ассистент-Профессор Леван Харанаули, Доктор юридических наук, Тбилисский Государственный Университет.

სახელმწიფო და რელიგია

Оксана Шепетяк

Этапы становления Украинского православия в XX-XXI веках

В начале 2019 года в истории Православной Церкви Украины произошло значительное событие, ставшее итогом неутомимой борьбы Церкви за свою автокефалию и признание ее одной из равных среди Православных Церквей. Чтобы оценить значимость данного события, следует подробно остановиться на тяжелой и запутанной истории борьбы за свое право на существование. Хотя началом деятельности Церкви стал 988 год, когда христианство стало официальной религией Киевской Руси, наиболее активным этапом становления автокефалии ПЦУ были XX-XXI века. В данной статье рассмотрена история создания и развития отдельных веток православия и их взаимодействие как на территории Украины так и за рубежом. Проанализированы деятельности Украинской Православной Автокефальной Церкви, Украинской Автономной Православной Церкви, деятельность Церкви в диаспоре и деятельность Церкви во времена независимости. Благодаря совместным усилиям Президента Украины, церковной власти и общественности Константинопольский патриарх Варфоломей признал ПЦУ и внес ее в свой диптих.

Ключевые слова: автокефалия, Православная Церковь, христианство, православие, Украина.

1. Введение в проблему

В январе 2019 года состоялось событие, значение которого в истории украинского народа и кирилло-мефодиевской христианской традиции переоценить невозможно. На протяжении долгих столетий украинское православие пыталось утвердиться как независимая и автокефальная Церковь. Этот трудный путь завершился в январе 2019 года, когда Константинопольский Патриарх Варфоломей признал автокефалию Православной Церкви Украины и включил ее в диптих своей Церкви. Древняя латинская пословица гласит: "ex nihilo nihil fit". Становления украинской автокефалии является результатом великого труда украинских православных. Понять значение совершившегося события можно только, увидев его сквозь призму истории. Путь украинского православия к автокефалии начался с 988 года, когда христианство стало официальной религией Киевской Руси, но бесповоротные шаги к решению этого вопроса были сделаны лишь в XX-ом и в начале XXI века. Поэтому в этой статье установлены

временные рамки, ограничивающие исследование временем наиболее интенсивной борьбы за автокефалию.

Главной проблемой, с которой встретился автор в ходе этого исследования, – это отсутствие научных трудов, в которых был бы изложен научный анализ получения украинским православием автокефалии. Совершившееся событие очень свежо и еще не успело стать предметом изучения. То же самое касается длинного пути к получению автокефалии. Его можно оценить исключительно в свете последних событий, общего мнения по которым еще не сформировалось. Общественное мнение по вопросу автокефалии очень неоднозначно. Изучение истории автокефалии проводилось нами на основании трудов украинских религиоведов. В самом тексте ссылки на их тексты отсутствуют во избежание каких-либо оценочных суждений.

Все же в изучении истории украинской автокефалии необходимо отметить труд украинских исследователей, прежде всего работающих в Отделении религиоведения Института философии Национальной академии наук Украины, которые оказали колоссальное влияние на общественное мнение. В 1996-2012 годах исследовательским коллективом указанного Отделения под руководством профессора Анатолия Колодного был издан фундаментальный десяти томный труд "История религий в Украине", который является неотъемлемым источником при изучении религиозной ситуации в Украине. Важное место при изучении восточного христианства и места украинского православия в нем играет труд профессора Александра Сагана "Вселенское православие: суть, история, современное состояние", изданное в 2004 году. Современное состояние украинского православия раскрыто в труде профессора Петра Яроцкого "Религиоведение. Современные религиозные процессы в мире и Украине", изданном в 2013 году, а также в коллективном труде "История религии в Украине", изданном в 1999 году под редакцией профессоров Анатолия Колодного и Петра Яроцкого. Также необходимо отметить труд церковного историка и православного архиепископа Игоря Исиченка "История Христовой Церкви в Украине", изданный в 2003 году. Особенности украинского православия блестяще раскрыл заведующий кафедрой философии Киевского национального университета имени Тараса Шевченка профессор Евгений Харьковщенко в работе "Софийность киевского христианства", изданном в 2010 году.

2. Украинская Автокефальная Православная Церковь

В феврале 1917 года в России состоялась Февральская революция, результатом которой стало отречение от престола императора Николая II и переход власти к Временному

правительству. В ноябре 1917 годасостоялась Октябрьская революция, во время которой власть захватили большевики. Как только в Россииначалось революционноедвижение, в Украинеразгорелись национально-освободительная борьба. В 1917 годубыла основана Украинская Народная Республика, парламентом которойбыла Центральная Рада, а президентом Михаил Грушевский. Вапреле 1918 годасостоялся переворот, вследствие которого было учреждено УкраинскоеГосударство, во главе которогооказалсягетман Павел Скоропадский. В декабре 1918 годасостоялось антигетманское восстание. Гетман Скоропадский потерял власть, было возобновлено название Украинская Народная Республика, иевоглавила Директория. В 1918 году УНР объединиласьс Западно-Украинской Народной Республикой, которая вышлаиз состава Австро-Венгрии. В 1920 году территория ЦентральнойиВосточной Украины была аннексирована СРСР, а территория Западной Украины – Польшей. На фоне этих событий православная часть украинского народа начала активно бороться за независимость Церкви.

Одновременнос национально-освободительнойборьбой украинского народаначалось автокефалистскоедвижение Православной Церкви в Центральной иВосточной Украине. Западную Украину этодвижение не затронуло, поскольку украинцы Западной Украины были объединены в Украинской Греко-Католической Церкви, которая всегда стояла в обороне украинской культурыисделала Западную Украину наиболее патриотическими национально-осведомленным регионом Украины. В Центральной иВосточной Украине Украинская Греко-Католическая Церковь была полностьюликвидированная российским правительством, а православная митрополия насильственно включенав Московский Патриархат. Как только Украина стала независимой, среди православного духовенства и мирян появилосьстремлениекнезависимости Украинской Православной Церкви иполучению ней автокефалии. В 1917 году был учрежден Всеукраинский Православный ЦерковныйСовет, которыйопределил своим главным заданием подготовить созыв Всеукраинского Собораи провозглашение автокефалии Православной Церкви в Украине. Хотя автокефалия была провозглашеналишьв 1920 году, 1917 год сталначалом движенияк автокефалии, а поэтому является знаковым в истории Украинской Церкви. Самымиактивными борцами за автокефалию Украинской Церкви были архиепископ Агапит Вишневский, архиепископ Дионисий Валединский и священник Василий Лыпковский. Самой большой проблемой, с которой они встретились на пути кстановлению автокефалии, были

местные епископы. Кроме Агапита Вишневого и Дионисия Валединского, все православные епископы в Украине были русскими, и поэтому выступали против автокефалии разрыва отношений с Москвой. Активным противником автокефалии был митрополит Антоний Храповицкий, который с 1918 года возглавлял РПЦ в Украине. Независимо от этого, 1 января 1919 года Директория приняла "Закон о верховном управлении Украинской Православной Автокефальной Синодальной Церкви". На основании этого Закона Всеукраинский Православный Церковный Совет в 1920 году провозгласил Украинскую Автокефальную Православную Церковь.

В октябре 1921 года состоялся Первый Всеукраинский Церковный Собор, который подтвердил провозглашение независимости УАПЦ. В то же время епископы Агапита Вишневого и Дионисия Валединского в Украине уже не было. Поэтому вовремя провозглашения автокефалии, ее не поддержали один епископ. Так как Церковь не может существовать без иерархии, сами священники совершили рукоположение Василия Лышкивского и Нестора Шараевского на епископов. После этого Лышкивский и Шараевский рукоположили еще 27 епископов. Хиротония епископа священниками является грубым нарушением церковных канонов и разрывом апостольской преемственности. В 20-х годах XX века власть в Украине оказалась в руках советского правительства. В то время оно толерантно относилось к УАПЦ, пытаясь ослабить РПЦ. Однако в конце 20-х годов позиция советской власти резко изменилась. Правительство начало преследовать УАПЦ. В 1927 году власть заставила митрополита Лышкивского оставить управление Церковью, а в 1937 году его арестовали и расстреляли. Церковь возглавил митрополит Николай Борецкий. В январе 1930 года под давлением власти был созван Чрезвычайный Собор в Киеве, который объявил о самоликвидации УАПЦ. Начались репрессии против духовенства УАПЦ, в ходе которых были расстреляны все автокефальные епископы в Украине. Живыми остались лишь Иоанн Теодорович, которого митрополит Василий Лышкивский направил в Америку для организации опеки верующих среди мигрантов. Впоследствии Иоанн Теодорович возглавил украинскую автокефалию в Америке. Так, в 1930 году закончилась первая страница истории УАПЦ.

После ликвидации УАПЦ часть духовенства перешла в Польскую Православную Церковь, которую в 1923-1960 годах возглавлял активист украинского автокефального движения митрополит Дионисий Валединский. В 1939 году между СССР и Германией было подписано соглашение, известное как Пакт Молотова-Риббентропа. Согласно этому документу, СССР получал право на аннексию

Западной Украины. Сразу же после аннексии СССР началуничтожение всего украинского в этом регионе. Подавляющебольшинство населения Галиции в то время были греко-католиками. А вотна Волынисамой большой Церковью была Польская Православная Церковь, которая, хотяи называлась польской, большинствое верующих были украинцы. В 1923 годуэта Церковьполучила автокефалию от Константинопольского Патриарха Григория VII. В моментсоветской аннексии Волыниздесьбыло пять епископов ППЦ. Правительствообъявилотребованиевсем епископам ППЦ на Волыни прибытьв Москвуи сложитьклятву верности Московскому Патриарху. Изэтих пяти епископов два (Поликарп Сикорский иАлександр Иноземцев) категорически отказались от сложения присяги.

3. Украинская Автономная Православная Церковь

Вторая попытка возродить украинскую автокефалию состояласьво времяВторой Мировой войны. В 1941 годуГермания напала на СРСР. Линия фронтаделала невозможнымепархиям РПЦ в Украине поддерживать связь з Московским Патриархатом. По этой причинеепископы РПЦ в Украинесобрались 18 августа 1941 року в Почаевской лавре на Синод, на котором провозгласили учреждение Украинской Автономной Православной Церкви. Эта Церковьпризнавала свое подчинение Московскому Патриархату, но в силу невозможности поддержания контактов через линию фронтавременноуправлялись собственными решениями. Главойэтой Церкви стал митрополит Алексей Громадский. Невзирая на то, что эта Церковьбыла созданавоответствииисинструкциями, изданными Московским Патриархатом на время войны, Патриарх Тихон не призналее автономии. В 1943 году партизаныубили митрополита Алексея Громадского. Его приемником былизбран митрополит Дамаскин Малюта, который в 1944 году был арестован НКВД. Послеокончания войныэта Церковьисчезла: частьееиерархии влилась в РПЦ, а часть мигрировалав СРСР ислилась в Русской Православной Церковью Зарубежной.

Как только на территорию Украины вошли немецкие войска митрополит Дионисий Валединский, который в то времявозглавлял Польскую Православную Церковь, объявил, что выход православных епархий из ППЦ и введениеих в РПЦ является незаконным. Митрополит учредил четыре новыеепархии на Волыни, а также вел активную автокефалистскую пропаганду. В декабре 1941 годаон назначилепископа Поликарпа Сикорского администратором Православной Автокефальной Церкви на освобожденных землях Украины. Так 1941 год сталгодом возобновления УАПЦ. Между Украинской Автокефальной Православной Церковью и Украинской

Автономной Православной Церковью началась жестокая борьба, которая достигла своего апогея в Киеве. Автономную Церковь в Киевевозглавлял архиепископ Панталеймон Рудык, которому удалось связать под свой контроль почти все киевские храмы. Центром автокефалистов в Киеве стала Андреевская церковь. В 1942 году в Киев смогли приехать два автокефальные епископы Никанор Абрамович и Игорь Губа, которые в мае 1942 в Андреевской церкви совершили рукоположение шести епископов: Фотия Тимошука, Мануила Тарковского, Михаила Хорошего, Мстислава Скрипника, Сильвестра Гаевского и Григория Огийчука. В 1943 году были поставлены епископы Вячеслав Лисицкий и Сергей Охотенко, а в 1944 году епископами УАПЦ стали Геннадий Шиприкевич, Владимир Малець и Платон Артемюк. В 1944 году епископы УАПЦ собрались на Собор в Варшаве, на котором провозгласили Патриархат. Патриархом всей Украины был избран Дионисий Валединский. Незадолго после этого окончилась Вторая Мировая война, и советская армия вошла в Украину и Польшу. Патриарха Дионисия Валединского советская власть заставила помириться с Московским Патриархатом, а УАПЦ снова была ликвидирована. Часть епископов УАПЦ мигрировали в Западную Европу и Америку, а те, кто остались, были репрессированы.

4. Церковь в диаспоре

После окончания войны среди украинской автокефальной иерархии, которая оказалась в диаспоре, господствовал хаос. Понадобился колоссальный труд для возобновления структуры организации. После того, как Польская Православная Церковь отреклась от автокефалии, данной ей Константинопольским Патриархатом, и заново получила автокефалию от Московского Патриархата, заняв пророссийскую позицию, УАПЦ не могла поддерживать с ней никаких отношений. В диаспоре УАПЦ начала процесс налаживания своего существования в новых условиях. 16 июля 1945 года митрополит Поликарп Сикорский созвал в немецком городе Бад-Киссингене совещание епископов, на котором было принято решение продолжать свое существование и формирование структуры УАПЦ в диаспоре. Однако большинство автокефальных епископов недолго пробыли в Европе, а мигрировали в США и Канаду. Так сформировались три митрополии УАПЦ: в Европе, США и Канаде. Все три ветви УАПЦ в диаспоре являются самостоятельными митрополиями, которые, однако, воспринимают себя как единственная Церковь. Каждой митрополией управляет отдельный митрополит, хотя иногда один митрополит мог управлять двумя или тремя митрополиями. Однако, все ветви УАПЦ, начиная с 1945 года, избирают совместного Первоиерарха УАПЦ, который считается

главой УАПЦ в диаспоре. УАПЦ в Европе сформировалась с духовенства и верующих УАПЦ, которые мигрировали с Советской Украины. Когда большинство епископов и священников переехали в Америку, в Европе остались только два епископа: митрополит Поликарп Сикорский и епископ Никанор Абрамович. В 1950 году Поликарп Сикорский переехал в Францию, и возглавил епархию УАПЦ в Западной Европе, а Никанор Абрамович остался в Германии и возглавил епархию в Центральной Европе. Так митрополия УАПЦ в Европе состояла из двух епархий. В 1953 году Поликарп Сикорский умер и митрополитом стал Никанор Абрамович, который управлял до 1969 года. В дальнейшем УАПЦ в Европе растворилась в американских митрополиях УАПЦ. Один из митрополитов получал титул Первоиерарха УАПЦ в диаспоре, и опекал приходы в Европе.

Когда автокефальные епископы прибыли в Европу в Америку, там они встретили Украинскую Автокефальную Православную Церковь в Америке, которая более древняя, чем УАПЦ в Европе. Ее митрополитом в 1924 году был избран Иоанн Теодорович, единственный из тех епископов, хиротонию которых совершил митрополит Василий Лыпкивский, и которого не расстреляли советские оккупанты. Так, УАПЦ на двух континентах имела разное происхождение: УАПЦ в Европе выводила свое начало от УАПЦ в Украине 1941-1944 годов, а УАПЦ в Америке была продолжателем УАПЦ в Украине 1917-1930 годов. Первой проблемой украинского православия в диаспоре был тот факт, что Иоанн Теодорович, как и все епископы, рукоположенные Василием Лыпкивским, не имел законной хиротонии. Когда в Америку начали прибывать автокефальные епископы Европы, которые имели законную хиротонию, они вступали в митрополию Теодоровича. В 1947 году эта проблема вызвала раскол. В 1949 году Иоанн Теодорович принял вторичную, но уже законную хиротонию от автокефальных епископов с Европы. В 1946 году УАПЦ в Америке разделилась на две митрополии (УАПЦ в США и УАПЦ в Канаде), которые принадлежали к единой УАПЦ в диаспоре. Митрополит Иоанн Теодорович остался главой УАПЦ в США, а митрополитом УАПЦ в Канаде был избран Мстислав Скрипник. УАПЦ в США на протяжении своей истории возглавлялась четырьмя митрополитами: Иоанн Теодорович (1924-1971), Мстислав Скрипник (1971-1993), Константин Баган (1993-2012) и Антоний Щерба (с 2013). УАПЦ в Канаде возглавлялась восемью митрополитами: Иоанн Теодорович (1924-1946), Мстислав Скрипник (1946-1950), Иларион Огиенко (1951-1972), Михаил Хороший (1972-1975), Андрей Метюк (1975-1985), Василий Федак (1985-2005), Иоанн Стинка (2005-2010), Юрий Калищук (з 2010). Первоиерархами УАПЦ в

диаспоре были митрополиты:Поликарп Сикорский (1945-1953),Никанор Абрамович (1953-1969),Мстислав Скрипник (1969-1993),Константин Баган (1993-2012) иАнтоний Щерба (з 2012).В 1990 году УАПЦ в Канаде вошла в состав Константинопольского Патриархата, получив канонический статус среди Церквей византийской традиции. В 1995 году в состав Константинопольского Патриархата вошла и УАПЦ в США. Сегодня каждая из этих Церквей принадлежит лишь несколько десятков тысяч верующих.

УАПЦ в диаспоре не была свободной от проблем и расколов. В одной Церкви фактически были собраны две иерархии, история которой начиналась в УАПЦ 1917-1930 годах под омофором Василя Лыпківського, хиротония которого была недействительной; история второй начиналась в УАПЦ 1941-1944 годах в Польской Православной Церкви. Из УАПЦ Василя Лыпківського живым остался только епископ Иоанн Теодорович и несколько десятков священников. Проблема незаконности хиротонии Лыпківського и Теодоровича стала причиной раскола УАПЦ 1947 года. В 1947 году епископ Григорий Огийчук, которого рукоположили Никанор Абрамчук и Игорь Губа в 1942 году, собрал единомышленников, которые объявили о своем выходе из УАПЦ в диаспоре, так как им не принадлежал Иоанн Теодорович. УАПЦ адекватно отреагировала на обвинения Огийчука, и в 1949 году Иоанн Теодорович и все священники, которые были рукоположены епископством Лыпківського, получили новые, но уже действительные хиротонии. Все же, епископ Григорий Огийчук учредил новую структуру – Соборную Православную Украинскую Автокефальную Православную Церковь, которая впоследствии разделилась на ряд малых общин.

5. Украинское православие в годы независимости

В конце 80-х годов в Украине началась активная борьба за независимость. Одновременно стали слышны голоса за отделение Украинской Православной Церкви от РПЦ. В 1989 году львовский священник Владимир Ярема, который начинал как греко-католик, а потом перешел в РПЦ, и епископ Иоанн Боднарук, которого в лоне РПЦ рукоположил митрополит Филарет Денисенко, объявили о своем выходе из РПЦ и переходе в УАПЦ в диаспоре, то есть под омофор митрополита Мстислава Скрипника. С этим переходом в Украину возвратилась УАПЦ. В 1990 году в Украину возвратился митрополит Мстислав Скрипник. В октябре 1989 года Мстислава Скрипника избрали Патриархом УАПЦ в диаспоре. В июне 1990 года в Киеве состоялся Первый Собор УАПЦ, на котором Мстислава Скрипника избрали Патриархом Киевским и всей Украины. Тем временем в РПЦ в Украине происходили сложные процессы.

Митрополит Филарет Денисенко, который был Экзархом Украины РПЦ, активно добивался независимости Украинской Церкви. Его требования были отклонены Московским Патриархатом. Однако, делая видимость реформ, РПЦ ликвидировала Экзархат в Украине и провозгласила Украинскую Православную Церковь, которая оставалась структурной единицей РПЦ, но получала автономию. Эти реформы были недостаточными для борцов за украинскую автокефалию, и митрополит Филарет, который теперь стал главой УПЦ в лоне РПЦ, продолжал борьбу за церковную независимость. В 1992 году в Харькове под руководством митрополита Никодима Руснака состоялся Собор УПЦ-МП, на котором митрополита Филарета отстранили от управления Церковью, а главой УПЦ-МП избрали митрополита Владимира Сабодана. Митрополит Филарет Денисенко не принял этих постановлений, и провозгласил выход Украинской Церкви из РПЦ. Так возникла Украинская Православная Церковь Киевского Патриархата, которая разорвала свои отношения с УПЦ-МП. Патриархом УПЦ-КП был признан Мстислав Скрипник. В 1993 году Патриарх Мстислав умер. После его смерти в УАПЦ и УПЦ-КП были избраны разные Патриархи, и с того времени история УАПЦ и УПЦ-КП разворачивалась отдельно.

Украинская Православная Церковь Киевского Патриархата в 1993 году возглавил Патриарх Владимир Романюк, который с его смертью в 1995 году. После смерти Патриарха Владимира Романюка главой УПЦ-КП стал Патриарх Филарет Денисенко. Под руководством Патриарха Филарета УПЦ-КП стала одной из самых больших Церквей в Украине, которая вела активную пастырскую, миссионерскую, просветительскую и благотворительную деятельность. УПЦ-КП, рядом с УГКЦ и УАПЦ, являлась важным защитником украинской национальной идеи. Главой Украинской Автокефальной Православной Церкви в 1993 году был избран Димитрий Ярема, который управлял УАПЦ до своей смерти в 2000 году. Перед своей смертью Патриарх Димитрий написал завещание, в котором советовал епископам УАПЦ не избирать нового Патриарха, а войти под омофор митрополита Константина Багана, который возглавлял УАПЦ в США и таким образом пребывал в составе Константинопольского Патриархата. Епископат УАПЦ прислушался к завещанию Патриарха Дмитрия. Его приемником был избран митрополит Мефодий Кудряков, который управлял Церковью до своей смерти в 2015 году, а после него Церковь возглавил митрополит Макарий Малетич. УАПЦ была менее развитой религиозной организацией, чем УПЦ-КП. Кроме УПЦ-КП и УАПЦ, в Украине действуют небольшие православные религиозные организации.

6. Признание канонического статуса украинской автокефалии

Переломным в истории украинского православия был 2018 год. Президент Украины Петр Порошенко приложил колоссальные усилия, чтобы получить признание официального статуса Православной Церкви в Украине. Президент и парламент обратились к Константинопольскому Патриархату с просьбой о признании автокефального статуса Церкви в Украине. Последлительной подготовки и переговоров, 15 декабря 2018 года в Соборе Святой Софии в Киеве был созван Объединительный Собор, в котором приняли участие епископы Украинской Православной Церкви Киевского Патриархата, Украинской Автокефальной Православной Церкви и несколько епископов Украинской Православной Церкви Московского Патриархата, а также представители государственной власти и общественности, включительно с Президентом Украины. Участники Собора провозгласили объединение Православной Церкви. С этого момента УПЦ-КП и УАПЦ прекратили свое существование, основав Православную Церковь Украины. Патриарх Филарет Денисенко, который возглавлял УПЦ-КП, и митрополит Макарий Малетич, который возглавлял УАПЦ, сложили с себя полномочия глав Церквей. Предстоятелем Православной Церкви Украины был избран митрополит Эпифаний Думенко. 6 января 2019 года Константинопольский Патриарх Варфоломей вручил митрополиту Эпифанию томос (постановление) о признании автокефалии Православной Церкви Украины. Сполучением томоса украинское православие заняло свое место среди Церквей византийской традиции.

Литература

References:

1. Бабій М. Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігійнознавче осмислення. – Київ, 1994.
2. Єленський В. Велике повернення: Релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ-початку ХХІ століття. – Львів, 2013.
3. Ісіченко І. Історія Христової Церкви в Україні. – Харків, 2003.
4. Колодний А. Академічне релігійознавство. – Київ, 2000.
5. Колодний А. Історіософія релігій. – Київ, 2013.
6. Колодний А., Филипович Л., Павленко П., Яроцький П., Саган О. Історія релігії в Україні. – Київ, 1996-2012.
7. Колодний А., Яроцький П. Історія релігії в Україні. – Київ, 1999.
8. Саган О. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан. – Київ, 2004.
9. Филипович Л. Релігія і нація в сучасному житті України і світу. – Київ, 2006.

10. Харьковченко С. Релігієзнавство. – Київ, 2019.
11. Харьковченко С. Софійність київського християнства. – Київ, 2010.
12. Шевченко В. Україна духовна: постаті, події, явища. – Київ, 2008.
13. Яроцький П. Релігієзнавство. Сучасні релігійні процеси у світі й Україні. – Київ, 2013.
14. Яроцький П. Релігієзнавство. – Київ, 2004.

Рецензент: Доцент Алла Кравченко, доктор философских наук, заведующая кафедрой философии, социологии и политологии Киевского национального торгово-экономического университета.

ოქსანა შებეტიაკი

უკრაინული მართლმადიდებლობის ფორმირების ეტაპები XX-XXI საუკუნეებში

რეზიუმე

2019 წლის დასაწყისში მნიშვნელოვანი მოვლენა მოხდა უკრაინის მართლმადიდებელი ეკლესიის ისტორიაში, ავტოკეფალიისათვის და მართლმადიდებელ ეკლესიებს შორის როგორც თანასწორის აღიარებისათვის ეკლესიის დაუღალავი ბრძოლა შედეგადად დამთავრდა. იმისათვის რომ სათანადოდ მოხდეს ამ მოვლენის მნიშვნელობის შეფასება, დეტალურად უნდა იქნეს განხილული ბრძოლის რთული და დამაბნეველი ისტორია. მიუხედავად იმისა, რომ ეკლესიის საქმიანობის დაწყება 988 წლით თარიღდება, როდესაც ქრისტიანობა კიევის რუსეთის ოფიციალური რელიგია გახდა, უკრაინის მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიის ფორმირების ყველაზე აქტიური ეტაპი XX-XXI საუკუნეებში დაიწყო. ამ სტატიაში განხილულია მართლმადიდებლობის ცალკეული შტოების შექმნისა და განვითარების ისტორია და მათი ურთიერთქმედება როგორც უკრაინის ტერიტორიაზე, ისე მის ფარგლებს გარეთ. გაანალიზებულია უკრაინის მართლმადიდებელი ავტოკეფალური ეკლესიის, უკრაინის ავტონომიური მართლმადიდებელი ეკლესიის საქმიანობა დიასპორაში და ეკლესიის საქმიანობა დამოუკიდებლობის პერიოდებში. უკრაინის პრეზიდენტის, საეკლესიო ხელისუფლებისა და საზოგადოების ერთობლივი ძალისხმევით კონსტანტინოპოლის პატრიარქმა ბართოლომეომ სცნო უკრაინის მართლმადიდებელი ეკლესია და იგი თავის დიპტიხში შეიტანა.

საკვანძო სიტყვები: ავტოკეფალია, მართლმადიდებელი ეკლესია, ქრისტიანობა, მართლმადიდებლობა, უკრაინა.

რეცენზენტი: დოცენტი ალა კრავჩენკო, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, კიევის სავაჭრო-ეკონომიკური ეროვნული უნივერსიტეტის ფილოსოფიის, სოციოლოგიისა და პოლიტიკურ მეცნიერებათა კათედრის გამგე.

Oksana Shepetiak

The stages of formation of the Ukrainian orthodoxy in 20th and 21st centuries

Summary

In January the event took place, which value for the history of Ukrainian people and the Christian Methodius-Cyril's tradition cannot be overestimated. For long centuries the Ukrainian Orthodoxy has tried to establish itself as independent and autocephaly Church. This difficult way came to the end in January 2019, when the Patriarch Bartholomew of Constantinople was accepting the autocephaly of the Orthodox Church of Ukraine and including it in the Church-list of own Church. An old Latin proverb says: "ex nihilo nihil fit". The Formation of the Ukrainian autocephaly is a result of a great work of Ukrainian Orthodoxies. To understand the value of that which even was happened is possible only seeing it through the looking-glass of the history. The way of Ukrainian Orthodoxy to the autocephaly has begun since 988 when the Christianity was becoming the official religion of Kyiv's Rus, but the irrevocable steps to the decision of this question happened in 20th and early 21st centuries. So there are in this article time boundaries which restricts this research by the time of the most intensive activity to the autocephaly. In the article are analyzed the most important stages of the formation of Ukrainian Orthodox autocephaly. These stages were three: 1917-1920 years, 1941-1945 years and the time of the independency of Ukraine. The end of this difficult way was coming in 2019 when the Ukrainian autocephaly was accepted by the world Orthodoxy.

Keywords: autocephaly, Orthodox Church of Ukraine, Christianity, Orthodoxy, Ukraine.

Reviewer: Associate Professor Alla Kravchenko, Doctor of Philosophical Sciences, Head of the Department of Philosophy, Sociology and Political Science of the Kyiv National University of Trade and Economics.

ს ა ზ ო გ ა დ ო ე ბ ა

ოთარი დავითაშვილი

ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის ბარიერები და ტენდენციები საქართველოში

ქართულ პოლიტიკაში ქალთა ჩართულობის გაძლიერების მხრივ მიღწეულმა პროგრესმა აჩვენა, რომ მისი მიღწევა საკმაოდ რთულია, როდესაც საქმე ეხება ქალის პოლიტიკასა და მთავრობაში ჩართვას. ამიტომ მნიშვნელოვანია პოლიტიკაში ქალთა მონაწილეობის შენარჩუნება და იმ საშუალებების განმტკიცება, რომლებსაც ქალებიც იყენებენ. ეს გულისხმობს არა მხოლოდ მთავრობის ყველა დონეზე არჩეულ ქალთა რაოდენობის გაზრდას, არამედ პოლიტიკაში მათი გავლენის გაზრდის გარანტიების შექმნას.

საკვანძო სიტყვები: ქალი, პოლიტიკა, ჩართულობა, ბარიერები.

პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალების მონაწილეობის უფლება ადამიანის ერთ-ერთი ფუნდამენტალური უფლებაა, ხოლო გენდერული ბალანსის დაცვა არჩევით ორგანოებში დემოკრატიის ძირითად პრინციპს წარმოადგენს. არჩევით ორგანოებში ქალთა წარმომადგენლობის დაბალი დონე ამცირებს, როგორც პარლამენტის წარმომადგენლობითობის დონეს, ასევე პოლიტიკური დებატის ხარისხს და ინსტიტუტის ეფექტიანობას.

ქართულ პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალთა ჩართულობის დონე დაბალია, რაც განპირობებულია სხვადასხვა სტურქტურული და ფუნქციური ბარიერების არსებობით. მრავალი ავტორი ამ პროცესს უკავშირებს სოციო-ეკონომიკურ, კულტურულ, პოლიტიკურ, ფსიქოლოგიურ და იდეოლოგიურ ფაქტორებს. სტატიაში მხოლოდ პოლიტიკურ ფაქტორებს მიმოვიხილავთ.

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების შედეგად ქალებმა დაიკავეს მანდატების სრული რაოდენობის 12%, რაც წინა მოწვევის პარლამენტთან შედარებით გაუმჯობესებული მაჩვენებელია. ადგილობრივ დონეზე ქალთა წარმომადგენლობა უფრო დაბალია. ეუთოს 57 მონაწილე ქვეყნიდან საქართველოში ქალთა მონაწილეობის მაჩვენებელი საშუალოდ 23,7%, ევროპის მაღალგანვითარებული ქვეყნების პარლამენტებში ქალთა

წარმომადგენლობა 30-40%, დაბალგანვითარებული ქვეყნების პარლამენტში კი ქალთა წარმომადგენლობა 8-9% (საპარლამენტაშორისო კავშირი, ქალები ეროვნულ პარლამენტში, 2013 წლის 1 თებერვალი, <http://www.ipu.org-wmn-e/classif.htm>) შეადგენს. საბოლოო ჯამში სამიზნე არის გაეროს სოციალური და ეკონომიური საბჭოს (პეკინის დეკლარაცია და სამოქმედო პლატფორმა, 1995 წლის 4-15 ნოემბერი, გვ.182 <http://www.un.org/womenwatchdaw/beijing/pd.BDPFN%20E.pdf>) მიერ 1995 წელს დამტკიცებული ნიშნული, რომელიც გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში ქალთა 30%-იანი წარმომადგენლობის მიღწევას ითვალისწინებს ანდა ევროპის საბჭოს მიერ ყველა სამთავრობო და არჩევით ორგანოში (ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ანსამბლეა, რეზოლუცია 1489(2006) გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა მონაწილეობის უზრუნველყოფის მექანიზმები. 2006 წლის 17 მარტი, პარაგრაფი 6.1. <http://www.assemblee.col.int/main.asp?link=Dokuments/AdoptedText/ta06/ERES/489.htm>) ქალთა 40%-იანი წარმომადგენლობის შესახებ მიღებული გადაწყვეტილება.

საარჩევნო კოდექსში 2012 წლის შესული ცვლილება, რომელიც გენდერული ბალანსის დაცვისთვის პარტიების ფინანსურ წახალისებას გულისხმობდა, არასაკმარისია, მაგრამ აუცილებელია არსებული მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად, რათა ქალები უფრო აქტიურად იყვნენ წარმოდგენილი პოლიტიკაში. არსებული ცვლილებით გათვალისწინებულია პოლიტიკური პარტიებისთვის 10%-ით მეტი დაფინანსება, თუ ისინი თავიანთი პარტიული სიების ყოველ ათეულში 2 ქალ კანდიდატს წარადგენენ. მიუხედავად აღნიშნულისა, ამ რეგულაციებს არ მოუტანია მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებისას, რადგან მონაწილე სუბიექტთა უმრავლესობას გენდერულად დაბალანსებული სია არ ჰქონია. იმისათვის რომ ეს ინიციატივა ეფექტიანად ამოქმედდეს, აუცილებელია პარტიათა ფინანსურ წახალისებასთან ერთად გაიზარდოს ქალთა პროცენტულობა პოლიტიკურ პარტიათა საარჩევნო სიებში. ასევე პოლიტიკურმა პარტიებმა უნდა გააცნობიერონ თავიანთი როლი და პასუხისმგებლობა გენდერული თანასწორობის წახალისების კუთხით, როგორც თავიანთი შიდა სტრუქტურებში ასევე არჩევით ორგანოებში,

საჭიროა მეტი შიდა დემოკრატია, გამჭირვალობა ლეგიტიმაცია, გასატარებელია სასწრაფო ზომები, რომ წახალისდეს ქალთა მონაწილეობა პოლიტიკაში.

2020 წელს პარლამენტის მიერ მიღებული დადგენილებით, პარტიებისთვის სავალდებულო გახდა სიაში ყოველი მესამე ქალი უნდა ყოფილიყო. ამან ის შედეგი გამოიღო, რომ 2020 წლის საპარლამენტო არჩევნებში პარლამენტის წევრი გახდა 50 ქალბატონი ანუ სიითი შემადგენლობის 30%.

შიდა პარტიულმა რეგულაციებმა უნდა უზრუნველყოს ქალთა სრულფასოვანი ჩართულობა პარტიულ ცხოვრებაში. ქალების მიერ პარტიის სტრუქტურასა და რესურსებზე სრულყოფილი და თანასწორი ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია შემდეგი სპეციალური ზომების გატარება:

- პარტიაში მოხალისეობრივი პარტიული ქვოტების შემოღება
- კანდიდატების შესარჩები კომისიის გენდერულად დაბალანსება
- გენდერულად ნეიტრალური შესარჩევი კრიტერიუმების დაწესება
- პარტიული რესურსების ქალი კანდიდატებისკენ მიმართვა და სპეციალური ტრენინგ-პროგრამები
- თანაბარი კრიტერიუმებით ქალი და მამაკაცი კანდიდატის შეფასება-გადარჩევა

პარტიაში ქალთა ორგანიზაციების არსებობა-დაარსება ერთ-ერთი საშუალებაა, რომ ერთის მხრივ პარტიის შიგნით გენდერული თანასწორობის თემატიკის მეტი პოპულარიზაცია მოხდეს და მეორე მხრივ, პარტიაში გენდერული ბალანსის დამყარებას შეეწყოს ხელი, რაც უზრუნველყოფს ქალთა ჩართულობას პოლიტიკაში.

ყველა პოლიტიკურმა აქტორმა - მედიამ, სამოქალაქო საზოგადოებამ და საქართველოში მოქმედმა საერთაშორისო ორგანიზაციებმა არჩევით თანამდებობებზე გენდერული თანასწორობის დაცვის მნიშვნელობაზე საზოგადოების ცნობიერების დონის ამაღლებაში უნდა გააქტიურონ თავისი მონაწილეობა და არჩეული თანამდებობის პირის შეფასებისთვის. საარჩევნო სისტემების საერთაშორისო ფონდის დაკვეთით და მეთვალყურეობით ადგილობრივმა კვლევითმა ორგანიზაციამ

„სოციალური კვლებისა და ანალიზის ინსტიტუტმა“ საქართველოში ქალის, როგორც პოლიტიკური კანდიდატისა და არჩეული თანამდებობის პირის მიმართ საზოგადოების მოსაზრებების, დამოკიდებულებისა და არსებული სირთულეების ინდენტიფიცირებისთვის გამოკითვა ჩატარა 2012 წლის 18-21 ივნისს საქართველოს, როგორც დიდ ქალაქებში, ასევე სოფლად. კვლევამ აჩვენა, რომ ქართულ პოლიტიკაში ჩართულ ქალთა უმეტესობისთვის საზოგადოებრივი სტერეოტიპები ქალთა როლის შესახებ დაბრკოლებას წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ გამოკითხულ ქალთა და მამაკაცთა დიდმა ნაწილმა აღნიშნა, რომ მზადაა არჩევნებში ხმა მისცეს ქალ-კანდიდატებს, მათი კვალიფიკაციიდან გამომდინარე, რესპონდენტები ქართულ საზოგადოებაში ქალის ძირითად როლს ოჯახის მოვლას უკავშირებენ, ასევე დამკვიდრებულია მოსაზრება, რომ ქალი პოლიტიკას თავს ვერ გაართმევს და ეს კაცის საქმეა, რომ ქალებს ნაკლებად აქვთ ის თვისებები, რომლებიც აუცილებელია ქალის პოლიტიკაში მონაწილეობისათვის. ამავე დროს, იმ პიროვნულ თვისებებს შორის, რომლებიც აუცილებელია საარჩევნო კანდიდატისთვის, მოხვდა ქალისთვის დამახასიათებელი შემდეგი მახასიათებლები: დიპლომატიურობა, ნაკლები აგრესიულობა, უფრო მეტი სანდოობა, რამე თუ ის უფრო ხშირად ასრულებს დანაპირებს, არის პატიოსანი და ნაკლებად კორუმპირებული, - ეს ქალი კანდიდატის მთავარ უპირატესობად იქნა მიჩნეული.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, მართებულად მიგვაჩნია დავსვათ ასეთი კითხვა: არის თუ არა საქართველოში ქალთა ადგილი პოლიტიკაში? საერთაშორისო ორგანიზაცია „საპარლამენტაშორისო კავშირმა“ გაეროს ქალთა ორგანიზაციასთან ერთად 2014 წ. გამოქვეყნა მსოფლიო რუკა, რომელიც ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობას ასახავს. გამოკვლევის თანახმად, ქალების პოლიტიკაში ჩართულობის თვალსაზრისით, ტენდენცია მზარდია! რა ვითარებაა საქართველოში? 190 ქვეყნას შორის საქართველო 89 ადგილზეა, მსოფლიო კლასიფიკაციის მიხედვით, ქალთა წარმომადგენლობით პარლამენტში და 42 ადგილზეა - მთავრობაში. გაეროს ქალთა ორგანიზაციის წამომადგენელს საქართველოში ერიკა კვაპლოვას მიაჩნია, რომ „საქართველო ჯერჯერობით არ მიეკუთვნება იმ მოწინავე ქვეყნებს, სადაც ქალების მონაწილეობა პოლიტიკაში

მაღალია, პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობა მოლოდ 11%-ს შეადგენს. მთავარი ბარიერი, რაც ხელს უშლის ქალების პოლიტიკაში მონაწილეობას, დაკავშირებულია საარჩევნო კანონმდებლობასთან. მთელი რიგი ქვეყნების კანონმდებლობაში სპეციალური კვოტებია დაწესებული, რომელიც განსაზღვრავს პოლიტიკაში ქალის მონაწილეობას. საქართველოში ქალებს, როგორც გადაწყვეტილების მიმღებთ, გარკვეული წახალისება სჭირდებათ. ქართულ საზოგადოებაში არსებობს სტერეოტიპი, რომ ქალის როლი ოჯახითა და სახლით შემოიფარგლება, დისახლისობა პრიორიტეტულია და რომ კაცია მთავარი. თუმცა საქართველოში გაეროს ქალთა ორგანიზაციის წარმომადგენლის თქმით, ასეთი სტერეოტიპები ბევრ სხვა ქვეყანაში არსებობს და მათ შესაცვლელად გრძელვადიანი ინვესტიციებია ჩასადები.

ქალთა გაძლიერებისა და გენდერული თანასწორობის კუთხით პროგრესმა ცხადყო, რომ იგი საკმაოდ რთულად მისაღწევია, როდესაც საქმე ეხება პოლიტიკასა და მთავრობაში ქალთა ჩართულობას. ამიტომაც მნიშვნელოვანია ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის შენარჩუნება და იმ საშუალებების გაძლიერება, რომელზეც ხელი მიუწვდებათ ქალებს, რაც გულისხმობს არა მარტო ქალების რაოდენობის გაზრდას არჩევითი მმართველობის ყველა დონეზე, არამედ მათი გავლენების გაზრდისათვის გარანტიების შექმნასაც.

ქართულ პოლიტიკაში ქალთა ჩართულობის გაძლიერების მხრივ მიღწეულმა პროგრესმა აჩვენა, რომ მისი მიღწევა საკმაოდ რთულია, როდესაც საქმე ეხება ქალის პოლიტიკასა და მთავრობაში ჩართვას. ამიტომ მნიშვნელოვანია პოლიტიკაში ქალთა მონაწილეობის შენარჩუნება და იმ საშუალებების განმტკიცება, რომლებსაც ქალებიც იყენებენ. ეს გულისხმობს არა მხოლოდ მთავრობის ყველა დონეზე არჩეულ ქალთა რაოდენობის გაზრდას, არამედ პოლიტიკაში მათი გავლენის გაზრდის გარანტიების შექმნას.

ლიტერატურა:

References:

1. evropis sabWos saparlamento asamblea, rezolucia 1489(2006) gadawyvetilebis miRebis procesSi qalTa uzrunvelyofis meqanizmebi. 2006 wlis 17 marti, paragrafi 6.1.

- <http://www.assemble.col.int/mainsap?link+Dokuments/AdoptedTexx/ra06/ERES/489htm>
- saparlamentTaSoriso kavSiri, qalebi erovnul parlamentSi, 2013 wlis 1 Tebervali. <http://www.ipu.org/wmn-e/clascifhtm>
 - pekinis deklaracia da samoqmedo platforma, 1995 wlis 4-15 seqtemberi, gv.182.
 - <http://www.un.org./womenwatchdaw/beiling/pd.BDPFN%20E.pdf>
 - Svedova, n. 1998. „qalTa politikuri monawileobis barierebi“ in Karam, Azza et al (Eds) Parliament in women Parliament. Beyond numbers, handbook\series, international idea publication; Bari, F (2005). Women’s political participation issues and challenges xelmisawvdomia: <http://www.un.org.womenwatch/daw/egm/enabling-invironment2005/docs/EGM-WPD-EE-2005EP.12%20%20draft%20F.pdf>
 - UNDP (2013).sazogadoebri vi damokidebulebebi genderul Tanasworobaze politikasa da biznesSi, Tbilisis xelmisawvdomia www.ge.undep.org/content/dam/Georgia/docs/Publications?GE_UNDP_Gender_research_GEO.pdf
 - genderi-socialur-politikuri swavlebani. naTela donaZe, Tamar kiknaZe. Tb.2006
 - Tamar kiknaZe, qali da politika, Tsu, 2001
 - saqarTvelo: qali, sazogadoeba, ganviTareba. saqarTvelos mTavrobisa da gaeros erTobilivi proeqti „qalebi ganviTarebis procesSi“, Tb. 2012

რეგენზენტი: პროფესორი ედიშერ გვენეტაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Otar Davitashvili

Barriers and Trends to Women's Political Participation in Georgia

Summary

The progress made in terms of women’s empowerment and gender equality showed that it is quite hard to achieve when it comes to woman’s involvement in politics and government. That is why it is important to maintain participation of women and to strengthen the means which women have access too. It implies not only to increase the number of women elected at all government levels, but also to create guarantees to increase their influence in politics.

Keywords: woman, politics, participation, barriers.

Reviewer: Professor Edisher Gvenetadze, Georgian Technical University.

Отар Давиашвили

Барьеры и тенденции участия женщин в политике в Грузии

Резюме

Прогресс, достигнутый в деле расширения прав и возможностей женщин и обеспечения гендерного равенства, свидетельствует о том, что в тех случаях, когда речь идет об участии женщин в политике и управлении, добиться этого довольно трудно. Именно поэтому важно поддерживать участие женщин и укреплять средства, к которым женщины также имеют доступ. Это подразумевает не только увеличение числа женщин, избираемых на всех уровнях правительства, но и создание гарантий повышения их влияния в политике.

Ключевые слова: женщина, политика, включенность, барьеры.

Рецензент: Профессор Едишер Гвенетадзе, Грузинский технический университет.

УДК 130.3:355

Сергій Семенов, Олександр Гегечкори, Руслан Васильченко
Соціально-філософський аналіз військової субкультури (на прикладі Української Армії)

Здійснено соціально-філософський аналіз військової субкультури. Розглянуто погляди щодо особливостей військової субкультури на сучасному етапі розвитку соціуму. Наведено сегменти військової культури. Досліджено точку зору авторів щодо армійського життя та зміни, які відбуваються в умовах професіоналізації збройних сил. Вивчено особливості національного характеру та військово-корпоративні цінності офіцера.

Ключові слова: *військо, культура, субкультура, цінності, етика, етикет.*

Постановка проблеми. Збройні Сили України з об'єктивних та суб'єктивних причин сьогодні знаходяться в складному становищі. Для виходу з нього та з метою створення якісно нової ефективно діючої моделі військової організації в останній здійснюються різносторонні реформи. При цьому дуже важливо, щоб із «реформаційної купелі» не було виплеснуто провідні первинні сегменти субкультури, яку в цілому можна вважати своєрідним становим хребтом армійського соціуму.

Енциклопедійні словники трактують субкультуру (букв. – підкультуру) як культуру окремої соціальної спільноти (групи, класу, регіону, конфесії тощо), що чимось відрізняється від традиційної культури суспільства [9]. Дана дефініція виникла в англійській соціології, нею спочатку позначали процеси, що відбуваються у кримінально орієнтованому молодіжному середовищі. З 60-х років ХХ ст. її зміст дещо змінився. До субкультури як правило, відносять корпоративну архітектуру, сленг, нормативні погляди, ціннісні орієнтації, символи, ритуали і тому інше, тобто все те, у чому відбивається особливе світосприйняття та стиль життя членів певної соціальної організації. Не є винятком у цьому плані і специфічна військова культура.

За допомогою «субкультурної палітри» здійснюється соціальна ідентифікація людей. Деякі науковці ще називають даний феномен організаційною культурою, причому по-різному розуміють його зміст, зокрема, як: 1) автономне культурне утворення у межах домінуючої культури; 2) специфічний спосіб диференціації регіональних та національних культур; 3) спосіб визначення та опису незначних культурних змін, що відбуваються у межах домінуючої культури;

4) особливу форму організації людей; 5) сукупність норм і цінностей, що протистоять традиційній культурі та інтерпретуються нею як чуже, негативне, що порушує її цілісність [9]. Можна здійснити й інші визначення субкультури сучасними авторами.

Будь яка субкультура виконує ряд важливих функцій, а саме: 1) змістовну функцію – відтворення змісту і завдань соціальної організації; 2) виховну функцію – сприяння усвоєнню членами організації існуючих способів поведінки та адаптації їх в соціальній структурі; 3) мотиваційну функцію – забезпечення адекватності уявлень членів організації про професійну чи іншу діяльність і відносини в даній спільноті; 4) селекційну функцію – організація контролю, який дозволяє відсівати нелояльних і залишати лояльних членів корпоративної системи; 5) комунікативну функцію – здійснення зв'язків із зовнішнім світом, в тому числі з метою пропаганди іміджу соціальної організації та врахування загальної громадської думки щодо його підвищення; 6) стабілізаційну функцію – забезпечення нормального функціонування організації в екстремальних умовах; 7) захисну (або оптимізаційну) функцію – підтримання на належному рівні постійної конкурентоспроможності соціальної організації [1].

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Якщо вести мову про стан теоретичного осмислення феномену субкультури стосовно військової сфери, то слід зазначити, що в наукових публікаціях він відтворений фрагментарно. Певний доробок у творче висвітлення окремих аспектів військової культури внесли Н. Катцер, Н. Макаренко, О. Григор'єв, А. Жаров, А. Солнишкіна та інші. Найбільш вдалу логіку дослідження феномену військової культури пропонує Н. Макаренко, вважаючи за доцільне розглядати його в руслі трьох підходів: структурно-елементного, функціонального та історичного [2].

Мета цієї статті – віднайти в ході структурно-елементного аналізу вітчизняної військової культури провідні первинні сегменти, які вступають в суттєву суперечність із загальноармійськими реформами та не вирішеними життєвозначущими проблемами у Збройних Силах і нашому суспільстві в цілому.

Виклад основного матеріалу. З огляду на розмаїття і важливість завдань (функціональних обов'язків), які виконує означений тип або вид субкультури на його глибоке історичне коріння, а також враховуючи пріоритети та специфічні ознаки армійської служби, в структурі «культурного надбання» військової спільноти можна виділити, на нашу думку, такі основні складки (компоненти): а) корпоративні атрибути, символи, ритуали; б) ціннісні орієнтації військовослужбовців; в) професійна етика та етикет.

При цьому кожен з названих компонентів базується одночасно на «трьох китах»: традиціях, звичаях і законах. Атрибути, символи, ритуали, цінності та етичні норми разом з традиціями, звичаями і законами перебувають у постійній взаємодії, визначають характер і специфіку один одного, забезпечують збереження субкультури в цілому.

Відповідно до поставленого в даному дослідженні завдання перейдемо до пошуку в складниках військової культури первинних сегментів, на які руйнівню діють окремі нововведення породжені реформами в Збройних Силах України, та невирішені застарілі проблеми в армійській і загальносуспільній життєдіяльності.

Відтак звернемося до першого компонента. Зазвичай корпоративні атрибути, символи та ритуали характеризують більше зовнішні ознаки військової культури. Між тим вони несуть в собі і значну і внутрішню інформацію. Скажімо, будь-яка військова частина починається з контрольно-перепускного пункту (КПП). Цей обов'язковий армійський атрибут окрім забезпечення безпосередньо контрольно-перепускного режиму представляє собою певну межу або певний кордон між двома різними світами – військовим і цивільним. У зв'язку з реформуванням Збройних Сил такий кордон однозначно буде зруйновано, так як більшість господарських та домашніх робіт на території військової частини вже виконується і передбачається виконувати вільнонайманими працівниками, цивільними виробничими службами. Отже в армійському середовищі співіснуватиме декілька різних видів професійної діяльності, декілька не схожих між собою світоглядів, стилів поведінки тощо. Одним словом, лише зміни в організаційній структурі можуть поступово перетворити армію в напіввійськову організацію. Остання при змішаних формах життєзабезпечення не застрахована від неузгодженостей, дисбалансу в управлінських функціях, від можливого організаційного хаосу в цілому у збройних формуваннях. Адже одна справа, коли діють договірні відносини, і інша, коли функціонує чітка система субординації.

Після відомих заяв наших державних діячів щодо повного переведення військової служби на контрактну основу неодмінно, якщо це станеться, «кане в літу» і такий важливий армійський атрибут як солдатська казарма. По великому рахунку це не тільки (і не стільки) будівля, житлове приміщення, це, насамперед, глибинний пласт субкультури.

Саме казарма визначає, «персоніфікує» традиційний устрій «сімейного» солдатського життя; систему формальних і неформальних взаємостосунків; армійський лексикон; певні ритуальні

дії; різноманітні форми солдатської народної творчості; прояви естетики (краси) у зовнішній одноманітності, зразковому прояву і чіткій організації військового побуту тощо. Нарешті, у зв'язку з ліквідацією строкової служби зникне саме поняття «військова повинність», тобто священний конституційний обов'язок кожної молодої людини чоловічої статі пройти відповідну школу гарту, вишколу і мужності, всебічно підготувати себе до збройного захисту в разі потреби Вітчизни.

Чого більше – плюсів чи мінусів – отримає армія, держава, суспільство в разі відмови від строкової служби покаже час. Але поки що ініціатори реформ не враховують ряд важливих обставин. Армія, як відомо, окрім сфери набуття якостей «справжніх чоловіків», є також місцем початкового соціального і професійного становлення для значної частини юнаків, свідомо вибраним засобом самореалізації та саморозвитку молоді особи. Саме завдяки обов'язковому призову військова служба так чи інакше залучена до життєвих планів та цілей молоді, при чому навіть тоді, коли реальне майбутнє когось із цієї когорти пов'язане з позаармійським середовищем. Військова повинність, будучи сьогодні, невід'ємною частиною або періодом цілісного чоловічого буття, завтра в результаті її скасування може стати крахом чийось сподівань, викликати певне розчарування, роздратування, переживання особистої незатребуваності, соціальної неповноцінності, недосконалості тощо.

А хіба хтось не знає, що ті, хто побував за призовом в армії, складала і складають надійний резерв для контрактної служби? Згодом такий резерв природно буде вичерпано, і курс молодого бійця уже для контрактника, як і інші обов'язкові етапи солдатського «кар'єрного» росту знову стануть нормою, аналогічним часовим і організаційним затратним механізмом для війська, яке існує сьогодні.

Треба, мабуть, рахуватись і з фінансовими можливостями держави, на чому далі ми зупинимось більш детально. Так чи не краще зберегти хоча б частково строкову службу, а там, де необхідно, розширити, посилити контрактну службову діяльність? Потрібну змішану модель сьогодні практикують більшість європейських країн на які бажає бути схожою Україна.

Одним з найбільш яскравих культурних маркерів захисника Вітчизни і в цілому Збройних Сил є військова форма одягу. Вона однозначно виступає в якості і корпоративного атрибуту, і корпоративного символу. Форма одягу з розміщеними на ній знаками розрізнення, емблемами, шевронами нагородами не тільки виокремлює військовослужбовця серед інших категорій громадян, засвідчує його приналежність до певного чину (рангу), формування чи виду Збройних

Сил, але й визначає моральне обличчя, душу, правовий статус даної особистості. Людина у військовій формі не належить сама собі, вона уособлює окремий відповідальний вид державної служби, є носієм корпоративних цінностей, що зобов'язує її не виходити за межі дозволеного. Як відомо, статут внутрішньої служби Збройних Сил України нормативно закріплює обов'язок кожного військовослужбовця дотримуватись правил носіння форменого одягу, виконувати, перебуваючи у професійному вбранні, спеціальне військове вітання, проявляти ввічливість при спілкуванні з цивільними особами, не порушувати громадянський порядок.

Військова форма одягу – це також культурний патерн, який застерігає людину в погонах не займатися комерційною та політичною діяльністю. Ряд науковців і спеціалістів у зв'язку з цим пропонує поряд з вже існуючими обмеженнями заборонити в законодавчому порядку військовослужбовцям у військовому одязі брати участь у масових акціях, що проводяться політичними партіями і громадськими організаціями. На наш погляд, без подібного доповнення діючих правових актів можна спокійно обійтися. Сьогодні взагалі рідко зустрінеш військовика у своєму професійному вбранні поза службою – у театрі, на стадіоні, у церкві, в інших місцях масового збору громадян. Навіть офіцери не вважають доречним, соромляться, а то й просто бояться носити форму у цивільному середовищі. Причина при цьому ними висувається одна: щоб не привертати до своєї персони підвищеної уваги з боку оточуючих. Як справедливо зазначає С. Скурихін, з атрибуту, що формує особистість військовослужбовця, форма все більше перетворюється просто в робочий одяг [6]. Таке відношення господаря до свого мундиру свідчить про те, що в суспільстві не все гаразд з правовим та соціальним статусом захисника Вітчизни. А відтак даний сегмент субкультури вступає в явну суперечність з нинішніми не завжди результативними підходами до облаштування армійського і суспільного життя, з невирішеними державою питаннями стосовно кардинального захисту (в прямому і переносному значенні цих слів) честі військового мундира.

В низці корпоративних ритуалів не можна не звернути увагу на військову присягу. Ритуал прийняття присяги – по суті священне дійство, під час якого надається людині своєрідна перепустка до глибоко усвідомленого виконання обов'язків військової служби, здійснення в разі необхідності пожертви свого життя заради суспільних інтересів. Щоб зробити відповідальний крок, а саме поклястися на вірність Батьківщині, потрібні принаймні три речі.

По-перше. Майбутній воїн повинен мати хоча б первинні духовні (моральні) підвалини, котрі дозволяють йому щиросердно дати

вiдповiдь на елементарнi запитання: для чоґо вiн iде в армiю, чи готовий вiн до подолання всiх труднощiв вiйськового життґя, що для нього означає поняттґя «Батькiвщина», «захист Вiтчизни», «патрiотизм», «жертвнiсть» тощо.

По-друге. Нiчого не варто клятва, якщо вiйськова дiяльнiсть для тих, хто пов'язує з нею свою долю, буде зводиться до простого вiдбування повинности, примусової (навіть коли вона оплачувана) служби, а не перетворюватись на власну потребу, в духовне звершення. Причому перетворюватись не стiльки керуючись наказами командира або вимогами статуту, скiльки пiд контролем власної совiстi, розуму «настояньому» на тiй же совiстi або iншого внутрiшнього регулятора чи вiрця (для вiруючої особи, скажiмо, того ж Бога).

По-третє. Вiйськова присяґа тодi має сенс, силу, цiлеспрямованiсть, зобов'язує не на словах, а на дiлi боронити рiдну землю, коли той, хто присяґає на вiрнiсть народу, Вiтчизнi, постiйно вiдчуває на собі всебiчну турботу, пiдтримку, шану з боку держави.

Як бачимо, при аналізі проблем, пов'язаних з корпоративними атрибутами, символами та ритуалами паралельно було задiяне для розґляду i ряд питань, що мають безпосереднє вiдношення до другого важливого компонента субкультури – цiннiсних орієнтацiй членiв вiйськової органiзацiї. Це цiлком закономірно, адже як уже зазначалось, всi компоненти армiйського «культурного репертуару» перебувають у взаємодiї.

Цiннiснi орієнтацiї – це те, що люди вважають основоположним для свого життґя, що формує цiль та мотиви iхньої дiяльнiстi. Загалом у структурi цiнностей армiйської служби прийнято видiляти декiлька iх груп або напрямкiв. Останнi можуть бути як загальними для всiх категорiй вiйськових, так i окремими, особливими, для солдатiв-строковикiв, для солдатiв-контрактникiв, для офiцерiв тощо. Наприклад, система цiнностей офiцера умовно розподiляється наступним чином: цiнностi вiйськово-корпоративного характеру; вiйськово-професiйнi; праґматичного плану; фiзичного розвитку, а також романтичнi цiнностi [8].

Вiйськово-корпоративнi цiнностi офiцера пов'язанi з належнiстю його до складу елітарної групи, що виконує особливі суспiльнi (державнi) функцiї. Своє вiдтворення цiй напрямок отримав у Кодексі честi офiцера Збройних Сил України, змiст якого розкривається через категорiї «Батькiвщина», «патрiотизм», «мужнiсть», «вiрнiсть присязи», «готовнiсть до самопожертви», «бездоганне виконання службових обов'язкiв», «честь», «поряднiсть», «лицарський дух» тощо. Адже часто держави, особливо пiсля вiйн, стають ареною на якiй

формується свержоїнственна чоловіча субкультура, яка сформувалася під впливом хворобливого досвіду війни. Чоловіки – представники військового покоління, активно проявляють себе в цій субкультурі, черпають силу в доктрині гіпернаціоналізма і поділяють готовність використовувати насильство заради придушення різноманітних загроз, а також помсти за приниження, нібито пережиті по милості зовнішніх і внутрішніх ворогів, з метою вимостити шлях до національного відродження.

Досвід практичної роботи, особисті спостереження накопичені одним з авторів цієї статті під час служби у десантних військах України дають підстави стверджувати, що не тільки у офіцера, але й у кожного рядового воїна-десантника з перших днів перебування в армії зароджуються свої переконання, своєрідні обожнювальні засади, які тримають його на висоті сьогоднішніх вимог, що висуваються до захисника Вітчизни. Весь устрій, атмосфера армійського життя (наприклад напис на шевроні «Ніхто, крім нас!») прищеплює військовослужбовцю святість, престижність саме його військової професії, відданість дорученій справі, формує культ десантника, віру в те, що тільки представнику десантних військ під силу виконання найвідповідальніших завдань.

В наш складній час, коли в буденному житті відбувається переоцінка багатьох цінностей, дуже актуальним є завдання не втратити, не порушити, підтримувати різними засобами на належному рівні високі ідеали, суспільно значущі устремління, прагнення військової людини. Особливої уваги в цьому відношенні заслуговує армійська еліта – офіцерський корпус.

Офіційний статус, дійсне (реальне) провідне місце і роль командира у війську та його інші статутні прерогативи, як правило, саморегулюють духовні засади офіцера. Тому важливо на хвилі демократії не допустити розбалансування єдності прав і обов'язків офіцерів, руйнування загальноармійських принципів єдиноначальності, чиношанування тощо. До чого може привести поспішне непоміркване запровадження тих чи інших демократичних процедур в Збройних Силах вчить історія, у тому числі славнозвісний «Наказ № 1», виданий в російській армії відразу після звершення буржуазно-демократичної революції в лютому 1917 року. Вимога, яка червоною стрічкою проходила через весь цей документ «нічого не робити без дозволу солдатів», впродовж декількох місяців зруйнувала армію, привнесла в її лави анархію, безвладдя і безлад.

Нині не мало каменів спотикання для командирів і начальників має запроваджений в Україні громадський (цивільний) контроль за армійською життєдіяльністю. Часто-густо на офіцера покладається

виконання не властивих для нього обов'язків, коли йому доводиться, що називається, няньчити солдатів. Про це свідчить, наприклад, встановлений у військових частинах порядок нічного чергування офіцерів у солдатських казармах, періодично «тілесного обстеження» ними особового складу на предмет виявлення синців та встановлення причин їх появи тощо. Мета подібних акцій – прагнення вищих військових командирів, зважаючи на «не дрімлюче око» солдатських методів створення ними різноманітних громадських комітетів, а також всюдисущих ЗМІ, застрахувати себе від будь-яких надзвичайних подій у ввірених їм колективах. Ось і працюють офіцери на вимогу старших начальників в якості сторожа або няньки. Мимоволі виникає наступне запитання: а чим в такому разі займаються в армії молодші командири? Так можна викривити систему субординації довести до абсурду, до її саморуйнування. Адже накази, розпорядження, команди, які є своєрідними вербальними символами, коли вони виходять за межі нормативно-правових актів часто-густо заохочують адміністрування, всюдозволеність у війську, ставлять у безправне, принизливе положення підлеглих. В подібних ситуаціях високі почуття та наміри, пов'язані з цінностями, ідеалами військово-корпоративного характеру, відтісняються на задній план втрачають свій сенс.

Що стосується цінностей військово-професійного напрямку, то вони для офіцерської категорії в основному задіяні на прагненнях до підвищення професійної майстерності, успішного просування по службі. Істотного значення набуває і прагматичний погляд «офіцера на військову діяльність як на джерело» існування родини одержаних пільг і переваг зокрема достойної зарплати, а потім «ранньої» пенсії, забезпеченості власним житлом тощо. Завжди було пріоритетною цінністю для військової людини а тим паче для офіцера систематичний фізичний розвиток, тілесне загартування так як армійська діяльність постійно пов'язана з фізичними навантаженнями.

Останнім часом в офіцерському середовищі зростає роль романтичних цінностей (бажання випробувати себе у складних умовах, побачити світ, життя в інших країнах, долучитись до чогось нового). Цьому сприяє активна участь Збройних Сил України у миротворчих операціях освоєння нової техніки, зброї тощо. Але, головними цінностями для них, за висловом А. Солнишкіной, є сім'я, здоров'я, любов, освіта, приватне життя, кар'єра. До найменш значущих устремлінь і мотивів діяльності молоде поповнення відносить суспільне визнання особистості і релігію [7]. До цього слід додати, що за результатами багатьох інших опитувань значна частина воїнів-новобранців не ідентифікує поняття Батьківщина. Серед домінуючих потягів або потреб, які Гегель називав «найближчими

прикладом мети», на перші місяці молоді виносить потреби у сім'ї, у вірних друзях, у матеріальному благополуччі, а на останні – потреби у суспільно необхідній діяльності.

Подібна ієрархія ціннісних орієнтацій не може не насторожувати. Не слід плекати великих надій що ситуація зміниться на краще при створенні повністю професійної армії. У структурі цінностей солдата-контрактника обов'язково будуть переважати меркантильні інтереси. Адже зараз скрізь в нашому суспільстві домінує споживатська психологія між тим зацікавити контрактника керівництво української армії практично поки що нічим так як до рівня натівських стандартів нам ще далеко. Теж саме стосується і забезпечення житлом військових.

Отже добровільно найматися на роботу в армії за дарма ніхто не стане. На перших парах військові частини неодмінно захлисне значна плінність кадрів. Люди, котрі сьогодні-завтра прийдуть у військо, не отримавши того, на що розраховували, відразу або невдовзі відмовляться служити далі а насильно їх не утримаєш. Тут є підстава для відповідних роздумів і корегувань прийнятих рішень.

І, на кінець, заглянемо у третій компонент субкультури військового соціуму. Словник С. Ожегова визнає сутність «практичної» етики як сукупність норм поведінки, мораль якої-небудь суспільної групи, професій, а етикету як встановлений порядок поведінки, форм поведінки [5]. У простому розумінні військовий етикет являє собою стереотип поведінки, формою поведінки людей в погонах, в основі яких здебільшого лежать традиції (звичаї), принципи моралі та статутні вимоги. Він допомагає зрозуміти неординарність, престижність армійської професії, усвідомити особливі характерні риси її представників. Ініціатором запровадження і носієм цього компонента субкультури є, як правило, офіцерський корпус, представники якого довше від інших категорій військовослужбовців служать в армії, складають її ядро, інтелектуальну основу, більш дисципліновані і відповідальні у структурі військового колективу визначають типи етикетних відносин по вертикалі (спілкування начальників з підлеглими і навпаки), по горизонталі (спілкування між рівними за посадою і званням військовослужбовцями), а також у поза військовому (цивільному) середовищі. Не має потреби та й можливості перерахувати в цій статті із-за обмеженого її розміру етичні норми або парадигму поведінки військових під час їхньої службової діяльності. Вони здебільше загально видимі. Свій яскравий прояв ті чи інші аспекти військового етикету отримують під час перебування офіцера у цивільному середовищі. У даній особі цивільних людей приваблює перш за все підігнаність, охайність форми одягу, статність фігури,

чітка хода, яснасьць розуму, впевнена не багатослівна мова, вірність слову, чымні стосункі з оточуючымі тощо. Завжды офіцэр був взірцем поряднасьці і гіднасьці.

На прыклад, на пачатку мінулага стагодзьдзя офіцэр проста не мав права відвідваць рэстараны II і III класіў, займаць у тэатры місцы далі 5 яраду крэсёл, носіць на вуліцы пакеты з пакупкамі (але сплачуваць іх даставку дадому), скупіцца пры роздачы чайовых, прыходзіць у госьці пішкі [4]. Зразуміла што рэвель жытця сучаснага офіцэра його явна занажыжэны сацыяльны статус не дазваляе йому навіць думачы пра пдтрымку цых традыцый.

Вывадачэ дазваляе зрабіць наступны загалны **высновак**: субкультура є важлівым чыньнікам сыстэмотварэньня та ідэнтывікацыі вйськовай жытцядялянасьці. Для арміі характэрна дэяка інерцыя щодо спрыяньня тых чы іншых новацый. Цэ велікы, малорухлівый за свым ввутрышнім змстом мэханізм. А від так його дужэ важко павернуць шывідко на 180 градусаў, не руйнуучы базовых элемэнтаў, у тому чыслі і в субкультуры вйськовай спільнасьці. Ламачы скрызь все і відразу без правядэньня точковых эксперымэнтаў і выбірковых апробацый новаввядэнь справа рызыкована і небэзпэчна. Армія яка акрім всього іншаго втрачае ще й субкультуру, не мае майбутняго.

Літэратура:

References:

1. Богатырѐв М. Организационная культура предприятия // Проблемы теории и практики управления. – 2005. – № 1. – С. 104-111.
2. Макаренко Н.Г. Соціальный-філосафський аналіз вйськовай культуры (методологічний аспект) // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Сер. : філосафія і психалогія. – 2003. – № 56-57. – С. 59-62.
3. Мартынюк В.М. Мэханізм фармування та крытэрыі ціннісных орыентацый вйськовослужбовцѐв // Науквы запысы Харкѐвскаго вйськоваго універсітэту. Соціална філосафія, пэдагогіка, психалогія. Выпуск ІХ. – Харкѐв : ХВУ, 2001. – С. 78-85.
4. Мигаев Ю.И. Правовой статус военнослужащих русской армии конце XIX-начале XX столетий // Право в Вооруженных Силах. – 1999. – № 1. – С. 18-22.
5. Ожегов С.И. Словарь русского языка (Под ред. докт. филол. наук, проф. Н.Ю. Шведовой). – М. : Рус. яз., 1983. – 816 с.
6. Скуріхін С. Правовой менталітет офіцэрів Збройных Сил Україны // Право Україны. – 2006. – № 3. – С. 109-112.
7. Солнышкіна А. Организационная культура как инструмент решения социальных проблем военной сферы // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2006. – № 4. – С. 195-202.

8. Соловьев С.С. Менталитетроссийскоогоофицера : вызовы XXI века // Социс. – 2003. – № 12. – С. 50-61.

9. Соціальна робота : Короткий енциклопедичний словник. – К. : ДЦССМ, 2002. – 536с.

Рецензент: Професор Марія Култаєва, доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

**სერგეი სიმენოვი, ალექსანდრე გეგეჭკორი, რუსლან ვასილჩენკო
სამხედრო სუბკულტურის სოციალურ-ფილოსოფიური ანალიზი
(უკრაინის არმიის მაგალითზე)**

რეზიუმე

ნაშრომში განხორციელებულია სამხედრო სუბკულტურის სოციალურ-ფილოსოფიური ანალიზი. განხილულია შეხედულებების სამხედრო სუბკულტურის თავისებურებების შესახებ საზოგადოების განვითარების თანამედროვე ეტაპზე. მოცემულია სამხედრო კულტურის სეგმენტები. შესწავლილია ავტორების მოსაზრებები სამხედრო ცხოვრებასთან და შეიარაღებული ძალების პროფესიონალიზაციის პირობებში მომხდარ ცვლილებებთან დაკავშირებით. გამოკვლეულია ეროვნული ხასიათის თავისებურებები და ოფიცრის სამხედრო-კორპორატიული ღირებულებები.

საკვანძო სიტყვები: სამხედრო, კულტურა, სუბკულტურა, ღირებულებები, ეთიკა, ეტიკეტი.

რეცენზენტი: პროფესორი მარია კულტაევა, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, ხარკოვის გ.ს. სკოვოროდას სახელობის ეროვნული პედაგოგიური უნივერსიტეტის ფილოსოფიის კათედრის გამგე.

Sergey Semenov, Alexander Gegechkori, Ruslan Vasilchenko
Socialphilosophical analysis of military subculture (on example of Ukrainian army)

Summary

The socially-philosophical analysis of military subculture is carried out. Looks are considered in relation to the features of military subculture on the

modern stage of development of society. Segments over of military culture are brought. The points of view of authors o frelatively army life and changes, that take place in the conditions of professionalization of the armed forces, are studied. The features of nationa lcharacter and military-corporate values of officer are investigational.

Keywords: army, culture, subculture, values, ethics, etiquette.

Reviewer: ProfessorMariaKultaeva, Ph.D, ChiefoftheChairofPhilosophy, KharkovNationalPedagogicalUniversityafter H.S. Skovoroda.

Сергей Семенов, Александр Гегечкори, Руслан Васильченко
Социально-философский анализ военной субкультуры (на
примере Украинской Армии)

Резюме

Осуществлѐн социально-философский анализ воинской субкультуры. Рассмотрены взгляды относительно особенностей воинской субкультуры на современном этапе развития социума. Приведены сегменты воинской культуры. Изучены точки зрения авторов относительно армейской жизни и изменений, которые происходят в условиях профессионализации вооруженных сил. Исследованы особенности национального характера и воинско-корпоративные ценности офицера.

Ключевые слова: войско, культура, субкультура, ценности, этика, этикет.

Рецензент: Профессор Мария Култаева, доктор философских наук, заведующая кафедры философии Харьковского национального педагогического университета имени Г.С.Сковороды.

ზაზა წვერავა, ლუკა ჩიტინი, ცოტნე წვერავა
თურქეთის უახლესი გამოწვევები და მათი გავლენა
საქართველოზე

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, თურქეთი საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი სტრატეგიული პარტნიორი გახდა. ბოლო წლებში თურქეთში არსებული ეკონომიკური სტაგნაცია, ამავდროულად მისი საგარეო პოლიტიკის დასავლური კურსისგან დაშორება მნიშვნელოვნად აისახება საქართველოზეც. აღნიშნულ სტატიაში საუბარია თურქეთისა და საქართველოს ეკონომიკურ კავშირებზე, ასევე მათ საერთო ინტერესებზე; თურქეთში არსებულ ეკონომიკურ კრიზისსა და მის გამოძწევვ საშინაო და საგარეო მიზეზებზე და ეფექტზე, რომელსაც ის ახდენს ერთი მხრივ საქართველოზე, მეორე მხრივ კი სამხრეთ კავკასიის რეგიონზე. ამავდროულად, სტატიაში საუბარია იმ საგარეო პოლიტიკურ კურსზე, რომელსაც თურქეთი ბოლო წლებში ატარებს და მისი ცვლილების დინამიკაზე.

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, თურქეთი, ეკონომიკა, გეოპოლიტიკა, ეკონომიკური კრიზისი, გამოწვევები, სამხრეთ კავკასია.

საქართველოს მსგავსი მცირე ქვეყნისათვის, აუცილებელი არის სანდო პარტნიორების გამოძებნა რეგიონსა და საერთაშორისო არენაზე. საქართველოს მდგომარეობისა და დღევანდელი ტენდენციის გათვალისწინებით, განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი ეკონომიკური პარტნიორების მოძიებაა. აღნიშნული კი კავკასიის რეგიონის სპეციფიკიდან გამომდინარე, არც ისე მარტივია. საქართველო ცდილობს მინიმუმამდე დაიყვანოს ეკონომიკური დამოკიდებულება რუსეთზე, თუმცა სანაცვლოდ, გაძლიერდა ეკონომიკური ურთიერთობები თურქეთთან. ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულების პრინციპიდან გამომდინარე, თურქულ ეკონომიკაში მიმდინარე უარყოფითი მოვლენები დიდ გავლენას ახდენს საქართველოზე. უარყოფითი მოვლენების ნაკლებობას კი ბოლო პერიოდში თურქეთი არ უჩივის, განსაკუთრებით კი კოვიდ პანდემიის ფონზე.

პანდემიამ სრულიად შეცვალა ცხოვრების წესი მსოფლიოში. შეჩერდა მიმოსვლა და გლობალური ტრანზიტები. მსოფლიო ეკონომიკა ფაქტობრივად გაიყინა. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ თურქეთის ეკონომიკაზე პანდემიისგან დამოუკიდებელი ფაქტორებიც ზემოქმედებენ, ყოველივე ზემოთ აღნიშნული საკმაოდ საინტერესო საკითხს ქმნის შესასწავლად. მოცემულ სტატიაშიც, გვსურს, ვისაუბროთ თურქული ეკონომიკის წინაშე არსებულ გამოწვევებზე და იმ გავლენაზე, რომელსაც ისინი საქართველოზე ახდენენ. მიზნის მისაღწევად, ჩვენი კვლევა სამ ეტაპად წარიმართება. პირველ ნაწილში, მოკლედ მიმოვიხილავთ საქართველო-თურქეთის ურთიერთობას, მის ისტორიას და ძირითად ასპექტებს. მეორე ნაწილში, ვისაუბრებთ უშუალოდ თურქეთის წინაშე არსებულ ეკონომიკურ გამოწვევებზე, მათ დინამიკასა და გამომწვევ მიზეზებზე. კვლევის ბოლო ნაწილში, კი გავაანალიზებთ იმ ეფექტებს, რომელიც თურქულ ეკონომიკაში მიმდინარე უარყოფით პროცესებს აქვთ საქართველოზე.

ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, საქართველომ და თურქეთმა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგეს ორმხრივი ურთიერთობის გასაღრმავებლად. ორ ქვეყანას შორის მრავალისმომცველი ურთიერთობა ქმნის ნაყოფიერ ნიადაგს რეგიონული სტაბილურობისა და უსაფრთხოების კონსოლიდაციისათვის. ორ ქვეყანას ურთიერთობის საკმაოდ ხანგრძლივი გამოცდილება აქვს, აღნიშვნის ღირსია ისიც, რომ სწორედ 2021 წლის 8 თებერვალს შესრულდა 100 წელი საქართველოსა და თურქეთს შორის დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარებიდან. [1] მართალია საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში იძულებით ყოფნამ შეუძლებელი გახადა ურთიერთობათა გაღრმავება, მაგრამ დამოუკიდებლობის ხელახლა მოპოვებისთანავე, რამდენიმე თვეში, თურქეთმა და საქართველომ კვლავ აღადგინეს ურთიერთობები. აღნიშნული თანამშრომლობის ერთ-ერთი ცენტრალური ასპექტი გახდა ეკონომიკა, რამეთუ საბჭოურ, ცენტრალურ დაგეგმარების ეკონომიკას მიჩვეულ ქვეყანას უჭირდა ახალი ეკონომიკური სისტემის ათვისება და ამისთვის მსოფლიო ბაზარზე გასასვლელი ესაჭიროებოდა. პირველი ქვეყანა, რომელიც ამ საკითხში დაეხმარა საქართველოს თურქეთი იყო. ქვეყნებს შორის ჩამოყალიბდა ე.წ. „ნულოვან პრობლემიანი ურთიერთობა“, რომელიც დამყარებულია

რამდენიმე ათეული შეთანხმებით. ჯერ კიდევ საქართველოს საბაზრო ეკონომიკაზე გადართვის საწყისი პერიოდიდან, ორ ქვეყანას შორის აქტიური სავაჭრო ურთიერთობები დამყარდა. უკვე 1995 წელს საქართველოს უცხოური ვაჭრობის 20 პროცენტი თურქეთზე მოდიოდა. ეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავებას ხელი შეუწყო 2007 წელს გაფორმებულმა თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებამ. [2] ამ შეთანხმების შედეგების საილუსტრაციოდ, რამდენიმე სტატისტიკური მონაცემის მოყვანაც საკმარისია. მაგალითად, ხელშეკრულების გაფორმების მომდევნო, 2008 წელს, 60%-ით გაიზარდა კაპიტალდაბანდება თურქეთიდან. ასევე შემდგომ წლებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა თურქეთის წილი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობაში. ხოლო, 2007-2015 წლებში საქართველო-თურქეთის სავაჭრო ბრუნვა 40%-ით გაიზარდა, ხოლო იმპორტი გაორმაგდა. 2006 წელს თურქეთთან უვიზო მიმოსვლის რეჟიმის ამოქმედებამ, საქართველოს მოქალაქეებს უზიარდა თურქეთში მოკლევადიანი სამუშაოების ძიებისაკენ, მეორე მხრივ, გაზარდა თურქი ტურისტების რაოდენობა ქვეყანაში. ვიზიტორთა წილით თურქეთი მეოთხე ადგილზეა. [3]

აღსანიშნავია პარტნიორობის სხვა ასპექტებიც. დამოუკიდებლობის აღდგენიდან მოყოლებული, საქართველოს საგარეო პოლიტიკის ძირითად კომპონენტს წარმოადგენდა რუსეთის რეგიონული გავლენის გაწონასწორება კავკასიაში. ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაციის გაღრმავების მიზნით, საქართველოს დღის წესრიგში მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა ნატოს წევრ თურქეთთან უფრო მჭიდრო კავშირის დამყარებამ. მეორე მხრივ, კავკასიაში რუსეთის გავლენის საწინააღმდეგოდ, თურქეთი დიდი ხანია ცდილობს რეგიონის სახელმწიფოთა სუვერენიტეტის განმტკიცებას და ხელს უწყობს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებსა და ევროატლანტიკურ ორგანიზაციებს შორის კავშირების გაღრმავებას. ბოლო ათწლეულის განმავლობაში, ორ ქვეყანას შორის ეკონომიკური და პოლიტიკური ურთიერთობები მნიშვნელოვნად განვითარდა. თურქეთი არის საქართველოს ნომერ პირველი სავაჭრო პარტნიორი და უცხოური ინვესტიციების მნიშვნელოვანი წყარო, ხოლო საქართველო არის თურქეთის პარტნიორი მნიშვნელოვანი ინფრასტრუქტურულ და ენერგეტიკულ პროექტებში,

როგორცაა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი, ბაქო-თბილისი-ერზრუმის (შაჰდენიზი) გაზსადენი, ასევე ტრანს-ანატოლიური და მისი გაგრძელება, ტრანს-ადრიატიკული მილსადენი, აგრეთვე ბაქო-თბილისი-ყარსის რკინიგზა. ყველა მათგანი ერთმანეთთან აკავშირებს აზერბაიჯანსა და ევროპას, თურქეთის გავლით და ეხმარება მათ, ენერგომიწოდებისა და ტრანსპორტის დივერსიფიცირებაში და რუსეთზე დამოკიდებულების შესუსტებაში. რაკი ურთიერთობების ისტორია უკვე მიმოვიხილეთ, დროა ვისაუბროთ თურქეთის წინაშე არსებულ ეკონომიკურ გამოწვევებზე.

თუკი თვალს გადავავლებთ თურქეთში მიმდინარე ბოლოდროინდელ მოვლენებს, გასაკვირი არ იქნება ქვეყნის ეკონომიკური და ფინანსური პრობლემები. ქვეყნა სამმაგი კრიზისის წინაშე დგას (სავალუტო, საბანკო, სახელმწიფო ვალი), რომელიც წლების განმავლობაში ვითარდებოდა. გახანგრძლივებული მაღალი ინფლაცია და მზარდი დეფიციტი, ქვეყნის წინაშე კოვიდ პანდემიამდეც პრობლემად იდგა. ათწლეულის განმავლობაში, ინფლაციის მოლოდინმა ხუთ პროცენტთან სამიზნე ნიშნულს ორჯერ გადააჭარბა, ხოლო თურქულმა ლირამ 2017 წლიდან მზარდი გაუფასურება დაიწყო. [4]

არასწორ ეკონომიკურ პოლიტიკასთან ერთად, აღნიშნული გააუარესა რეგიონში არსებულმა გეოპოლიტიკურმა მდგომარეობამ და დასავლეთისგან დისტანცირებამ. რაც შეეხება უშუალოდ პანდემიის პერიოდს, აქაც არამდგრად მონეტარულ პოლიტიკაზე შეჩერდა არჩევანი, რაც მოიცავდა საკრედიტო ზრდას და უცხოური ვალუტის რეზერვების გაყიდვას. აღნიშნული პოლიტიკის მიზანი იყო ქვეყნიდან უცხოური კაპიტალის გადინების მიერ გამოწვეული უარყოფითი ზემოქმედების ანაზღაურება. ამას, გასული იანვრიდან მოყოლებული თურქული ლირის კიდევ 40 პროცენტით გაუფასურება მოჰყვა.

თურქეთის ეკონომიკური კრიზისი სამ ფაზად შეიძლება დაიყოს. ეპიდემიის წინა ფაზის განმავლობაში, ლირა ნელა უფასურდებოდა, რადგან ძირითად სტრუქტურულ პრობლემებს და ინფლაციის მიზნობრიობას არ ენიჭებოდა მაღალი პრიორიტეტი. კრიზისის მეორე ფაზა, 2020 წლის მარტში პანდემიის დაწყებასთანაა დაკავშირებული. პანდემიის საწყის

ეტაპზე, თურქეთმა, სხვა ქვეყნების მსგავსად, გამოწვევას მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის შემუშავებით უპასუხა. თუმცა, ექსპანსიურმა (გაფართოების) მონეტარულმა პოლიტიკამ, მალე მიაღწია კრიტიკულ ზღვარს. საპროცენტო განაკვეთის შემცირებამ ორნიშნა ინფლაციამდე გამოიწვია დოლარიზაცია, საშიანო და უცხოური მოთხოვნის შემცირება ლირით დენომინირებული აქტივების მიმართ, რომლის თავიდან აცილებაც თურქეთმა წარუმატებლად სცადა 130 მილიარდი აშშ დოლარის რეზერვების გაყიდვით. ამჟამად თურქეთი კრიზისის მესამე ფაზაშია, როდესაც პოლიტიკოსებმა მონეტარული პოლიტიკის ნორმალიზება მისი განაკვეთის გაზრდით დაიწყეს. თუკი თურქეთის გამკაცრებული პოლიტიკა კურსის სტაბილიზაციის ერთჯერადი მცდელობა აღმოჩნდება და ქვეყანა შეამცირებს საპროცენტო განაკვეთს, ეკონომიკური კრიზისი უდავოდ გაგრძელდება.

რასაკვირველია, თურქეთის წინაშე არსებული ეკონომიკური გამოწვევები არ უკავშირდება მხოლოდ ქვეყნის შიგნით სამთავრობო სტრუქტურებში არსებულ მენეჯმენტის ხარვეზებს, მასზე არანაკლებ გავლენას ახდენს საგარეო ფაქტორებიც. მათ შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს ევროკავშირისა და აშშ-ის მიერ თურქეთისთვის სანქციების არაერთხელ დაწესება. რელევანტური იქნება, თუ ვისაუბრებთ სანქციების მიზეზებსა და გავლენაზე, რომელიც მათ მოახდინეს თურქეთის ეკონომიკაზე. ძირითადად ორი მიმართულებით წავმართავთ მსჯელობას, ევროკავშირისა და ბრიტანეთის სანქციები კვიპროსის ტერიტორიულ წყლებში ნავთობის მოპოვებასთან დაკავშირებული დავის გამო, ხოლო მეორე, ამერიკის მიერ დაწესებული სანქციები რუსული S-400-ების, საზენიტო-სარაკეტო სისტემის, შეძენის გამო. [5]

2019 წლიდან მიმდინარეობს კვიპროსსა და თურქეთს შორის დაძაბულობა აღმოსავლეთ ხმელთაშუაზღვისპირეთში საბურღი სამუშაოების გარშემო, რომელსაც თურქეთი აწარმოებდა კვიპროსის ნებართვის გარეშე. 2019 წლის 11 ნოემბერს ევროკავშირის წევრმა ქვეყნებმა მიიღეს მთელი რიგი სანქციები იურიდიული და ფიზიკური პირების, ასევე სახელისუფლებო ორგანოების მიმართ, რომლებიც დაკავშირებული იყვნენ აღნიშნულ სამუშაოებთან. სანქციების ჩარჩო მოიცავდა აქტივების

გაყინვასა და კონკრეტული ადამიანებისათვის მოგზაურობის აკრძალვას. ევროკავშირის სანქციებს მხარი დაუჭირა და თურქეთს მოთხოვნების შესრულებისკენ მკაცრად მოუწოდა დიდმა ბრიტანეთმაც. აღსანიშნავია, რომ ამგვარმა განცხადებებმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა თურქეთში დასავლური ინვესტიციების შემოსვლაზე, მკვეთრად შეამცირა იგი, ხოლო ქვეყანაში არსებულ უცხოელ ინვესტორებს თურქული ბაზრიდან გასვლისაკენ უბიძგა.

2020 წლის 14 დეკემბერს ამერიკის შეერთებული შტატებმა გარკვეული სანქციები დაუწესა თურქეთს რუსული S-400 საზენიტო-სარაკეტო სისტემის შეძენის გამო. სანქციები ძირითადად მიმართული იყო თურქეთის თავდაცვის ინდუსტრიის სამმართველოსა და მისი წევრებისკენ. კონკრეტულად, სამმართველოს აკრძალა სესხების მიღება აშშ-ის ფინანსური ინსტიტუტებისგან, სამმართველოს ხელმძღვანელებს აკრძალათ ფინანსური ტრანზაქციებისთვის ამერიკული ბანკების სერვისების გამოყენება. [6] აღნიშნულმა უარყოფითი გავლენა მოახდინა ამერიკული ინვესტიციების შემოდინებაზე თურქეთში და დააზარალა ქვეყნის საერთაშორისო იმიჯი.

მიუხედავად იმისა, რომ თურქეთს არჩეული აქვს „ნულოვან პრობლემიანი“ საგარეო პოლიტიკური კურსი, მისი ლოიალური დამოკიდებულება რუსეთის მიმართ, რომელიც რეალურად მერკანტილისტურ ინტერესებზეა დაფუძნებული, ნამდვილად პრობლემატურს ხდის მის ურთიერთობას ევროკავშირის წამყვან ქვეყნებთან და ამერიკის შეერთებულ შტატებთან. ეს, თავის მხრივ, გადაწონის რუსეთთან ურთიერთობის სარგებელს და ხშირ შემთხვევაში ქვეყანაში არსებულ მძიმე ეკონომიკურ სიტუაციას კიდევ უფრო ამძაფრებს.

რაკი უკვე გამოვკვეთეთ ის მჭიდრო კავშირი, რომელიც თურქეთისა და საქართველოს ეკონომიკებს შორისაა და ასევე ვისაუბრეთ ბოლო წლების განმავლობაში თურქეთის წინაშე არსებული გამოწვევების შესახებ, დროა შევეხოთ აღნიშნულის გავლენას ქართულ ეკონომიკასა და სამხრეთ კავკასიის რეგიონში სტაბილური გარემოს ჩამოყალიბებაზე.

ქართულ ეკონომიკაზე გავლენა ძირითადად ორ ასპექტში გამოიხატება, ესაა ვალუტის კურსი და პროდუქტების ფასი. იმის გათვალისწინებით, რომ თურქეთი საქართველოსთვის მთავარი

სავაჭრო პარტნიორია, თურქული ლირის ცვლილება პირდაპირ აისახება ქართული ლარის კურსზე. შესაბამისად, 2017 წლიდან მოყოლებული ლირის მკვეთრმა გაუფასურებამ, ანალოგიური ეფექტი იქონია ქართულ ლარზე. აღნიშნულთან პირდაპირ კავშირშია ფასების ზრდაც. კონკრეტულად, დოლართან მიმართებით ლირის გაუფასურებამ ფასების ზრდა გამოიწვია თურქეთში. აქვე უნდა გვახსოვდეს, რომ თურქეთი საქართველოსთვის მთავარი იმპორტიორია, მთლიან იმპორტში 17.5 პროცენტია წილით, აღნიშნულმა კი, რასაკვირველია, გამოიწვია ფასების ზრდა თურქეთიდან იმპორტირებულ საქონელზე. [7] თურქეთში არსებული მძიმე ეკონომიკური ვითარება უარყოფითად აისახა საქართველოს იმ მოქალაქეებზე, რომლებიც ჩვეულებრივ მოკლე ან გრძელვადიანი დასაქმებისთვის სტუმრობდნენ მეზობელ ქვეყანას. ერთი მხრივ, ამან გაართულა სამუშაოს პოვნა, რამაც, მეორე მხრივ, შეამცირა ფულადი გზავნილების მოცულობა. აღნიშნულმა, გაზრდილი ფასების ფონზე, შეამცირა მოსახლეობის მსყიდველობითუნარიანობა, რამაც გააუარესა ქვეყნის ეკონომიკური სტაბილურობა.

ამავდროულად უნდა ვისაუბროთ იმაზე, თუ როგორ აისახება თურქეთის დასავლეთისგან დისტანცირება სამხრეთ კავკასიის რეგიონის სტაბილურობაზე. რუსეთი სამხრეთ კავკასიას ყოველთვის მოიაზრებდა, როგორც თავის „უკანა ეზოს“, ამიტომ რეგიონში ნატოს წევრი ქვეყნის არსებობას, ყოველთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა ამიერკავკასიის სახელმწიფოების სუვერენიტეტის სიმტკიცისთვის. შესაბამისად, თურქეთის დასავლეთისგან დისტანცირება, ხელს უხსნის რუსეთს, რომ გაატაროს უფრო აგრესიული, ექსპანსიონისტური პოლიტიკა სამხრეთ კავკასიის რეგიონში. ამ დროს მნიშვნელოვანია, რომ საქართველომ მყარი პოზიცია დააფიქსიროს მის ევროატლანტიკურ მისწრაფებებზე, აწარმოოს აქტიური საგარეო პოლიტიკა და უზრუნველყოს ინსტიტუტების დემოკრატიულობა.

მნიშვნელოვანია, აღვნიშნოთ, რომ ბოლო პერიოდში დასავლეთსა და თურქეთს შორის იკვეთება ურთიერთობის ნორმალიზების ტენდენცია. აღნიშნული განსაკუთრებით ნათელი გახდა, აშშ-ში ბაიდენის ადმინისტრაციის მოსვლის შემდეგ. ბაიდენი დაუბრუნდა ტრამპამდე არსებულ აქტიურ საგარეო პოლიტიკის კურსს, მთელს მსოფლიოში, განსაკუთრებით კი

აღნიშვნის ღირსია მისი დამოკიდებულება რუსეთის მიმართ, რაც მის მიერ დასახულ საგარეო პოლიტიკაში კავკასიის რეგიონის როლს ზრდის. ბოლო პერიოდში დასავლელი და ამერიკელი ოფიციალური პირების შეხვედრა თურქეთის უმაღლესი თანამდებობის პირებთან, ამავდროულად, თურქეთის მხრიდან დასავლური პოზიციების გაზიარება და რუსეთისთვის არახელსაყრელი ნაბიჯების გადადგმა, მათ შორის უკრაინის პრეზიდენტის, ვოლოდიმირ ზელენსკის ვიზიტი თურქეთში, ასევე ბოლო დროს დაწყებული საუბრები მონტროს კონვენციის შესაძლო გადახედვაზეც, მკვეთრად ანტი-რუსული და პრო-დასავლური ნაბიჯია, რითაც ერდოღანი მკაფიო მესიჯს უგზავნის ამერიკის ახალ ადმინისტრაციას. ყოველივე ეს, იძლევა იმედს, რომ თურქეთსა და დასავლეთს შორის კვლავ დათბება ურთიერთობები, რაც დადებითად აისახება სამხრეთ კავკასიის რეგიონში, დასავლური ღირებულებების ამაღლებასა და სტაბილურობის განმტკიცებაზე.

დასკვნა

დასკვნის სახით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ თურქეთსა და საქართველოს შორის არსებულ მჭიდრო ეკონომიკურ კავშირს აქვს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი ეფექტები. დადებითი ასპექტი მოიცავს მსოფლიო ბაზარზე ჩართვას და გაძლიერებულ ეკონომიკურ ზრდას, ხოლო უარყოფით მხარედ შეგვიძლია ჩავთვალოთ ქართული ეკონომიკის დამოკიდებულება თურქულზე, აღნიშნული ასპექტი კიდევ უფრო ცხადი ხდება თურქეთში არსებული ეკონომიკური კრიზისის ფონზე. 2017 წლიდან თურქული ლირის გაუფასურება, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო ლარის დევალვაციაში, ფასების ზრდასა და შესაბამისად, მსყიდველობითუნარიანობის შემცირებაში. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ერთი მხრივ, თურქეთის დასავლეთისგან პოლიტიკური დისტანცირება აზარალებდა მის ეკონომიკას და აძლიერებდა რუსეთის გავლენებს რეგიონში, ხოლო მეორე მხრივ, იკვეთება თურქეთის დასავლურ კურსზე დაბრუნების დადებითი ტენდენცია, რაც გამოიხატება მისი მხრიდან პროდასავლური პოზიციის დაფიქსირებაში. აღნიშნული, დაასტაბილურებს სიტუაციას სამხრეთ კავკასიაში, შეასუსტებს რუსეთის გავლენას რეგიონში, რაც შექმნის მყარ

საფუძველს ორ ქვეყანაში ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის.

ლიტერატურა

References:

1. https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/georgia-praises-ever-expanding-relations-with-turkey?fbclid=IwAR0T0XBJH7_3IKwR3jlqeQgmgJJdDPH3TAIKEUk2_1p5PVGVEVjn9MOnO4
2. http://4liberty.eu/turkish-georgian-economic-relationship-as-an-example-of-good-will-and-successful-cooperation/?fbclid=IwAR2K7nHDzS237yTsCEVZN7VIt_cNSRXMo5tbhWkKgcFVpWh9_YUc-xPjn98
3. https://www.mei.edu/publications/turkey-russia-ties-warm-will-georgia-be-left-out-cold?fbclid=IwAR0S8rJIObAeqd_FR_qE7o3iPrI2-2MOnCkDLK2_vayOdtWWOAatMRVLIoQ
4. <https://balkaninsight.com/2021/01/05/turkeys-slow-motion-economic-crisis/?fbclid=IwAR1PFtReCF-km5TXsCzuKfZz8ft-pe8wi8qrV7zGhw9w7zonniu873mH7UA>
5. Asaf Savas Akat & Seyfetin Gursel, Turkish economy at the crossroad, Istanbul, World scientific, 2020.
6. <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=536ad1a6-b4b2-4b54-a5d1-5921bfd61596>
7. gia jandieri, Turqul-qarTuli ekonomikuri urTierTobebi, Tbilisi, saqarTvelos strategiisa da saerTaSoriso urTierTobaTa kvlevis fondi, 2016.
8. <https://www.hurriyetdailynews.com/opinion/mehmet-ogutcu/revising-the-montreux-convention-130148>

რეცენზენტი: პროფესორი ოთარ ქობორაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Zaza Tsverava, Luka Chitiani, Tsotne Tsverava

Recent challenges of Turkey and their impact on Georgia

Summary

Since gaining independence, Turkey has become an important strategic partner for Georgia. The economic stagnation in Turkey in recent years, at the same time the distancing of its foreign policy from the Western course, has a significant impact on Georgia. This article discusses the economic ties between Turkey and Georgia, as well as their common interests; The economic crisis in Turkey and its domestic and foreign causes and effects on Georgia on the one hand and the South Caucasus region on the other. At

the same time, the article discusses the foreign policy course that Turkey has taken in recent years and the dynamics of its change.

Keywords: Georgia, Turkey, economy, geopolitics, economic crisis, challenges, South Caucasus.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University.

Заза Цверава, Лука Читиანი, Цотне Цверава
Последние вызовы Турции и их влияние на Грузию

Резюме

С момента обретения независимости Турция стала для Грузии важным стратегическим партнером. Экономическая стагнация в Турции в последние годы, в то же время удаленность ее внешней политики от западного курса, оказывает значительное влияние на Грузию. В этой статье обсуждаются экономические связи между Турцией и Грузией, а также их общие интересы; внутренние и внешние причины Экономического кризиса которые сложились в последнее время в Турции, а также их последствия с одной стороны, для Грузии и с другой, для всего региона Южного Кавказа. В то же время в статье рассматривается внешнеполитический курс, взятый Турцией в последние годы и динамика его изменения

Ключевые слова: Грузия, Турция, экономика, геополитика, экономический кризис, вызовы, Южный Кавказ.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе, Грузинский технический университет.

პ რ ა ქ ტ ი კ ა

ხათუნა იარღანაშვილი რიტორიკის მნიშვნელობა პოლიტიკური კომუნიკაციისთვის

საჯარო, პოლიტიკური მმართველობის პროცესი მოიცავს მთელს საზოგადოებას/საზოგადოებრივ ურთიერთობებს ზოგადად (*Public Affairs*).

ზოგადად, სახელმწიფოს და აგრეთვე ნებისმიერი საჯარო დაწესებულების ეფექტიანი მუშაობისთვის უმნიშვნელოვანესი პირობაა საზოგადოებასთან მკაფიო, გამჭვირვალე, ეფექტური და ეფექტიანი კომუნიკაცია, რაც პირდაპირ აისახება პოლიტიკური სისტემის სტაბილურობაზე, სახელმწიფო მართვის ეფექტიან ფუნქციონირებაზე და ზოგადად ხელისუფლებაში მყოფი პოლიტიკური გუნდის გრძელვადიან წარმატებაზე.

პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაციის პროცესში მყოფი საქართველო კვლავ დგას მრავალი გამოწვევის წინაშე, რომელთა შორისაც ერთ-ერთია საჯარო დაწესებულებების საზოგადოებასთან ორმხრივი კომუნიკაციის (როგორც უკუკავშირის კომპონენტის) განვითარება.

სახელმწიფო ლიდერს უნდა ჰქონდეს არაორდინალურ გარემოში ოპერატიულად მოქმედების უნარჩვევები, უნდა იცოდეს, როგორ დაამყაროს ეფექტიანი ორმხრივი კომუნიკაცია კოლეგებთან, საზოგადოებასთან, პროფესიონალებთან და დაინტერესებულ პირებთან, არგუმენტირებულად და მიზანმიმართულად. საჯარო მმართველობის სპეციალისტებს უნდა ჰქონდეთ აუდიტორიისათვის გასაგები ენით გადაცემისა და მსმენელთა დარწმუნების უნარი. კომუნიკაციისას - ადამიანებთან ურთიერთობისას თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენების ცოდნა. ეფექტიანი პოლიტიკური კომუნიკაციისათვის, კი რიტორიკის, როგორც დარწმუნების ხელოვნების უნარების ფლობა, ძალიან მნიშვნელოვან როლს თამაშობს.

საკვანძო სიტყვები: პოლიტიკური კომუნიკაცია; რიტორიკა; დემოკრატიული სახელმწიფო; ღია მმართველობა; ეფექტიანი მართვა.

მნიშვნელოვანია, ადამიანმა იცოდეს როგორ წარმოაჩინოს საკუთარი თავი ისე, რომ დადებითი ემოცია გამოიწვიოს არა მხოლოდ მეგობრებში, არამედ მტრებშიც. ეს ყოველივე კი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოლიტიკოსებისათვის. იცოდე, როდის არის ხელსაყრელი დრო შთაბეჭდილების მოსახდენად და დაკვირვების საწარმოებლად, დიდ როლს თამაშობს პოლიტიკოსის კარიერაში და მისი, როგორც პროფესიონალის იმიჯის შექმნაში. ასევე აღსანიშნავია ორატორობის უნარიც, რომლის გარეშეც შეუძლებელია საზოგადოებაში ემოციის გამოწვევა. საკუთარი სტილი, ორიგინალურობა, დარწმუნებისა და შესაბამისად ზეგავლენის ხელოვნების უნარების ცოდნა, ჩაცმა, დამაჯერებლობა, არგუმენტირება და რაც არ უნდა გასაკვირი იყოს, გულწრფელობა საერთო ჯამში წარმატებული პოლიტიკოსის იმიჯს ქნის.

მსოფლიო პოლიტიკური ლიდერების გამოსვლები გარკვეულ ისტორიულ მონაკვეთს წარმოაჩენს. გამორჩეულ სიტყვებზე საუბრისას, პირველ რიგში, დადებითი ემოციით სავსე გამოსვლებს გულისხმობენ. თუმცა ისტორიაში საკუთარი ადგილი ისეთ სიტყვებსაც უჭირავთ, რომლებიც მსმენელთა მოტყუებასა და დემოკრატიული ღირებულებებით მანიპულაციაზე იყო გათვლილი.

ამერიკის პრეზიდენტი, რონალდ რეიგანი ფიქრობდა, რომ პოლიტიკა ძალიან ჰგავს შოუ-ბიზნესს.რონალდ რეიგანი იყო მსახიობი, რომელმაც პოლიტიკურ სცენაზე თამაშით, მთლიანად შეცვალა მსოფლიო. ისევე, როგორც ნებისმიერი წარმატებული შოუ-ბიზნესის წარმომადგენელი მონდომებით ცდილობს ზეგავლენა მოახდინოს საზოგადოებაზე, გამოიწვიოს ემოცია და დააჯეროს საკუთარ სიმართლეში ადამიანები, ასევე პოლიტიკური მოღვაწე აკეთებს ყველაფერს, რათა ბოლომდე მიიტანოს საკუთარი სათქმელი ხალხთან და დაარწმუნოს მისი მოსაზრებების მართებულობაში.

პოლიტიკისა და შოუ-ბიზნესის მსგავსება შეუიარაღებელი თვალისთვისაც აშკარაა. ორივე სფეროში წარმატება პირველ რიგში დამოკიდებულია კარგ პრეზენტირებაზე, რომელიც უმეტეს შემთხვევაში დადებითად განაწყობს საზოგადოებას პოლიტიკოსებისა თუ უბრალოდ ცნობილი ადამიანების მიმართ. პოლიტიკაშიც საჭიროა ის ნიჭი გააჩნდეს ამ სფეროში მოღვაწე

პიროვნებას, რომელიც სასიცოცხლოდ აუცილებელია ნებისმიერი შოუ-ბიზნესის წარმომადგენელისათვის, ეს არის შეგეძლოს გამოხატო ემოციები სწორად, მიმართო ის ხალხისკენ, რომელიც დადებითი ემოციებით და სიყვარულით დაგიბრუნებს უკან.

პოლიტიკოსი კარგი მსახიობიც უნდა იყოს, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ტყუილზე ააგოს გამოსვლა და იმსახიობოს ხალხი წინაშე, პირიქით, მან მართებულად უნდა გამოიყენოს სამსახიობო ნიჭი, არ დაიბნეს აუდიტორიასთან გამოსვლის დროს, ლოგიკურად, გასაგებად და მარტივად გამოხატოს სათქმელი, „მოიხდინოს მორგებული როლი“ და ამით სარგებელი და სიამოვნება მოუტანოს ამომრჩეველებს.

ცნობილია გამოსვლები, რომლებიც ავტორის მიერ სიტუაციის შეფასების უუნარობას გამოხატავს. გამოსვლა არა მხოლოდ ტექსტზე ან ორატორზეა დამოკიდებული. მათი უმრავლესობა სწორ დროსა და სწორ ადგილზე უნდა იყოს შესრულებული. ერთ-ერთი წარუმატებელი გამოსვლის მაგალითად რიჩარდ ნიქსონის 1973 წლის აპრილის გამოსვლა გამოდგება. ის ამერიკელებს არწმუნებდა უოთერგეთის საქმის მიუკერძოებელ გამოძიებაში. მისი თქმით, არ შეიძლებოდა თეთრი სახლის სკანდალი მოსახლეობის ყურადღების მიღმა დარჩენილიყო, როდესაც რეალურად მის მიჩქმალვას ცდილობდა.

რა ხერხები უნდა გამოიყენოს პოლიტიკოსმა იმისათვის, რომ ზეგავლენა მოახდინოს საზოგადოებაზე და საკუთარი სათქმელი ხალხამდე მიიტანოს? - როდესაც ამ საკითხზე ვსაუბრობთ, უნდა გავიხსენოთ იტალიელი მოაზროვნე და პოლიტიკური მოღვაწე, ნიკოლო მაკიაველი (Niccolò Machiavelli) რომელიც დაიბადა ფლორენციაში.

„მთავარი“ - (Il Principe - ძირითადი ტექსტი, რომელშიც გამოიხატა მაკიაველის პოლიტიკური შეხედულებები, დაწერილია პოლიტიკური ლიდერის სახელმძღვანელოდ; მაკიაველის მემკვიდრეობამ გადამწყვეტი როლი შეასრულა პოლიტიკური ენის შექმნაზე ევროპაში. შეიძლება ითქვას, რომ მაკიაველიმ მნიშვნელოვანი სტიმული მისცა ეროვნული სახელმწიფოების ჩამოყალიბებას და შეიმუშავა ის პრაქტიკული საშუალებები, რომელთა დახმარებითაც შესაძლებელი გახდა ევროპული პოლიტიკის განხორციელება.

მაკიაველის სჯეროდა, რომ გრძნობების გარეშე, მორალზე დაუფუძნებლად მოქმედება არის წარმატების საწინდარი. მისი აზრით აუცილებელი არ არის პოლიტიკოსი, ლიდერი კარგი ორატორის ყველა თვისებას ფლობდეს, მაგრამ მას უნდა შეეძლოს დაანახოს საზოგადოებას, რომ მართლაც ამ თვისებათა მატარებელია, რაც ნიშნავს იმას, რომ იცოდეს არა მარტო რა თქვას, არამედ როგორ თქვას და ამით დარწმუნოს ხალხი საკუთარი მოსაზრების მართებულობაში.

როდესაც პოლიტიკურ კომუნიკაციაზე ვსაუბრობთ და მით უფრო ამ კომუნიკაციაში აუდიტორიის დარწმუნების მეთოდებზე, უნდა აღინიშნოს, რომ არისტოტელეს დიდი წვლილი მიუძღვის რიტორიკული ხერხების გამოყოფაში, რაც დარწმუნების მეთოდის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია. იგი გამოყოფს რიტორიკული მტკიცების (დარწმუნების) სამ ტიპს:

Ethos (ჩვევა, ხასიათი)- როგორ ზემოქმედებს ორატორი აუდიტორიაზე, რამდენად დამაჯერებელია იგი. ასევე მნიშვნელოვანია რა აცვია, როგორ იქცევა და რაც მთავარია, როგორ ამტკიცებს, რომ სიმართლეს ამბობს (აქ ხდება პრაქტიკული ჭკუის, კეთილგანწყობის დემონსტრირება და ა.შ.)

- ლიტოტესი - თავმდაბალი მიმართვა
- ანამნეზისი - ავტორიტეტის მოშველიება
- Ad Hominem - ოპონენტზე იერიშის მიტანა

Pathos - ემოციური მიმართვა აუდიტორიის დასარწმუნებლად.

როგორ გამოვიწვიოთ ემოცია აუდიტორიაში?

- Captatio Benevolente- თანაგრძნობის მოთხოვნა (მაგალითად: "მე მივმართავ მათ, ვისაც სამშობლო უყვარს")
- Adhoratio- უღრუბლო მომავლის დაპირება ("ჩვენ წინ არაერთი მშვენიერი დღე გველის, მაგრამ ჯერ... ")
- Description - შედეგების ნათელი აღწერა
- Cataplexis - დასჯის მუქარა
- Energia - ორატორის დამაჯერებელი საუბარი
- Ominatio - კატასტროფის წინასწარმეტყველება
- Climax - მზარდი მნიშვნელობის მიხედვით იდეების დაჯგუფება ("ეს ზეგავლენას მოახდენს ჩვენს ოჯახებზე, საზოგადოებაზე, ქვეყანაზე")
- Synonimia- ერთი და იგივეს გამეორება

Logos (თქმა) - ლოგიკისა და არგუმენტაციის გამოყენება აუდიტორიის დასარწმუნებლად.

- არგუმენტაციის გზები: დასკვნა, რომელიც შეთანხმებული ან ცნობილი ფაქტისგან მომდინარეობს, რადგან $A=B$, ხოლო $B=C$ ე.ი. $A=C$ (მაგალითად: ” Cogito ergo sum” – “მე ვაზროვნებ, ე.ი. ვარსებობ”)

- რამდენიმე ვარიანტის განხილვის შედეგად ვასკვნივთ, რომ ერთ-ერთი მათგანი მართებულია - ეს, უკვე პრაქტიკული არგუმენტაციაა

არისტოტელეს აზრით, დასაბუთება, ისევე როგორც თავდაცვა საჭიროა იქ, სადაც მსჯელობის საგანი სადავოა ან ორაზროვანი, ან დაუდგენელი, რადგან, სადაც ყოველივე გაურკვეველია, იქ აღარც მსჯელობაა საჭირო. ლოგიკური მსჯელობა და ლოგიკური კავშირები დარწმუნების მეთოდში ყველაზე მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს. დარწმუნებისათვის გამოყენებული არგუმენტაცია ემსახურება ერთ უმნიშვნელოვანეს მიზანს- კონსტრუქციული მსჯელობით მოვიპოვოთ უპირატესობა მასთან, ვისთანაც ვკამათობთ. მოლაპარაკებებისაკენ წარმართული არგუმენტაციის შემთხვევაში მნიშვნელობა ენიჭება არა უპირატესობის მოპოვებას, გამარჯვებას, არამედ შეთანხმებას, საერთო გადაწყვეტილებამდე მისვლას, პოზიციებში განსხვავებების გამოკვეთას, საერთოს მოძებნასა და კონსესუსის მიღწევას.

დასკვნა

თავისუფალი, დემოკრატიული, ძლიერი სახელმწიფოს მშენებლობა რთული პროცესია, სადაც მოხელეთა პროფესიულ განვითარებას დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს. იგი ითხოვს საყოველთაოდ აღიარებული საერთაშორისო ნორმების გათვალისწინებით, სახელმწიფოებრივი მართვის ისეთი მოდელის შექმნას, რომელიც ეროვნულ დიადაგზე იქნება დაფუძნებული.

ხელისუფლებამ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს მოქალაქეებთან თავისი პოლიტიკის ღიად და გულწრფელად კომუნიკაციას, რათა ისინი უფლებამოსილი გახადოს და ამასთანავე მათი ნდობა მოიპოვოს. ამ მხრივ ახალი ტექნოლოგიების და ინოვაციების გამოყენება მეტად გამოსადეგია, აძლევს რა ხალხს ინფორმაციაზე უფრო იოლ წვდომას და

უზრუნველყოფს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მათ ჩართულობას.

ზოგადად, სახელმწიფოს და აგრეთვე ნებისმიერი საჯარო დაწესებულების ეფექტიანი მუშაობისთვის უმნიშვნელოვანესი პირობაა საზოგადოებასთან მკაფიო, გამჭვირვალე, ეფექტური და ეფექტიანი კომუნიკაცია, რაც პირდაპირ აისახება პოლიტიკური სისტემის სტაბილურობაზე, სახელმწიფო მართვის ეფექტიან ფუნქციონირებაზე და ზოგადად ხელისუფლებაში მყოფი პოლიტიკური გუნდის გრძელვადიან წარმატებაზე.

იმის ცოდნა, კი თუ როდის არის ხელსაყრელი დრო შთაბეჭდილების მოსახდენად და დაკვირვების საწარმოებლად, დიდ როლს თამაშობს ამ ყოველივეს განხორციელების პროცესში, პოლიტიკოსის კარიერაში და მისი, როგორც პროფესიონალის იმიჯის შექმნაში. სახელმწიფო ლიდერს უნდა ჰქონდეს არაორდინალურ გარემოში ოპერატიულად მოქმედების უნარჩვევები, უნდა იცოდეს, როგორ დაამყაროს ეფექტიანი ორმხრივი კომუნიკაცია კოლეგებთან, საზოგადოებასთან, პროფესიონალებთან და დაინტერესებულ პირებთან, არგუმენტირებულად და მიზანმიმართულად. ეს ხელს შეუწყობს სახელმწიფოსა და საზოგადოებას შორის ურთიერთნდობის ხარისხის ამაღლებას, გამჭვირვალე და ღია მმართველობის პრინციპების რეალიზებას.

ლიტერატურა

References:

1. aristotele. "ritorika".redaqtori- akaki uruSaZe. Tbilisi. Tbilisis universitetis gamomcemloba. 1981w;
2. r.b. denharti, j. v. denharti „sajaro mmarTvelobis moqmedebis kursi“ Tbilisi 2012w;
3. z. devdariani, m. darCia, m. tlaSaZe „aRmasrulebeli xelisufelbis urTierToba sazogadoebasTan“ saqarTvelos gaeros asociacia, fridrix ebertis fondi, Tbilisi 2001w;
4. S. doRonaZe, o. qoCoraZe „saqmiani urTierTobebi“ Tbilisi 2013w;
5. g. baRaTuria, o. baRaTuria „strategiuli dagegmva saxelmwifo marTvisa da biznesi amocanebSi“ Tbilisi 2015w;
6. g.baRaTuria „strategiuli dagegmva, meTodologiuri safuZvlebi“ , Tbilisi, 2009w;
7. g.baRaTuria, i.CiloRlu, „biznes kvlevis meTodebi ‘ Tbilisi, 2018w;
8. sazogadoebasTan urTierTobis samagido enciklopedia 2006w;

9. v. SubiTZe „ra SeuZlia politikaSi karg imijs“ elfi 2000w;
10. sajaro gamosvlis teqniki safuZvlebi- saleqcio kursi saqarTvelos teqniki universiteti, Tbilisi 2014w;
11. v. SubiTZe „ra SeuZlia politikaSi karg imijs“ elfi 2000w;
12. b.kovaCi, rozenstili ton. “Jurnalistikis elementebi”.impresi. Tbilisi. 2006w;
13. Ronald Reagan, Farewell Address, Washington, DC, January 11, 1989;
14. John Corner. “ Mediated persona and political culture. Dimensions of structure and process” , European journal of cultural studies.London;
15. John Street. “Celebrity Politicians : Popular Culture and Political Representation”.2004.

რეცენზენტი: ასოცირებული პროფესორი ოთარ ბაღათურია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

Khatuna Iarghanashvili

The Importance of Rhetoric for Political Communication

Summary

Building a free, democratic, strong state is a difficult process where much attention must be paid to the professional development of officials. It calls for the creation of a model of public administration based on generally accepted international norms, based on national values.

The government should pay special attention to the open and sincere communication of its policies with the citizens in order to empower them and at the same time gain their trust. In this regard, the use of new technologies and innovations is very useful, which gives people easier access to information and ensures their involvement in the decision-making process.

In general, clear, transparent, effective and efficient communication with the public is the most important condition for the effective work of the state as well as any public institution, which directly affects the stability of the political system, the effective functioning of government and the long-term success of the ruling political team.

Knowing when is the right time to impress and make observations plays a big role in the implementation of all this, in the career of a politician and in the creation of his image as a professional. A state leader must have the skills to operate operatively in an extraordinary environment, must know how to establish effective two-way communication with colleagues, the public and professionals in a purposeful manner.

Keywords: political communication; rhetoric; democratic state; open governance; effective management;

Reviewer: Associated Professor Otar Baghaturia, Georgian Technical University

Хатуна Иарганашвили

Значение риторики для политической коммуникации

Резюме

Построение свободного, демократического, сильного государства - сложный процесс, в котором необходимо уделять большое внимание профессиональному развитию чиновников. Он призывает к созданию модели государственного управления, основанной на общепринятых международных нормах, основанной на национальных ценностях.

Правительство должно уделять особое внимание тому, чтобы открыто и искренне доводить до сведения граждан свою политику, чтобы расширить их возможности и в то же время завоевать их доверие.

В целом, четкое, прозрачное, эффективное и действенное общение с общественностью является важнейшим условием эффективной работы государства, а также любого государственного учреждения, которое напрямую влияет на стабильность политической системы, эффективное функционирование правительства и долговременный успех правящей политической команды.

Знание того, когда наступает подходящий момент для того, чтобы произвести впечатление и сделать наблюдения, играет большую роль в реализации всего этого, в карьере политика и в создании его имиджа как профессионала. Глава государства должен обладать навыками для оперативной работы в необычных условиях, должен уметь наладить эффективную двустороннюю коммуникацию с коллегами, общественностью, профессионалами и заинтересованными сторонами в разумной и целеустремленной манере.

Ключевые слова: политическая коммуникация; риторика; демократическое государство; открытое управление; эффективное управление.

Рецензент: Ассоциированный профессор Отар Багатурия, Грузинский технический университет.

Галина Воробьова, Татяна Моисєєва, Богдан Шевченко
Здобутки та прорахунки сучасної зовнішньої політики України

В публікації досліджено сучасний стан зовнішньої політики України, здійснено аналіз її основних прорахунків та досягнень за період з 2019 по теперішній час, визначено основні вектори її наступного розвитку.

Здійснено аналіз виконання Україною Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і її перспектив, щодо членства в НАТО.

Окреслено коло країн, що є стратегічними партнерами України, та налагодження співпраці з якими потребує додаткових зусиль в контексті подальшої реалізації зовнішньої політики України в майбутньому.

Ключові слова: *зовнішня політика, зовнішньополітична діяльність, європейська інтеграція, НАТО, зовнішньоекономічне співробітництво, міжнародне співробітництво.*

Актуальність теми: Сучасне міжнародне середовище характеризується загостренням глобальних протиріч та зміною характеру міжнародних конфліктів. При цьому все більшу роль відіграють невійськові інструменти їх розв'язання, зокрема, політико-дипломатичні, економічні, інформаційно-психологічні, кібернетичні та ін.

Сьогодні Україна переживає черговий етап загострення україно-російських відносин. Оскільки, починаючи з березня 2021 року неодноразово було порушено режим тиші у зоні військових дій, почастишали обстріли українських позицій, відбувається накопичення російських військ на кордонах України.

Перед Україною постала реальна загроза військового нападу з боку Росії. Щодо реальності вищезначеної загрози думки більшості, як вітчизняних, так і закордонних експертів-міжнародників розподілилися приблизно навпіл. Частина експертів вважає, що це лише «гра на публіку» та складова інформаційно-пропагандистської компанії північного сусіда направлена на примушення України, до виконання Україною Мінських угод на умовах Росії, та «з'ясування стосунків» із Сполученими Штатами Америки на українському полі, інша, що реальність проведення наступальної операції в режимі «бліц-кригу» за грузинським сценарієм є доволі високою.

Саме тому, вся сучасна зовнішня політика України спрямована на врегулювання чергового конфлікту мирними засобами за столом переговорів, що призводить до консолідації зусиль на міжнародній арені, пошуку нових та укріплення існуючих зв'язків з її

міжнародними партнерами, проведення міжнародних переговорів, активізації роботи по вступу України в НАТО та ін.

У зв'язку з чим нам видається доцільним проаналізувати останні тенденції зовнішньої політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: З огляду на багатоаспектність зовнішньої політики України сьогодні є доволі проблематичним виокремити один із напрямків вітчизняних наукових досліджень, який привалює у сучасному науковому дискурсі в галузі зовнішньої політики та міжнародних відносин.

Так, євроатлантичному аспекту зовнішньої політики в контексті її трансформації в період з 1991 по 2015 р. р. присвячена робота Прийдун С. В., рівень міжнародної співпраці з країнами Європи в галузі освіти оцінює Гольцова О. Л., перспективам членства України в НАТО присвячена наукова робота Герасимчука С., аналіз сучасного стану, проблем та перспектив членства України здійснено в науковій публікації в ЄС Кваши та О. С. Синякової, проблемам та подальшим перспективам членства України в СОТ присвячена наукова публікація Коника О. В., напрями вдосконалення співпраці України з МВФ досліджує Кульбуда М. Ф. та ін.

Таким чином, в сучасних наукових дослідженнях зовнішньої політики переважає підхід «від цілого до часткового», що з одного боку дозволяє більш детально опрацювати окремі аспекти зовнішньої політики України, з іншого боку таких підхід, не дає можливості проаналізувати сучасний стан зовнішньої політики України в цілому, що й актуалізує обрану нами тему дослідження.

Мета статті: здійснити аналіз сучасного стану зовнішньої політики України визначивши її основні здобутки та прорахунки, та окреслити перспективи її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу: Стратегічними напрямами зовнішньої політики України останніх років були і залишаються курс на повномасштабну інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур, зокрема ЄС та НАТО.

Наразі виконання Україною Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1] та затвердженого Постановою Кабінету міністрів плану дій, щодо її імплементації [2] відбувається із значним відставанням від графіку та не в повному обсязі.

Так, за даними онлайн-системи моніторингу виконання плану Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом «Пульс Угоди» найкращі здобутки на сьогодні Україна має у сфері «юстиції, свободи, безпеки та прав людини» (стан виконання плану – 85%), «подолання технічних бар'єрів у торгівлі» (85%), «національна безпека та оборона та налагодження політичного діалогу» (89%), найгірші показники має

фінансовий сектор та транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги – стан виконання плану складає лише 38%, також один із найгірших показників має і сфера соціальної політики та трудових відносин (40%). Загальний прогрес виконання Угоди по асоціації за всіма напрямками у 2018 році становив 65%, у 2019 році – 50% від запланованого, а в 2020 – 34% [8].

Отже, наявна стійка тенденція до зниження темпів імплементації Угоди про асоціацію.

Серед чинників, що вплинули на темпи виконання Угоди можна навести наступні: часті зміни Кабінету Міністрів України, не реалістичність строків виконання, інституційну та управлінську слабкість процесу імплементації, моральну застарілість деяких зобов'язань, складність суспільно-політичної та суспільно-економічної ситуації в країні та ін.

Щодо членства України в НАТО, перспектива цього з точки зору політичних чинників виглядає досить примарною, оскільки ймовірність прийняття до Альянсу країни, що перебуває в стані війни, є мізерною.

Існують, ще й так звані, «натівські стандарти», на виконання яких у України не вистачає ні фінансових, ні інституційних ресурсів.

Звісно, українська армія зразка 2014 року та зразка 2021 року, це дві різні армії з точки зору військової готовності та оснащення.

За майже сім років українській державі вдалося досягти значних успіхів у сфері технічного переоснащення Збройних сил України.

Так, за останні п'ять років розмір фінансування Збройних сил України зріс більше ніж вдвічі (з 45,8 млрд грн. у 2015 році, до 102,5 млрд грн. у 2020 році) [5]. Але цього, явно не достатньо для сучасного переозброєння та модернізації української армії, оскільки реальні потреби армії у фінансуванні значно перевищують його реальний рівень.

Так, відповідно до Рішення РНБО від 25 квітня 2019 року затвердженого Указом Президента України від 25 квітня 2019 року № 167/2019), видатки на потреби Міністерства оборони України в 2020 році мали складати не менше 211,3 млрд грн. [3]

За оцінками більшості експертів, що ґрунтуються на даних соціологічних досліджень українське суспільство та політико-адміністративна еліта України сьогодні демонструють готовність до членства в ЄС та НАТО.

Так, за даними дослідження проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 17 по 21 січня 2020 року, метою якого було визначення рівня підтримки громадян України вступу до ЄС та НАТО,

63,3 % опитаних респондентів підтримують відповідний курс, ідею вступу України в НАТО підтримують 49,8% населення [9].

При цьому, саме виконання Україною взятих на себе зобов'язань, є тим самим сигналом, який дозволяє нашим міжнародним партнерам скласти уявлення, щодо реального стану справ у сфері європейських прагнень України.

А, отже, голосних прокламацій та популістських лозунгів замало, для того, щоб досягти реальних результатів та здобути імідж надійного та рівноправного партнера на європейській арені. Стратегічним завданням України є отримання від НАТО Плану дій щодо членства в Альянсі.

Сьогодні зовнішня політика України не обмежується виключно її європейськими прагненнями. Вона є більш багатогранною та багатоаспектною, оскільки включає в себе питання політичної залученості України в глобальні світові процеси, рівень інституційної співпраці та координації в рамках міждержавних зносин та діяльності на рівні міжнародних організацій, регіональну співпрацю та транскордонне співробітництво, налагодження та розвиток зовнішньоекономічних зв'язків тощо.

І, в багатьох сферах зовнішньої політики Україні вдалося досягти певних успіхів. Так, за оцінками мережевого аналітичного центру у сфері зовнішньої політики і міжнародної безпеки «Рада зовнішньої політики «Українська призма», який вже шостий рік поспіль здійснює моніторинг та оцінку зовнішньої політики держави, 2020 рік не зважаючи на доволі нестандартні умови зовнішньополітичної діяльності зумовлені пандемією коронавірусу COVID-19, а саме запровадженням обмежень спричинених пандемією, закриттям кордонів, переходом на переважно онлайн- та телефонний режим зустрічей, був більш продуктивнішим та результативнішим в плані здійснення зовнішньої політики ніж 2019 рік [10].

Огляд зовнішньополітичних зносин України останніх років дає підстави визначити перелік країн стратегічних партнерів України, це в першу чергу Сполучені Штати Америки, Великобританія, Франція, Німеччина та Канада.

На високому рівні підтримується міждержавне співробітництво з Польщею, Грузією, країнами Балтії та Туреччиною.

В рамках диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків Україна активно працює над налагодженням економічної співпраці з країнами Перської затоки, а саме Саудівською Аравією, Об'єднаними Арабськими Еміратами та Катаром.

Успішним прикладом відповідних зусиль є залучення 17 млрд грн. інвестицій з Катару за рахунок концесії морського порту «Ольвія» у Миколаївській області [4].

Більше того, навесні 2020 року Міністерством закордонних справ України, вперше за його історію було організовано та проведено «Тиждень Азії», що свідчить про значну зацікавленість України у розвитку двосторонніх відносин з такими країнами, як Алжир, Албанія, Єгипет, Індонезія, Катар, Лівія, Марокко, ОАЕ, Саудівською Аравією та ін.

Також, в останні роки Україна демонструє зацікавленість в пошуків зовнішньоекономічного співробітництва з Китаєм, зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг з яким у 2020 році збільшився на 19,0% (на 2,5 млрд дол.) та склав 15,7 млрд дол. [6] Також, останнім часом активізувалися українсько-російські відносини у форматі геостратегічного проекту «Один пояс. Один шлях».

Разом з тим, у 2019-2021 роках спостерігається зростання напруженості у зовнішніх зносинах України з Білорусією, що спричинено в першу чергу недемократичністю проведення президентських виборів в цій країні та зростанням рівня її залежності від зовнішньої політики Росії.

Попри успішний візит Президента Молдови Майї Санду до України у січні 2021 року, сьогодні існує певна напруженість у відносинах між нашими країнами, що пов'язано в першу чергу із незаконним переховуванням та зникненням колишнього українського судді Миколи Чауса на території Молдови, який підозрюється у отриманні хабара в Україні в розмірі 150 тис. доларів США.

Незадовільну тенденцію мають і україно-угорські відносини, які спричинені невдоволенням угорської сторони мовною та освітньою політикою України.

Більше того, Угорщина проводить активну політику по запровадженню подвійного громадянства серед громадян України, що суперечить не лише інтересам України, а й її чинному законодавству, оскільки подвійне громадянство ним не передбачене.

Критичними на сьогодні є взаємовідносини між Україною та Росією. За майже сім років прихованого протистояння, участь у якому Росія офіційно не визнає, в дипломатичних відносинах України і Росії, було вже безліч інцидентів, які дають підстави для розірвання дипломатичних відносин із нею.

Разом з тим, цього не було зроблено попри незаконну анексію частини території України, не зважаючи провокування постійних конфліктів, сфабриковані звинувачення та висилку наших дипломатів з

території Росії, а також створення численних інформаційних приводів, що можуть бути розцінені «як недружні» з боку Російської Федерації.

Прикметним, є й той факт, що Російська Федерація залишається серед основних торговельних партнерів України (наразі питома вага Російської Федерації у зовнішньоторговельному обороті товарів і послуг України у 2020 році становила 8,5%). При цьому, відслідковується загальна тенденція до зменшення загального товарообігу між нашими країнами, так за підсумками 2020 року скорочення загально торгівельного обігу з Російською Федерацією становило 40 % [6].

Змінюється і риторика українського Президента В. В. Зеленського, щодо оцінки сучасного стану україно-російських відносин, та врегулювання збройного конфлікту в Донецькій та Луганській області: від слів «просто перестати стріляти» [7], які звучали з вуст Президента України на початку його каденції, до висловів в стилі «Україна завжди стоїть до останнього».

Сьогодні Україні так і не вдалося налагодити перемовини з Росією у двосторонньому форматі, ефективність перемовин у «Нормандському форматі», наразі, також бажає бути кращою (оскільки за останні два роки зустріч «нормандської четвірки» на рівні голів держав відбулася лише один раз).

Найбільшими прорахунками України в зовнішній політиці останнього часу, на нашу думку, є неодноразові іміджеві втрати на міжнародній арені, пов'язані в першу чергу з незнанням дипломатичного протоколу з боку перших посадових осіб України, а також відсутність ефективного менеджменту, щодо побудови позитивного міжнародного іміджу країни.

В сучасному глобальному інформаційному світі, де швидкість та якість поширення інформації відіграє все більшу роль, як у зовнішній, так і у внутрішній політиці, для країни є неприпустимим той факт, що більшість інформаційних месенджерів, щодо України мають негативне забарвлення.

Варто визнати, що саме на міжнародному інформаційному полі Україна несе найбільші іміджеві втрати, особливо з огляду на активну інформаційно-пропагандистську компанію розгорнуту проти інтересів України з боку Росії.

З огляду на це, активна зовнішньополітична діяльність України на міжнародній арені, іноді дає негативний результат, оскільки виникає «ефект стомлюваності» та перенасичення негативною інформацією.

При цьому, поступово формується негативний імідж України на міжнародному рівні, як «проблемної» країни.

Крім цього, спостерігається обмеженість інформації про Україну, загалом.

Звісно, здобутком 2020 року є відкриття «Кримської платформи», яка позиціонується, як ключовий зовнішньополітичний інструмент об'єднання міжнародних зусиль з деокупації Криму та відновлення територіальної цілісності України, подолання наслідків тимчасової окупації Російською Федерацією півострова та захисту громадян України.

Разом з тим, на нашу думку, відповідний інструмент необхідно було створити, ще у 2015-2016 р. р.

Висновки: Таким чином, результати нашого дослідження дозволяють нам зробити наступні висновки.

В цілому, зовнішній політиці України останніх років притаманна робота у стилі «кризового менеджменту», спостерігаються деякі коливання політичного інтересу з боку її основних акторів, так, якщо у 2017-2018 роках спостерігався значний сплеск у галузі зовнішньополітичної діяльності України, то 2019 рік відзначився значним зниженням зовнішньополітичної діяльності, що пов'язано в першу чергу з проведенням президентських та парламентських виборів в Україні, у 2020 року політичний та суспільний інтерес, а також діяльність по ключових напрямках зовнішньополітичної діяльності було відновлено.

Прорахунками сучасної зовнішньої політики України є:

- відсутність чіткої та одностайної позиції всіх суб'єктів зовнішньої політики, щодо подальшого напрямку україно-російських відносин;

- недостатній рівень професійної компетенції суб'єктів зовнішньої політики (за виключенням Міністерства закордонних справ України), особливо в частині знання дипломатичного етикету та протоколу;

- недостатня увага з боку суб'єктів зовнішньої політики України до питань протидії антиукраїнській пропаганді та формуванню позитивного іміджу країни;

- нерівномірність підходів у визначенні пріоритетів міжнародного співробітництва та ін.

Здобутками сучасної зовнішньої політики України є:

- ефективне формування міжнародної підтримки протидії російській агресії;

- послідовне виконання Україною плану дій, щодо імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;

- відкриття «Кримської платформи»;
- поживлення дипломатичної діяльності, щодо встановлення нових зовнішньоекономічних зв'язків та ін.

Таким чином, перспективами подальшого розвитку зовнішньої політики України вбачається наступне:

- активізувати роботу, щодо виконання Угоди про асоціацію та отримання від НАТО Плану дій щодо членства в Альянсі;
- забезпечити поновлення зустрічей у форматі Міжпарламентської асамблеї Україна-Грузія-Молдова;
- активізувати участь України у форматах регіонального співробітництва, зокрема Південно-Східної Європи та Балканського регіону;
- поглибити діалог з країнами Близького Сходу (зокрема, з ОАЕ та Катаром);
- активізувати діалог у рамках Ради Європи та Парламентської Асамблеї РЄ;
- активізувати діалог у рамках співробітництва у сфері спільних з КНР;
- розробити сучасну Стратегію публічної дипломатії, в якій чітко окреслити напрями та основні маркери по формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Література

References:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. –Редакція від 30.11.2015, підстава - v2980321-15. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 13.04.2021)
2. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення 13.04.2021)
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 квітня 2019 року «Про пропозиції до Бюджетної декларації на 2020 - 2022 роки за статтями, пов'язаними із забезпеченням національної

безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 25 квітня 2019 року № 167/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/>(дата звернення 13.04.2021)

4. Напрями Угоди про асоціацію – прогрес виконання. // Пульс Угоди. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/> (дата звернення 13.04.2021)

5. Збройним силам прогрес не передбачено // Інформаційне агентство «Оборонно-промисловий кур'єр». URL: <http://opk.com.ua/>(дата звернення 13.04.2021)

6. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2020 році / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/>(дата звернення 13.04.2021)

7. Рівень підтримки громадянами вступу України до ЄС та НАТО (січень 2020р. соціологія) / Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/riven-pidtrymky-gromadianamy-vstupu-ukrainy-do-yes-ta-nato-sichen-2020r> (дата звернення 13.04.2021)

8. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє та зовнішнє становище України» в 2020 році. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-4> (дата звернення 13.04.2021)

9. Мне нравится план Волкера о введении миротворцев и прекращении огня на Донбассе, – Зеленский. – Цензор.НЕТ, 21 марта 2019г., https://censor.net.ua/news/3117954/mne_nravitsya_plan_volkera_o_vvedenii_mirotvortsev_i_prekraschenii_ognya_na_donbasse_zelenskiy

10. «Четвірка з мінусом» попри пандемію – оцінки за зовнішню політику України 2020 // Українська призма: Рада зовнішньої політики / <http://prismua.org/scorecards2020/>

Рецензент: Ганна Панченко, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри «Публічного управління та регіоналістики» Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

გალინა ვორობიოვა, ტატიანა მოისეევა, ბოგდან შევჩენკო
უკრაინის თანამედროვე საგარეო პოლიტიკის მიღწევები და
არასწორი გათვლები

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია უკრაინის საგარეო პოლიტიკის თანამედროვე მდგომარეობა, გაანალიზებულია მისი ძირითადი მიღწევები და არასწორი გათვლები 2019 წლიდან დღემდე, ასევე განსაზღვრულია მისი შემდგომი განვითარების ძირითადი ვექტორები

განხორციელებულია უკრაინის მიერ უკრაინასა და ევროკავშირს შორის ასოცირების ხელშეკრულების შესრულების ანალიზი და მისი პერსპექტივები ნატოში გაწევრიანებასთან დაკავშირებით.

გამოკვეთილია უკრაინის სტრატეგიული პარტნიორი ქვეყნების წრე, რომლებთანაც თანამშრომლობის დამყარება მომავალში დამატებით ძალისხმევას მოითხოვს უკრაინის საგარეო პოლიტიკის შემდგომი განხორციელების კონტექსტში.

საკვანძო სიტყვები: საგარეო პოლიტიკა, საგარეო პოლიტიკური საქმიანობა, ევროინტეგრაცია, ნატო, საგარეო ეკონომიკური თანამშრომლობა, საერთაშორისო თანამშრომლობა.

რეგენზენტი: ანა პანჩენკო, სახელმწიფო მართვის მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული ეროვნული აკადემიის სახელმწიფო მართვის ოდესის რეგიონალური ინსტიტუტის საჯარო მართვისა და „რეგიონალისტიკის“ კათედრის დოცენტი.

Galina Vorobiova, Tatyana Moiseeva, Bogdan Shevchenko
Achievements and calculations of the modern foreign foreign policy of
Ukraine

Summary

The publication examines the current state of Ukraine's foreign policy, analyzes its main miscalculations and achievements for the period from 2019 to the present, identifies the main vectors of its further development.

An analysis of Ukraine's implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU and its prospects for NATO membership has been made.

The range of countries that are strategic partners of Ukraine is outlined, and establishing cooperation with which requires additional efforts in the context of further implementation of Ukraine's foreign policy in the future.

Keywords: foreign policy, foreign policy, European integration, NATO, foreign economic cooperation, international cooperation.

Reviewer: Hanna Panchenko, Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration and Regional Studies of the Odessa Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

Галия Воробьова, Татьяна Моисеева, Богдан Шевченко
Достижения и просчеты современной внешней политики Украины

Резюме

В статье исследовано современное состояние внешней политики Украины, осуществлен анализ ее основных достижений и просчетов в период с 2019 по настоящее время, определены основные векторы ее последующего развития.

Осуществлен анализ выполнения Украиной Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС и ее перспектив, относительно членства в НАТО.

Очерчен круг стран, являющихся стратегическими партнерами Украины, и налаживание сотрудничества с которыми требует дополнительных усилий в контексте дальнейшей реализации внешней политики Украины в будущем.

Ключевые слова: внешняя политика, внешнеполитическая деятельность, европейская интеграция, НАТО, внешнеэкономическое сотрудничество, международное сотрудничество.

Рецензент: Анна Панченко, кандидат наук по государственному управлению, доцент кафедры «Публичного управления и регионалистики» Одесского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины.

ქეთევან ხარმიანი
ინკლუზიური ურბანული დაგეგმვის რეგულირების
გამოცდილება საზღვარგარეთის ქვეყნებში

სტატიაში მოცემულია ინკლუზიური ქალაქმშენებლობის დაგეგმვის რეგულირების უცხოური პრაქტიკა - ქალაქმშენებლობის რეგულირება, რომელიც მიზნად ისახავს ინკლუზიური ურბანული სივრცის შექმნას. გაანალიზებულია მშენებლობისთვის "ბონუსის" გაცემის რეგულირების თავისებურება ხელმისაწვდომი საცხოვრებლისა და სხვა საზოგადოებრივი კეთილდღეობის უზრუნველყოფის სანაცვლოდ.

საკვანძო სიტყვები: ქალაქმშენებლობის დაგეგმვის რეგულირება, ინკლუზიური ურბანული სივრცის შექმნა, ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის უზრუნველყოფა.

თანამედროვე ქალაქების ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული გამოწვევა არის სტრატეგიული არჩევანი ორ დაპირისპირებულ მიზანს შორის - მაღალი ხარისხის ურბანული გარემოს და ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის უზრუნველყოფა. «trade-off» გამოწვეულია მარტივი და ემპირიულად დადასტურებული ურბანული დაგეგმარების რეგულირების სიმკაცრეს შორის, რომელიც აწესებს მოთხოვნებს ურბანული გარემოს პარამეტრებზე და უძრავი ქონების ფასებზე, მათ შორის საცხოვრებელ სახლებზე. ინკლუზიური ურბანული დაგეგმარების რეგულირება არის ინკლუზიური ურბანული სივრცის ფორმირების საქმიანობა, რომელსაც ახასიათებს:

- კომფორტული, ვიზუალურად მიმზიდველი და ხელმისაწვდომი ურბანული გარემო;
- ხელმისაწვდომი ბინა.

ინკლუზიური ურბანული სივრცე არის საქალაქო სივრცე, რომელიც იძლევა მისი გამოყენების შესაძლებლობებს მაქსიმალურად ფართო სპექტრის საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად, მიუხედავად სოციალური, ქონებრივი ან სხვ. ასეთი სტატუსისა. ურბანული სივრცე მოიცავს კომფორტულ, ვიზუალურად მიმზიდველ და ხელმისაწვდომ ურბანულ გარემოს (მათ შორის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთათვის),

ხელმისაწვდომ საცხოვრებელს (და არა მხოლოდ მაღალი შემოსავლის მქონე ადამიანებისთვის).

საბედნიეროდ, მსოფლიოში უკვე არსებობს უზარმაზარი ინსტრუმენტები უძრავი ქონების მაღალი ფასების მქონე ქალაქებში საცხოვრებლის ხელმისაწვდომობის პრობლემის გადასაჭრელად.

წარმოდგენილი უცხოური გამოცდილების რამდენიმე მაგალითი აშკარად ცხადყოფს ურბანული გარემოს ფორმირების სხვადასხვა ასპექტზე სრულყოფილად ზემოქმედების შესაძლებლობებს, ურბანული დაგეგმარების რეგულირების უნივერსალური ინსტრუმენტების გამოყენებით, რომლებიც ჯერ კიდევ არ არის გამოყენებული საქართველოში.

თემატური საკითხები მოცემულია ამერიკისა და დიდი ბრიტანეთის ქალაქების პრაქტიკის მაგალითებზე.

უცხო ქვეყნის მრავალი ქალაქისთვის კომპაქტური განვითარების პრინციპის დანერგვას და ხელმისაწვდომი სემენტის შექმნის აუცილებლობას თან ახლავს დამატებითი წახალისების მექანიზმების დანერგვა, რაც მიწის მესაკუთრეებს საშუალებას მისცემს მიიღონ დამატებითი შესაძლებლობები თავიანთი უძრავი ქონების გამოყენებაში, მაგალითად შენობის გამოსადეგი ფართობის გაზრდა ქალაქის დაგეგმვის რეგლამენტით დადგენილი სართულების მაქსიმალური რაოდენობით გადაჭარბებით, შენობაში ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის ან სხვა საზოგადოებრივი საქონლის გარკვეული წილის სანაცვლოდ.

ამგვარ სამართლებრივ მექანიზმებში შედის, მაგალითად, მასტიმულირებელი ზონირება (*Incentive Zoning*), რომელიც წარმოადგენს "ბონუსს" დამატებითი სართულების მშენებლობის ნებართვის სახით, ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის ან სხვა საზოგადოებრივი სიკეთის უზრუნველყოფის სანაცვლოდ.[1]

მაგალითად, ნიუ იორკში წახალისების ზონირება მუშაობს ინკლუზიური საბინაო პროგრამასთან (*Inclusionary Housing Program*) ერთად, რომელიც შეიქმნა 2005 წელს, ქალაქის გარკვეულ უბნებში ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის შექმნისა და შენარჩუნების მიზნით, რომლებიც ჩამოთვლილია ზონირების განკარგულების F დანართში. ეს არის გარკვეული ზონები საშუალო და მაღალი სიმჭიდროვის მქონე რაიონებში: ბრონქსი, ბრუკლინი, მანჰეტენი, დედოფლები. ამ ზონებში შესაძლებელია

"ბონუსის" სახით მივიღოთ დამატებითი ფართობი, რომელიც 33% -ით მეტია დადგენილ მაქსიმუმზე, იმ პირობით, რომ საცხოვრებელი ფართის 20% გამოყოფილი იქნება როგორც ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი.

საცხოვრებლის, როგორც ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის განსაზღვრის კრიტერიუმები აშშ-ში, კანადაში, ავსტრალიაში, ევროპის ქვეყნებში, ჩვეულებრივ, დგინდება კანონით ადგილობრივ დონეზე. როგორც წესი, ხელმისაწვდომი საცხოვრებელია ისეთი საცხოვრებელი სახლი, რომლის საიჯარო ხარჯები არ აღემატება შემოსავლის გარკვეული დონის ფიქსირებულ წილს (ჩვეულებრივ 35%) (საშუალო შემოსავალი ქალაქში ან ურბანულ აგრეგატში, ან ამგვარი შემოსავლის წილი, ან მოქალაქეთა გარკვეული სამიზნე ჯგუფის შემოსავალი, რომელზეც ვრცელდება სახელმწიფო საბინაო დახმარება).

კიდევ ერთი სამართლებრივი მექანიზმი, რომელიც არეგულირებს სართულების რაოდენობისა და შენობის მოცულობის გარკვეულ პირობებში გადაჭარბების შესაძლებლობას, არის ნიუ-იორკის ზონირების კანონის წესი, რომელიც არეგულირებს "კანონის გადაცემა განვითარებისათვის".[1]

მითითებული ნორმის თანახმად, გარკვეულ ზონებში დასაშვებია გამოუყენებელი განაშენიანების უფლების გადაცემა ერთი მიწის ნაკვეთიდან მეორეზე. როგორც წესი, ეს წესი გამოიყენება ისტორიული შენობების, ღია სივრცეების ან უნიკალური კულტურული რესურსების შენარჩუნებისთვის. ზონირების შესახებ კანონი ადგენს შეზღუდვებს მიწის ნაკვეთების ადგილმდებარეობის შესახებ, რომელთა მეპატრონეებს უფლება აქვთ განვითარების უფლებები გადასცენ ერთმანეთს.[2] ამ ნორმის განხორციელების შედეგად, ჩნდება მაღლივი კორპუსები, რომლებიც აჭარბებს ქალაქის დაგეგმვის რეგლამენტით დადგენილ სართულების მაქსიმალურ რაოდენობას, მაგრამ არ აღემატება ბალანსს მშენებლობის მოცულობასა და ინფრასტრუქტურული ობიექტების მოცულობას შორის, რომელიც დაგეგმილია გრძელვადიანი განვითარების დოკუმენტებში.

სან-ფრანცისკო კალიფორნიის ერთ-ერთი ყველაზე მდიდარი ქალაქია, სადაც ყველაზე მეტი მაღსართულიანი საცხოვრებელი სახლებია შეერთებულ შტატებში. ამასთან, ქალაქში აღინიშნება

შემოსავლის უთანასწორობა - მოსახლეობის $\frac{3}{4}$ რეგიონში იღებს საშუალო შემოსავლის 50% -ზე ნაკლებს. 2015 წელს ერთ ოთახიანი სახლი დაახლოებით 847,000 აშშ დოლარი ღირდა. ქალაქის მშრომელთა ნახევარი ვერ ახერხებს საცხოვრებლის ქირაობას სამსახურის სიახლოვეს.

კალიფორნიის კანონის თანახმად, სან-ფრანცისკომ უნდა დაამტკიცოს ყოვლისმომცველი გეგმა, რომელიც მოიცავს მიწის გამოყენებას, საცხოვრებელს, საზოგადოებრივ სივრცეებს, ხმაურს, უსაფრთხოებას და გარემოს დაცვას. (აშშ-ს შტატების ნახევარზე ნაკლები აყენებს ასეთ სავალდებულო მოთხოვნას ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლების წინაშე. ამასთან, ეს არ ნიშნავს, რომ ამ შტატებს არ აქვთ პოლიტიკა საცხოვრებლის ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების მიზნით, ეს მხოლოდ ადგილობრივი ხელისუფლების ნებაყოფლობითი პოლიტიკაა.).

სან-ფრანცისკოს გენერალური გეგმა შეიცავს „საბინაო ელემენტს“, რომელიც აანალიზებს საცხოვრებლის ტენდენციებსა და საცხოვრებლის საჭიროებებს და ასახავს ამ საჭიროებების დაკმაყოფილების მიდგომებს და მექანიზმებს.

სან-ფრანცისკო ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის სტიმულირებისთვის იყენებს ურბანული დაგეგმვის რამდენიმე ინსტრუმენტს

1. ინკლუზიური საცხოვრებელი. სან ფრანცისკოში, 1992 წელს დაიწყო პროგრამა Inclusive Affordable Housing. დეველოპერებს შეუძლიათ აირჩიონ რამდენიმე ვარიანტიდან ერთი: ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის მიწოდება მშენებარე შენობაში და (ან) სხვა შენობაში, ფულადი შენატანის გადახდა, მიწის ფართის შეთავაზება ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი ბინის მშენებლობისთვის.

ეს დიფერენციაცია ეფუძნება სურვილით, რომ გაიზარდოს ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი სახლების წილი იმავე ადგილებში, სადაც საბაზრო საცხოვრებელი სახლები ჭარბობს, რათა შექმნან რაიონები, სადაც მაცხოვრებლები ინტეგრირებულია შემოსავლების თვალსაზრისით.

1992-2016 წლებში. ამ პროგრამის ფარგლებში აშენდა 2,157 ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი სახლი. პროგრამის ფარგლებში ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი სახლი მდებარეობს მთელ ქალაქში, მათ შორის ყველაზე ძვირადღირებულ რაონებში.

2. პროგრამა ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის მშენებლობისთვის სამუშაო ადგილების შექმნის მიზნით.[3]

სან-ფრანცისკო გახდა შეერთებული შტატების პირველი მთავარი ქალაქი, სადაც 1981 წელს მიიღეს პროგრამა, რომელიც აკავშირებს ოფისსა და საცხოვრებელ მშენებლობას, რომელიც შემდეგ (2001 წელს) გავრცელდა ნებისმიერი კომერციული უძრავი ქონების მშენებლობაზე ახალი სამუშაოების დასაკავებლად (სასტუმროები, საცალო ცენტრები) და ა.შ.). სან – ფრანცისკო აშშ – ს პირველი მსხვილი ქალაქი გახდა, რომელმაც 1981 წელს მიიღო პროგრამა, რომელიც აკავშირებს საოფისე და საცხოვრებელი სახლების მშენებლობას, რომელიც შემდეგ გავრცელდა ნებისმიერი კომერციული უძრავი ქონების მშენებლობაზე ახალი სამუშაო ადგილების შესაქმნელად (სასტუმროები, სავაჭრო ცენტრები და ა.შ.).

3. კონდომინიუმში [Condominium - საცხოვრებელი კორპუსის საკუთრების ფორმა, რომელშიც თითოეული ბინა არის ერთი მესაკუთრის საკუთრება, ხოლო საერთო ფართები (კიბე, დარბაზი, ეზო, ტექნიკური იატაკები და ა.შ.) ყველა ბინის მესაკუთრეს ეკუთვნის.]გადასვლის კოდექსი (San Francisco Municipal Code is current through Ordinance 24-21, File No. 201188, approved March 5, 2021, effective April 5, 2021.) და პროგრამა (Condo Conversion Below Market Rate Program). [3] სან-ფრანცისკოს მუნიციპალური კოდექსი [5] ზღუდავს არსებული საიჯარო შენაერთების გადაკეთებას კონდომინიუმად. მხოლოდ 6 ან ნაკლები საცხოვრებელი სახლის მქონე სახლების სრულად გადაცემა შესაძლებელია ამხანაგობებში. [ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობა (შემოკლებით „ბმა“) — მრავალბინიან სახლში მდებარე საცხოვრებელი და არასაცხოვრებელი, მათ შორის, კომერციული მიზნებისათვის გამოყენებული ფართობის მესაკუთრეთა გაერთიანება, შექმნილი საერთო ქონების მართვის, ექსპლუატაციისა და განვითარების მიზნით. ზოგიერთ ქვეყანაში ბმა წარმოადგენს იურიდიულ პირს, თუმცა საქართველოში მას ამგვარი სტატუსი არ გააჩნია].

4. კანონი სასტუმროების გადაცემის შესახებ.[6] კანონი მიღებულ იქნა 1979 წელს და მიზნად ისახავს საბიუჯეტო საქალაქო სასტუმროების შენარჩუნებას ერთი საცხოვრებელი ერთეულით და მათი ინდივიდუალური მფლობელებისათვის

საკუთრებაში გადასვლის შეზღუდვას ბინების შემდგომი გაყიდვის მიზნით.

ისევე, როგორც კალიფორნიაში, ვაშინგტონის შტატს აქვს სამართლებრივი მოთხოვნა, შეიმუშაოს ყოვლისმომცველი გეგმები და უფრო დეტალური განვითარების გეგმები ადგილობრივად განსახორციელებლად. ყოვლისმომცველი გეგმები მუშავდება და გათვლილია 20 წელზე, უნდა ითვალისწინებდეს მიწოდების საჭირო მოცულობას ქალაქის დაგეგმილი ზრდის შესაბამისად, მათ შორის მუნიციპალური საცხოვრებელი სახლებისთვის, ხელმოკლე ოჯახების საცხოვრებლად და სხვ.

დიდი ბრიტანეთი. ურბანული დაგეგმარების სფეროს ეროვნული საკანონმდებლო რეგულირება დადგენილია 1990 წელს მიღებული კანონით „ქალაქისა და ქვეყნის დაგეგმვის შესახებ“. [7]ამ კანონის შესაბამისად, რეგიონალური და ადგილობრივი ხელისუფლება ამტკიცებს გეგმებს, რომლებიც განსაზღვრავს მიწათსარგებლობის დეტალურ წესებს. ასეთი რეგულაცია უპირატესობას არ ანიჭებს ეროვნულ რეგულაციას, გარდა განსაკუთრებული შემთხვევებისა, როდესაც ეროვნული პოლიტიკა სხვას ითვალისწინებს. საცხოვრებელი ისეთი განსაკუთრებული შემთხვევაა. ეროვნული კანონი ავალდებულებს რეგიონალურ და ადგილობრივ ხელისუფლებას, უზრუნველყონ თავიანთი ურბანული დაგეგმვის გეგმები, უზრუნველყონ საცხოვრებელი სახლების საჭირო მიწოდება მოსახლეობის ყველა ჯგუფისათვის, მათ შორის ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი კონკრეტული საჭიროებების მქონე ადამიანებისთვის.

ლონდონის გეგმას აქვს საკუთარი საცხოვრებელი სახლების მშენებლობის სამიზნეები თითოეული ოლქისთვის, ქალაქის ზოგადი საჭიროებიდან გამომდინარე. სახელმძღვანელო პრინციპების თანახმად, საცხოვრებელი სახლების დანგრევის შემთხვევაში, ისინი უნდა შეიცვალოს იგივე ან მეტი სიმკვრივის შენობით ახალი ხელმისაწვდომი სახლებით. ასევე საჭიროა ისეთი ფორმების დაცვა, როგორცაა საერთო საცხოვრებლები, საცხოვრებელი სახლები მოკლევადიანი (90 დღემდე) ყოფნისთვის, თუ არ არსებობს შესაძლებლობა გაზარდოთ ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის მიწოდება დადგენილი სტანდარტების შესაბამისად. ადგილობრივმა ხელისუფლებამ მუდმივად უნდა ეძებოს შესაძლებლობები ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი

სახლებით უზრუნველყოფისათვის კერძო და შერეულ სამშენებლო პროექტებში. [8]

დასკვნა

საქართველოს ქალაქები შეიძლება კლასიფიცირდეს, როგორც ურბანული დაგეგმვის სუსტი პოლიტიკის მქონე ქალაქები, ურბანული განვითარების გაფართოების შეზღუდვების, შექმნის ურბანული განვითარების გარემოს ხარისხისა და ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით. რომლისთვისაც დამახიასიათებელია:

- ურბანული დაგეგმვის ინსტრუმენტების არ არსებობა დეველოპერებისთვის ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის შექმნის სტიმულირებისთვის.

- არ არსებობს, კერძო ინვესტორებისთვის საჯაროდ დატვირთვისთვის ლეგიტიმური ინსტრუმენტები, ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის შექმნის ვალდებულებებით.

- ადგილობრივ დონეზე ურბანული დაგეგმვისა და საბინაო პოლიტიკის კოორდინაციის არარსებობა

- ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის ურბანული დაგეგმარების მოთხოვნების არარსებობა

ძირითადი შემოთავაზებები:

- კონცეპტუალურად განისაზღვროს "ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის" კონცეფციის გათვალისწინებით დაბალი და დაბალი შემოსავლის მქონე ოჯახებისთვის მისი საკუთრების შესაძლებლობისა და საკუთრების ფორმის შესახებ (გრძელვადიანი საიჯარო საცხოვრებელი)

- საბინაო პოლიტიკის განვითარების ფარგლებში, განსაკუთრებული პრიორიტეტი არის ხელმისაწვდომი გასაქირავებელი საცხოვრებელი სახლების მხარდაჭერა (სოციალური საიჯარო ხელშეკრულების თანახმად, პრივატიზაციის უფლების გარეშე, ნაქირავები სახლები სოციალური გამოყენებისთვის და ა.შ.)

- შეზღუდული ბიუჯეტის პირობებში სახსრების გამოყენების ეფექტურობის გაუმჯობესება საცხოვრებლის ხელმისაწვდომობის სუბსიდირებისთვის - თანხების წილის გაზრდა დაბალი და დაბალი შემოსავლის მქონე ოჯახების დასახმარებლად (საშუალო დონის ქვემოთ)

- ურბანული დაგეგმარების მარეგულირებელი ინსტრუმენტების შემდგომი განვითარება საცხოვრებელი პოლიტიკის განსახორციელებლად, მათ შორის ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის შექმნა, დეველოპერებისთვის ურბანული დაგეგმარების სტიმულირების მეთოდების დანერგვა ხელმისაწვდომი საცხოვრებლის შექმნის მიზნით.

- მუნიციპალიტეტების უფრო მეტი უფლებამოსილების გაცემა ურბანული დაგეგმარების სფეროში და ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი სახლების შექმნა, მათ შორის მიწის ნაკვეთის ნაწილის მიღების უფლების ჩათვლით სპეციალური გადასახადების / შენატანების სახით (ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის, მშენებლობის ნებართვის მისაღებად ან სხვა)

ურბანული დაგეგმარების რეგულირების მოწესრიგებული მოდელის ფარგლებში ურბანული განვითარებაში ხელმისაწვდომი ბინების პრობლემის გადაჭრის მაგალითი იქნება ახლად აშენებულ კორპუსებში ხელმისაწვდომი ბინების წილის საკანონმდებლო რეგულირება.

ლიტერატურა

References:

1. Glossary of Zoning Terms. Arts Bonus (see Incentive Zoning) <http://www1.nyc.gov/html/dcp/html/zone/glossary.shtml#use>
2. Furman Center for Real Estate and Urban Policy, “Buying Sky: The Market for Transferable Development Rights in New York City” (2013).
3. Jobs-Housing Linkage Program (JHLP) <http://administrative.sanfranciscocode.org/61/61.12/> <http://sfmohcd.org/jobs-housing-linkage-fee-schedule%20>
4. Condo Conversion Below Market Rate Program. <http://sfmohcd.org/condo-conversion-bmr-ownership-program>
5. San Francisco Municipal Code is current through Ordinance 24-21, File No. 201188, approved March 5, 2021, effective April 5, 2021. San Francisco Subdivision Code Sections 1341 and 1385 https://codelibrary.amlegal.com/codes/san_francisco/latest/overview
6. The Residential Hotel Unit Conversion and Demolition Ordinance <http://sfdbi.org/hco>
7. Town and Country Planning Act 1990 https://en.wikipedia.org/wiki/Town_and_Country_Planning_Act_1990
8. Policy 3A.8 Negotiating affordable housing in individual private residential and mixed-use schemes.

რეცენზენტი: პროფესორი მარიამ ცაცანაშვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Ketevan Khardziani

Experience in regulating inclusive urban planning in foreign countries

Summary

The article describes the foreign practice of regulating inclusive urban planning - urban planning regulation, which aims to create an inclusive urban space. The peculiarity of regulating the issuance of "bonuses" for construction in exchange for affordable housing and other public welfare is analyzed.

Keywords: Regulation of urban planning, Creation of inclusive urban space, Provision of affordable housing.

Reviewer: Professor Mariam Tsatsanashvili, Georgian Technical University.

Кетеван Харdziани

Опыт регулирования инклюзивного городского планирования в зарубежных странах

Резюме

В статье описывается зарубежная практика регулирования инклюзивного городского планирования - градостроительное регулирование, направленное на создание инклюзивного городского пространства. Анализируется особенность регулирования выдачи «бонусов» на строительство в обмен на доступное жилье и другие общественные блага.

Ключевые слова: Регулирование городского планирования, создание инклюзивного городского пространства, предоставление доступного жилья.

Рецензент: Профессор Мариам Цацанашвили, Грузинский технический университет.

Ирина Чистякова, Инна Кривдина, Валентина Бабина
Кросс культурная коммуникация и ее влияние на международные переговоры

Отличительными особенностями конца XX начала XXI века являются интернационализация и глобализация. Вместе с тем в международное сотрудничество включаются носители различных культур, появляется большое количество речевых контактов, ускоряются темпы общения и коммуникации.

В данной статье анализируется влияние кросс культурной коммуникации на поведение сотрудников в представительствах всего мира, обращается внимание на ведение международных переговоров, разрешение конфликтных ситуаций, когда дипломаты являются представителями различных культур.

Ключевые слова: *культура, кросс культурная коммуникация, международные переговоры, переговорный процесс, конфликт, международное сотрудничество, дипломатический протокол, дипломатический этикет.*

Актуальность темы: Сегодня международные связи объединяют компании практически во всех странах мира. И у каждого государства своя политическая ситуация, своя история, свои традиции, своя культура; у каждой компании, в свою очередь, свой устав и свои требования к партнерам и персоналу. Все это вызывает серьезные осложнения и трудности для развития международных связей.

Международные контакты Украины с зарубежными государствами также получают все большее развитие. Они охватывают весь спектр межгосударственных отношений: политические, экономические, гуманитарные, военно - и научно-технические, консульские и другие. Ежегодно в нашей стране принимают сотни иностранных делегаций на уровне глав государств, правительств, министров иностранных дел, министерств и ведомств, представителей международных организаций и деловых кругов. И наоборот – представители нашей страны осуществляют интенсивные визиты за границу. Под кросс культурными коммуникациями понимается общение и взаимодействие людей – представителей различных культур.

Актуальность выбранной темы обусловлена расширением международных связей, и как следствие, развитием межнационального общения. В современных условиях глобализации, когда развитие всемирной интеграции затронуло все сферы деятельности, международные контакты становятся все более тесными, а практика международных переговоров становится все более интенсивной. В связи с этим нельзя недооценивать роль кросс-культурных аспектов.

Таким образом, появление новых компаний и активное вовлечение в бизнес, действующих на международном рынке компаний, необходимость переговорных процессов, для решения вопросов бизнеса и политики, урегулирования конфликтов – всё это актуализирует проблематику изучения национальных стилей ведения переговоров, требует знаний культурных особенностей других стран, так как от них зависит эффективность переговорного процесса.

Анализ степени изученности проблемы:

Исследованием коммуникативной компетентности занимались: Т. Бутенко, И. Данченко, Н. Завиниченко, А. Касаткина, И. Козубовская, А. Краевская, С. Макаренко, В. Назаренко, Н. Тимофеева, А. Хомяк, В. Черевко и др.. Л. Г. Почебут уделяла большое внимание этим вопросам разработала теорию межкультурной коммуникативной компетентности как психологической предпосылки конструктивного взаимодействия представителей различных культур.

Среди классических работ зарубежных исследований коммуникативной компетентности с точки зрения теории коммуникации и культурологии следует отметить труды: L. Bachman, M. Canale, N. Chomsky, K. Foss, O. Argie, J.Koester, D. O’Hair, A. Palmer, G. Rickheit, H. Widdowson, C. Sabee и др. Также в западной литературе очень тщательно эти вопросы изучали такие ученые, как Г. Хофстед, Ф. Тромпенаарс, С. Ронен, Р. Мид, Э. Шейн, М. Портер, Ф. Лютенс.

Если говорить о переговорном процессе, о его роли, значении и влиянии традиционно национального стиля, то необходимо обратить внимание на труды лорда Актона, Э. Ренана, О. Бауэра, Г. Лебона.

Вместе с тем, проблема формирования коммуникативной компетентности и сегодня остается актуальной, поскольку ее повышение во всех сферах жизнедеятельности в конечном результате означает: рационализацию механизмов управления обществом; утверждения диалога в качестве приоритетной формы общения, как единого способа решения глобальных проблем «цивилизационных вызовов»; культуру ведения профессиональных и международных переговоров во всех сферах; формирование моральной, духовной личности путем расширения уровня ответственности и свободы, в которых личность ищет свои жизненные смыслы.

Цель данной статьи: обосновать важность развития коммуникативных навыков ведения переговоров, исследовать современное влияние кросс культурной компетентности на особенности коммуникации при ведении международных переговоров и спрогнозировать дальнейшие пути развития.

Изложение основного материала. Культура в сегодняшнем контексте отличается от традиционного, более своеобразного определения, используемого, в частности, в западных языках, где это слово часто подразумевает изысканность.

Также необходимо определиться, что же такое коммуникативная компетентность.

Способность человека адекватно отвечать на разнообразные проблемные ситуации, с которыми он сталкивается в процессе общения с другими людьми, это и есть коммуникативная компетентность.

Межкультурная коммуникативная компетентность выражается в позитивном отношении, толерантности и доверии, знании принципов и правил межкультурной коммуникации, умения понимать и взаимодействовать с представителями различных культур.

Формирование межкультурной коммуникативной компетентности предполагает получение знаний о своей и других культурах (языке, истории, искусстве, литературе, архитектуре, мифологии и фольклоре, религии и пр.). Однако знаний о культурных особенностях недостаточно, необходимо также развитие умений, навыков, специфической способности к общению с представителями других народов и культур.

К числу наиболее эффективных принципов кросс культурного взаимодействия мы относим: информированность о культуре делового партнера, готовность вступить в диалог, установление отношений доверия и взаимоуважения, навыки понимания и интерпретации других культур, принятие дивергентности и равнозначности деловых культур.

Культура же - это убеждения, ценности, образ мышления и обычаи определённой общности людей. Она включает в себя модель поведения и нормы этой общности - правила, предположения, восприятия, а также логику и рассуждения, характерные для данной группы. По сути, каждый из нас воспитан в системе убеждений, которая настолько сильно влияет на наши индивидуальные взгляды, что мы не всегда можем объяснить или даже понять ее влияние. Мы похожи на других представителей нашей культуры, и поэтому мы приняли решение и пришли к общему мнению о том, что уместно, а что неуместно. По сути, все, что мы делаем, было сформировано культурой, в которой мы выросли. Именно культура личности включает в себя самые разные вещи - как мы едим, играем, одеваемся, работаем, думаем, взаимодействуем и общаемся. Точно так же человек, находясь в другой стране должен определиться ее культурными влияниями, изучить традиции, манеры и стили

поведения, присущие данной стране. Эти культурные особенности влияют на то, как мы думаем и общаемся.

С развитием общества меняются и ценности, глобализация и конвергенция новых технологий и коммуникационных структур способствуют формированию более широкой международной потребительской культуре и ценностям.

Ценность является не свойством какой-либо вещи, а сущностью и одновременно условием полноценного бытия объекта. Ценности определяют изнутри, из глубин индивидуальной и социальной жизни то, что мы называем культурой народа и общества. По мнению Г. П. Выжлецова [1], культура сохраняет единство нации, государства и общества, поскольку она определяется степенью осуществления ценностей и их реализацией во всех сферах человеческой жизнедеятельности. Через это культура каждой страны является первичной к ее экономике, политике, праву и морали [2].

Первоначальное формирование культурных констант, безусловно, определялось географическими и природно-климатическими характеристиками районов компактного проживания национальных сообществ, и эти особенности сохраняют свое важное значение даже сегодня: национальные характеристики представителей Юга и Севера, особенности поведения населения Востока или Запада. Но под влиянием политических, экономических, религиозных, социальных и других процессов исторического развития отдельных наций, становления и эволюции национальных государств, эти культурные константы существенно менялись. На эту динамику, в свою очередь, влияли результаты межнационального взаимодействия: происходило взаимопроникновение культур, особенно тех наций, которые проживают в одном регионе [3].

Каждой национальной культуре соответствует определенная, только ей присущая система ценностей. Каждое новое поколение, перенимает ценности и убеждения предыдущего, воспроизводит культурное наследие своей страны. При этом передаются не только поведенческие стереотипы, а способы и модели управления, отличающие одну страну от другой. Именно по этим признакам можно определить ту или иную модель деловой культуры страны [4].

Различия между различными культурными группами или подгруппами, даже если они говорят на одном языке, могут создать проблемы и значительно затруднить понимание друг друга.

По мере того как глобализация сблизила мир, деловые отношения между представителями разных культур происходят ежедневно. Одним из проявлений навыков межкультурного общения сегодня выступает политика культурной дипломатии. Ведь она обладает

незаурядным спектром возможностей влиять на вопросы безопасности, формирования международного имиджа, успешного ведения переговоров, стимулирования развития культуры и экономики, укрепления национальной идентичности, продвижения системы демократических ценностей и тому подобное.

В то же время, культурная дипломатия как политика не должна ограничиваться задачами исключительно сферы внешнеполитических отношений. Оперативно реагируя на культурные запросы общества, она участвует в его формировании, осмыслении собственного опыта и планировании будущего. Собственно, культурная дипломатия может и должна быть составляющей культурной политики государства, но только в том случае, если та отвечает актуальным потребностям социума.

Не существует двух национальностей, которые бы видели мир одинаково. В этой связи необходимо обратить внимание, что кросс культурная коммуникация в самом широком смысле относится к тому, как и почему мы так думаем и действуем.

Большая часть проблем в любом межкультурном взаимодействии проистекает из наших ожиданий. Проблема в том, что всякий раз, когда мы имеем дело с людьми из другой культуры - будь то в нашей стране или во всем мире, - мы ожидаем, что люди будут вести себя так же, как мы, и по тем же правилам.

Осведомленность о культуре иного государства чаще всего означает понимание ценностей и взглядов другой культуры. Наши культурные ориентиры, сформированные нашим образованием, религией или социальной структурой, также критически влияют на деловые взаимодействия. Изучая культуры, очень важно помнить, что все культуры постоянно развиваются. Когда мы говорим «культурный», мы не всегда имеем в виду людей из разных стран.

Таким образом, каждая группа людей имеет свою уникальную культуру, то есть свой образ жизни, ценности, убеждения и образ мышления.

Это не означает автоматическое принятие, это просто означает понимание мировоззрения другой культуры и того, как ее история, экономика и общество повлияли на то, что думают люди другого государства. Понимание, позволяющее правильно интерпретировать чьи-то слова и действия, означает, что мы можем эффективно с ними взаимодействовать.

Конфуций сказал следующее о культурных пересечениях: «Люди сближаются друг с другом по своей общей природе, но привычки и обычаи разделяют их».

Переговоры всегда были самым важным инструментом дипломатии. Институционализация культурной дипломатии является важным условием формирования политики кросс культурной коммуникации которая, с одной стороны, будет влиять на вопросы национальной безопасности и международного имиджа, а с другой – откроет перспективы социально-культурного и экономического развития государства, положительно скажется на внутренней политической стабильности, способности видеть и планировать будущее. Одной из основных особенностей переговоров является то, что их участники находятся в непосредственном взаимодействии друг с другом и во взаимной зависимости.

Переговоры через национальные и культурные границы создают дополнительные проблемы для их участников. Еще раз обращая внимание на то, что все мы - продукт культуры и географических регионов, в которых мы выросли и живем. Культура создает предубеждения в нашем восприятии, мотивации, интересах и стратегиях, что может привести к множеству конфликтов в процессе переговоров. Аспекты культуры, которые могут повлиять на переговоры, включают язык, диалект, социальные нормы, деловой этикет, религию, ценности, кухню, гигиену, комфорт и личные предпочтения. На международные переговоры также часто влияют исторические события, национализм, правовые ограничения, тарифы, географическая удаленность, топографические условия, многосторонние союзы и политические конфликты.

Если принять во внимание тот факт, что переговоры с нашими соотечественниками не являются легкой задачей из-за многих индивидуальных различий, было бы разумно предположить, что переговоры с иностранцами могут быть еще более трудными. То, как мы воспринимаем и создаем свою собственную реальность, может полностью отличаться от образа мышления, поведения и чувств нашего двойника. К сожалению, знания любого иностранного языка недостаточно, чтобы, столкнувшись с такой проблемой решить её.

Язык - это совокупность кодов, используемых в коммуникации, которые, если они не используются эффективно, могут выступать в качестве барьера для установления понимания и доверия. Нам нужны более эффективные инструменты, и самое главное - это знание всех факторов, которые могут повлиять на ход разбирательства. Разные нации и народности, как правило, имеют своеобразный национальный характер, который влияет на тип целей и процессов, которые общество преследует в переговорах. Вот почему уточнение и понимание культурных различий жизненно важно для успешной работы в межкультурной коммуникации [15]. Поскольку мы очень хорошо

понимаем, что наши партнеры могут видеть многие вещи по-другому, мы, учитывая это, менее склонны делать негативные предположения и более склонны добиваться прогресса в переговорах. Также не лишним было бы создание механизма, который мог бы контролировать государства, имеющие авторитет и, используя его, влияющие на переговорный процесс и внедрение технических средств для увеличения эффективности переговоров.

Необходимо обратить внимание, что даже взгляд на переговоры может различаться в разных культурах. Например, в западных культурах переговоры рассматриваются как бизнес, а не как социальная деятельность, но в других культурах первым шагом в переговорах является установление доверительных отношений. Также важно помнить, что означает согласие в разных культурах. Например, в Китае кивок головы не означает, что китайский партнер соглашается с тем, что вы предлагаете, а просто то, что они слушают и следят за тем, что вы говорите.

Вообще, умение эффективно вести переговоры – сложная вещь, которая требует определённых навыков: необходимо знать, как проводить переговоры, следуя какому алгоритму, как избежать ошибок, обладание умением внимательно слушать, стараться понять аргументы оппонента. Правильно учитывать и применять знания и навыки кросс культурной коммуникации – использовать и понимать мимику, жесты, позы, интонации, способность к работе в соответствии с нормами и традициями других стран. Также, одним из наиболее важных навыков является умение ставить вопросы, слушать и слышать собеседника. Правильно поставленные вопросы помогают получить с противоположной стороны ценную информацию, а также проверить различные варианты, которые рассматривались при подготовке к переговорам.

Механизмом реализации принципов международного общения является дипломатический протокол, стандарты которого были закреплены Венской конвенцией 1961 года. Среди множества определений дипломатического протокола можно выделить следующее: “совокупность общепринятых правил и традиций, соблюдаемые правительствами, департаментами иностранных дел, дипломатическими представителями, служащими и другими должностными лицами в международных отношениях”. Это определение является наиболее полным и отражает суть протокольной международной деятельности. Со временем слово протокол стало употребляться для обозначения дипломатического этикета.

Стандарты дипломатического протокола не были “изобретены” или разработаны отдельной страной или командой дипломатов — они были результатом давних отношений между государствами.

Протокольные практики делятся на официальные (государственные, дипломатические) и деловые. Государственный протокол регулирует отношения, происходящие на национальном уровне, сферами дипломатического протокола являются международные отношения. В последнее время на первый план выходят проблемы применения делового протокола, регулирующего отношения в деловой среде с помощью правил и стандартов, разработанных в международной и национальной практике ведения переговоров. Немало важной составляющей в международном сотрудничестве является деловой этике. В целом подтверждено, что недостаток знаний в сфере делового этикета влияет на репутации компаний и негативно сказывается на финансовых результатах. При этом, чаще всего ошибки в деловом этикете совершают китайцы (67 %), за которыми следуют итальянцы (65%), американцы (58 %), немцы (56 %) и испанцы (52 %) [7].

Таким образом, для поддержки эффективного взаимодействия на высоком уровне используются навыки ведения дипломатического протокола и этикета. Изучив международные правила вежливости, формальные нормы общения и церемониальные обычаи, которым следует следовать на официальных мероприятиях, мы получаем практическое представление о тонких взаимодействиях, которые улучшат качество ведения переговоров в самых разных условиях.

Учитывая международную обстановку в мире и, в частности, в Украине, необходимо обратить внимание на то, что частью жизни являются конфликты и они могут возникнуть в любой момент. Для дипломатов и государственных деятелей, переговоры - это также путь от конфликта к урегулированию конфликта, способ мирного разрешения возникших конфликтных противоречий и урегулирование конфликтов путем взаимодействия сторон с целью нахождения взаимоприемлемых решений и письменного оформления достигнутых соглашений, возможность объединить расходящиеся интересы в общее решение в интересах всех вовлеченных сторон. Это, конечно, идеальный подход к переговорному процессу, и необходимо уметь регулировать препятствия и ограничения, которые часто подрывают эффективность переговорного процесса, меняя ход переговорного процесса в ущерб вовлеченным сторонам.

Выводы: Итак, результаты анализа нашего исследования позволяют сделать следующие выводы:

культурная дипломатия как инструмент «мягкой силы» признается все более актуальным направлением государственной политики в связи с необходимостью оперативно решать вопросы национальной безопасности, позитивного международного имиджа, налаживания глобальных коммуникаций.

На основе результатов кросс-культурных исследований, проведенных в многонациональных корпорациях, предложен ряд методик и соответствующие типологии мировых бизнес культур.

В каждой стране свои правила ведения переговоров. Перед переговорами за границей необходимо изучить нормы этой культуры. Непонимание культуры человека или группы людей, с которыми вы ведете переговоры, может быть серьезной ошибкой.

Поэтому очень важно придерживаться следующих принципов:

- соблюдать честность во время переговоров, выполнение своих обещаний и отношение к другим так, как вы хотели бы, чтобы относились к вам, - все это помогает вам вести переговоры этично;

- узнать как можно больше о культуре других участников и усвоить ключевые моменты кросс культурной коммуникации;

- обязательно иметь в виду, что согласие (например, кивание головой вверх и вниз или ответ «да, да») не может означать одно и то же во всех культурах;

- переговоры обычно происходят во время каких-то важных процессов, и обладание проницательными навыками отрицания может быть очень необходимым инструментом;

- ключевым компонентом переговоров является наличие альтернативы «согласовываемому соглашению»;

- во время переговоров важно не допускать множества типичных ошибок. Эти ошибки могут включать принятие первого предложения, позволение собственному эго встать на пути, нереалистичные ожидания в отношении результата переговоров, чрезмерная эмоциональность во время процесса или отягощение предыдущими неудачами и повторение прошлого.

Таким образом, при проведении международных переговоров необходимо учитывать кросс-культурные особенности стран, важно помнить, что во многих культурах существуют предпочтительные методы разрешения конфликтов и переговоров. Подготовка к переговорам с иностранными партнерами увеличивает эффективность переговорного процесса и снижает риски недопонимания и срыва сделки. Партнеры должны понимать культурные особенности других, чтобы лучше ориентироваться в том, что в противном случае могло бы превратиться в беспорядочную ситуацию. Кроме того, необходимо понимать концепцию культурных выражений, которые могут быть

поняты только человеком, принадлежащим к определенной культуре. В кросс-культурной коммуникации невозможно достичь реального успеха без соблюдения культурных норм и традиций каждой страны в процессе общения.

Литერатура

References:

1. Выжлецов Г. П. Аксиология культуры. – СПб.: Издательство С.-Петербургского университета, 1996. с. 64-65.
2. Выжлецов Г. П. Креативность культуры: ценность и отчуждение. «Теория культуры», СПбГУ, 2014. с. 82-93.
3. Ведение международных переговоров: Учебное пособие / Под ред. С. Г. Шеретова. Алматы: Данекер, 2004. 287 с.
4. Ведение переговоров. Стратегии и тактики: учебное пособие / Под ред. М. Г. Власовой. СПбГУ, 2012. 217 с.
5. Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении / Ю. М. Жуков. – М., 1998. – 250 с.
6. Индина Т. А. Особенности международного делового этикета // СЕО 2.0. 2016.
7. Названы главные ошибки в деловом этикете. Исследование компании Booking.com. [Сайт] URL: <http://style.rbc.ru/guide/travel/571637f79a79472acdb345af> (дата обращения 20.04.2021).
8. О способах ведения переговоров с государями: Научное издание / Под ред. Ф. Кальера. Перевод с французского и комментарии Л. А. Сифуровой. М.: Гендальф, 2000. 316 с.
9. Спэнгл М. Решение проблем в разном контексте / пер. с англ. / М. Спэнгл. – Х. : Гуманитарный Центр, 2009. – 592 с.
10. Столкновение культур: Путеводитель для всех, кто делает бизнес за границей: Учебное пособие / Под ред. Р. Льюис. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. 640 с.
11. Технология ведения переговоров : Учебное пособие / Под ред. М. М. Лебедевой. М.: Аспект Пресс, 2010. 192 с.
12. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА, 1998. с. 507.
13. Четыре типа корпоративной культуры: Учебник / Под ред. Ф. Тромпеарс, Ч. Х. Тернер. Пер. с англ. Минск: Поппури, 2012. 488 с.
14. Язык тела. Как понять иностранца без слов: Учебное пособие / Под ред. Дж. Фаста, Э. Холла. М.: Вече, 1995. 432 с.

15. Camille Passler Schuster, Michael J Copeland Global business: Planning for sales and negotiations // Harcourt College Pub, 1996. 102 p.
16. Camille Passler Schuster, Michael J Copeland Cross-cultural communication: Issues and implications // International business negotiations, 1996. p. 131-152.
17. Camille Passler Schuster, Michael J Copeland Cultural theory in use: the intersection of structure, process and communication in business practice Journal of Public Affairs: An International Journal 8 (4), 2008. 261-280

Рецензент: Анна Панченко, кандидат наук по государственному управлению, доцент кафедры «Публичного управления и регионалистики» Одесского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины.

ირინა ჩისტიაკოვა, ინა კრივდინა, ვალენტინა ზაბინა
კროსკულტურული კომუნიკაცია და მისი გავლენა საერთაშორისო მოლაპარაკებებზე

რეზიუმე

XX ბოლოსა და XXI საუკუნის დასაწყისის განსაკუთრებულ თავისებურებებს წარმოადგენს ინტერნაციონალიზაცია და გლობალიზაცია. ამავდროულად, საერთაშორისო თანამშრომლობაში ერთვებიან სხვადასხვა კულტურის მატარებლები, ჩნდება მეტყველებითი კონტაქტების დიდი რაოდენობა, ჩქარდება კომუნიკაციისა და ურთიერთობის ტემპი.

მოცემულ სტატიაში გაანალიზებულია კროსკულტურული კომუნიკაციის გავლენა მსოფლიოს წარმომადგენლობითი მისიების თანამშრომლების ქცევაზე, ყურადღება ექცევა საერთაშორისო მოლაპარაკებების წარმართვას, კონფლიქტური სიტუაციების მოგვარებას, როდესაც დიპლომატები სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლები არიან.

საკვანძო სიტყვები: კულტურა, კროსკულტურული კომუნიკაცია, საერთაშორისო მოლაპარაკებები, მოლაპარაკებების პროცესი, კონფლიქტი, საერთაშორისო თანამშრომლობა, დიპლომატიური ოქმი, დიპლომატიური ქცევის ეტიკეტი.

რეცენზენტი: ანა პანჩენკო, სახელმწიფო მართვის მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო

მართვის ეროვნული აკადემიის ოდესის საჯარო მართვისა და „რეგიონალისტიკის» კათედრის დოცენტი.

Irina Chistyakova, Inna Krivdina, Valentyna Babina
Cross-cultural communication and its impact on international negotiations

Summary

The distinctive features of the late XX-early XXI century are internationalization and globalization. At the same time, international cooperation involves speakers of different cultures, a large number of speech contacts appear, and the pace of communication and communication accelerates.

This article analyzes the influence of cross-cultural communication on the behavior of employees in representative offices around the world, draws attention to the conduct of international negotiations, the resolution of conflict situations when diplomats are representatives of different cultures.

Keywords: culture, cross-cultural communication, international negotiations, negotiation process, conflict, international cooperation, diplomatic protocol, diplomatic etiquette.

Reviewer: Hanna Panchenko, Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration and Regional Studies of the Odessa Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

დავით ლელაძე, ვლადიმერ სვანაძე
ორგანიზაციებში კიბერუსაფრთხოებისა და ინფორმაციული
უსაფრთხოების მართვის გამოწვევები და გადაჭრის გზები

ინტერნეტ ტექნოლოგიების სწრაფმა განვითარებამ და გლობალურად არსებულმა ვითარებამ, დააჩქარა ორგანიზაციებში ციფრული ტრანსფორმაციის დანერგვის პროცესზე მოთხოვნილების გაზრდა. ციფრული ტრანსფორმაციის შემადგენელი ტექნოლოგიური კომპონენტები უადვილებს ორგანიზაციებს საქმიანობას, თუმცა ამავდროულად აუცილებელია, რომ მოხდეს ბალანსის შენარჩუნება ტექნოლოგიურ ინოვაციებსა და კიბერუსაფრთხოებას შორის, რადგან მაქსიმალურად იქნეს დაცული ორგანიზაციების საქმიანობა კიბერსივრცეში.

ციფრული ტრანსფორმაციის დანერგვის პროცესში ჩართული არის ორგანიზაციების როგორც მაღალი რგოლის მენეჯმენტი, ისე ინფორმაციული უსაფრთხოების მენეჯერები, კიბერუსაფრთხოების სპეციალისტები და სხვა სტრუქტურული ერთეულების წარმომადგენლები. ეს არის აუცილებელი, რადგან ციფრული ტრანსფორმაცია არის კომპლექსური პროცესი და მსგავსი ერთობლივი ჩართულობა ხელს უწყობს ციფრული ტრანსფორმაციის ფარგლებში კიბერუსაფრთხოების სტრატეგიისა და პოლიტიკის შემუშავებას, მოცემული მიმართულებით პროცესის სწორ დაგეგმვას.

ფაქტიურად, ციფრული ტრანსფორმაცია არის ის ინოვაციური მიდგომა, რაც უზრუნველყოფს ორგანიზაციების სრულ ან ნაწილობრივ გაციფროვნებას და, რაც თავის მხრივ სერიოზული გამოწვევაა ორგანიზაციებში კიბერუსაფრთხოების სწორად მართვის დანერგვის პროცესისთვის, რომელიც თანხვედრასა და შესაბამისობაში უნდა მოდიოდეს ციფრული ტრანსფორმაციის სხვა თითოეულ მიმართულებასთან.

საფრთხეების შემცველი სულ უფრო რთული პირობების გათვალისწინებით, ბევრი ორგანიზაციისთვის კიბერუსაფრთხოების ეფექტური მმართველობის დანერგვა და განვითარება წარმოადგენს დიდ სირთულეს.

როგორც კვლევები და ორგანიზაციების შეფასებები აჩვენებს, ბევრი ორგანიზაცია ცდილობს გაითვალისწინოს

კიბერუსაფრთხოების მმართველობის შემდეგი ხუთი ფუნდამენტალური პრობლემა:

1. კიბერუსაფრთხოების სტრატეგია და მიზნები. სანამ განისაზღვრება სტრატეგია და მიზნები, მაღალი რგოლის მენეჯმენტმა რეალურად უნდა შეაფასოს რისკების მართვის მიმართ თავისი მიდგომა. სტრატეგია უნდა იყოს მაღალი დონის დოკუმენტი, რომელიც წარმოადგენს ორგანიზაციების გზამკვლევს რისკების მართვის შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების მიმართ. კიბერუსაფრთხოების სტრატეგიისა და მიზნების საბოლოო განსაზღვრის შემდეგ, აუცილებელია განხორციელდეს იმპლიმენტაცია მთელი ორგანიზაციის მასშტაბით;

2. სტანდარტიზირებული პროცესები. ორგანიზაციებში არსებული და დამტკიცებული სტანდარტიზირებული პროცესების შესრულების გარეშე, შეუძლებელია ორგანიზაციებმა უზრუნველყონ ნორმალური ფუნქციონირება და მიაღწიონ ეფექტურობას, ხარისხიანობასა და თანმიმდევრულობას;

3. აღსრულება და ანგარიშვალდებულება. აუცილებელია არსებობდეს პროცესები, რაც ხელს შეუწყობს მოთხოვნების დაცვის უზრუნველყოფას. წინააღმდეგ შემთხვევაში კიბერუსაფრთხოების პროგრამები გახდება შეუსაბამო საერთო პროცესებთან, იქნება არათანმიმდევრული, მოთხოვნები იქნება იგნორირებული და მოხდება სისტემის ჩამოშლა;

4. მაღალი რგოლის მხრიდან ზედამხედველობისა და კონტროლის განხორციელება. კიბერუსაფრთხოების პროცესების მართვა არის ორგანიზაციების მაღალი რგოლის მენეჯმენტის საზრუნავი და მათი პრეროგატივა. სწორედ, ეს არის გადაწყვეტილების მიღები რგოლი და მათი მხრიდან სწორი გადაწყვეტილების მიღება ზე არის დამოკიდებული ორგანიზაციის კეთილდღეობაც;

5. აუცილებელი რესურსები. მაღალი რგოლის მენეჯმენტმა უნდა მოახდინოს ყველა იმ აუცილებელი რესურსით უზრუნველყოფა, რაც აუცილებელია კიბერუსაფრთხოების მართვის სისტემების ეფექტურად დანერგვისთვის და მისი მოთხოვნების დაცვისთვის.

საკვანძო სიტყვები: ინტერნეტ ტექნოლოგიები, ციფრული ტრანსფორმაცია, კიბერუსაფრთხოება, ინფორმაციული

უსაფრთხოება, ინოვაციური მიდგომები, რისკების შეფასება, საფრთხეები, სტანდარტები, ანგარიში, ვალდებულება, აუცილებელი რესურსი

უსაფრთხოების მართვა არის პროცესი, რომელიც საშუალებას იძლევა თავის კონტროლს დაუქვემდებაროს ის შიდა და გარე საფრთხეების მართვა, რაც ხელს უშლის ორგანიზაციების ნორმალურ ფუნქციონირებას. ორგანიზაციების უსაფრთხოების მართვაში ასევე იგულისხმება მოქმედებათა ეფექტური კოორდინაცია, რომელიც მიმართულია რისკების მაქსიმალურ შემცირებაზე, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს ორგანიზაციების მაქსიმალურ უსაფრთხოებას. ყოველივე ეს კი ხელს უწყობს ორგანიზაციების როგორც შიგნით, ისე გარეთ ინფორმაციის უსაფრთხოდ გადაცემასა და შესაბამისი სწორი გადაწყვეტილებების მიღებას. გარდა ამისა, ორგანიზაციების უსაფრთხოების ერთ ერთ მთავარ კომპონენტად შეიძლება განვიხილოთ თითოეული თანამშრომლის პასუხისმგებლობა, და უსაფრთხოების შესახებ გადაწყვეტილება უნდა მიიღებოდეს ორგანიზაციების მმართველობის ყველა დონეზე. ამისთვის კი აუცილებელია, რომ მაღალი რგოლის მენეჯმენტი სწორად აფასებდეს რისკებს, რათა სწორად იქნეს დანერგილი რეგულაციები და წესები ორგანიზაციების შიგნით.

ზოგადად, უსაფრთხოების მიმართულებით განხილულ უნდა იქნას ის პრობლემები, რასაც ორგანიზაციები აწყდებიან თავისი საქმიანობის პროცესში, და უნდა შეირჩეს ის მიდგომები, რომლებიც ორგანიზაციისთვის არის შესაფერისი. ეს მნიშვნელოვანია, რადგან უსაფრთხოების პროცესების დანერგვა თავისთავად არ ნიშნავს, რომ უსაფრთხოება სრულად იქნება უზრუნველყოფილი. უსაფრთხოების შერჩეული მიდგომები უნდა შეესაბამებოდეს ორგანიზაციების მმართველობისა და ფუნქციონირების აქტს, უნდა იყოს ჩამუჯდარი ერთიან მმართველობით სისტემაში, და ფუნქციონირებდეს კომპლექსურად სხვა ორგანიზაციულ - სტრუქტურული ერთეულების პარალელურად. ყოველივე ამასთან ერთად კი აუცილებელია, უსაფრთხოების მიმართულება აფასებდეს როგორც შიდა, ისე გარე რისკებს, რაც ორგანიზაციების ნორმალური ფუნქციონირებისთვის წარმოადგენს საფრთხეს, და ამის

გათვალისწინებით, ახდენდეს შესაბამისი წესებისა და რეგულაციების დანერგვას, რისი შესრულებაც იქნება აუცილებელი ვალდებულება მართვის ყველა დონისთვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ამა თუ იმ საფრთხის თავიდან აცილების მიზნით, თანამშრომლები შეეცდებიან იმოქმედონ დამოუკიდებლად საკითხისადმი თავის არაკომპეტენტური მიდგომის ფარგლებში, რაც საბოლოოდ ზიანს მოუტანს ორგანიზაციების ნორმალურ ფუნქციონირებას.

უსაფრთხოების მიმართ უნივერსალური მიდგომა არ არსებობს. ორგანიზაციების შიგნით მიღებული ის მიდგომები, რამაც უნდა უზრუნველყოს ორგანიზაციების უსაფრთხო ფუნქციონირება, იქნება სხვასხვა. კერძოდ, ერთის მხრივ ორგანიზაციების მიერ შესაძლებელია მიღებულ იქნეს უსაფრთხოების ფორმალიზებული მიდგომა მკვეთრად განსაზღვრული როლებითა და ბიზნეს პროცესებით, და მეორეს მხრივ, ორგანიზაციებმა შეიძლება აირჩიოს მართვის უფრო არაფორმალური მიდგომა, რაც გულისხმობს უსაფრთხოების კონტროლსა და გადაწყვეტილების მიღებას. არსებობს კითხვები, რაც მოითხოვს პასუხის გაცემას და, რაც ეხმარება ორგანიზაციებს თუ რამდენად ფორმალური უნდა იყოს გადაწყვეტილებები და მიდგომები, კერძოდ:

- რამდენად დიდია ორგანიზაცია და რამდენად რთულია მისი ორგანიზაციულ - სტრუქტურული მოწყობა?
- რა რესურსებია ხელმისაწვდომი უსაფრთხოების ეფექტური მმართველობისთვის?
- რა საქმიანობას ეწევა ორგანიზაცია, რა მიზნები გააჩნია მას და რამდენად მნიშვნელოვანია უსაფრთხოება ორგანიზაციის საქმიანობისთვის და დასახული მიზნების მისაღწევად?
- არსებობს თუ არა რაიმე სახის გარე და შიდა მოთხოვნები იქნება ეს ხელშეკრულებები, ნორმატიული თუ დარგობრივი, ან იურიდიულ - სამართლებრივი მოთხოვნები?

პრაქტიკაში სწორი მიდგომები ნიშნავს გამოავლინოს შემდეგი:

- უსაფრთხოების ის გადაწყვეტილებები, რომლებიც აუცილებლად უნდა იქნას მიღებული;
- ის ცალკეული ადამიანი, ან იმ ადამიანთა ჯგუფები, რომლებიც განახორციელებენ უსაფრთხოების მმართველობის პროცესს;

- ინფორმაციები, რაც აუცილებელია სწორი და გონივრული არჩევანის გასაკეთებლად.

ფორმალურობის დონის მიუხედავად, ორგანიზაციების ეფექტური და კარგი მმართველობის დროს გასათვალისწინებელია შემდეგი ფაქტორები:

- უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ყველა დონისძიება უნდა იყოს შესაბამისობაში და თანხვედრაში ორგანიზაციების მიზნებსა და პრიორიტეტებთან;

- ყველა დონეზე განისაზღვროს ის ცალკეული ადამიანი, ან იმ ადამიანთა ჯგუფი, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან უსაფრთხოების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებაზე და მიეცეთ მათ თავისი საქმიანობის განხორციელების შესაძლებლობა;

- გადაწყვეტილებებზე პასუხისმგებლობის უზრუნველყოფა;

- უზრუნველყოფილ იქნას უკუკავშირი გადაწყვეტილების მიმღებ პირებთან;

- უსაფრთხოების მმართველობასთან ნებისმიერი მიდგომა უნდა შეესაბამებოდეს ორგანიზაციების მმართველობით უფრო ფართო სისტემას. უსაფრთხოება აუცილებელია განხილულ იქნეს ორგანიზაციის ერთიან სტრუქტურაში, საქმიანობის სხვა პრიორიტეტებთან ერთად.

ISO/IEC27001¹ სტანდარტი, რომელიც შემუშავებულია International Organization for Standardization (ISO)² და International Electrotechnical Commission (IEC)³ მიერ, ინფორმაციული ტექნოლოგიების მმართველობას განმარტავს, როგორც „სისტემას, რომლის დახმარებითაც ორგანიზაცია ხელმძღვანელობს და აკონტროლებს უსაფრთხოების მმართველობას, განსაზღვრავს ანგარიშვალდებულების სტრუქტურას და უზრუნველყოფს ზედამხედველობას, რათა უზრუნველყოს რისკების სათანადო შერბილება, როცა ხელმძღვანელობა ახორციელებს რისკების შემცირებისთვის აუცილებელი კონტროლის მექანიზმების დანერგვას“.

საფრთხეების შემცველი სულ უფრო რთული პირობების გათვალისწინებით, ბევრი ორგანიზაციისთვის

¹<https://www.iso.org/isoiec-27001-information-security.html>

²<https://www.iso.org/home.html>

³ <https://www.iec.ch/homepage>

კიბერუსაფრთხოების ეფექტური მმართველობის დანერგვა და განვითარება წარმოადგენს დიდ სირთულეს.

როგორც კვლევები და ორგანიზაციების შეფასებები აჩვენებს, ბევრი ორგანიზაცია ცდილობს გადაჭრას კიბერუსაფრთხოებისა და ინფორმაციული უსაფრთხოების მმართველობის ხუთი ფუნდამენტალური პრობლემა, კერძოდ:

1. კიბერუსაფრთხოების სტრატეგია და მიზნები;
2. სტანდარტიზირებული პროცესები;
3. აღსრულება და ანგარიშვალდებულება;
4. მაღალი რგოლის მხრიდან ზედამხედველობისა და კონტროლის განხორციელება;
5. აუცილებელი რესურსები.

კიბერუსაფრთხოების სტრატეგია და მიზნები

იმისათვის, რომ შეიქმნას კიბერუსაფრთხოების ეფექტური მმართველობის პროგრამა, ორგანიზაციებმ მკვეთრად უნდა განსაზღვროს რისკების მართვის თავისი პოლიტიკა, სტრატეგია და მიზნები. სანამ განსაზღვრება სტრატეგია და მიზნები, მაღალი რგოლის მენეჯმენტმა რეალურად უნდა შეაფასოს რისკების მართვის მიმართ თავისი მიდგომა. სტრატეგია უნდა იყოს მაღალი დონის დოკუმენტი, რომელიც წარმოადგენს ორგანიზაციების გზამკვლევს რისკების მართვის შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების მიმართ. კიბერუსაფრთხოების სტრატეგიისა და მიზნების საბოლოო განსაზღვრის შემდეგ, აუცილებელია განხორციელდეს იმპლიმენტაცია მთელი ორგანიზაციის მასშტაბით.

კიბერუსაფრთხოების მმართველობის ეფექტური სტრატეგიის მთავარ კომპონენტებს წარმოადგენს:

- იმის აღქმა, გაგება თუ გააზრება, თუ როგორ უკავშირდება კიბერუსაფრთხოების რისკები ორგანიზაციის ბიზნეს პროცესის უწყვეტობასა და კრიტიკულ ოპერაციებს;
- ორგანიზაციის სტრატეგიული მიზნების განსაზღვრა, შემუშავება და განვითარება;
- კიბერუსაფრთხოების საჭიროების იდენტიფიცირება და მიზნების შემუშავება;

- შესრულების ძირითადი ინდიკატორების (KPIs)⁴ დადგენა;
- რესურსების საჭიროებების განსაზღვრა;
- უწყვეტი მონიტორინგის დამყარება.

სტანდარტიზირებული პროცესები

ორგანიზაციებში არსებული და დამტკიცებული სტანდარტიზირებული პროცესების შესრულების გარეშე, შეუძლებელია ორგანიზაციებმა უზრუნველყონ ნორმალური ფუნქციონირება და მიაღწიონ ეფექტურობას, ხარისხიანობასა და თანმიმდევრულობას. ეს უკანასკნელი, თანმიმდევრულობა არის მნიშვნელოვანი ორგანიზაციების მასშტაბით არსებული რისკების საერთო გაგებისა და მართვის კუთხით. ორგანიზაციების საერთო კიბერუსაფრთხოების მართვის პროგრამის ძირითად ფაქტორს წარმოადგენს პროცესების განმეორებადი დამყარება. მოკლედ რომ ვთქვათ, კიბერ უსაფრთხოების მართვის პროგრამა, რომელიც დროებითი და არათანმიმდევრულია, საბოლოოდ გამოიწვევს ნაკლოვანებებს. არაეფექტური კიბერუსაფრთხოების მართვის პროგრამა გამოიწვევს უსაფრთხოების დარღვევების გაზრდას, კომპრომისებსა და თავდასხმების რაოდენობის მკვეთრ ზრდას.

აღსრულება და ანგარიშვალდებულება

აუცილებელია არსებობდეს პროცესები, რაც ხელს შეუწყობს მოთხოვნების დაცვის უზრუნველყოფას. წინააღმდეგ შემთხვევაში კიბერუსაფრთხოების პროგრამები გახდება შეუსაბამო საერთო პროცესებთან, იქნება არათანმიმდევრული, მოთხოვნები იქნება იგნორირებული და მოხდება სისტემის ჩამოშლა. არსებობს რისკი იმისა, რომ ორგანიზაციებში კიბერუსაფრთხოების პროგრამის შესრულებაზე პასუხისმგებელი პირები როგორც კი შეამჩნევენ კიბერუსაფრთხოების პროგრამაში ანგარიშვალდებულებისა და მართვის არ არსებობას, მაშინვე დაიწყებენ პრობლემის გადაჭრის თავისი გზების ძიებას, რითაც ხდება დადგენილი ნორმებისა და სტანდარტების უგულვებელყოფა. ეს კი წარმოადგენს უკვე სერიოზულ პრობლემას მთლიანი სისტემისთვის. კიბერუსაფრთხოების მართვა უნდა იყოს გაზომვადი და

⁴ [https://kpi.org/KPI-Basics#:~:text=Key%20Performance%20Indicators%20\(KPIs\)%20are,attention%20on%20what%20matters%20most](https://kpi.org/KPI-Basics#:~:text=Key%20Performance%20Indicators%20(KPIs)%20are,attention%20on%20what%20matters%20most)

აღსრულებადი, და ასევე პასუხისმგებლობა მის დაცვაზე უნდა იყოს დაცული პერსონალის ყველა დონეზე.

სტანდარტებისა და ტექნოლოგიების ეროვნული ინსტიტუტის (NIST)⁵ რისკის მართვის ჩარჩო (RMF)⁶ იძლევა რისკების მართვისადმი მრავალდონიანი მიდგომის რეკომენდაციას, რაც ინფორმაციულ სისტემებში სასიცოცხლო ციკლის განვითარების განმავლობაში (SDLC)⁷ ხელს უწყობს უსაფრთხოებისა და კონფიდენციალურობის შესაძლებლობების განვითარებას. ეს მიდგომა შეიძლება განხორციელდეს მუდმივი მონიტორინგის გზით, აგრეთვე მაღალი დონის მენეჯმენტის მუდმივი ინფორმირებულობით.

მაღალი რგოლის მხრიდან ზედამხედველობისა და კონტროლის განხორციელება

კიბერუსაფრთხოების პროცესების მართვა არის ორგანიზაციების მაღალი რგოლის მენეჯმენტის საზრუნავი და მათი პრეროგატივაა, ეს არის ამა თუ იმ საკითხზე, მათ შორის კიბერუსაფრთხოების მიმართულებითაც, გადაწყვეტილების მიმღები რგოლი და მათი მხრიდან სწორი გადაწყვეტილების მიღებაზე არის დამოკიდებული ორგანიზაციის კეთილდღეობაც. თუ ორგანიზაციის ე. წ. „ტოპ მენეჯმენტი“ არ შეუწყობს ხელს და მხარს არ დაუჭერს კიბერუსაფრთხოების სწორად მართვის საკითხს, მაშინ ორგანიზაციებში რისკების მართვა იქნება წარუმატებელი და ის განიცდის სრულ კრახს. მაღალი რგოლის მენეჯმენტი ჩართული უნდა იყოს მთელი „სასიცოცხლო“ პროცესის განმავლობაში, რაც ხელს უწყობს მათ არამართო მაღალ ცნობიერებას მოცემული საკითხის მიმართ, არამედ ასევე რეალიზებაზე მათ მზაობასა და შესაძლებლობას მართონ კიბერუსაფრთხოების პროცესები მაღალ დონეზე. ISO 27001 - ს

⁵ <https://www.nist.gov/>

⁶ <https://csrc.nist.gov/projects/risk-management/about-rmf#:~:text=The%20Risk%20Management%20Framework%20provides,the%20system%20development%20life%20cycle.&text=For%20more%20information%20on%20each,Publications%2C%20select%20the%20Step%20below.>

⁷ <https://stackify.com/what-is-sdlc/>

მეხუთე განყოფილება⁸ შეიცავს ლიდერობის პრინციპების ჩამონათვალს, რომლებიც მნიშვნელოვანია კიბერუსაფრთხოების მართვის ეფექტური პროგრამის შემუშავებისას, კერძოდ:

- უზრუნველყოფილი უნდა იქნას ინფორმაციული უსაფრთხოების პოლიტიკისა და მიზნების შექმნა და თანხვედრაში უნდა მოდიოდეს ორგანიზაციის სტრატეგიული მიმართულების საქმიანობასთან;

- ორგანიზაციის პროცესებში ინფორმაციული უსაფრთხოების მენეჯმენტის სისტემების მოთხოვნების ინტეგრაციის უზრუნველყოფა;

- ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის სისტემების უზრუნველყოფა ყველა აუცილებელი რესურსებით;

- ინფორმაციული უსაფრთხოების სისტემების მართვის ეფექტურობის მნიშვნელობასა და მისი მოთხოვნების შესახებ მუდმივი ინფორმირებულობა;

- ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის სისტემის დასახული მიზნის მიღწევის უზრუნველყოფა;

- ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის სისტემის ეფექტიანობის გასაზრდელად პერსონალის მხარდაჭერა;

- პროცესის მუდმივი გაუმჯობესების ხელშეწყობა.

მაღალი რგოლის მენეჯმენტამა უნდა შექმნას კიბერუსაფრთხოების პოლიტიკა, რომელიც:

- შეესაბამება ორგანიზაციის მიზნებს;

- შეიცავს ინფორმაციული უსაფრთხოების მიზნებს, ან ინფორმაციული უსაფრთხოების მიზნების შესაქმნელ სტრუქტურას;

- შეიცავს ინფორმაციული უსაფრთხოების დაცვასთან დაკავშირებული მოთხოვნების დაკმაყოფილების ვალდებულებას;

- შეიცავს ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის სისტემის მუდმივი გაუმჯობესების ვალდებულებას;

- ხელმისაწვდომია როგორც დოკუმენტირებული ინფორმაცია;

- ვრცელდება ორგანიზაციების შიგნით და საჭიროების შემთხვევაში ხელმისაწვდომია ყველა დაინტერესებული მხარისთვის.

⁸ <https://www.isms.online/iso-27001/leadership-commitment/>

აუცილებელი რესურსები

მაღალი რგოლის მენეჯმენტმა უნდა უზრუნველყოს ყველა აუცილებელი რესურსი, რაც საჭირო არის კიბერუსაფრთხოებისა და ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის სისტემების ეფექტურად დანერგვისთვის და მისი მოთხოვნების დაცვისთვის. ფინანსირება გამოყოფილი უნდა იყოს ინფორმაციისა და ინფორმაციული სისტემების დაცვის იმ პრიორიტეტების გათვალისწინებით, რომლებიც ადექვატურია შესაბამისი რისკების. გამოყოფილი ფინანსური საშუალებები ასევე უნდა ითვალისწინებდეს კვალიფიციურ პერსონალსა და მათ სწავლებას. ასევე, გამოყოფილი რესურსები საშუალებას უნდა იძლეოდეს და უზრუნველყოფილ იქნას საჭირო ინსტრუმენტებისა და ექიპმენტის შესყიდვების შესაძლებლობით, და აგრეთვე უზრუნველყოს პროცესის მუდმივობა.

კიბერუსაფრთხოების სისტემების მართვა იწყება ორგანიზაციის მაღალი რგოლის ხელმძღვანელობიდან და ყველა შემდგომ რგოლს, პერსონალს გააჩნია თავისი როლი, თავისი წილი პასუხისმგებლობა ორგანიზაციაში ინფორმაციისა და ინფორმაციული სისტემების დაცვის უზრუნველყოფაში. აგრეთვე გასათვალისწინებელია ის ფაქტორი, რომ აუცილებელია ორგანიზაციაში განხორციელდეს პერსონალისთვის კიბერჰიგიენის კურსების ჩატარება, რაც თავის მხრივ კიდევ უფრო ამცირებს ორგანიზაციაში არსებულ რისკებს დაკავშირებულს კიბერუსაფრთხოებით უზრუნველყოფასთან.

მსოფლიო ეკონომიკურმა ფორუმმა⁹ ყოველწლიური რისკების შეფასების თავის ინდექსში¹⁰ აღნიშნა, რომ კიბერშეტევები და ამის შედეგად გაზრდილი რისკები გახდა ერთ - ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევა კორპორაციებისთვის. მსგავს თავდასხმებთან დაკავშირებული პოტენციური საფრთხეები სცილდება მონეტარულ და მონაცემთა დაკარგვას, რადგან

⁹ <https://www.weforum.org/>

¹⁰ The Global Risks Report 2021, 16th Edition of the World Economic Forum, In partnership with Marsh McLennan, SK Group and Zurich Insurance Group, 19 January, 2021

<https://www.weforum.org/agenda/2021/01/top-cybersecurity-challenges-of-2021/>

მსხვერპლზე განხორციელებულმა კიბერშეტევამ შეიძლება გამოიწვიოს თავდასხმები მომხმარებელზე, მოხდეს რეპუტაციის დაზიანება და მარეგულირებელი ორგანოების მხრიდან საჯარიმო სანქციების დაწესება. ყველაფერმა ამან კი შეიძლება დიდი ზიანი მიაყენოს ბიზნესს.

გლობალურ დონეზე 2020 წელი იყო სერიოზული გამოწვევა კიბერუსაფრთხოების მიმართულებით. იმავე ანგარიშში¹¹ აღინიშნება, რომ 2021 წელს შენარჩუნდება კიბერთავდასხმების ის საფრთხეები და მეთოდები, რომლებიც არსებობდნენ 2020 წელს. კიბერდამნაშავეები გახდებიან სულ უფრო საზრიანები და საშიში ორგანიზაციებისთვის, რაშიც გამოიყენებენ უახლეს ტექნოლოგიურ მიღწევებს. ყველაზე საშიში ხდება ის ფაქტი, რომ კიბერშეტევების უკან დგანან არა მარტო უბრალო ჰაკერები, არამედ დამნაშავეთა მთელი სინდიკატები, და კიდევ უფრო საშიში და საფრთხილო ხდება ის გარემოება, რომ ორგანიზაციები და კომპანიები თავიანთი უპირატესობების მოსაპოვებლად სულ უფრო ხშირად მიმართავენ კიბერდამნაშავეთა მომსახურებას კორპორატიული ჯაშუშობის ფარგლებში.

ქვემოთ მოცემულია გარკვეული სარეკომენდაციო ნაბიჯები, რაც ორგანიზაციებმა შეიძლება განახორციელონ კიბერუსაფრთხოებისა და ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის ეფექტური სისტემის გასაძლიერებლად:

- ინფორმაციული უსაფრთხოების მენეჯერი (CISO) აუცილებლად უნდა იყოს გენერალური დირექტორის უშუალო დაქვემდებარებაში, რაც თავის მხრივ ხაზს უსვამს ორგანიზაციაში კიბერუსაფრთხოების სტრატეგიულ მნიშვნელობას. ორგანიზაციებში ინფორმაციისა და ინფორმაციული სისტემების დაცულობაზე პასუხისმგებელმა პირებმა კიბერუსაფრთხოების სტრატეგიისა და გეგმების საკითხი უნდა განიხილონ და შეათანხმონ ორგანიზაციის მაღალი რგოლის

¹¹ The Global Risks Report 2021, 16th Edition of the World Economic Forum, In partnership with Marsh McLennan, SK Group and Zurich Insurance Group, 19 January, 2021
<https://www.weforum.org/agenda/2021/01/top-cybersecurity-challenges-of-2021/>

ხელმძღვანელობასთან და დირექტორთა საბჭოსთან. CISO¹² აქტიურ მონაწილეობას უნდა იღებდეს დირექტორთა საბჭოს სხდომებში და რეგულარულად აწვდიდეს მათ განახლებულ ინფორმაციას საფრთხეებზე, მზაობასა და რეაგირების გეგმებზე;

- კიბერუსაფრთხოების შიდა პოლიტიკის მიმოხილვის ჩატარება. აუცილებელია ჩატარდეს დამოუკიდებელი ობიექტური შეფასება, რათა დავრწმუნდეთ კიბერუსაფრთხოების პოლიტიკისა და გატარებული ზომების მართებულობაში. მოცემულ პროცესში ჩართული უნდა იყოს დირექტორთა საბჭო და ორგანიზაციების ყველა შიდა დაინტერესებული მხარე, რადგან მიღწეულ იქნას სრული მხარდაჭერა და შეთანხმება;

- აუცილებლად უნდა დავრწმუნდეთ, რომ ორგანიზაციების კიბერუსაფრთხოების პროცესები და მასზე კონტროლის მექანიზმები სანდოა. კერძოდ, ინტეგრირებულია თუ არა უსაფრთხოების კონტროლის მექანიზმები და შეესაბამება თუ არა ორგანიზაცია NIST Cybersecurity Framework¹³?

- აუცილებელია იცნობდეთ ყველა იურიდიულ ნორმატიულ აქტს, რომლებიც ეხება ორგანიზაციებში არსებული ინფორმაციის მიმოქცევასა და მის დაცულობას, ასევე კიბერუსაფრთხოებით პროცესებს. ამავდროულად არ უნდა დაირღვეს თანამშრომელთა მიმართ პერსონალური მონაცემების გამჟღავნების ვალდებულება, დაცული უნდა იყოს GDPR¹⁴ - ის მოთხოვნები;

- აუცილებელია მოხდეს კიბერუსაფრთხოების სწორი, მიზანმიმართული და საკმარისი ბიუჯეტირება. როგორც პრაქტიკა აჩვენებს, ეს უნდა იყოს ორგანიზაციების ინფორმაციული ტექნოლოგიების მიმართულების მთლიანი ბიუჯეტის დაახლოებით 10 – 12 პროცენტი¹⁵. ორგანიზაციების დირექტორთა საბჭო და მაღალი რგოლის მენეჯმენტი ინფორმირებული უნდა იყოს არსებული რისკების, კიბერუსაფრთხოების ლანდშაფტისა და მზარდი საფრთხეების შესახებ, რათა მოახდინონ სწორი და მიზანმიმართული ბიუჯეტირება და დაგეგმონ საპასუხო ზომები.

¹² <https://www.bmc.com/blogs/ciso-chief-information-security-officer/>

¹³ <https://www.nist.gov/cyberframework>

¹⁴ <https://gdpr-info.eu/>

¹⁵ <https://cybersecurity.att.com/blogs/security-essentials/how-to-justify-your-cybersecurity-budget>

აქვე უნდა აღინიშნოს ის ფაქტიც, რომ რისკებისა და საფრთხეების გაზრდის შემთხვევაში, შესაბამისად უნდა მოხდეს ბიუჯეტურიების გაზრდაც;

- უნდა შემუშავდეს და რეგულარულად მოხდეს ინციდენტებზე რეაგირების კომპლექსური სტრატეგიის განახლება. ეს საშუალებას იძლევა ორგანიზაციების კრიტიკული ინფრასტრუქტურა იყოს მუდმივ მზადყოფნაში კიბერინციდენტებზე. ასევე, ინციდენტების წინააღმდეგ რეაგირების გეგმების შემუშავებაში აუცილებელია ორგანიზაციების სხვა სტრუქტურული ერთეულების მონაწილეობა და მათი აქტიური ჩართულობა;

- აუცილებელია მუდმივი კონტაქტი ორგანიზაციების პარტნიორებთან, მომწოდებლებთან და კლიენტებთან, რათა ამ ურთიერთობის ფარგლებში მოხდეს მათთვის კიბერუსაფრთხოების უზრუნველყოფის მოწინავე მეთოდების გაცნობა და მიწოდება, ასევე აუცილებელია მოთხოვნილ იქნას, დადგენილი მოთხოვნებისა და წესების მათი მხრიდან მაქსიმალური დაცვა. ეს შეამცირებს რისკებს და უზრუნველყოფს ორგანიზაციების ინფრასტრუქტურის უკეთ დაცვას.

ინტერნეტ ტექნოლოგიების სწრაფმა განვითარებამ და გლობალურად არსებულმა ვითარებამ, დააჩქარა ორგანიზაციებში ციფრული ტრანსფორმაციის¹⁶ დანერგვის პროცესზე მოთხოვნილების გაზრდა. ციფრული ტრანსფორმაციის შემადგენელი კომპონენტები უადვილებს ორგანიზაციებს საქმიანობას, თუმცა ამავდროულად აუცილებელია, რომ მოხდეს ბალანსის შენარჩუნება ტექნოლოგიურ ინოვაციებსა და კიბერუსაფრთხოებას შორის, რაშიც ჩართული უნდა იყვნენ როგორც დირექტორთა საბჭო, მაღალი რგოლის მენეჯმენტი, ისე ინფორმაციული უსაფრთხოების მენეჯერი და სხვა სტრუქტურული ერთეულები. ეს არის კომპლექსური პროცესი და მსგავსი ერთობლივი ჩართულობა ხელს შეუწყობს ციფრული ტრანსფორმაციის ფარგლებში კიბერუსაფრთხოების სტრატეგიისა და პოლიტიკის შემუშავებას, პროცესის სწორ დაგეგმვას.

ფაქტიურად, ციფრული ტრანსფორმაცია არის ის ინოვაციური მიდგომა ელექტრონული სერვისებისა და მმართველობის

¹⁶ <https://bdodigital.ge/services/tsipruli-transpormatsia/>

დანერგვის კუთხით, რაც უზრუნველყოფს ორგანიზაციების სრულ ან ნაწილობრივ გაციფროვნებას და, რაც თავის მხრივ სერიოზული გამოწვევაა ორგანიზაციებში კიბერუსაფრთხოებისა და ინფორმაციული უსაფრთხოების სწორად მართვის დანერგვის პროცესისთვის, რომელიც თანხვედრასა და შესაბამისობაში უნდა მოდიოდეს ციფრული ტრანსფორმაციის სხვა მიმართულებებთან.

ლიტერატურა

References:

1. The Global Risks Report 2021, 16th Edition of the World Economic Forum, In partnership with Marsh McLennan, SK Group and Zurich Insurance Group, 19 January, 2021;
2. GUIDE TO GOOD GOVERNANCE IN CYBERSECURITY, DCAF Business and Security Division, Directorate for Security Cooperation and Defence (DCSD) of the French Ministry of Europe and Foreign Affairs, 19 January, 2021;
3. Cybersecurity education in a developing nation: the Ecuadorian environment, Frankie E. Catota^{1,2,*}, M. Granger Morgan¹ and Douglas C. Sicker, Journal of Cybersecurity, 2019, 1–19;
4. Cybercrime in Georgia: Current Challenges and Possible Developments, Nata Goderdzishvili, Shalva Khutsishvili, PMCG Research Center, 2021;
5. https://www.american.edu/kogod/research/cybergov/articles/upload/kgc-white-paper_iannone-omar-3-18-16.pdf;
6. kiber Tavdacva. kibersivrcis mTavari moTamaSeebi. kiberusafrTxoebis politika, strategia da gamowvevebi (naSromebis da statiebis krebuli), vladimer svanaZe, andria gociriZe, 2015.

რეცენზენტი: დავით კუხალაშვილი, ისტორიის დოქტორი. ეროვნული და კორპორაციული უსაფრთხოების სასწავლო-კვლევითი ცენტრის დირექტორი, თადარიგის პოლკოვნიკი.

David Leladze, Vladimer Svanadze

Challenges and Solutions for Cyber Security and Information Security Management in Organizations

Summary

The rapid development of Internet technologies and the current global situation have accelerated the growing demand for digital transformation in organizations. The technological components of digital transformation make it easier for organizations to operate, but at the same time it is essential to

maintain a balance between technological innovation and cybersecurity, as much as possible to protect the activities of organizations in cyberspace.

The process of introducing digital transformation involves high-level management of organizations, as well as information security managers, cybersecurity specialists and representatives of other structural units. This is necessary as digital transformation is a complex process and such joint involvement facilitates the development of cybersecurity strategies and policies within digital transformation, with proper planning of the process in a given direction.

In fact, digital transformation is an innovative approach that ensures the full or partial digitization of organizations and, in turn, is a serious challenge to the process of introducing proper cybersecurity management in organizations, which must be in line and accordance with each direction of digital transformation.

Given the increasingly complex conditions posed by threats, the introduction and development of effective cyber security management is a major challenge for many organizations.

According to studies and evaluations of organizations, many organizations are trying to take in consideration the following five fundamental problems of cyber security governance:

- 1. Cybersecurity Strategy and Objectives.** Before defining a strategy and goals, senior management must actually evaluate its approach to risk management. The strategy should be a high-level document that provides organizations with a guide to maintaining and improving risk management. Once the cyber security strategy and objectives have been finalized, it is necessary to implement them throughout the organization;

- 2. Standardized processes.** Without following the existing and approved standardized processes in organizations, it is impossible for organizations to ensure normal functioning and achieve efficiency, quality and consistency;

- 3. Enforcement and accountability.** It is essential to have processes in place to help ensure compliance. Otherwise cybersecurity programs will become inconsistent with common processes, will be inconsistent, requirements will be ignored and the system will crash;

- 4. Exercise supervision and control from a high level.** Managing cybersecurity processes is the concern of top management of organizations and their prerogative. This is the decision-making link and the well-being of the organization also depends on making the right decision on their part;

- 5. Necessary resources.** Senior management should provide all the necessary resources which are essential for the effective implementation of cybersecurity management systems and compliance with its requirements.

Keywords: Internet Technologies, Digital Transformation, Cyber Security, Information Security, Innovative Approaches, Risk Assessment, Threats, Standards, Report, Commitment, Necessary Resource

Reviewer: Davit Kukhalashvili, Doctor of History. Director of National and Corporative Educational-Research Center, Retired Colonel

Давид Леладзе, Владимир Сванадзе

Проблемы и решения для управления кибербезопасностью и информационной безопасностью в организациях

Резюме

Быстрое развитие интернет-технологий и текущая глобальная ситуация ускорили растущий спрос на цифровую трансформацию в организациях. Технологические компоненты цифровой трансформации упрощают работу организаций, но в то же время важно поддерживать баланс между технологическими инновациями и кибербезопасностью, насколько это возможно для защиты деятельности организаций в киберпространстве.

В процессе внедрения цифровой трансформации участвуют руководители организаций высокого уровня, а также менеджеры по информационной безопасности, специалисты по кибербезопасности и представители других структурных подразделений. Это необходимо, поскольку цифровая трансформация - это сложный процесс, и такое совместное участие способствует разработке стратегий и политик кибербезопасности в рамках цифровой трансформации с надлежащим планированием процесса в заданном направлении.

Фактически, цифровая трансформация - это инновационный подход, который обеспечивает полную или частичную оцифровку организаций и, в свою очередь, представляет собой серьезную проблему для процесса внедрения надлежащего управления кибербезопасностью в организациях, которое должно соответствовать каждому направлению цифровой трансформация.

Учитывая все более сложные условия, создаваемые угрозами, внедрение и развитие эффективного управления кибербезопасностью является серьезной проблемой для многих организаций.

Согласно исследованиям и оценкам организаций, многие организации пытаются принять во внимание следующие пять фундаментальных проблем управления кибербезопасностью:

1. Стратегия и цели кибербезопасности. Прежде чем определять стратегию и цели, высшее руководство должно фактически оценить свой подход к управлению рисками. Стратегия должна быть

документом высокого уровня, который предоставляет организациям руководство по поддержанию и улучшению управления рисками. После того, как стратегия и цели кибербезопасности будут окончательно определены, необходимо внедрить их во всей организации;

2. Стандартизированные процессы. Без соблюдения существующих и утвержденных стандартизированных процессов в организациях невозможно обеспечить нормальное функционирование и достичь эффективности, качества и согласованности;

3. Правоприменение и подотчетность. Очень важно иметь процессы, которые помогут обеспечить соблюдение требований. В противном случае программы кибербезопасности станут несовместимы с общими процессами, будут несовместимы, требования будут проигнорированы и система выйдет из строя;

4. Осуществляйте надзор и контроль на высоком уровне. Управление процессами кибербезопасности - это забота высшего руководства организаций и их прерогатива. Это звено принятия решений, и благополучие организации также зависит от принятия правильного решения с их стороны;

5. Необходимые ресурсы. Высшее руководство должно предоставить все необходимые ресурсы, которые необходимы для эффективного внедрения систем управления кибербезопасностью и соблюдения ее требований.

Ключевые слова: Интернет-технологии, цифровая трансформация, кибербезопасность, информационная безопасность, инновационные подходы, оценка рисков, угрозы, стандарты, отчет, обязательства, требуемые ресурсы

Рецензент: Давид Кухалашвили, доктор исторических наук. Директор Учебно-исследовательского центра национальной и корпоративной безопасности, полковник запаса.

მარიამ ჭანტურია

**კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის/შტამპის
გავრცელების მაჩვენებელი (ადგილობრივი თვითმმართველობის
მაგალითზე) და აუთენტურობის პრობლემა**

სტატიაში განხილულია თანამედროვე საქართველოში კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის/შტამპის გავრცელების მაჩვენებელი და აუთენტურობის პრობლემა.

კვლევის ფარგლებში მიღებულ სანდო ინფორმაციაზე დაყრდნობით განვიხილავთ კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის/შტამპის დანერგვას, გავრცელებას და გამოყენებას საჯარო სამსახურის სისტემაში (ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე), ასევე ქვეყანაში არსებული სასამართლო დავისა და ექსპერტიზის პრაქტიკას ამ მიმართულებით.

ვფიქრობ, როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობების, ისე ზოგადად ელექტრონული მმართველობის განვითარების ხელშეწყობისათვის ძალზე მნიშვნელოვანია სწორედ ელექტრონული ხელმოწერის გავრცელებისა და აუთენტურობის საკითხი.

სტატიაში ნაჩვენებია იქნება ის პრობლემები და ხარვეზები, რომლებიც თანამედროვე საქართველოში ამ მიმართულებით არსებობს.

სტატიაში მოყვანილი მონაცემების საფუძველს წარმოადგენს ისეთი უწყებებიდან მიღებული ინფორმაცია, როგორებიცაა: ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ბიურო, შინაგან საქმეთა სამინისტროს საექსპერტო-კრიმინალისტიკური დეპარტამენტი, თბილისის საქალაქო სასამართლო და მუნიციპალური სერვისების განვითარების სააგენტო.

საკვანძო სიტყვები: კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერა/შტამპი, მართვის ერთიანი ელექტრონული სისტემა, ელექტრონული ხელმოწერის აუთენტურობის პრობლემა.

ელექტრონული ხელმოწერის დანერგვისა და ზოგადად ელექტრონული მმართველობის განვითარებაზე, უშუალოდ ელექტრონული სერვისებისა და ტექნოლოგიური მხარის განვითარების გარდა ძალზე დიდ გავლენას ახდენს რამოდენიმე მიმართულების განვითარება, რომლებიც დანერგილი

ელექტრონული ხელმოწერის, ელექტრონული მმართველობის შემადგენელი სისტემების სანდოობასა და აუთენტურობაზე არიან პასუხისმგებლები.

ამ თვალსაზრისით (ადგილობრივი თვითმმართველობის მაგალითზე) ჩვენს მიერ განხორციელებული კვლევის საფუძველზე შევეცადეთ მოგვეცვა როგორც უშუალოდ კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის დანერგვა-განვითარებაზე პასუხისმგებელი ა.ა.ი.პ. მუნიციპალური სერვისების განვითარების სააგენტო (MSDA), ასევე ინფორმაცია მოგვეპოვებინა იმ ორი უმნიშვნელოვანესი სემინტიდან, როგორებიცაა სასამართლო და საექსპერტო მხარე. რომელთა როლი საქართველოში კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის აუთენტურობასთან და სანდოობასთან და შესაბამისად კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის დანერგვა-განვითარებასთან და ამ სისტემების სწორ მართვასთან პირდაპირ კავშირშია.

ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის/შტამპის გავრცელებაზე პასუხისმგებელია ა.ა.ი.პ. მუნიციპალური სერვისების განვითარების სააგენტო (MSDA), რომელიც 2017 წლიდან უზრუნველყოფს სერვისების მიწოდებას როგორც ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის, ისე საქართველოს მასშტაბით ადგილობრივ თვითმმართველობაში ერთიანი ელექტრონული დოკუმენტბრუნვისა და ელექტრონული სერვისების მიწოდებას უზრუნველყოფს.

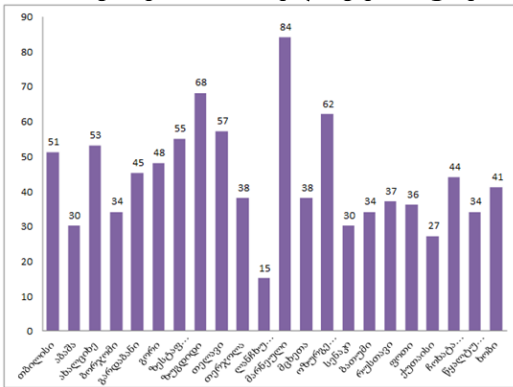
მის სამოქმედო არეალს თანდათან ემატება საქართველოს სხვადასხვა რეგიონი და შესაბამისად, ახლო მომავალში სრულიად საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობები ჩაერთვებიან ერთიან ელექტრონულ სისტემაში, რაც რა თქმა უნდა, ერთის მხრივ, გააუმჯობესებს მოქალაქეთა მომსახურების ხარისხს, ასევე ელექტრონული სერვისებისა და ელექტრონული სანდო მომსახურების მიწოდებას, ხოლო მეორეს მხრივ გაამარტივებს მართვის პროცესს.

ამ დროისათვის MSDA საქართველოს მასშტაბით ემსახურება 961 ორგანიზაციას. მათ შორისაა თბილისის (51 ორგანიზაცია), ასევე ბათუმის, რუსთავის, ფოთის, ქუთაისის, ოზურგეთის, სენაკის, ჩოხატაურის, წყალტუბოს, ხობის, ლანჩხუთის,

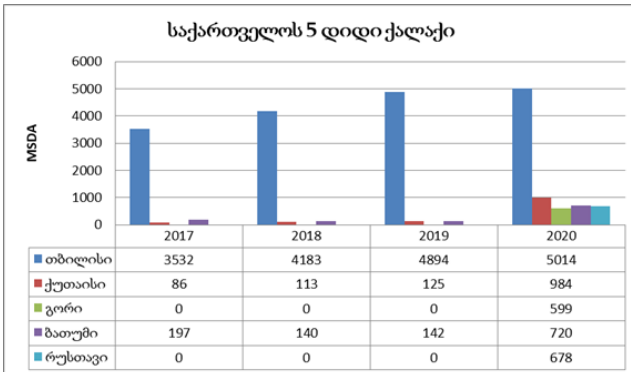
მარნეულის, მცხეთის, აბაშის, ახალციხის, ზორჯომის, გარდაბნის, გორის, ზესტაფონის, ზუგდიდის, თელავის, თერჯოლის ადგილობრივი თვითმმართველობები - სულ 21 ერთეული, რომლებშიც ჯამურად 910 ორგანიზაციაა თავმოყრილი.

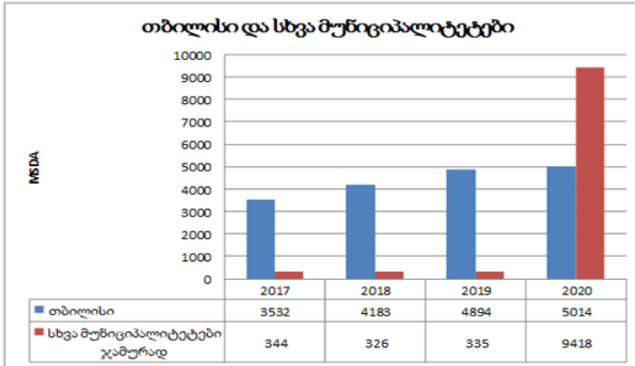
მიღებული ინფორმაციის დამუშავების შედეგად, ელექტრონული ხელმოწერისა და ელექტრონული ინფრასტრუქტურის განვითარების მაჩვენებლები გამოიყურება შემდეგნაირად:

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანიზაციების რიცხოვნობა, რომელსაც ემსახურება MSDA

MSDA-ს მიერ რეგისტრირებული იუზერები /2017-2020/

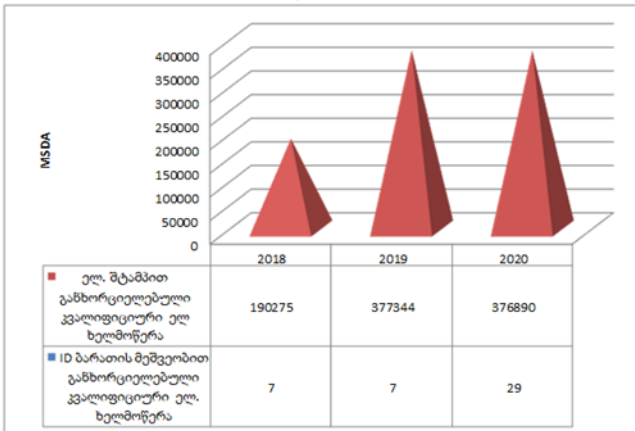

მოცემული სტატისტიკა უდავოდ ადასტურებს ელექტრონული მმართველობის პროგრესს ადგილობრივ თვითმმართველობებში, განსაკუთრებით 2020 წლიდან, რაც ახლო მომავალში ასევე ცალსახად ხელს შეუწყობს კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის გავრცელებას მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

რაც შეეხება MSDA-ს ერთიანი ელექტრონული დოკუმენტბრუნვის პროგრამით განხორციელებულ კვალიფიციურ ელექტრონულ ხელმოწერებსა და ელექტრონული შტამპების გამოყენების სურათს, ის შემდეგნაირია

ID ბარათისა და კვალიფიციური ელექტრონული შტამპის მეშვეობით განხორციელებული კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერა

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელიც დიდ

გავლენას ახდენს კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის გავრცელების ტემპზე, არის ელექტრონული ხელმოწერის შექმნისათვის განკუთვნილი მოწყობილობა ე.წ. Sign Pad.

ჩვენს ხელთ არსებული ინფორმაციით, ამ დროისათვის, არც ერთ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოში ე.წ. Sign Pad ის გამოყენება არ ხორციელდება, რაც შემაფერხებელი გარემოებაა ელექტრონული ხელმოწერების გავრცელების გზაზე.

ელექტრონული ხელმოწერის ექსპერტიზა მსოფლიო მასშტაბით უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია ელექტრონული ხელმოწერის აუთენტურობის დადგენის კუთხით, ამ მხრივ საქართველოში არსებული პრაქტიკის გაცნობა მიზანშეწონილი იქნებოდა ქვეყანაში ორი ყველაზე სანდო, ტექნიკურად გამართული, პროფესიონალებით დაკომპლექტებული და ავტორიტეტული ექსპერტიზის ბიუროს დასკვნების საფუძველზე. როგორებადაც გვევლინება საქართველოს შ.ს.ს-ს დაქვემდებარებაში არსებული საექსპერტო-კრიმინალისტიკური დეპარტამენტი და ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო.

მიღებული ინფორმაცია არც ისე სახარბიელოა იმ კუთხით, რომ საექსპერტო-კრიმინალისტიკურ დეპარტამენტში მსგავსი ტიპის ექსპერტიზა არ ხორციელდება, ხოლო ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნულ ბიუროში ელექტრონული ხელმოწერის მხოლოდ ერთი საექსპერტო დასკვნაა მომზადებული.

შესაბამისად რაიმე პრაქტიკის არსებობაზე ამ მიმართულებით საუბარი რთულია.

ვინაიდან ელექტრონული ხელმოწერა აქტიურად ინერგება ჩვენს ქვეყანაში, ახლოსაა ის დღევ, როდესაც საჭირო გახდება მისი აუთენტურობის დადგენა. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე კი სამომავლოდ იკვეთება საკმაოდ დიდი პრობლემების აღმოცენების საფრთხე.

ჩვენი კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ქვეყანაში კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის ექსპერტიზის ნულოვანი პრაქტიკა გვაქვს, რომლის ძირითადი მიზეზია ისეთი ტექნოლოგიური მოწყობილობის არ არსებობა, რომელზე შესრულებული ელექტრონული ხელმოწერის ექსპერტიზა იქნებოდა შესაძლებელი.

ეს სტატისტიკა, მაღალი ალბათობით, ელექტრონული ხელმოწერის იმპლემენტაციის პრობლემაზეც მიანიშნებს.

მსოფლიო გამოცდილების გათვალისწინებით, კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი ელექტრონული მმართველობის დანერგვის გზაზე არის კვალიფიციურ ელექტრონულ ხელმოწერის შესახებ სასამართლო დავების პრაქტიკა.

თბილისის საქალაქო სასამართლოდან მიღებული პასუხი არც ისე დამაიმედებელია. როგორც გაირკვა სასამართლო არ ახორციელებს როგორც განსახილველად შესული საქმეების, ასევე სასამართლო გადაწყვეტილებების სტატისტიკურ აღრიცხვასა და დამუშავებას. რაც პრაქტიკულად შეუძლებელს ხდის ამ მიმართულებით კვლევის ჩატარებას.

დასკვნა

საქართველოში, ადგილობრივი თვითმმართველობის მაგალითზე, ელექტრონული სერვისებისა და ელექტრონული ხელმოწერების დანერგვის მზარდი ტენდენცია არსებობს. 2020 წელს ამ მიდგომის ერთგვარ ხელშემწყობ ფაქტორად ისევე, როგორც მთელს მსოფლიოში, საქართველოშიც მოგვევლინა პანდემიური ვითარება. კიდევ ერთხელ ნათლად გამოჩნდა ელექტრონული მმართველობის საჭიროება და უალტერნატივობა.

სასამართლო პრაქტიკისა და ექსპერტიზის კუთხით გამოვლენილი ძირითადი ხარვეზი გამოიხატება პრაქტიკის არქონაში, რაც სამომავლოდ პრობლემურ საკითხად მოგვევლინება ელექტრონული ხელმოწერის აუთენტურობასთან მიმართებაში. კვალიფიციური ელექტრონული ხელმოწერის გადამოწმების, აუთენტურობის დადგენის შესაძლებლობა კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგება. ხოლო მზარდი ელექტრონული მმართველობის სისტემა აუცილებლად გააჩენს მსგავს საჭიროებას, რაც ვფიქრობ ეს არც ისე შორი მომავალია.

რაც შეეხება გამოსავალს, ვფიქრობ, ექსპერტიზის შესაძლებლობის კუთხით ყველაზე მისაღები იქნებოდა ისეთი ელექტრონული მოწყობილობის, შესაძლოა ე.წ. Sign Pad-ის მსგავსი მოწყობილობის შექმნა, რომელიც ექსპერტებს საშუალებას მისცემს ელექტრონულ ხელმოწერას ჩაუტარონ ექსპერტიზა თუნდაც ხელნაწერის გრაფიკული ექსპერტიზისათვის გამოყენებული მეთოდების მეშვეობით. ვფიქრობ, ასეთი მოწყობილობა მეტ სანდოობას და აუთენტურობის მეტ გარანტიას მისცემს

საქართველოს მოქალაქეებს და საბოლოო ჯამში, ამ აუცილებელი სერვისით სარგებლობის მიმღებლობა და შესაბამისად გავრცელების მასშტაბი გაცილებით სწრაფად გაიზრდება.

ლიტერატურა

References:

1. „elektronuli dokumentisa da elektronuli sando momsaxurebis Sesaxeb“ saqarTvelos kanoni, quTaisi, 2017 weli.
2. „elektronuli dokumentisa da elektronuli sando momsaxurebis Sesaxeb“ saqarTvelos kanonis debulebaTa aRsrulebis samoqmedo gegmis damtkicebis Sesaxeb saqarTvelos mTavrobis N 2503 gankarguleba, quTaisi, 2017 weli.
3. „saqarTvelos Sinagan saqmeTa saministros saeqsperto-kriminalistikuri departamentis debulebis damtkicebis Sesaxeb“ saqarTvelos Sinagan saqmeTa ministris 2015 wlis 30 seqtembris №746 brZaneba.
4. „sajaro samarTlis iuridiuli piris – levan samxaraulis saxelobis sasamarTlo eqspertizis erovnuli biuros debulebis damtkicebis Sesaxeb“ saqarTvelos mTavrobis 2010 wlis 20 agvistos N255 dadgenilebis safuZvelze.
5. „arasamewarneo (arakomerciuli) iuridiuli piris „Tbilisis portalis“ dafuZnebis Sesaxeb qalaq Tbilisis mTavrobis 2013 wlis 10 dekembris N30.86.1586 dadgenilebaSi cvlilebis Sesaxeb“ qalaq Tbilisis municipalitetis mTavrobis 2018 wlis 14 Tebevrlis N06.30.185 dadgenilebis Sesabamisad damtkicebulი qalaq Tbilisis municipalitetis arasamewarneo (arakomerciuli) iuridiული პირის „municipalური სერვისების განვითარების სააგენტო“-ს 2018 wlis wesdeba.

რეკონზენტი: ასოცირებული პროფესორი დავით ლელაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Mariam Tchanturia

The speed of distribution of a qualified electronic signature / stamp (on the example of local government) and the problem of authentication

Summary

The article discusses the prevalence of a qualified electronic signature / stamp in modern Georgia and the problem of authenticity.

Based on reliable information obtained during the study, we discuss the introduction, distribution and use of a qualified electronic signature / stamp in the system of public services (at the local government level), as well as the practice of litigation and expertise in this area.

I believe that the issue of distribution and authentication of electronic signatures is very important for the development of local self-government and electronic government in general.

The article will show the problems and shortcomings that exist in modern Georgia in this direction.

The data presented in the article is based on information received from such agencies as the Levan Samkharauli Forensic Bureau, the Department of Forensic Science of the Ministry of Internal Affairs, the Tbilisi City Court and the Agency for the Development of Municipal Services.

Keywords: qualified electronic signature / stamp, Unified electronic control system, Problem of electronic signature authentication.

Reviewer: Associate Professor David Leladze, Georgian Technical University.

Мариам Чантурия

Скорость распространения квалифицированной электронной подписи / штампа (на примере местного самоуправления) и проблема аутентификации

Резюме

В статье обсуждается распространенность квалифицированной электронной подписи / штампа в современной Грузии и проблема аутентичности.

На основе достоверной информации, полученной в ходе исследования, мы обсуждаем внедрение, распространение и использование квалифицированной электронной подписи / штампа в системе государственных услуг (на уровне местного самоуправления),

а также практику судебных разбирательств и экспертизы в этой области.

Я считаю, что вопрос распространения и аутентификации электронной подписи очень важен для развития местного самоуправления и электронного правительства в целом.

В статье будут показаны проблемы и недостатки, существующие в современной Грузии в этом направлении.

Приведенные в статье данные основаны на информации, полученной от таких агентств, как бюро криминалистики Левана Самхараули, департамент судебной экспертизы Министерства внутренних дел, Тбилисский городской суд и Агентство развития муниципальных услуг.

Ключевые слова: квалифицированная электронная подпись / штамп, Единая система электронного управления, Проблема аутентификации электронной подписи.

Рецензент: Ассоциированный Профессор Давид Леладзе, Грузинский технический университет.

ნინო პეტრიაშვილი, დარეჯან ცუცქირიძე
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები და კლიმატის ცვლილება

კლიმატის ცვლილება გავლენას ახდენს და საფრთხეს უქმნის კულტურულ მემკვიდრეობას. ეს კომპლექსური საკითხი მსოფლიო საზოგადოების მიზანმიმართულ ყურადღებას მოითხოვს და გადაუდებლად უნდა გადაწყდეს. პირველ ყოვლისა, მნიშვნელოვანია გავიაზროთ და ვაღიაროთ კლიმატის ცვლილება როგორც გლობალური საფრთხე, რომელიც ემუქრება ადამიანს მის „მატერიალურ და სულიერ აქტივს - კულტურულ მემკვიდრეობას“. ამ სტატიაში ყურადღება გავამახვილებთ კლიმატის ცვლილებისა და ბუნებრივი კატასტროფების იმ კონკრეტულ გამოვლინებებზე, რომლებიც ემუქრებიან როგორც მიწისზემოთ, ასევე მიწის ქვეშ არსებულ უნიკალურ ძეგლებს; ასევე გამოვკვეთეთ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებისათვის მიყენებული ზიანის მრავალმხრივი მნიშვნელობა, რომელიც დაკავშირებულია იდენტობის, კულტურული თვითმყოფადობისა და ეკონომიკის საკითხებთან.

საკვანძო სიტყვები: კულტურული მემკვიდრეობა, კლიმატის ცვლილება, ბუნებრივი კატასტროფები; მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები.

კაცობრიობა თავისი ისტორიული განვითარების მანძილზე გლობალურ გამოწვევებს არაერთგზის დაუპირისპირდა. ამ რთულ და პერიპეტეიებით აღსავსე გზაზე გაძლიერდა, განვითარდა და საკმაოდ რთული სიციხილო-კულტურული პროცესები გაიჩინა. პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალურ-კულტურული, ბუნებრივი კატაკლიზმებისა თუ ეპიდემიების ქართველში ზოგჯერ დამარცხდა, უფრო ხშირად კი ღირსეულად გაიმარჯვა და გადარჩა. კაცობრიობის ბრძოლა დღესაც გრძელდება. თუმცა, არსებობს საფრთხეები, რომლებისთვისაც როგორც „კლიმატის ცვლილების კულტურათაშორისი კომუნიკაციის“ სტატიაზე მუშაობისას აღვნიშნეთ, თვით მოწინავე, განვითარებული ქვეყნებიც კი მზად არ არიან [1]. COVID-19-ის პანდემიამ ეს თვალნათლივ კიდევ ერთხელ დაადასტურა. დღეს კაცობრიობა დიდი გლობალური საფრთხის - კლიმატის ცვლილების - წინაშე დგას, რომელიც მეცნიერთა შეფასებით განსაკუთრებულ საშიშროებას უქმნის დედამიწას, მის ეკოსისტემას, ადამიანს და

მის უმნიშვნელოვანეს მატერიალურ და სულიერ აქტივს - კულტურულ მემკვიდრეობას [2]. ქვემოთდებარე ნაშრომში სწორედ კულტურულ მემკვიდრეობაზე კლიმატის ცვლილების გავლენასა და საფრთხეებს ვიხილავთ. მართლაც, კლიმატის ცვლილება კულტურული მემკვიდრეობის მთელ სპექტრს შეეხო: ისტორიულ შენობა-ნაგებობებს, კულტურული მნიშვნელობის ბუნებრივ რესურსებს, ეკოსისტემებს, არქეოლოგიურ ძეგლებს...[3] ხშირად ზიანი გამოუსწორებელია, ზარალი - აუნაზღაურებელი. ამიტომ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მოვლენის მასშტაბურობის, შესაძლო საფრთხეების განსაზღვრისა და ყველა კრიტერიუმის გათვალისწინებით კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და გადარჩენის სტრატეგიების შემუშავებას.

კავკასიის რეგიონი საყოველთაოდ აღიარებულია როგორც მსოფლიოში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ისტორიულ-არქეოლოგიური ადგილი, რომლის შესწავლასა და კვლევას დიდი მნიშვნელობა აქვს როგორც წარსულის რეკონსტრუქციის, ასევე იდენტობის, კულტურული თვითმყოფადობისა და ზოგადად, კაცობრიობის მატერიალური და სულიერი კულტურის მნიშვნელობის განსაზღვრისა და შეფასებისათვის. მრავალრიცხოვანი გათხრების მიუხედავად, რეგიონი არქეოლოგიური თვალსაზრისით კიდევ შესასწავლი და გამოსაკვლევაა. ამიტომ, დღეს უკვე არსებულ და პროგნოზირებულ კლიმატის ცვლილების პირობებში საფრთხე ემუქრება როგორც მიწისქვეშ, ასევე მიწისზევით არსებულ უნიკალურ ძეგლებს. ასევე გასათვალისწინებელია, რომ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები გარდა იმისა, რომ ზემოთქმული სოციალურ-კულტურული პროცესების განმსაზღვრელი მთავარი ღერძია, ასევე ტურიზმის დარგის, შესაბამისად, ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთი მიმართულება. დღეისათვის კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული საფრთხეები, რომელთა წინაშეც კულტურული მემკვიდრეობის მთელი სპექტრი აღმოჩნდა მართლაც ბევრია. მათ შორისაა მაგალითად: წყალდიდობებისა და ქარების გაზრდილი რაოდენობა; ტენიანობისა და ნალექების ცვლილება; გაზრდილი ტემპერატურა და გვალვიანობა; გაუდაბნოება, ნალექიანობის რეჟიმების ცვლილება; კლიმატური ზონების ცვლილება, გაყინვა-გალღვობის პროცესის ციკლის ცვლილება მაღალმთიან ზონებში; გრუნტის

წყლების დონის ცვლილება; ნიადაგის ქიმიის ცვლილება; ნიადაგის ტემპერატურის ცვლილება; ზღვის დონის ამალღება და სანაპირო ზოლის ეროზია და ა.შ [4] საქართველო თავისი გეომორფოლოგიით მოწყვლადია ბუნებრივი კატასტროფებისა და განსაკუთრებით გრავიტაციული პროცესების მიმართ, რაც კლიმატის ცვლილების პირობებში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დაზიანება/განადგურების დაჩქარებას იწვევს. უკანასკნელი წლების მონაცემებით, სტიქიური ჰიდრომეტეოროლოგიური მოვლენების რაოდენობა საშუალოდ 15%-ით, ხოლო სტიქიური გეოლოგიური მოვლენების რაოდენობა საშუალოდ 58%-ით არის გაზრდილი [5]. ხშირია ზვავი, ღვარცოფი, მეწყერი, წყლისმიერი და ქარისმიერი ეროზია, წყალდიდობა, გვალვა, სეტყვა, ქარი, ბუნებრივი ხანძრები, მიწისძვრა და სხვ.[5]. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს კულტურულ-ესთეტიკური ღირებულების გარდა, დიდი მნიშვნელობა იდენტობის, კულტურული თვითმყოფადობისა და ეკონომიკის განვითარებისათვის აქვთ. სწორედ ეს ფაქტორები განაპირობებს მსოფლიოს მოწინავე ქვეყნების მიერ მსოფლიო მემკვიდრეობის ნუსხაში თავიანთი ძეგლების შეტანის ინტერესს. სამწუხაროდ, საქართველოს ისტორიული და ბუნებრივი ძეგლებიდან მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის სიაში დღეისათვის წარმოდგენილია მხოლოდ 3 ძეგლი [6]. ხოლო] საცდელ სიაში შეტანილი არაერთი ძეგლი ისევ კანდიდატის სტატუსს ატარებს, რადგან წლების განმავლობაში იუნესკოს (UNESCO) მოთხოვნების დაკმაყოფილება ვერ მოხერხდა, რომელთა შორის ინსტიტუციური და საკანონმდებლო პრობლემატიკის გარდა, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება რეაბილიტაცია/რესტავრაციას, რაც თავისთავად გულისხმობს კლიმატის ცვლილების გამოწვევების გათვალისწინებას. ამიტომ მნიშვნელოვანია, ვიცოდეთ რა სახის საფრთხეებს განიცდიან საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები და კლიმატის ცვლილებას აქვს თუ არა გავლენა მათზე. ამ თვალსაზრისით დავეყრდენით „კლიმატის ცვლილების ადაპტაციის გზამკვლევის“ [7] მონაცემებს და საქართველოს ზოგიერთი, მათ შორის მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში, მსოფლიო მემკვიდრეობის საცდელ სიაში მყოფი [8] ეროვნული და ადგილობრივი მნიშვნელობის ძეგლები შევადარეთ

ხელისუფლება და საზოგადოება №2 (58) 2021

“საქართველოს კატასტროფების რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგია 2017-2020“ -ში მოხსენიებულ საფრთხეებთან [5; 7].

№	მუნიციპალიტეტი	ძეგლი	კატეგორია	ბუნებრივი საფრთხე
1	ასპინძა	ვარძის სამინასტრო კომპლექსი	მსოფლიო მემკვიდრეობის ძეგლის კანდიდატი	გრავიტაციული პროცესები: ქვათაცვენები, კლდეზვავები და ლოდების გამოვარდნა.
2	ახმეტა	ალავერდის საკათედრო ტაძარი	მსოფლიო მემკვიდრეობის ძეგლის კანდიდატი	ღვარცოფები, ნაპირების გარეცხვა, წყალდიდობა
3	გორი	უფლისციხის კლდეში ნაკვეთი ქალაქი	მსოფლიო მემკვიდრეობის ძეგლის კანდიდატი	ძლიერი წყალდიდობა
4	დუშეთი	შატლი	მსოფლიო მემკვიდრეობის ძეგლის კანდიდატი.	მეწყურულ-გრავიტაციული მოვლენები; ღვარცოფები, წყალდიდობები ეროზიული პროცესები
5	დუშეთი	მუცო - ციხე-სოფელი	ეროვნული მნიშვნელობის	მეწყურულ-გრავიტაციული მოვლენები; ღვარცოფები, თოვლის ზვავები წყალდიდობები ეროზიული პროცესები
6	ზუგდიდი	კორცხელის X-XI საუკუნის ეკლესია	ადგილობრივი მნიშვნელობის	მეწყურული პროცესები

7	თელავი	იყალთოს საეკლესიო არქიტექტურული კომპლექსი	ეროვნული მნიშვნელობის	წყალმომარაგება
8	კასპი	რკონის კომპლექსი	ეროვნული მნიშვნელობის	წყალდიდობა, ეროზია
9	მცხეთა	შიომღვიმის კომპლექსი	ეროვნული მნიშვნელობის	გრავიტაციული პროცესები
10	მცხეთა	ჯვრის მონასტერი	მსოფლიო მემკვიდრეობის ძეგლი	გრავიტაციული პროცესები

[7] კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის გზამკვლევი; გვ.184-185

კლიმატის ცვლილება და ბუნებრივი კატასტროფები დიდი საფრთხის წინაშე აყენებენ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს, ემუქრებიან მათ მთლიანობას და ყველაზე ცუდი სცენარის შემთხვევაში განადგურებასაც უქადიან. მათ დასაცავად, გადასარჩენად და შესანარჩუნებლად გადაუდებელი ზომებია მისაღები. ეს პრობლემა კლიმატის ცვლილებზე დაუყოვნებელ რეაგირებას მოითხოვს და ეროვნული კეთილდღეობისა და უსაფრთხოების სტრატეგიის მნიშვნელოვანი ნაწილია. საამისოდ სახელმწიფო დონეზე საერთაშორისო ორგანიზაციების ხელშეწყობით მიმდინარეობს სხვადასხვა კვლევა, პრევენციისა და მიტიგაციის ინსტიტუციონალიზაცია, სარეაბილიტაციო სამუშაოები. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ სასურველ შედეგებამდე ჯერ შორსაა. თითოეული ძეგლისთვის პრევენციული სამუშაოს ჩატარება დიდ ინვესტიციებსა და სახელმწიფო დონეზე სათანადო დაგეგმვას მოითხოვს. დასახვეწია საკანონმდებლო ბაზა, გამოსაკვეთია პრიორიტეტები. მნიშვნელოვანია ადაპტაციური სტრატეგიის ამუშავება. სამეცნიერო წრეებისა და დარგის სპეციალისტების ჩართულობა. კვლევების ჩატარება და სამეცნიერო პუბლიკაციების გამოცემა. თითოეული ნაშრომი გახსენება უნდა იყოს იმისა, რომ კლიმატის ცვლილებამ კულტურული მემკვიდრეობის დაკარგვა შეიძლება განაპირობოს[9]. იმ კულტურული მემკვიდრეობის, რომელიც ერის -მატერიალურ და სულიერ აქტივს წარმოადგენს და რაც

სოციალურ, კულტურულ და ეკონომიკურ მდგრადობას უზრუნველყოფს.

ლიტერატურა

References:

1. n. petriaSvili, d. cucqiriZe klimatis cvlilebis kulturaTaSorisi komunikacia, Jurnalni xelisufleba da sazogadoeba (istoria, Teoria, praqtika). 2019, gv. 169-182.
2. S. Fatoric, L. Egberts, Realising the Potential of Cultural Heritage to Achieve Climate Change actions in the Netherlands; Journal of Environmental Management, 2020, https://www.researchgate.net/publication/343565108_Realising_the_potential_of_cultural_heritage_to_achieve_climate_change_actions_in_the_Netherlands. ukanasknelad gadamowmda: 05.06. 2021
3. S. Fatoric, E. Seekamp, Knowledge Co-production in Climate Adaptation Planning of archaeological sites, Journal of Coastal Consarvation, 23, 683-698 (2019), <https://link.springer.com/article/10.1007/s11852-019-00698-8>, ukanasknelad gadamowmda :05.06.2021
4. M. Pearson, Climate Change and its Impacts on Australias Cultural Heritage, A Paper for the Australia Icomos Extreme Heritage conference 2007, <https://www.aicomos.com/wp-content/uploads/michaelpearsonclimatechangepaper.pdf> ukanasknelad gadamowmda: 05.06 2021
5. saqarTvelos katastrofis riskis Semcirebis erovnuli strategia 2017-2020, Tbilisi, 2017
6. https://unesco.ge/?page_id=540 sabolood gadamowmda: 05.06. 2021
7. klimatis cvlilebasTan adaptaciis gzamkvlevi, USAID, Tbilisi 2016. http://nala.ge/climatechange/uploads/RoadMap/RoadMap_Geo.pdf sabolood gadamowmda: 05. 06, 2021
8. <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=ge> sabolood gadamowmda: 05. 06, 2021
9. S. McIntyre-Tamvoy, The Impact of Global Climate Change and Cultural Heritage: Grasping the Issues and Defining the Problem, https://researchonline.jcu.edu.au/1951/1/he_vol21_1_mccintyre-tamwoy.pdf, sabolood gadamowmda 05. 06. 2021

რეგენზენტი: გურამ გაბრიჩიძე საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, „ბუნებრივი კატასტროფების სამეცნიერო პრობლემების შემსწავლელი კომისიის“ სწავლული მდივანი.

Nino Petriashvili, Darejan Tsutskiridze
Cultural Heritage Sites and Climate Change

Summary

Climate change influences and threatens cultural heritage. This complex matter requires the undivided attention of world society and needs to be resolved urgently.

First and foremost, we must fully comprehend and acknowledge the climate change phenomenon as a global menace to humans and their material and spiritual asset – cultural heritage. In this article, we focus on specific aspects of climate change and natural disasters that threaten unique cultural heritage sites above and underground. Furthermore, we highlight the multi-dimensional significance of the damage inflicted on the cultural heritage sites and its effects on identity, cultural originality, and the economy.

Keywords: cultural heritage, climate change, natural disasters, world heritage sites.

Reviewer: Guram Gabrichidze Member-correspondent of Georgian National Academy of Sciences, Research Secretary of Commission of Natural Catastrophes Scientific Problems.

Нино Петриашвили, Дареджан Цуцкиридзе
Объекты культурного наследия и изменение климата

Резюме

Изменение климата оказывает влияние на культурное наследие, создавая ему угрозу. Этот комплексный вопрос, требующий целеустремленного внимания от всемирного общества, должен решиться безотлагательно.

Прежде всего, важно осознать и признать изменение климата как глобальную угрозу, которая угрожает человеку и «материально-духовному активу человека – культурному наследию». В статье внимание должно сосредоточиться на изменение климата и на те конкретные проявления природных катастроф, создающих угрозу тем уникальным памятникам, существующим как над землей, а также под

ней; также стоит вычленить многостороннее значение нанесенного ущерба на памятники культурного наследия, связанное с вопросами идентичности, культурной самобытности и экономики.

Ключевые слова: культурное достояние, изменение климата, природные катастрофы; памятники всемирного культурного наследия.

Рецензент: Гурам Габричидзе, Член-корреспондент Национальной академии наук Грузии, Учёный секретарь комиссии по Изучению Научных Проблем Природных Катастроф.

ელდარ პირმისაშვილი, გიორგი ზირაქაშვილი, თინათინ აფხაიძე
ახალი საკომუნიკაციო ტენდენცია- ინფლუენსერ მარკეტინგი

მარკეტინგული კომუნიკაციების სფერო და მეთოდები საზოგადოების აღქმებისა და დამოკიდებულებების ცვლილებებთან ერთად განიცდის ტრანსფორმაციას, ადამიანების ინტერესები და მიმდინარე ტენდენციები იცვლება, შესაბამისად ფორმირდება საზოგადოებრივ აზრზე ზემოქმედების მექანიზმები. ინფლუენსერ მარკეტინგი ბოლო დროს ყველაზე ეფექტური და შედეგზე ორიენტირებული მიმართულება გახდა მარკეტინგის და კომუნიკაციის სფეროში მომუშავე სპეციალისტებისთვის. ინტერნეტის, სოციალური ქსელების და დიგიტალური სამყაროს განვითარებამ და ხელმისაწვდომობამ შეცვალა ადამიანები, მათი განწყობები ბრენდების მიმართ.

2020 წლის „საერთაშორისო ინფლუენსერ მარკეტინგის“ ანგარიშის მონაცემებით, გლობალური მასშტაბით, კომპანიებმა ინფლუენსერ მარკეტინგის მომსახურებაში 10 მილიარდ დოლარამდე დახარჯეს. გამოკითხული მარკეტინგისა და კომუნიკაციების სპეციალისტების 92% აღნიშნავს, რომ ინფლუენსერ მარკეტინგში ჩადებული რესურსები ხარჯთეფექტური და შედეგიანია. გამოკითხული კომუნიკატორების უმრავლესობა ამბობს, რომ გაზრდის ინფლუენსერ მარკეტინგზე დანახარჯებს და კამპანიების რაოდენობას შემდეგი 5 წლის განმავლობაში.

როგორც სპეციალისტები ამბობენ ინფლუენსერ კომუნიკაციის მეთოდები და საშუალებები უფორ დაიხვეწება და განვითარდება. ახალი სოციალური ქსელების პლატფორმებთან უფორ მეტად მოხდება ამ სფეროს დაკავშირება და შერწყმა, და რაც მთავარია გაიზრდება მისი გამოყენება და ეფექტურობა.

საკვანძო სიტყვები: მარკეტინგი, ინფლუენსერ მარკეტინგი, კომუნიკაცია, იმიჯი, სოციალური ქსელები, კონტენტი.

სტრატეგიული კომუნიკაციების და მარკეტინგის სფერო პრაქტიკული და მეტად შედეგზე ორიენტირებული გახდა. სოციალური ქსელების განვითარებამ და მასში ჩართული ადამიანების მზარდმა ნაკადმა, მნიშვნელოვანი გახადა მათზე

გავლენის მოხედვის, ახალი და ქმედითი საკომუნიკაციო მექანიზმების გაჩენა, ისეთი, როგორც ინფლუენსერ მარკეტინგია.

ციფრულ სამყაროში ახალმა მედიამ და სოციალურმა ქსელებმა დაამკვიდრა სიტყვა ინფლუენსინგი (გავლენის მოხედვა). ინფლ„უენსინგს სპეციალისტები ახასიათებენ, როგორც საკომუნიკაციო შესაძლებლობას, რომლის მიზანია გავლენიანი ადამიანების ძალისხმევით მოახდინონ წვდომა და ორმხრივი კავშირების შექმნა თავიანთ მიზნობრივ ჯგუფებთან, შეიქმნან ბრენდებისთვის ცნობადობა და სტიმულირება მოახდინონ გაყიდვების.

დღესდღეობით ინფლუენსერ მარკეტინგი ყველაზე მზარდი და მოთხოვნადი საკომუნიკაციო საშუალება გახდა მსოფლიოს მასშტაბით. 2020 წლის „საერთაშორისო ინფლუენსერ მარკეტინგის“ ანგარიშის მონაცემებით, გლობალური მასშტაბით, კომპანიებმა ინფლუენსერ მარკეტინგის მომსახურებაში 10 მილიარდ დოლარამდე დახარჯეს. გამოკითხული მარკეტინგისა და კომუნიკაციების სპეციალისტების 92% აღნიშნავს, რომ ინფლუენსერ მარკეტინგში ჩადებული რესურსები ხარჯთეფექტური და შედეგიანია. გამოკითხული კომუნიკატორების უმრავლესობა ამბობს, რომ გაზრდის ინფლუენსერ მარკეტინგზე დანახარჯებს და კამპანიების რაოდენობას შემდეგი 5 წლის განმავლობაში. კომპანიების უმრავლესობა ინფლუენსერ კომუნიკაციას, სოციალურ ქსელებში აქტიური და გავლენიანი ადამიანების მომზადებულ კონტენტს იყენებს ბრენდის ცნობადობის, პოპულარიზაციის და გაყიდვების ხელშეწყობისთვის. დღესდღეობითაც კომუნიკატორები ყოველთვის მოწოდებული არიან იდენტიფიცირება მოახდინონ იმ ადამიანების და ჯგუფების ვისაც აქვს დიდი წვდომა და გავლენა სხვადასხვა ინტერესების მქონე აუდიოტორიაზე, დაადგინონ მათი გავლენის ხარისხი და სანდოობა.

რუტგერსის ბიზნეს სკოლის პროფესორი გრებ ჯორბო (Rutgers Business School, Greg Jarboe) ინფლუენსერ მარკეტინგის ჩამოყალიბების და განვითარების კონტექსტში კომუნიკაციის ორსაფეხურიანი დინების მოდელზე ამახვილებს ყურადღებას, მოდელი ამბობს, რომ ადამიანების უმეტესობა აყალიბებს თავის მოსაზრებებს აზრის ლიდერების გავლენის ქვეშ, რომლებიც თავის მხრივ განიცდიან მასმედიის გავლენას. სხვა მოდელებისგან

განსხავებებით, რომელიც მედიის გავლენას გულისხმობს საზოგადოებაზე, ორსაფეხურიანი დინების მოდელის თანახმად, მასმედიიდან იდეები მიედინება აზრის ლიდერებზე და მათგან უფრო ფართო საზოგადოებაზე. ასევე აზრის ლიდერები მედიის შინაარსის გარდა ინფორმაციას საკუთარ ინტერპრეტაციას უმატებენ ან ცვლიან და ისე გადასცემენ ფართო საზოგადოებას.

კომუნიკაციის ორსაფეხურიანი დინების ერთ-ერთი მიდგომა გულისხმობს ლაზერფელდის და კატზის (Lazarsfeld and Katz) მოდელს, რომელიც ამტკიცებს, რომ მასმედია ფართო საზოგადოებას აზრის ლიდერების საშუალებით ესაუბრება საზოგადოებას და ისინი კარგად გრძნობენ რა და როგორ უნდა მიაწოდონ ინფორმაცია მათ, ამიტომ არიან ისინი შუამავლები და რაც მთავარია ისინი არიან სხვადასხვა თემებზე კომპეტენტურები და სარგებლობენ საზოგადოების ნდობით, მათი კვლევები ცხადყოფს, რომ ადმინისტრაციის უმეტესობასზე გავლენას ახდენს მეორადი ინფორმაცია ანუ რას ეტყვიან და როგორ ინტერპრეტაციას გაუეკთებენ ამ ინფორმაციას საზოგადოებრივი აზრის ლიდერები.

სწორედ ცნობადი სახეების, აზრის ლიდერების რჩევების და მათი კომუნიკატორაც გამოყენებიდან წარმოიშვა ინფლუენსერ მარკეტინგის მიდგომები და გამოყენების ხერხები.

ინფლუენსერებს ასევე სოციალური გავლენის ადამიანებად მოიხსენიებენ, 1958 წელს ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორმა ჰერბერტ კელმანმა დაადგინა სოციალური გავლენის სამი ფართო ვარიანტი. ესნია: 1. შესაბამისობა- როდესაც პიროვნება განიცდის სხვა ადამიანის აზრის ლიდერის ან ინფლუენსერის გავლენას, ეთანხმება, მაგრამ განსხვავებული მოსაზრება აქვს. 2. იდენტიფიკაცია - როდესაც ადამიანებზე გავლენას ახდენს მეორე, მისთვის სანდო და პატივსაცემი ადამიანი (აზრის ლიდერი, ინფლუენსერი) 3. ინტერნალიზაცია როდესაც ადამიანი გავლენიანი ადამიანისგან მიღებულ ინფორმაციას იჯერებს ან იცვლის ქცევას.

ამ სამ ფაქტორზე დაყრდნობით შეგვიძლია განვიხილოთ ინფლუენსერების მუშაობა, როგორც სოციალურ გავლენის მქონე ადამიანების. ისინი თავიანთი სოციალური ქსლების პროფილებით, თავიანთი რეპტაციით და შექმნილი კონტენტით ცდილობენ ახალი იდეების, პროდუქტების და მომსახურებების

საზოგადოების ფართო ფენებისთვის მიწოდებს, დაჯერებას, ნდობის მოპოვებას და ქცევის ცვლილებას და როგორც კელმასი კვლევაშია ნაჩვენები მათ შუძლიან შეაცვლევინონ აზრი თავიანთ მიმდევრებს და იყვნენ მათთვის აზრის ლიდერები ან მხოლოდ მოჩვენებითად დაიჯერონ მათი.

რა ტენდენციები გამოიკვეთა ქართულ ბაზარზე ინფლუენსერ მარკეტინგის კუთხით? და როგორია ინფლუენსერ მარკეტინგის ქართული ბაზარი?

ამ კითხვებზე პასუხვს სცემს საქართველოში ინფლუენსერების და ინფლუენსერ მარკეტინგის ბაზრის კვლევა, რომელიც ინფლუენსერ სააგენტო „infleuncer.ge“-მ 2020 წელს ჩაატარა.

როგორც „infleuncer.ge“-ს კვლევის ანგარიშიდან ვკითხულობთ მაშინ, როცა ბრენდებსა და კომპანიებს ყოველდღიურად სჭირდებათ მომხმარებლებთან კომუნიკაცია, მათთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ინფორმაციის დროული მიტანა მიზნობრივ აუდიტორიასთან, არამედ მათი ლოიალობის მოპოვებაც, ამისთვის კი ტრადიციული არხები უკვე ნაკლებ ეფექტიანია.

„დღეისათვის მთელს მსოფლიოში კომპეტენტური ადამიანების მიერ გაწეული რეკომენდაცია უფრო ფასობს, მათ ხალხი უჯერებს და ენდობა, ამიტომ ეფექტური და შედეგიანი გზა არის ინფლუენსერ მარკეტინგის სტრატეგიის გამოყენება. ინფლუენსერების მუშაობა და ინფლუენსერ მარკეტინგი ბოლო კვლევების მიხედვით, მსოფლიოს მასშტაბით ყველაზე შედეგიანი და ხარჯთეფექტური ხერხია იმისათვის, რომ მარტივად მივიდეს ბრენდი მომხმარებლამდე“

რაც შეეხება ამ მხრივ საქართველოში არსებულ ვითარებას, infleuncer.ge-ის კვლევის თანახმად, ინფლუენსერ მარკეტინგის მომსახურებით ქართული კომპანიების 40%-ს უსარგებლია, 44 % კი ამბობს, რომ საჭიროების შემთხვევაში ისარგებლებს ამ სერვისით. ამავე კვლევის მიხედვით, კომპანიები (71%) ინფლუენსერებს ძირითადად ცნობადობისა და გამოხმაურების ზრდისთვის მიმართავენ.

კვლევის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მიგნებაა ის ფაქტიც, რომ ბოლო ერთ წელში ინფლუენსერების 71%-ს შემოსავალი გაეზარდა.

კვლევის თანახმად, საქართველოში ინფლუენსერები ინფლუენსერ მარკეტინგის მთავარ ხელსაწყოდ სოციალურ ქსელ ფეისბუქსა (49%) და ინსტაგრამს (51%) მიიჩნევენ.

ინფლუენსერ მარკეტინგი აქტუალობას არ კარგავს არც ბოლო პერიოდში, როცა პანდემიამ ბევრი რამ უკვე შეცვალა. იმ პირობებში, როცა მსოფლიო კიდე უფრო დამოკიდებული გახდა ონლაინ სივრცეზე, ინფლუენსერ მარკეტინგზე მოთხოვნა კიდე უფრო გაზარდა.

გავლენიანი ადამიანების დახმარებით კომპანიები და ბრენდები მნიშვნელოვან შედეგებს აღწევენ. ინფლუენსერები აქტიურები არიან სოციალურ ქსელებში, ჰყავთ მნიშვნელოვანი აუდიტორია/მიმდევრები და მათზე ყოველდღიურად გავლენის მოხდენას საკუთარი ცხოვრების წესის და იდეების დემონსტრირებით, საინტერესო კონტენტის შექმნით ახერხებენ.

ინფლუენსერების და ბრენდების დაკავშირებას და კომუნიკაციის მართვას ინფლუენსერ მარკეტინგის სააგენტოები ახორციელებენ. ისინი ფლობენ მნიშვნელოვან მონაცემებს და პროფესიულ უნარებს იმუშაოს ბიზნეს ორგანიზაციებთან და სწორად შეარჩიოს, როგორც ინფლუენსერ კამპანიის არსი, ასევე ინფლუენსერი და ეფექტური კომუნიკაციის ტიპები.

როგორც სპეციალისტები ამბობენ ინფლუენსერ კომუნიკაციის მეთოდები და საშუალებები უფორ დაიხვეწება და განვითარდება. ახალი სოციალური ქსელების პლატფორმებთან უფორ მეტად მოხდება ამ სფეროს დაკავშირება და შერწყმა, და რაც მთავარია გაიზრდება მისი გამოყენება და ეფექტურობა, თუმცა ინფლუენსერ მარკეტინგს ექნება ისეთი გამოწვევები, როგორც არის ყალბი პროფილების გამოყენება, არასწორად დაგეგმილი კამპანიები და ეთიკის საკითხები, რომელიც თანს სდევს ამ პროცესს და მიყვება სოციალური ქსელების მიერ ჩამოყალიბებულ ახალ მიდგომებს, რეგულაციებს და პროცედურებს.

ლიტერატურა

References:

1. D. Brown & N. Hayes, *Influencer Marketing*, 2008 Elsevier Publishing
2. E. Katz & P. Lazarsfeld, *Personal Influence*, 1955 New York: Free Press.

3. D. Brown & S. Fiorella, Influence Marketing, 2013 Que Publishing
4. Influencer.ge – Georgian influencer Market Research, 2020
5. The Association of National Advertisers, USA, ANA-
<https://www.ana.net>

რეკენზენტი: პროფესორი ანა ვერულაშვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Eldar Pirmisashvili, Giorgi zirakashvili Tinatin Aphkaidze New Communications Trend – influencer Marketing

Summary

The field and methods of marketing communications along with the changes of perceptions and approaches of society undergo transformation, current tendency and interests of people change, thus mechanisms of influencing over society are formed. Influencer marketing has recently become the most effective and results-oriented field for specialists working in the field of marketing and communication. The development and availability of the internet, social networks and the digital world have changed people, their attitudes towards brands.

According to the International Influencer Marketing Report 2020, companies worldwide have spent up to \$ 10 billion on influencer marketing services. Surveyed specialists of marketing and communications 92% say that the resources invested in influencer marketing are effective and efficient. Most of the communicators surveyed say they will increase their expenditure on influencer marketing and the number of campaigns over the next 5 years.

According to specialists, the methods and means of influencer communication will be further refined and developed. New social networking platforms will increasingly connect and integrate this field, and most importantly increase its usability and effectiveness.

Keywords: marketing, influencer marketing, communications, image, social networks, content

Reviewer: Professor Ana Verulashvili, Georgian Technical University.

Эльдар Пирмисашвили, Гиორги Зиракашвили, Тинатин Афхаидзе
Новый тренд в коммуникациях - Инфлюенсер-маркетинг

Резюме

Сфера и методы маркетинговых коммуникации, вместе с изменениями представлении и отношении людей, совершают трансформацию. Интересы людей и текущие тенденции меняются, соответственно формируются механизмы воздействия на общественное мнение. Инфлюенсер-маркетинг стал самым эффективным и ориентированным на результат направлением последнего времени для специалистов работающих в сфере маркетинга и коммуникации. Развитие и доступность интернета, социальных сетей и «диджитал мира» изменило людей, их отношения к брендам.

По данным отчета «Международного Инфлюенсер-маркетинг» за 2020 год, в глобальном масштабе, на услуги инфлюенсер-маркетинга компании потратили до 10 миллиардов долларов. 92% всех опрошенных специалистов по маркетингу и коммуникациям отмечают, что ресурсы и затраты вложенные в инфлюенсер-маркетинг эффективны и результативны. Большинство опрошенных коммуникаторов говорят, что увеличат траты и количество кампании инфлюенсер-маркетинга в течении последующих 5 лет.

Как утверждают специалисты, методы и средства инфлюенсер-маркетинга будут все больше улучшаться и развиваться. Эта сфера будет еще больше расширяться и выходить на платформы новых социальных сетей, а что еще более важно, возрастет его использование и эффективность.

Ключевые слова: маркетинг, инфлюенсер-маркетинг, коммуникация, имидж, социальные сети, контент

Рецензент: Профессор Ана Верулашвили, Грузинский технический университет.

**თინათინ აფხაიძე, გიორგი ზირაქშვილი,
ელდარ პირმისაშვილი, ირაკლი მიქავა
მომხმარებელთა ქცევა და მოტივაციური თეორიები**

სტატიაში განხილულია მოტივაციის თეორიები და გაანალიზებულია მათი კავშირი მომხმარებელთა ქცევაზე. კლასიფიცირებულია შემეცნებითი მოტივაციის მოდელები, რომლებიც სამ ფართო კატეგორიად იყოფა: სამართლიანი, საჭიროების მიღწევისა და მოსალოდნელი ღირებულების მოდელები. ამ მოდელების თეორიული და პრაქტიკული დამუშავება საშუალებას იძლევა ვიწრო სემენტირებულ მომხმარებელთა მოტივებისა და ქცევის შესწავლის შესაძლებლობას. სტატიაში განხილულია მომხმარებელთა რაციონალური და იმპულსური შესყიდვის თავისებურებანი.

საკვანძო სიტყვები: მომხმარებელთა ქცევა, მოტივაცია, დამოკიდებულება, მოთხოვნილება, მარკეტინგი.

ბოლო წლებში გამოწვეულმა კონკურენციის ზრდის ტენდენციებმა, კიდევ უფრო აქტუალური გახადა მომხმარებელთა ქცევის შესწავლისა და მეცნიერულად დამუშავების აუცილებლობის საკითხები. სამეცნიერო თეორიები საშუალებას აძლევს პრაქტიკოსებს განახორციელონ კამპანიები, რომლებიც საუბრობენ აუდიტორიის ფუნდამენტურ პრობლემებსა და სურვილებზე.

მომხმარებელთა ქცევა შეიძლება განისაზღვროს, როგორც პროცესი და ქმედებები, რომელშიც ადამიანები მონაწილეობენ, ეძებენ, არჩევენ, ყიდულობენ, აფასებენ და ა.შ. თავად ტერმინი მოხმარება და მომხმარებლის ქცევა შედარებით ახალი დისციპლინაა. იგი მოიცავს ფსიქოლოგიის, სოციოლოგიის, ანთროპოლოგიის, დემოგრაფიის, ეკონომიკსა და მარკეტინგის საკითხებს. მომხმარებლის ქცევა დაფუძნებულია რელევანტურ შინაგან ფსიქოლოგიურ პროცესებზე, როგორცაა, მოტივაცია, აღქმა, დამოკიდებულებების ჩამოყალიბება, ინტეგრაცია და ათვისება; ამ საკითხების გააზრება ზრდის მარკეტინგული კამპანიის ეფექტურობას და მის გავლენას მომხმარებლებზე.

მომხმარებლის ქცევის შესწავლისას პირველ რიგში აქცენტი კეთდება მოტივებზე, ანუ იმ ფაქტორების დადგენაზე,

რომლებიც მომხმარებელს ამა თუ იმ კონკრეტული ქმედებისკენ უბიძგებენ. მოტივები შესაძლოა პირობითად დაიყოს ორ კატეგორიად - მარტივი და რთული/ფუნდამენტური მოტივები. ფუნდამენტური მოტივები გაცილებით უფრო რთული შესასწავალია, სოციალური სტატუსის ამაღლება, ყურადღების მიქცევის სურვილი, შრომის ნაყოფის რეალიზაცია და ა. შ

დარვინის ევოლუციური თეორიის თანახმად გარკვეული ქცევითი ტენდენციები ადამიანის ორგანიზმში თანდაყოლილია, მთავარი მოტივი კი გადარჩენაა. უილიამ ჯეიმსმა (1890) და უილიამ მაკდუგალმა (1923) შეადგინეს ინსტიქტების ჩამონათვალი, რომლებიც, ყველა სახის (მარტივი და რთული) ქცევის სათავეა. მოგვიანებით, ჰ.ა. მიურეიმ (1937) გააკეთა ადამიანის მოტივების სხვა კლასიფიკაცია, სადაც ქცევის გარე და შიდა ფაქტორების ურთიერთაკვირობა ყურადღება გამახვილებული. გამოყოფილია 40-მდე მოთხოვნილება, რომლებიც რამდენიმე ნიშნითაა კლასიფიცირებული. აღწერილია მოტივაციის ოთხი ძირითადი სტრუქტურა/შედგენილობა: მოთხოვნილებათა თანაქმედება, დაქვემდებარება, შერწყმა, კონფლიქტი (ე.წ. „მოტივაციური კონფლიქტი“). რეალიზაციის პროცესში მოთხოვნილებები გარემოს ფაქტორებს ხვდება, რომლებიც ხელს უწყობენ ან აბრკოლებენ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებას. იგი ამთლიანებს მოთხოვნილებას და აქტიურობის ნაკადში ქცევის გარკვეული პატერნის გამოყოფის საფუძველი ხდება.

მაკდუგალის, ჯეიმსის და მიურეის მიერ შემუშავებული მოთხოვნილებათა კლასიფიკაცია ჰგავს ელემენტთა კლასიფიკაციას ქიმიაში, მაგრამ არ გააჩნია მკაცრად განსაზღვრული სტრუქტურა და სარგებლიანობა. საჭიროა სტრუქტურული პრინციპი საჭიროებების დინამიური ურთიერთქმედების და მათი შესრულების გამოსაამჟვარავლად.

აბრაამ მასლოუს (1965) პოსტულატებში იმის შესახებ, რომ საჭიროებები იერარქიულად არის სტრუქტურირებული და მათი შესრულება თანმიმდევრულად ქვევიდან ზევით უნდა მოხდეს, მითითებულია საჭიროებებს შორის ურთიერთმიმართება, რაც მაკდუგალისა და მიურეის სისტემებში არ არსებობს. მასლოუს თანახმად, პირველ რიგში დგება ფიზიოლოგიური საჭიროებები (შიმშილი, წყურვილი), რასაც მოსდევს უსაფრთხოების

საჭიროებები (დაცვა), სოციალური საჭიროებები (კუთვნილება), თვითშეფასების საჭიროებები (აღიარება) და ბოლოს თვითრეალიზაციის საჭიროებები. ბოლო დროს სიას ემატება ცოდნისა და გაგების საჭიროება და ესთეტიკური საჭიროებები (მასლოუ, 1970).

ეს შეიძლება შევადაროთ ფ. ჰერცბერგის კმაყოფილების თეორიის (1966) ჰიგიენურ და მოტივაციურ ფაქტორებთან. ჰიგიენური ფაქტორების დეფიციტი ქმნის უკმაყოფილებას, ხოლო ამ ფაქტორების შესრულება კმაყოფილებას. მოტივაციის შემცველი ფაქტორები, სამუშაოების შესრულების შემთხვევაში, იწვევს სამუშაოზე კმაყოფილებას. სამუშაოთი კმაყოფილება და, ალბათ, ასევე მომხმარებელთა კმაყოფილება, არ იზომება გაზომვადი ბიპოლარული მასშტაბით, მაგრამ შედგება ორი მეტნაკლებად დამოუკიდებელი ფაქტორისგან. მომხმარებელთა კვლევისას, ჩვენ შეიძლება განვასხვაოთ პროდუქტის აუცილებელი ატრიბუტები (ჰიგიენური ფაქტორები) და პროდუქტის მოტივაციური ატრიბუტები. აუცილებელი ატრიბუტების არარსებობა იწვევს უკმაყოფილებას, ხოლო მოტივაციური ატრიბუტების არსებობა იწვევს კმაყოფილებას. თუ პროდუქტი, მომსახურება ან ბრენდი არ ფლობს ამ ორ ფაქტორს დიდია ალბათობა იმისა, რომ მმომხმარებელს ჩამოუყალიბდეს კოგნიტური დისონანსი, რაც ხანგძლივი არჩევანის შემდგომ გამოწვეულ ფსიქოლოგიურ უკმაყოფილებას გულისხმობს.

მიუხედავად იმისა, რომ მასლოუს თეორიას გარკვეული ხარვეზები აქვს, მომხმარებელთა ქცევის შესწავლის პროცესში, ერთ-ერთ ძირითად საყრდენ ორიენტირს წარმოადგენს. პირამიდა გამოყენებულია, როგორც საზომი, თუ კონკრეტულად რომელი საფეხურის მოთხოვნილება უნდა დააკმაყოფილოს პროდუქტმა, ბრენდმა, თუ მომსახურებამ. ამასთანავე, წინასწარ მომზადებულმა გზავნილმა საჭიროებისა და გადაუდებლობის გრძნობა უნდა დანერგოს.

საინტერესოა, შემეცნებითი მოტივაციის მოდელები, რომლებიც სამ ფართო კატეგორიად იყოფა: სამართლიანი, საჭიროების მიღწევისა და მოსალოდნელი ღირებულების მოდელები. ამ მოდელების თეორიული და პრაქტიკული დამუშავება საშუალებას იძლევა ვიწრო სეგმენტირებულ მომხმარებელთა მოტივებისა და ქცევის შესწავლის შესაძლებლობას.

სამართლიანობის მოდელი შეიძლება აღვიქვათ, როგორც ღირებულებების თანაბარი გაცვლა, (Adams, 1965) სამოტივაციო ძალები მოიცავს მომხმარებელთა მგრძობელობას, პირველ რიგში, დახარჯული ფასის, დროის და ძალისხმევის მიმართ (მაგ. Gabor and Granger, 1966). გამყიდველისა და მყიდველის მიმართების უთანასწორობამ შეიძლება გამოიწვიოს მომხმარებელთა უკმაყოფილება და სამართლიანობის აღდგენის მოტივაცია. არმსტრონგი (1976) გთავაზობთ მომხმარებლებსა და მარკეტოლოგებს შორის სამართლიანობის აღდგენის საინტერესო მოსაზრებებს. ისევე როგორც ჰერცბერგის (1966) ორფაქტორიანი მოდელის შემთხვევაში, მომხმარებლის მიერ აღქმული სამართლიანი კავშირი ბლოკავს უკმაყოფილების გამოწვევას. სამართლიანი ურთიერთობა მომხმარებელთა კმაყოფილების აუცილებელი, მაგრამ არა საკმარისი წინაპირობაა.

საჭიროების მიღწევის კონცეფცია (McClelland, 1961) ძირითადად მოლოდინის ღირებულების მიდგომის კიდევ ერთი ვარიანტია. სადაც კომბინირებულია სამი მოთხოვნილება: მიზნის მიღწევის, კუთვნილებისა და ძალაუფლების. საჭიროების მიღწევა, რომელიც მასლოუს (1970) თვითრეალიზაციის მოტივს საკმაოდ ჰგავს. თუმცა მთავარი განსხვავება ისაა, რომ იგი მოიცავს როგორც მიზნის მიღწევის ალბათობას, ასევე წარუმატებლობის ალბათობასაც.

ტოლმანმა (1932) და ლევენმა (1938) შექმნეს მოლოდინის მოდელების საფუძველი. როგორც ჩანს, მასზე უფრო დიდი გავლენა მოახდინა ლევენის ველის თეორიამ, რადგან ის მოიცავს: ალტერნატივის აღქმის ანალიზს, სურვილებსა და მოლოდინებს. მრავალი ფსიქოლოგიური თეორია შესაძლოა განვიხილოთ მოლოდინის ღირებულების მოდელების რიგებში: სუბიექტური მოსალოდნელი სარგებლიანობის თეორია (ედვარდსი, 1954), სოციალური სწავლის თეორია (როტერი, 1954), მოტივაციის თეორია (ატკინსონი, 1964) და დამოკიდებულების თეორიები (მაგ., როზენბერგი, 1956; ფიშბეინი, 1967).

მოლოდინის თეორიის თანახმად, გარკვეული ქცევის ჩადენის სურვილი ან მოტივი წარმოადგენს ამ ქცევის მოსალოდნელ შედეგს და ამ ქცევის ღირებულებას ან შეფასებას.

მარტინ ფიშბეინისა და აისკ აიზენის მიერ შექმნილ, გონივრული მოქმედების თეორია აანალიზებს მის ადრეულ

დამოკიდებულების მნიშვნელობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. თეორიის თანახმად მომხმარებლები მოქმედებენ ქცევაზე დაყრდნობით, კონკრეტული მიზნის შექმნის ან მიღების განზრახვის საფუძველზე. ამ ანალიზის დროს მომხმარებლები არიან რაციონალური მოქმედებები, რომლებიც თავიანთი ინტერესებიდან გამომდინარე ირჩევენ კონკრეტულ სვლებს.

საინტერესო მოსაზრება გვხვდება შ. ჩ. შეზის შრომებში. იგი გამოყოფს ხუთ კომუნალურ საჭიროებას, რომლებიც შეიძლება ჩაითვალოს, როგორც ძირითადი მოთხოვნილებები, რომელსაც პროდუქტები აკმაყოფილებს. ზოგადი არჩევანის პროცესში მომხმარებლები ადარებენ პროდუქტის კლასებს მათი ძირითადი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად. სასარგებლო საჭიროებები შესაძლებელია მივიჩნიოთ, როგორც მოტივაციის ძირითადი საზომები. ყველა შემთხვევაში, მომხმარებელს სურს მიაღწიოს გარკვეულ მიზანს და პროდუქტი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მიზნის მიზნის მიღწევის პროცესში.

ხუთი სამოტივაციო განზომილება (Sheth, 1975) შემდეგნაირად კლასიფიცირდება: ფუნქციური მოტივები, ესთეტიკური-ემოციური მოტივები, სოციალური მოტივები, სიტუაციური მოტივები და ცნობისმოყვარეობის მოტივები.

მიუხედავად იმისა, რომ მომხმარებელთა ქცევის თეორიების უმატესობა ფოკუსირებულია რაციონალურ მოქმედებაზე, ჰ. შტერნი ხაზს უსვამს იმპულსური ქცევის იდეა. შტერნი ამტკიცებს, რომ უეცარი ყიდვის იმპულსები შეესაბამება რაციონალურ შესყიდვის გადაწყვეტილებებს, საშუალო მომხმარებლის სრული სურათის დასადგენად. იმპულსური შესყიდვები ძირითადად გამოწვეულია გარეგანი სტიმულებით და თითქმის არ აქვს არანაირი კავშირი ტრადიციულ გადაწყვეტილებების მიღებასთან.

შტერნმა დაადგინა იმპულსური ყიდვის ოთხი კატეგორია. პირველი არის სუფთა იმპულსური შესყიდვები, მაგალითად, ტკბილეული სასურსათო მაღაზიის სალაროს ხაზზე. მეორე, მომხმარებლები აკეთებენ შეხსენებულ იმპულსურ შენაძენებს, მაგალითად, საკვების ჩვენებას გამაგრებლის გვერდით. მესამე შემოთავაზებულია იმპულსური შესყიდვები, მაგალითად ელექტრონული მოწყობილობის გარანტია. დაბოლოს, მომხმარებლები იღებენ დაგეგმილ იმპულსურ გადაწყვეტილებებს,

სადაც იციან, რომ პროდუქტის ყიდვა სურთ, მაგრამ არ იციან სპეციფიკის შესახებ.

მომხმარებელთა ქცევის თეორიები წინასწარმეტყველებენ, თუ როგორ იღებენ მომხმარებლები შესყიდვების შესახებ გადაწყვეტილებებს და აჩვენებენ სპეციალისტებს, თუ როგორ უნდა მართონ პროგნოზირებადი ქცევა. მიუხედავად იმისა, რომ იმპულსური შესყიდვები წარმოადგენს მომხმარებელთა ყიდვის მნიშვნელოვან ნაწილს, გადაწყვეტილების მიღების რაციონალური პროცესები მომხმარებლის ქცევაზე დომინირებს. დაკვირვების საფუძველზე, თამამად სეიმლება ითქვას, რომ მომხმარებელი ცდილობს თავი აარიდოს ძლიერ რისკს, როდესაც რაიმეს ყიდულობს, თუმცა არსებობს გამონაკლისი ჯგუფის კატეგორია. რომლებსაც სჭირდებათ აქტივაციის მაღალი დონის შენარჩუნება და სწორედაც რისკისკენ არიან მიდრეკილნი.

„განწყობა როგორც მიზანშეწონილი ქცევის მექანიზმი, უკუკავშირების პრინციპის საფუძველზე მოქმედებს“. (დ. უზნაძე) სწორედ უკუკავშირის საფუძველზე უნდა მოხდეს მომხმარებელთა ქცევის გაანალიზება, დაკვირვებისა და კვლევის შედეგად მათი მოტივების დადგენა. განწყობა წარმოიქმნება მოთხოვნილებისა და მისი შესაბამისი გარემოს თანხვედრისას, განსაზღვრავს ადამიანის მოტივაციას, შემდეგ კი მისი ქცევის მიმდინარეობას.

ამრიგად, მოტივაციის თეორიების გაანალიზება საშუალებას იძლევა ჩავწვდეთ მომხმარებელთა ქცევის ძირითად მოტივებს. მოტივაციური და შემეცნებითი მოდელები ითვალისწინებენ ყველა შესაძლო მდგომარეობას, რომლიც დამახასიათებელია მომხმარებელთა ყიდვის გადაწყვეტილებისა და არჩევანის პროცესისთვის. თეორიული კვლევის შედეგად შესაძლებელია დავასკვნათ, რომ მომხმარებელთა ქცევა დინამიური, ცვალებადი პროცესია, სადაც მონაწილეობენ, როგორც გარეგანი, ისე შინაგანი ფაქტორები. ერთის მხრივ მომხმარებელს ახასიათებს დაგეგმილი წინასწარგანსაზღვრული ქცევა, მეორეს მხრივ იმპულსური შესყიდვები. მიუხედავად იმისა, რომ იმპულსური შესყიდვები წარმოადგენს მომხმარებელთა ყიდვის მნიშვნელოვან ნაწილს, გადაწყვეტილების მიღების რაციონალური პროცესები დომინირებს მომხმარებლის ქცევაზე, რაც ძირითადად ეკონომიკური ფაქტორებითაა გამოწვეული. ამ საკითხების

მეცნიერული დამუშავება ზრდის მარკეტინგული კამპანიის ეფექტურობას და მის გავლენას მომხმარებლებზე.

ლიტერატურა:

References:

1. Philip Graves. Consumerology: The Market Research Myth, the Truth about Consumers and the Psychology of Shopping 2010.
2. van Raaij, W. Fred; Wandwossen, Kassaye MOTIVATION-NEED THEORIES AND CONSUMER BEHAVIOR. Advances in Consumer Research . 1978
3. J.N.Sheth „The Role of Motivation Research in Consumer Psychology” 1974.
4. Todua. N. Marketing research of consumer behavior in the Georgian market. Tbilisi 2012
5. J. Belch. M.E. Belchi. "Advertising and Promotion" 2013
6. f. Kotler, G .; Armstrong "Fundamentals of Marketing" 2015B.Sharp. Marketing: Theory, Evidence, Practice 2017.

რეცენზენტი: პროფესორი ანა ვერულაშვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Tinatin Aphkaidze, Giorgi Zirakashvili, Eldar Pirmisashvili, Irakli Mikava

Consumer behavior and motivational theories

Summary

The article discusses motivation theories and analyzes their relationship to consumer behavior. Cognitive motivation models are classified into three broad categories: Fair, needed achievement and expected value models. Theoretical and practical elaboration of these models allows the study of narrowly segmented customer motives and behaviors. The article discusses the peculiarities of rational and impulsive purchasing of consumers.

Keywords: Consumer behavior, motivation, attitude, demand, marketing.

Reviewer: Professor Ana Verulashvili, Georgian Technical University.

**Тинатин Афхаидзе, Гиორგი Зиракашвили, Эльдар Пирмисашвили,
Ираклий Микава**

Потребительское поведение и мотивационные теории

Резюме

В статье обсуждаются теории мотивации и анализируется их связь с поведением потребителей. Модели когнитивной мотивации подразделяются на три большие категории: модели справедливого, необходимого достижения и ожидаемой ценности. Теоретическая и практическая разработка этих моделей позволяет изучать узко сегментированные мотивы и поведение клиентов. В статье обсуждаются особенности рациональных и импульсивных покупок потребителей

Ключевые слова: поведение потребителей, мотивация, отношение, спрос, маркетинг.

Рецензент: Профессор Ана Верулашвили, Грузинский технический университет.

CONTENTS

PRACTICE OF PUBLIC ADMINISTRATION

Zhuzhuna Ioseliani

The model of a public servant's social role and its psycho-social characteristics----- 5

Anna Krutii

Strategic priorities of public administration of tourism development in Ukraine 31

Nana Jolia

The role of local self-government and regional government in the development of vocational education----- 39

Giorgi Kimadze, Davit Kukhalashvili

The role of public opinion in public administration, its intelligence aspects-- 45

LAW

Konstantin Kukhalashvili & Mariam Pitskhelauri

A new understanding of the composition of the crime of trafficking (In the background, the question of the expediency of the norm of involvement in prostitution)----- 56

STATE AND RELIGION

Oksana Shepetiak

The stages of formation of the Ukrainian orthodoxy in 20th and 21st centuries 71

SOCIETY

Otar Davitashvili

Barriers and Trends to Women's Political Participation in Georgia----- 83

Sergey Semenov, Alexander Gegechkori, Ruslan Vasilchenko

Socialphilosophical analysis of military subculture (on example of Ukrainian Army)----- 90

Zaza Tsverava, Luka Chitiani, Tsotne Tsverava

Recent challenges of Turkey and their impact on Georgia----- 102

PRACTICE

Khatuna Iarghanashvili

The Importance of Rhetoric for Political Communication----- 112

Galina Vorobiova, Tatyana Moiseeva, Bogdan Shevchenko Achievements and calculations of the modern foreign foreign policy of Ukraine-----	120
Ketevan Khardziani Experience in regulating inclusive urban planning in foreign countries--	131
Irina Chistyakova, Inna Krivdina, Valentyna Babina Cross-cultural communication and its impact on international negotiations-----	140
David Leladze, Vladimer Svanadze Challenges and Solutions for Cyber Security and Information Security Management in Organizations-----	152
Mariam Tchanturia The speed of distribution of a qualified electronic signature / stamp (on the example of local government) and the problem of authentication-----	169
Nino Petriashvili, Darejan Tsutskiridze Cultural Heritage Sites and Climate Change-----	178
Eldar Pirmisashvili, Giorgi zirakashvili Tinatin Aphkaidze New Communications Trend – infleuncer Marketing -----	186
Tinatin Aphkaidze, Giorgi Zirakashvili, Eldar Pirmisashvili, Irakli Mikava Consumer behavior and motivational theories-----	193

СОДЕРЖАНИЕ

ПРАКТИКА ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Жужуна Иოსелиანი Модель социальной роли государственного служащего и ее психосоциальные характеристики-----	5
Анна Крутий Стратегические приоритеты публичного управления развитием туризма в Украине-----	31
Нана Джолна Роль местного самоуправления и регионального правления в развитии профессионального образования-----	39
Георгий Кимадзе, Давид Кухалашвили Роль общественного мнения в государственном управлении, его звездывательные аспекты-----	45

ПРАВО

Константин Кухалашвили, Мариам Пицхелаури Новое понимание состава преступления трафикинга (на этом фоне вопрос о целесообразности нормы вовлечения в проституцию)-----	56
--	-----------

ГОСУДАРСТВО И РЕЛИГИЯ

Оксана Шепетяк Этапы становления Украинского православия в XX-XXI веках-----	71
--	-----------

ОБЩЕСТВО

Отар Давиташвили Барьеры и тенденции участия женщин в политике в Грузии-----	83
Сергей Семенов, Александр Гегечкори, Руслан Васильченко Социально-философский анализ военной субкультуры (на примере Украинской Армии)-----	90
Заза Цверава, Лука Читиани, Цотне Цверава Последние вызовы Турции и их влияние на Грузию-----	102

ПРАКТИКА

Хатуна Иарганашвили Значение риторики для политической коммуникации-----	112
--	------------

Галия Воробьева, Татьяна Моисеева, Богдан Шевченко Достижения и просчеты современной внешней политики Украины-----	120
Кетеван Харdziანი Опыт регулирования инклюзивного городского планирования в зарубежных странах-----	131
Ирина Чистякова, Инна Кривдина, Валентина Бабина Кросс культурная коммуникация и ее влияние на международные переговоры-----	140
Давид Леладзе, Владимир Сванадзе Проблемы и решения для управления кибербезопасностью и информационной безопасностью в организациях-----	152
Мариам Чантурия Скорость распространения квалифицированной электронной подписи / штампа (на примере местного самоуправления) и проблема аутентификации-----	169
Нино Петриашвили, Дареджан Цуцкиридзе Объекты культурного наследия и изменение климата-----	178
Эльдар Пирмисашвили, Гиორги Зиракашвили, Тинатин Афхаидзе Новый тренд в коммуникациях - Инфлюенсер-маркетинг-----	186
Тинатин Афхаидзе, Гиორги Зиракашвили, Эльдар Пирмисашвили, Ираклий Микава Потребительское поведение и мотивационные теории-----	193

ავტორები

თინათინ აფხაიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
ვალენტინა ბაზინა	პოლიტიკის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, ოდესის სახელმწიფო პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობათა და სამართლის კათედრის დოცენტი. (უკრაინა)
ალექსანდრე გეგეჩკორი	დოცენტი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის სოციალურ-ჰუმანიტარული დისციპლინების კათედრის დოცენტი. (უკრაინა)
ოთარ დავითაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
რუსლან ვასილჩენკო	ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის სოციალური და ჰუმანიტარული დისციპლინების დეპარტამენტის უფროსი მასწავლებელი. (უკრაინა)
გალინა ვორობიოვა	ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი, ასოცირებული პროფესორი, ოდესის ეროვნული პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობათა და სამართლის კათედრის დოცენტი. (უკრაინა)
გიორგი ზირაქაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ხათუნა იარღანაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ჯუჟუნა იოსელიანი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
დავით კუხალაშვილი	ისტორიის დოქტორი. ეროვნული და კორპორაციული უსაფრთხოების სასწავლო-კვლევითი ცენტრის დირექტორი, თადარიგის პოლკოვნიკი ივანე ჯავახიშვილის სახელობის, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მესამე კურსის სტუდენტი

ინა კრივდინა	ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, ოდესის სახელმწიფო პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობათა და სამართლის კათედრის დოცენტი. (უკრაინა)
ანა კრუტი	უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტის სახელმწიფო მართვის ინსტიტუტის პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის მაძიებელი. (უკრაინა)
დავით ლელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
ირაკლი მიქავა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
ტატიანა მოსიევა	ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი, ასოცირებული პროფესორი, ოდესის ეროვნული პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობათა და სამართლის კათედრის დოცენტი. (უკრაინა)
ნინო პეტრიაშვილი	კონფლიქტებისა და მშვიდობის მკვლევარი
ელდარ პირმისაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
ვლადიმერ სვანაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
სერგეი სემენოვი	ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის სოციალურ-ჰუმანიტარული დისციპლინების კათედრის უფროსის მოადგილე. (უკრაინა)
მარიამ ფიცხელაური	ივანე ჯავახიშვილის სახელობის, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მესამე კურსის სტუდენტი
გიორგი ქიმაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

ბოგდან შევჩენკო	ოდესის ეროვნული პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობათა და სამართლის კათედრის უფროსი მასწავლებელი. (უკრაინა)
ოქსანა შეპეტიაკი	ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატი, კიევის სავაჭრო-ეკონომიკური ეროვნული უნივერსიტეტის ფილოსოფიის, სოციოლოგიისა და პოლიტიკურ მეცნიერებათა დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი. (უკრაინა)
ირინა ჩისტიაკოვა	ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, ოდესის სახელმწიფო პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობათა და სამართლის კათედრის გამგე. (უკრაინა)
ლუკა ჩიტიანი	ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ბაკალავრიატის მეორე კურსის სტუდენტი. მიმართულება: საერთაშორისო ურთიერთობები.
ზაზა წვერავა	საჯარო მმართველობის აკადემიური დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი.
ცოტნე წვერავა	ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ბაკალავრიატის მესამე კურსის სტუდენტი. მიმართულება: პოლიტიკის მეცნიერება.
დარეჯან ცუცქირიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი ასისტენტ-პროფესორი
ქეთევან ხარძიანი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
მარიამ ჭანტურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ნანა ჯოლია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

AUTHORS

Tinatin Aphkaidze	Associate Professor of Georgian Technical University
Valentyana Babina	Candidate of Political Science, docent, head of the Department of law of the Odessa National Polytechnic University. (Ukraine)
Irina Chistyakova	Candidate of Philosophy, docent, Head of the Department of International Relations and Law, Odessa Polytechnic State University. (Ukraine)
Luka Chitiani	Second year undergraduate student at the Faculty of Social and Political Sciences, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. Direction: International Relations
Otar Davitashvili	Professor. Georgian Technical University
Alexander Gegechkori	Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Disciplines of the National Academy of the National Guard of Ukraine. (Ukraine)
Khatuna Iarghanashvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Zhuzhuna Ioseliani	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Nana Jolia	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Ketevan Khardziani	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Giorgi Kimadze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Inna Krivdina	Candidate of History, docent, docent of the Department of International Relations and Law of the Odessa National Polytechnic University. (Ukraine)
Anna Krutii	Post-graduate student of Political Science and Philosophy of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine. (Ukraine)
Davit Kukhalashvili	Doctor of History. Director of National and Corporative Educational-Research Center, Retired Colonel
Konstantin Kukhalashvili	3rd year student of the Faculty of Law, Tbilisi State University
David Leladze,	Associate Professor. Georgian Technical University
Mariam Pitskhelauri	3rd year student of the Faculty of Law of Tbilisi State University
Irakli Mikava	Associate Professor of Georgian Technical University
Tatyana Moiseeva	Candidate of History, docent, docent of the Department of International Relations and Law of the Odessa National Polytechnic University. (Ukraine)

Nino Petriashvili Eldar Pirmisashvili	Conflict and Peace Researcher Associate Professor of Georgian Technical University
Sergey Semenov	Candidate of Philosophy, Associate Professor, Deputy Head of the Department of Social and Humanitarian Disciplines of the National Academy of the National Guard of Ukraine. (Ukraine)
Oksana Shepetyak	Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy, Sociology and Political Science of the Kiev National University of Trade and Economics. (Ukraine)
Bogdan Shevchenko	Lecture of the Department of International Relations and Law of the Odessa National Polytechnic University. (Ukraine)
Vladimer Svanadze Mariam Tchanturia Darejan Tsutskiridze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University Doctoral Candidate, Georgian Technical University Assistant professor. Georgian technical university
Tsotne Tsverava	Third year undergraduate student at the Faculty of Social and Political Sciences, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. Direction: Political Science
Zaza Tsverava	Assistant Professor at the Georgian Technical University. Academic Doctor of Public Administration
Ruslan Vasilchenko	Candidate of Philosophy, Senior Teacher of the Department of Social and Humanitarian Disciplines of the National Academy of the National Guard of Ukraine.. (Ukraine)
Galina Vorobiova	Candidate of History, docent, docent of the Department of International Relations and Law of the Odessa National Polytechnic University. (Ukraine)
Giorgi Zirakashvili	Professor, Georgian Technical University

АВТОРЫ

Тинатин Афхаидзе	Ассоциированный Профессор Грузинского технического университета
Валентина Бабина	Кандидат политических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и права Государственного университет Одесская политехника. (Украина)
Руслан Васильченко	Кандидат философских наук, старший преподаватель кафедры социально-гуманитарных дисциплин Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
Галина Воробьева	Кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и права Одесского национального политехнического университета. (Украина)
Александр Гегечкори	Доцент, доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
Отар Давиташвили	Профессор Грузинского технического университета
Нана Джолиа	Докторант Грузинского технического университета
Георгий Кимадзе	Докторант Грузинского технического университета
Инна Кривдина	Кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и права Государственного университет Одесская политехника. (Украина)
Анна Крутий	Соискатель кафедры политологии и философии Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. (Украина)
Давид Кухалашвили	Доктор исторических наук. Директор Учебно-исследовательского центра национальной и корпоративной безопасности, полковник запаса
Константин Кухалашвили	Студент 3 курса юридического факультета Тбилисского Государственного Университета
Гиორги Зиракашвили	Профессор Грузинского технического университета
Хатуна Иарганашвили	Докторант Грузинского технического университета
Жужуна Иоселиани	Докторант Грузинского технического университета

Давид Леладзе	Ассоциированный Профессор Грузинского технического университета
Татьяна Моисеева	Кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и права Одесского национального политехнического университета. (Украина)
Ираклий Микава	Ассоциированный Профессор Грузинского технического университета
Нино Петриашвили Эльдар Пирмисашвили	Исследователь конфликта и мира Ассоциированный Профессор Грузинского технического университета
Мариам Пицхелаури	Студентка 3 курса юридического факультета Тбилисского Государственного Университета
Владимир Сванадзе	Докторант Грузинского технического университета
Сергей Семенов	Кандидат философских наук, доцент, заместитель начальника кафедры социально-гуманитарных дисциплин Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
Оксана Шепетяк	Кандидат философских наук, доцент кафедры философии, социологии и политологии Киевского национального торгового-экономического университета. (Украина)
Богдан Шевченко	Старший преподаватель кафедры международных отношений и права Одесского национального политехнического университета. (Украина)
Кетеван Харdziани	Докторант Грузинского технического университета
Цотне Цверава	Студент третьего курса факультета социальных и политических наук Тбилисского государственного университета им. Иване Джавахишвили. Направление: Политология
Заза Цверава	Ассистент-Профессор Грузинского технического университета. Академический доктор публичного управления
Дареджан Цуцкиридзе	Ассистент профессор Грузинский технический университет
Мариам Чантурия	Докторант Грузинского технического университета

Ирина Чистякова

Кандидат философских наук, доцент,
заведующая кафедры международных
отношений и права Государственного
университет Одесская политехника. (Украина)

Лука Читиани

Студент второго курса факультета социальных и
политических наук Тбилисского
государственного университета имени Иване
Джавахишвили. Направление: Международные
отношения.

ჟურნალის რედაქციები

ნანა ავალიანი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს მრჩეველი. (საქართველო)
რუდიგერ ანდრესენი	ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი. (გერმანია)
მეუფე აბრამი (გარმელია)	დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი. (საქართველო)
ევგენი ბარათაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტის ხელმძღვანელი. (საქართველო)
გიორგი ბალათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი. (საქართველო)
ოთარ ბალათურია	პასუხისმგებელი მდივანი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი. (საქართველო)
რასა ბელოკაიტე	ვიტაუტას დიდის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ლიეტუვა)
ანასტასია განიჩი	რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური აზიის, კავკასიისა და ურალ-ვოლგისპირეთის შემსწავლელი ცენტრის მეცნიერ-მუშაკი, დოცენტი. (რუსეთი)
იური გორიცი	მოსკოვის ენერგეტიკული ინსტიტუტის პროფესორი. (რუსეთი)
ვახტანგ გურული	საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ქეთო დავითაია	ილიას უნივერსიტეტის ზოოლოგიის ინსტიტუტის ასოცირებული მკვლევარი, (საქართველო)
შოთა დოლონაძე	მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ელუნ დრაკე	ევროპის საბჭოს ექსპერტი. (საფრანგეთი)
ჰარალდ ვერტცი	სორბონას უნივერსიტეტის `პარი-8`-ის პროფესორი ინფორმატიკის დარგში. (საფრანგეთი)

გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, საჯარო მმართველობისა და ელექტრონული ბიზნესის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი. (საქართველო)
სერჯო კამიზი	“ლა საპინმა“-ს უნივერსიტეტის პროფესორი. (იტალია)
რიჩარდ მასი	ნოტრდამის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ნიდერლანდების სამეფო)
მიხაილო მედვიდი	უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის უფროსი მეცნიერ თანაშრომელი. (უკრაინა)
როინ მეტრეველი	აკადემიკოსი. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი. (საქართველო)
იოშიკა მიცუი	იოკოჰამას ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი, (იაპონია)
ზადრი ნაკაშიძე	აჭარის არ განათლების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის მოადგილე, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. (საქართველო)
ლიზავეტა ჟახანინა	კანზასის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, (ამერიკის შეერთებული შტატები)
ბუდი ნურანი რუჩჯანა	პაჯაჯარანის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ინდონეზია)
რამონ პიეტრო-სუარესი გერტ სურმიულენი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (ესპანეთი) დოქტორი, ლოჯისტიკური კომპანიის პრეზიდენტი, (გერმანია)
ქეთი ქოქრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი, (საქართველო)
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
რუსუდან ქუთათელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის დეკანი, (საქართველო)
მაია ჩხეიძე	საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)

ხელისუფლება და საზოგადოება №2 (58) 2021

ვიაჩესლავ ძიუნძიუკი	უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის რეგიონალური ინსტიტუტის პროფესორი, პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის გამგე. (უკრაინა)
ია ხუბაშვილი	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი	კინგსკოლეჯის პროფესორი, (დიდი ბრიტანეთი)

EDITORIAL BOARD

NANA AVALIANI	PhD of History, adviser Ministry of Foreign affairs of Georgia. (Georgia)
RUDIGER ANDRESEN	Professor of Economics of Berlin University, Doctor of Honour of Georgian Technical University. (Germany)
His Eminence ABRAHAM (GARMELIA)	Metropolitan of Western Europe. (Georgia)
EVGENI BARATASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of Department of Business Administration (Georgia)
GIORGI BAGATURIA	Professor of Georgian Technical University. (Georgia)
OTAR BAGATURIA	Responsible Editor, Associate Professor of Georgian Technical University (Georgia)
RASA BELOKAITE	Professor of the University of Vitautas the Great. (Lietuva)
MAIA CHKHEIDZE	Professor of University of Georgia. (Georgia)
KETO DAVITAIA	Associate researcher of Ilia University Zoology Institute, (Georgia)
SHOTA DOGONADZE	Chief Editor, Professor of Georgian Technical University, (Georgia)
ELUN DRUCKE	Expert of European Council. (France)
VIACHESLAV DZIUNDZIUK	Professor of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine. Head of Political Science and Philosophy Chair. (Ukraine)
ANASTASIA GANICH	Docent, Scientific worker of Central Asia, Caucasus and Ural-Volga researcher center of the Avcademy of Sciences of Russia. (RF)
YURI GORITSKIY	Professor of Moscow Power Engineering Institute. (RF)
VAKHTANG GURULI	Professor of St. Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia. (Georgia)
ANDRU LENUKS HARDINGS	Professor of King's college. (UK)
GENADI IASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Public Administration and Electronic Business Department. (Georgia)
SERGIO CAMIZ	Professor of the University of Roma „La Sapienza“. (Italia)
KETI KOKRASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Administration. (Georgia)

OTAR KOCHORADZE	Deputy Editor-in-Chief, Professor of Georgian Technical University. (Georgia)
IA KHUBASHVILI	Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. (Georgia)
RUSUDAN KUTATELADZE	Professor of Georgian Technical University, Dean of the Faculty of Business Technologies. (Georgia)
RICHARD MAAS	Professor of the University of Notrdam. (The Netherlands)
MYKHAILO MEDVID	Senior Researcher of National Academy of National Guard of Ukraine. (Ukraine)
ROIN METREVELI	Academician. Vice President of Georgian Academy of Sciences. (Georgia)
IOSHIKA MITSUI	Professor of National University of Yokohama. (Japan)
BADRI NAKASHIDZE	Deputy Minister of Education, Culture and Sport AR of Adjara, Doctor of Law Sciences, Professor. (Georgia)
RAMON PIETRO-SUARES	Expert of European Council (Spain)
BUDI NURANI RUCHJANA	Professor of the University of Padjadjaran. (Indonesia)
GERT SURMIULEN	Doctor, preident of Logistic company. (Germany)
LIZAVETA DJAKHANINA	Professor of Kansas State University. (USA)
HARALD WERTZ	Professor of Informatics of Sorbona University "Pari-8". (France)

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ	Советник МИД Грузии, доктор исторических наук. (Грузия)
Владыко АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ)	Митрополит Западной Европы. (Грузия)
РУДИГЕР АНДРЕСЕН	Профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета. (Германия)
ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ	Профессор Грузинского технического университета. (Грузия)
ОТАР БАГАТУРИЯ	Ответственный секретарь, Ассоциированный профессор Грузинского технического университета. (Грузия)
ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента бизнес администрирования. (Грузия)
РАСА БЕЛОКАЙТЕ	Профессор университета Витаутаса Великого. (Литва)
ХАРАЛЬД ВЕРТЦ	Профессор информатики Сорбонского университета «Пари-8». (Франция)
АНАСТАСИЯ ГАНИЧ	Доцент, научный сотрудник исследовательского центра Центральной Азии, Кавказа и Урал-приволжья АН РФ. (РФ)
ЮРИЙ ГОРИЦКИЙ	Профессор Московского энергетического института. (РФ)
ВАХТАНГ ГУРУЛИ	Профессор Грузинского Университета им. св. Андрея Первозванного Патриаршества Грузии. (Грузия)
КЕТО ДАВИТАЯ	Ассоциированный исследователь Института зоологии им. Илии, (Грузия)
ШОТА ДОГОНАДZE	Главный редактор, профессор Грузинского технического университета. (Грузия)
ЕЛУН ДРАКЕ	Эксперт Совета Европы (Франция)
ВЯЧЕСЛАВ ДЗЮНДЗЮК	Профессор Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, заведующий кафедрой политологии и философии. (Украина)

СЕРДЖИО КАМИЗ	Профессор Римского Университета «Ла Сапиенза» (Италия)
КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета. (Грузия)
ОТАР КОЧОРАДЗЕ	Заместитель главного редактора, профессор Грузинского технического университета. (Грузия)
РУСУДАН КУТАТЕЛАДЗЕ	Профессор Грузинского технического университета, декан факультета бизнес-технологий. (Грузия)
РИЧАРД МААС	Профессор университета Нотрдам. (Нидерланды)
МИХАЙЛО МЕДВИДЬ	Старший научный сотрудник Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
РОИН МЕТРЕВЕЛИ	Академик. Вице-президент АН Грузии. (Грузия)
ИОШИКА МИЦУИ	Профессор национального университета Йокогамы . (Япония)
БАДРИ НАКАШИДЗЕ	Заместитель министра образования, культуры и спорта АР Аджарии, Доктор юридических наук, профессор. (Грузия)
РАМОН ПЬЕТРО-СУАРЕС	Эксперт Совета Европы. (Испания)
БУДИ НУРАНИ РУЧДЖАНА	Профессор университета Паджаджаран. (Индонезия)
ГЕРТ СУРМИОЛЕН	Доктор, президент логистической компании (Германия)
ИЯ ХУБАШВИЛИ	Профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили (Грузия)
МАЙА ЧХЕИДЗЕ	Профессор Университета Грузии (Грузия)
ЛИЗАВЕТА ЖАХАНИНА	Профессор государственного университета Канзас (США)
ЭНДРЮ ЛЕНУКС ХАРДИНГС	Профессор кингсколледжа (Великобритания)
ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента публичного управления и электронного бизнеса (Грузия)

ქურნალის ტექნიკური რედაქტორი: ზურაბ ჯიშკარიანი

Technical Editor: Zurab Jishkariani

Технический редактор журнала: Зураб Джишкарariani